

KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE
FRANSA'NIN AFRİKA ÜLKELERİNE YÖNELİK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ
PROGRAMLARI ÖRNEĞİ

T.C. BAŞBAKANLIK

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Uzmanlık Tezi

Nazlı Ceren AKÇAY

Tez Yöneticisi:

Yrd. Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR

Mayıs 2014

ANKARA

Nazlı Ceren AKÇAY tarafından hazırlanan “KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE FRANSA’NIN AFRİKA ÜLKELERİNE YÖNELİK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ PROGRAMLARI ÖRNEĞİ” adlı bu tezin uzmanlık tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR

Tez Yöneticisi

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Nazlı Ceren AKÇAY

ÖZET
KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE
FRANSA’NIN AFRİKA ÜLKELERİNE YÖNELİK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ
PROGRAMLARI ÖRNEĞİ

AKÇAY, Nazlı Ceren

T.C. BAŞBAKANLIK

Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
Uzmanlık Tezi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR

Son yıllarda pek çok ülke dış politikasının önemli bir ensturmanı olarak kamu diplomasisini kullanmaktadır. Kamu diplomasisini kullanan çoğu ülkenin bu amaçla kültürel diplomasi faaliyetleri yürüttüğü bilinmektedir. Fransa da kültürel diplomasisini kamu diplomasisinin bir aracı olarak kullanan ülkelerden bir tanesidir. Fransız kültürel diplomasisi tüm dünyada Fransızca dilinin ve Fransız kültürünün öğretilerek ve yayılması sağlanarak kullanılmaktadır. Sömürgecilik döneminde bu araç Fransa tarafından Afrika’daki sömürgeleri üzerinde asimilasyon politikalarına paralel olarak kullanılmıştır. Ancak kolonizasyon sonrası dönemde bu süreç şekil değiştirmiştir. Bu dönemle beraber Fransa eski kolonileri üzerinde üstünlüğünü sürdürmek için yumuşak gücünü kullanmaktadır. Fransa’nın bunun için en çok kullandığı kamu diplomasisi aracı ise kültürel diplomasıdır. Afrika ülkelerinden her sene pek çok uluslararası öğrenci yükseköğretim için Fransa’ya gitmektedir.

Türkiye de dış politikasında kamu diplomasisini etkin olarak kullanan ülkeler arasındadır. Geçtiğimiz on yılda Türkiye Afrika ülkelerine yönelik siyasi, ekonomik ve kültürel boyutları olan yeni bir politika geliştirmiştir. Eğitim politikaları, kültürel boyut taşıyan politikalar arasında göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, Türk üniversitelerinde eğitim gören Afrikalı öğrencilerin sayısı her yıl artmaktadır. Ancak Fransa, Türkiye’nin bölgedeki kamu diplomasisi hedeflerinin önünde en güçlü rakiplerinden biridir. Dolayısıyla, bu çalışma ile Fransa’nın uluslararası eğitim konusunda Afrika ülkeleri üzerindeki üstünlüğünün nedenlerinin araştırılması ve Fransa’nın bu üstünlüğü ile rekabet edilebilir düzeye gelinebilmesi için izlenmesi gereken stratejiler konusunda yol gösterici olunması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Kültürel Diplomasi, Fransa, Afrika, Türkiye, Uluslararası Eğitim

ABSTRACT

CULTURAL DIPLOMACY AS A TOOL OF PUBLIC DIPLOMACY; THE EXAMPLE OF INTERNATIONAL STUDENTS PROGRAMS OF FRANCE FOR AFRICAN COUNTRIES

Supervisor: Assistant Professor Doctor Gaye Asli SANCAR

In recent years, many countries use public diplomacy as an important instrument of their foreign policy. France is one of these countries that uses cultural diplomacy as a tool of its public diplomacy. It uses this tool for teaching and spreading French language and culture over all the world. It had used also this tool on her colonies in Africa to assimilate them in colonisation era. However, this process have changed shape after post-colonisation era. Since then, France has been following policy of public diplomacy on its former colonies to maintain its superiority through its soft power on there. The most using public diplomacy tool of France in these countries is cultural diplomacy. Every year, many international students from African countries go to France for their higher education.

Turkey is one of the countries that uses public diplomacy actively in its foreign policy. In recent decades, Turkey has developed new approachment towards African countries. These policies have cultural, economic and political dimensons. Education policies are outstanding among cultural ones. Every year number of African students in Turkish higher institutions is increasing. While Turkey aims to reach its public diplomacy targets, France is one of the most powerful rivals in the region. For this reason, this study aims to analyze the causes of the France's superiority in the field of international education on African countries and inspire to strategies of Turkey that it can compete with French superiority in African countries in international education.

Keywords: Public Diplomacy, Soft Power, Cultural Diplomacy, France, Africa, Turkey, International Education.

Hiçbir zaman desteklerini benden esirgemeyen aileme...

TEŞEKKÜR

Çalıőmam boyunca yapıcı katkıları ile beni yönlendiren değerli tez danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR'a; Afrika ülkeleri hakkında bilgilerini paylaşan mesai arkadaşım Uzman Deniz DOĞAN'a; uluslararası eğitim konusunda ufuk açıcı tavsiyelerde bulunan mesai arkadaşım Uzman Engin VURAL'a; Fransa'da görüşmelerde bulunmama yardımcı olan Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu Fransa Üyesi Fatih SARIKIR'a ve Fransa'da öğrenim görmüş olan Afrikalı öğrencilere ulaşmamda yardımcı olan doktora öğrencisi olan Bassirou BANDE'ye teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
TEŞEKKÜR	VI
GİRİŞ	1
1.KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ	4
1.1)DİPLOMASİ'DE GÜÇ KAVRAMI VE KAMU DİPLOMASİSİ	4
1.1.1)Diplomasi Kavramı ve Uluslararası İlişkilerin Yeni Aktörleri.....	4
1.1.2)Güç Kavramının Değişimi ve Yumuşak Güç	9
1.1.2.1)Yumuşak Güç	11
1.1.2.2)Yumuşak Güç Unsurları.....	14
1.1.3)Kamu Diplomasisi	16
1.1.3.1) Kamu Diplomasisi Tanımları	17
1.1.3.2) Geleneksel Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi	20
1.1.3.2) Zaharna'nın Enformasyonel ve İlişkisel Modeli	26
1.2) KÜLTÜREL DİPLOMASİYE GENEL BAKIŞ	31
1.2.1)Kültürel Diplomasi Kavramı	32
1.2.2) Kültürel Diplomasi Uygulamalarında Dünyadan Örnekler	37
1.2.2.1) Amerika Birleşik Devletleri	37
1.2.2.2) İngiltere	39
1.2.2.3) Almanya	40
1.2.2.4) Çin	41
1.3)KAMU DİPLOMASİSİNDE KÜLTÜREL DİPLOMASİNİN ÖNEMİ	43
1.3.1) Kültürel Diplomasi ile Dil Öğretimi	45
1.3.2) Öğrenci Değişim Programları	46
2.FRANSA'NIN KÜLTÜREL DİPLOMASİ	49
2.1) FRANSA'NIN KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARAÇLARI	49
2.1.1) Fransa'nın İlişkisel Model'e Göre Kullandığı Kültürel Diplomasi Araçları.....	50
2.1.2) Fransa'nın Enformasyonel Model'e Göre Kullandığı Kültürel Diplomasi Araçları	55
2.1.3) Fransa'nın Esnek Yaklaşım'a Göre Kullandığı Kültürel Diplomasi Araçları	56
2.1.3.1) Fransız Kültür Enstitüleri.....	56
2.1.3.2) Alliance Française.....	58
2.1.3.3) Frankofoni Topluluğu	60
2.1.3.4) Kitle İletişim Araçları	62
2.2) FRANSA'NIN ULUSLARARASI ÖĞRENCİ POLİTİKASI	63
2.2.1) Fransa'nın Kolonyal Dönem Uluslararası Öğrenci Politikası	63
2.2.2) Fransa'nın Soğuk Savaş Dönemi Afrika'ya Yönelik Uluslararası Öğrenci Politikası	66
2.2.3) Avrupa Bütünleşmesinden İtibaren Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Politikası	68
2.2.3.1)Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Hareketliliği'ni Artırmak için Uyguladığı Politikalar.....	71
2.2.3.1.1) Burslar.....	71
2.2.3.1.2) Bürokratik Politikalar	76
2.2.3.1.3) Fransa'nın Yurtdışında Açtığı Okullar	78
2.3) FRANSA'DA ULUSLARARASI EĞİTİMİN MEVCUT DURUMU	79
3.FRANSA'NIN AFRIKA'YA YÖNELİK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ POLİTİKASI	85
3.1) AFRİKALI ÖĞRENCİLERİN ANALİZİ	86
3.1.1) Fransa'da Afrikalı Uluslararası Öğrenciler	86

3.1.2) Afrika Ülkeleri Kökenli Öğrencilerin Fransa Tercihini	88
3.1.2.1) Afrikalı Öğrencilerin Tercih Ettiği İlk Beş Ülke	89
3.1.3) Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Fransa'da Öğrenim Gördükleri Alanlar	91
3.1.4) Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Fransa'da Öğrenim Gördükleri Seviyelere Göre Dağılımları	93
3.2) FRANSIZ HÜKÜMETİNİN AFRIKA ÜLKELERİNE YÖNELİK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ STRATEJİSİ	94
3.2.1) Fransız Hükümeti'nin Yükseköğretim Burslarından Afrika Ülkelerine Sağladığı Burslar	95
3.2.1.1) Lisans Düzeyinde Ön Plana Çıkan Burslar	95
3.2.1.2) Yüksek Lisans Düzeyinde Ön Plana Çıkan Burslar	97
3.2.1.3) Doktora Düzeyinde Ön Plana Çıkan Burslar	100
3.2.2) Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Burslarından Afrikalı Uluslararası Öğrencilerinin Faydalandığı Burslar	103
3.2.2.1) EYFEL Bursları	103
3.2.2.2) Entrepreneurs in Africa (Afrika'da Girişimciler)	104
3.2.2.3) The Mediterranean Office for Youth (Gençlik için Akdeniz Ofisi)	104
3.2.3) Campus France'in Eski Fransız Sömürgesi Afrika Ülkelerine Yönelik Çalışmaları	105
3.2.3.1) Afrika'da Girişimcilik Programı Kapsamında Uygulamalar	105
3.2.3.2) Fas'a Özel Uygulamalar	106
3.2.3.3) Tunus'a Özel Uygulamalar	107
3.2.3.4) Senegal'e Özel Uygulamalar	107
3.2.3.5) Kamerun'a Özel Uygulamalar	108
3.2.3.6) Eğitim Oturumları	108
3.3) FRANSA İLE AFRIKA ÜLKELERİ ARASINDAKİ EĞİTİM İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARINI	111
3.4) AFRIKA ÜLKELERİ BÜYÜKELÇİLİK TEMSİLCİLERİ İLE GÖRÜŞMELER	114
3.4.1) Senegal Büyükelçiliği ile Görüşme	114
3.4.2) Benin Büyükelçiliği ile Görüşme	116
3.4.3) Tunus Büyükelçiliği ile Görüşme	118
3.4.4) Gana Büyükelçiliği ile Görüşme	119
3.5) ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ	120
3.6) HİPOTEZLER	123
3.7) ARAŞTIRMA BULGULARI VE ARAŞTIRMANIN SONUCU	123
3.7.1) Araştırma Sonucunun Değerlendirilmesi	128
3.8) GENEL DEĞERLENDİRME	130
3.8.1) Fransa'da Öğrenim Gören Afrikalı Öğrenci Sayısının Değerlendirilmesi	130
3.8.2) Fransa'da Öğrenim Gören Afrikalı Öğrencilerin Uluslararası Eğitimde Ülke Tercihlerinin Değerlendirilmesi	131
3.8.2.1) Dil Faktörü	131
3.8.2.2) Eğitim Sistemi Benzerliği Faktörü	133
3.8.2.3) Fransa'nın Sağladığı Eğitim İmkânları	135
3.8.2.4) Uluslararası Geçerliliği Olan Bir Diploma Sahibi Olma Faktörü	137
3.8.3) Afrikalı Öğrencilerin Fransa'da Öğrenim Gördükleri Bölümlerin Değerlendirilmesi ...	138
3.8.4) Fransa'da Öğrenim Gören Afrikalı Öğrencilerin Seviyelerine Göre Dağılımlarının Değerlendirilmesi	140
SONUÇ	142
ÖNERİLER	147
KAYNAKÇA	164

Tablolar Listesi

Tablo 1: Geleneksel Ve 21.YY Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

Tablo 2: Kamu Diplomasisinde İletişim Stratejileri Tablosu

Tablo 3: Fransa'da Uluslararası Öğrencilere Verilen Burslar Tablosu

Tablo 4: En Fazla Uluslararası Öğrencisi Bulunan Ülkeler

Tablo 5: Fransa'da Yükseköğrenim Gören Uluslararası Öğrenci Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 6: 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında Fransa'da Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Disiplinlere Göre Dağılımları

Tablo 7: 2012-2013 Öğretim Yılında Fransa'daki Uluslararası Öğrencilerin Geldiği İlk 20 Ülke

Tablo 8: Fransa'daki Afrikalı Öğrenci Sayısının Yıllara Göre Değişimi

Tablo 9: Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Uluslararası Eğitimde Ülke Tercihleri

Tablo 10: Fransa'da Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Bölümlerine Göre Dağılımları

Tablo 11: Fransa'da Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Seviyelerine Göre Dağılımları

Tablo 12: Fransız Hükümeti Tarafından Afrikalı Öğrencilere Tahsis Edilen Burslar

Tablo 13: Afrika Ülkelerinin Fransa ile Eğitim İşbirliği Anlaşmaları Tarihleri

Tablo 14: Hipotezleri Sınayan Sorular Tablosu

Tablo 15: Hipotez 1'in Sınama Sonuçları

Tablo 16: Hipotez 2'nin Sınama Sonuçları

Şekiller Listesi

Şekil 1: Kültür Taşıyıcısı Olarak Öğrenci

Şekil 2: Fransa'daki Uluslararası Öğrencilerin Kıtalara Göre Dağılımları

GİRİŞ

Dünya siyasetinde devletlerin diğer devletlerle olan ilişkileri esasına kurulu geleneksel diplomasi, yerini günümüzde devletlerin diğer devletlerle olan ilişkilerinin yanında diğer ülke devletlerinin halkları ile de ilişki inşa etme esasına dayalı yeni diplomasi türüne bırakmıştır. Bu yeni diplomasi türü literatüre ‘kamu diplomasisi’ olarak geçmiştir. Devletler kamu diplomasisi faaliyetlerini çeşitli araçlar ile yürütmektedir. Bu araçlardan en ön plana çıkan ‘kültürel diplomasi’dir. Kültürel diplomasi faaliyetleri devletlerin kendi kültürel değerlerinin çeşitli araçlar ile diğer ülke halklarına tanıtılması yönündeki çalışmaların tümünü kapsamaktadır.

Bu bağlamda, çalışmanın birinci bölümünde diplomaside güç kavramı ve kamu diplomasisi çerçevesinde diplomasi kavramı, beraberinde ortaya çıkan yeni aktörler ve bu süreçte güç kavramının nasıl değişim gösterdiği ele alınacaktır. Bununla birlikte, bir yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi kavramı tanımlanacak; geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisinin özellikleri ortaya konulacaktır. Aynı zamanda ilk bölümde, ilerleyen bölümlerde Fransa özelinde yol gösterici olması açısından Rhonda Zaharna’nın kamu diplomasisinde enformasyonel ve ilişkiyel model yaklaşımı ele alınacaktır. Bu çalışmanın amacı Fransa’nın Afrika ülkeleri üzerindeki kültürel diplomasi araçlarından biri olan öğrenci stratejisini incelemek olduğundan bu bölümde ayrıca kültürel diplomasi kavramı tartışılacak ve diğer ülkelerin kültürel diplomasi uygulamaları incelenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, kamu diplomasisini en etkin olarak kültürel diplomasi aracılığı ile uygulayan Fransa’nın kültürel diplomasisi ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bu kapsamda Fransa’nın kültürel diplomasisini yürüten ve uygulayan devlet kurumlarının, onların bağlı kuruluşlarının ve buna hizmet eden diğer hükümetler arası kuruluşların uygulamaları ele alınacaktır. Fransız Kültür Enstitüleri, Alliance Française, Frankofon Topluluğu, Campus France ve Fransa’nın kültürel diplomasisinin amaçlarına hizmet eden medya araçlarının faaliyetleri araştırılacaktır. Çalışmanın amacı Fransa’nın kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında Afrika

lkelerine uluslararası ğrenci politikasını incelemek olduğundan kültürel diplomasisi faaliyetlerinin çok önemli bir parçası olan Fransa'nın genel uluslararası ğrenci politikası incelenektir. Bununla birlikte Fransa'nın uluslararası ğrenci hareketliliği uygulamaları tarihsel düzlemde analiz edilecektir. Günümüzde Fransa'nın uluslararası ğrenci politikası ve ülkedeki uluslararası öğrencilerin sayısını artırmak amacıyla gerçekleştirdiği düzenlemeler mercek altına alınacaktır. İkinci bölümün son başlığında ise Fransa'da bulunan uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelere göre dağılımları incelenecektir.

Çalışmanın nc bölümünde ise Fransa'nın Afrika ülkelerine yönelik uluslararası ğrenci politikası incelenecektir. Bunun için öncelikle Fransa'da bulunan tüm uluslararası öğrenciler içerisinde Afrika kökenli uluslararası öğrencilerin yeri, Afrikalı ğrenciler için uluslararası eğitimde önde gelen ülkeler arasından Fransa tercihi, Afrikalı ğrencilerin Fransa'da öğrenim gördükleri alanlar ve öğrenim gördükleri seviyelere göre dağılımları ele alınacaktır.

Ayrıca Afrika kıtasında buldukları coğrafya ve konuşulan dile göre seçilecek dört ülkenin Ankara'daki Büyükelçilik temsilcileri ile görüşülecek ve ülkelerinden Fransa'ya yükseköğretim için giden öğrenciler ile ilgili görüşleri sorulacaktır. Bu bağlamda, Batı Afrika ülkelerinden tipik Frankofon Afrika lkeleri olarak nitelendirilebilecek Senegal ve Benin, Kuzey Afrika lkelerinden Tunus ve Anglofon Afrika ülkelerinden de Gana'nın Büyükelçilik temsilcilerininin görüşlerine başvurulacaktır.

Fransa'nın Afrika ülkelerine yönelik ğrenci stratejisini anlayabilmek amacı ile bu ülkelerle bağımsızlık sonrası dönemde imzalanmış ve hala geçerliliği olan eğitimde işbirliği ereve anlaşmaları da analiz edilecektir.

Bununla birlikte, bu blmde *“Kültürel diplomasi kapsamındaki ğrenci değişim programları gidilen ülke hakkındaki algıların oluşumuna/ değişimine etki etmektedir.”* ve *“Eski Fransız Sömürge lkelerinde ğrenci değişim programlarının tercihinde Fransızca biliyor olmak etkilidir.”* hipotezleri sınanacaktır. Hipotezlerin doğruluğu araştırılırken bir süre Fransa'da yükseköğrenim gören beş Afrikalı ğrenci

ile derinlemesine mülakat yapılacak, kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar incelenecektir.

Bunun yanında, Fransa'daki Afrikalı öğrencilere ilişkin Fransa'nın uluslararası eğitim koordinasyon kuruluşu olan Campus France'ın raporlarından, Büyükelçilik temsilcilerinin görüşlerinden ve derinlemesine mülakat yapılan Fransa deneyimi olan Afrikalı öğrencilerin yanıtlarından çıkarılan sonuçlar birlikte değerlendirilecektir.

Bu çalışma ile Türkiye'nin uluslararası öğrenciler aracılığı ile Afrika kıtasında hedeflediği başarılı kamu diplomasisi politikasını izleyebilmesinin önünde rakip ülke olan Fransa'nın bu alandaki çalışmalarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, en başarılı Afrikalı öğrencilerin uluslararası eğitimde tercihlerini Fransa yerine Türkiye'den yana kullanmaları için izlenmesi gereken birtakım stratejiler ortaya konulacaktır. Bu bağlamda, bu çalışma ile Türkiye'yi Afrikalı uluslararası öğrenciler açısından uluslararası eğitimde cazibe merkezi haline getirecek çalışmalara ışık tutacak bir yol haritası çizmek hedeflenmektedir.

1. KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ

1.1)Diplomasi’de Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi uluslararası ilişkilerde 17. Yüzyıldan beri kullanılan bir diplomasi yöntemi olmakla beraber kavramsal olarak uluslararası ilişkiler literatürüne girmesi yeni bir gelişmedir. Bu nedenle ilk bölümde kamu diplomasisi kavramının içeriği ve diplomasiye ne şekilde ‘güç’ olarak yer aldığı tartışılacaktır.

1.1.1)Diplomasi Kavramı ve Uluslararası İlişkilerin Yeni Aktörleri

Uluslararası ilişkilerde son dönem ilişki biçimi belirleyen kamu diplomasisini açıklamadan önce diplomasi kelimesinin anlamını irdelemekte fayda vardır. Diplomasinin kelime anlamı Oxford İngilizce Sözlüğü’nde ‘uluslararası ilişkilerin müzakereler yoluyla yürütülmesi, bu ilişkilerin büyükelçi ve elçilerle icrası ve yürütülmesi yöntemi, işi ve sanatı’¹ encyclopedia Britannica’da ‘uluslararası ilişkileri başlıca müzakere teknikleri ile yürütme sanatı’² Encyclopedi Americana’da ise ‘genellikle egemen devletler arasında müzakere edilmiş uzlaşma prosedür ve süreçlerinin tamamı’ olarak verilmiştir.³

Eski bir diplomat olan Hüner Tuncer’e göre diplomasi, uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi sanatıdır. Diğer bir ifadeyle diplomasi devletlerarasındaki ilişkilerin görüşmeler yoluyla yürütülmesi olarak da tanımlanabilir.⁴ Elbette bu tanım diplomasinin en geleneksel biçimini çağrıştırmaktadır. Bir ülkenin diplomasisi ve dış politikası bir bütündür ve birbirinden ayrı düşünülemez. “Dış politika, bir ülkenin uluslararası ilişkilerinde izleyeceği temel yolu gösterirken, aynı zamanda diplomasinin amaç ve görevlerini

¹ Oxford English Dictionary, ‘Diplomacy’ maddesi, 2000, s.189,

² Encyclopaedia Britannica, 15th ed., “Diplomacy” maddesi C.7 S.404

³ Encyclopedi Americana, 7 th ed. , “Diplomacy” maddesi c.9 s.141

⁴ Tuncer, Hüner, 2002, “Eski ve Yeni Diplomasi”, Ankara, Ümit Yayıncılık s.5

belirler. Diplomasi ise dış politikanın gerçekleştirilmesine yönelik araçları, yöntemleri ve diğer pratik önlemlerin tümünü içerir.”⁵

Bununla birlikte, bir hükümet faaliyeti olarak diplomasi belirli bir politika aracı olmasının yanında politika-yapımı ve yorumu sürecinin tamamıdır.⁶ Diplomasi ayrıca gücün en önemli aracı olan siyasi bir aktivite olarak da tanımlanabilir.⁷ Ayrıca, diplomasi yalnızca dünya politikasının doğasını bir bütün olarak anlamamızı değil, aynı zamanda küresel dünya politikası sisteminde aktörlerin davranışlarını yorumlamamızı sağlayan bir araçtır.⁸

Bütün bu tanımlar ışığında söylenebilir ki, diplomasi ülkelerin dış politikalarını yürütürken kullandıkları araçların toplamıdır. “Diplomasinin temel amacı, ülkeleri dış politika amaçlarına hukuki yolları, propaganda faaliyetlerini ya da güç uygulama yöntemlerini kullanmaksızın gerçekleştirmeye çalışmalarıdır.”⁹ Diplomasi, Jönsson tarafından ise uluslararası ilişkilerin mutfağı olarak nitelenmiştir.¹⁰ Diplomasi araçları, ülkelerin dış politika eğilimlerine göre ve günün şartlarına göre farklılık gösterebilir, diplomasi temayüllerini sonraki kuşaklarda yerine yepyeni temayüllere bırakabilir.

Geleneksel anlamda diplomasinin tanımı Brian White tarafından ise makro ve mikro olarak ikiye ayrılarak yapılmıştır. Bu tanımlamada makro olan tanım dünya politikasını bir bütün olarak ele almayı öngörür. Mikro olan perspektif ise geleneksel olarak devlet ve hükümetlerin dünya politikasındaki eylemlerine odaklanır. Bununla birlikte diplomasi dünya politikasında ele alındığında diplomasi, çatışmaları çözmek amacıyla müzakerelerde bulunan uluslararası aktörlerin arasındaki iletişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Bir uluslararası aktörün politika amaçlarına bir politika

⁵“Sozialistische Diplomatie” Berlin, Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republic’den Aktaran Tuncer, Hüner, 1974, s.45

⁶White, Brian “Diplomacy” John Baylis, Steve Smit, Patricia Owens (Der) ‘The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations’ s. 387- 403

⁷ Berridge, G. R., 2010, “Diplomacy Theory and Practice” Palgrave Macmillian s.1

⁸ White, Brian “Diplomacy” John Baylis, Steve Smit, Patricia Owens (Der) ‘The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations’ s.396

⁹ Berridge, G. R., 2010, “Diplomacy Theory and Practice” Palgrave Macmillian

¹⁰Jönsson, Christer “Diplomacy, Bargaining, Negotiation” Walter Carlsnaes, Thomas Risse-Kappen, Beth A Simmons (Der) Handbook of International Relations SAGE Publication s.212

aracı olarak tıpkı ekonomik ya da askeri gücünü kullanarak ulaşması gibi diplomasiyi kullanarak politik amaçlarına ulaşması, diplomasinin bir uluslararası aktörün dış politikasındaki yerini ifade etmektedir.¹¹

Diplomasi yazarları uluslararası ilişkilerde 15. yüzyıldan Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen zamanda kullanılan diplomasi yöntemlerini 'eski diplomasi' olarak nitelmişlerdir. Bu dönemde diplomasiyi kullanan temel ve tek aktör ulus-devletlerdir. Ayrıca, dünya politikası genel olarak Avrupa kıtası tarafından belirlenmekte ve hemen hemen her Avrupa ülkesinde birbirine benzer profesyonel bir diplomasi örgütü bulunmaktaydı. Bununla birlikte, devletlerarasındaki görüşmelerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi sürekli ve gizli olmalarıyla sağlanmaktaydı. Ayrıca, uluslararası toplumun anarşik yapısından dolayı bütün devletler bağımsızlıklarını koruyabilmek için güçlerini maksimum düzeye çıkarmak zorunda olduklarını düşünüyorlardı. Bu dönem devletlerinin güçlerinin kaynağı sahip oldukları toprak, nüfus ve kaynaklardan ileri gelmekteydi.¹²

Birinci Dünya Savaşı ile geleneksel diplomasi döneminde bir çığır açılmış ve uluslararası ilişkilerde yeni diplomasi yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu durumun nedeni olarak bazı gelişmeler incelenebilir. Örneğin, gizlilik esasına dayalı olan eski diplomasi yöntemlerinin devletlerin birbirlerine şüphe ile yaklaşması sonucu ortaya çıkan güvenlik ikilemi Birinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur.¹³ Savaşın ilk yıllarında diplomasi eski diplomasi yıllarında olduğu gibi gizlilik için devam etmiştir. Bununla birlikte, savaş zamanı yapılan anlaşmalarda çoğu zaman eski döneme göre farklı yöntemlerde benimsenmiştir. Hükümetler bu yolla, normal diplomatik dialog kanallarını kullanmayı tercih etmekte ve müzakerelerde çıkarları doğrultusunda sonuç sağlamak için büyük ölçüde propaganda ve yıkıcı faaliyet araçlarını kullanmaktaydılar.¹⁴

¹¹White, Brian "Diplomacy" John Baylis, Steve Smit, Patricia Owens (Der) 'The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations' s.320

¹² Tuncer, Hüner, 2009 "DİPLOMASİNİN EVRİMİ Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye" Kaynak Yayınları s.126

¹³ A.g.e.

¹⁴ İskit, Temel, 2007, "Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları s. 168

Birinci Dünya Savaşı sırasında yürütülen gizli diplomasisi Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson gibi bazı yüksek ahlaki değerleri önplana alan liderler için doğru bulunmamaktaydı. Bu nedenle Wilson'un kurulmasını istediği yenedünya düzenine ilişkin sıraladığı 14 temel ilkenin başında 'açık diplomasi'nin geldiği görülmektedir.

Bununla birlikte yeni dönemde iletişim teknolojileri hız kazanmaktaydı. 19. Yüzyılın sonuna doğru bulunan telgraf ve daha sonra icat edilen telefon ve radyo, elçilerin kendi devlet ya da hükümet başkanları ile anında iletişim olanağı sağlamış ve bu durum zamanla diplomasi temsilcilerinin niteliklerini ve görevlerini değiştirmiştir. Bu döneme damgasını vuran diğer bir önemli değişiklik Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde yaygınlaşmaya başlayan özgürlük ve demokrasi kavramlarının gelişimine paralel olarak gelişmiştir. Bu bağlamda siyasal sürecin demokratikleşmesi ile diplomasi yasamanın yanında aynı zamanda kamuoyunun da denetimine tabii olmuştur. Yeni dönemde gelişen iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelere paralel olarak, diplomasi diplomatların yanı sıra artık bizatihi politikacıların kendileri tarafından yürütülmekteydi. Bununla birlikte yeni dönemde değişen diplomasi yöntemlerinden belki de en önemlisi propagandanın kullanılması ve bu yöntemle beyinlerin kazanılmasını sağlamaya çalışmak olmuştur.¹⁵ 'Propaganda' faaliyetleri dış kamuoyunu hedef alan diplomasi yöntemlerinden bir tanesidir ve o dönem henüz gelişmekte olan kamu diplomasisi faaliyetlerinin en temel versiyonudur.

Yeni dönemi eskisinden ayıran çok önemli bir diğer olgu ise dış politikanın artık yalnızca barış ve güvenliğin korunması konuları ile ilgili değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal konuları da gündemine almasıdır.

Bunlara ek olarak, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra barış ortamını korumak amacıyla evrensel bir nitelik taşıyan Milletler Cemiyeti'nin kurulması ile uluslararası

¹⁵Tuncer, Hüner, 2009 "Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye" Kaynak Yayınları s.91

sorunların görüşülmesinde yepyeni bir yöntem benimsenmiştir. Bu diplomasi yöntemine çok yanlı diplomasi denmektedir.¹⁶

Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemi geleneksel diplomasinin, Dünya Savaşları arasındaki dönemi ve soğuk savaş sonrası dönemi de yeni diplomasi yöntemlerinin kullanıldığı tipik dönemler olarak varsayarsak, yukarıda sayılan diplomasi yöntemi ile uygulananların örtüştüğü görülür. Örneğin Soğuk Savaş sonrası dönemde, 21. Yüzyılın başında dünya politikasında diplomasinin özellikle iki açıdan değiştiğini görebiliriz. Birincisi, diplomasi bu dönemde gerçek anlamda küreselleşmiştir. İkincisi yeni diplomasi artık daha karışık ve dallanmıştır. Devlet dışında çeşitli aktörlerin bulunması müzakerelerin eskisi gibi iki taraf arasında değil, çok taraflı platformlarda gerçekleştirilmesini gerekli kılmıştır.

Geleneksel diplomasinin yeni diplomasiye doğru evrilmesinde, telekomünikasyon teknolojisinin gelişmesine paralel olarak küreselleşme olgusunun hâkim olması da çok etkili olmuştur. Nitekim diplomasi çalışan kimi akademisyenler kamu diplomasisinin önem kazanmaya başladığı bu yeni dönemi ülkelerarası karşılıklı bağımlılığında artmasının getirdiği diğer sonuçlarla beraber ele alarak ‘küresel diplomasi’ olarak adlandırmışlardır. Buna göre küresel diplomasiyi önceki dönemlerden ayıran temel özellikler, ülke ekonomilerinin birbirine bağımlılığı, dolayısıyla uluslararası ilişkilerde karşılıklı bağımlılık olgusunun ortaya çıkması, kamuoyunun dış politikanın yürütülmesinde giderek artan rolü, sömürge halklarına self-determinasyon ilkesinin uygulanması, sömürge yöntemlerinin ortadan kalkması, bilgi teknolojilerinin diplomasi üzerindeki etkinliği ve diplomasi alanına yeni giren aktörlerin çeşitliliğidir.¹⁷

Bu dönemin dikkat çeken en önemli özelliklerinden bir tanesi dünya politikasına yön veren yeni aktörlerin varlığıdır. Bu dönemde ulus-devletlere ek olarak hükümet dışı kuruluşlar, uluslararası ve yerel hükümet dışı kuruluşlar, bölgesel kuruluşlar, uluslararası örgütler uluslararası ilişkilerde etkin aktörler olmuştur.

¹⁶ A.g.e s.96

¹⁷ A.g.e s.136-137

1.1.2)Güç Kavramının Değişimi ve Yumuşak Güç

Siyasi tarih içinde değişen diplomatik yöntemlerin değişimi elbette ülkelerin elde etmek için mücadele içinde oldukları ‘güç’ kavramının değişimine paralel olarak gerçekleşmiştir.

Güç kavramının değişimini incelemeden önce, sözlük anlamını incelemek yerinde olacaktır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, güç; 1. Sınırsız, mutlak nitelik "Tanrı'nın gücü." 2. Siyasi, ekonomik, askerî vb. bakımlardan etki ve önemi büyük olan devlet, devletler topluluğu "Güçler dengesi." 3. Bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli "İnsan gücü." anlamlarında kullanılmaktadır.¹⁸

Uluslararası ilişkilerin başat aktörleri devletler için düşünüldüğünde güç kavramı bütün bu tanımların anlamını bünyesinde barındırmaktadır. Ancak ‘bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli’ şeklinde olan 3. tanım devletlerin uluslararası politikada sahip oldukları gücü en açık biçimde tarif etmektedir.

Güç kavramı daha genel olarak bir şeyi yapabilme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Bunun yanında, yumuşak güç kavramını uluslararası siyaset literatürüne kazandıran Nye, gücü, sözlük anlamı ‘başkalarının davranışlarını istediğimiz yönde etkileyebilme kapasitesi’ olmasına rağmen, daha özel olarak başkalarının davranışlarını çıktılarının kendimizin istediği şekilde etkileyebilme yeteneğine verilen isim olarak tanımlamıştır.¹⁹

Güç, daha dar perspektiften bakıldığında genelde komuta ve zorlama kavramlarını çağrıştırmaktadır. Aslında uluslararası ilişkilerde devletlerin birbirlerine uygulamak için çabaladıkları geleneksel güç kullanımı, tanımını buradan almaktadır. Ekonomik, askeri, siyasi güç kullanımının temelinde zorlama ve kontrol etme isteği yatar.

¹⁸Türk Dil Kurumu, “**Güç**” Büyük Türkçe Sözlük
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52aaf8d42224f6.20607692, (Erişim Tarihi 17.10.2013)

¹⁹ Nye, Joseph S. ‘ **Soft Power: The Means to Success in World Politics**’ 2004 Public Affairs Newyork s.1

Ancak gözden kaçırılmaması gereken bir husus vardır ki, başkalarının davranışlarını değiştirebilme yeteneği her zaman sahip olunan güç miktarı ile orantılı değil; aynı zamanda karşıdakinin yapması istenilen şeyi yapıp yapmamak istemesi hususundaki iradesiyle de doğru orantılıdır. Çünkü güç her zaman var olan ilişkiler bağlamında düşünülmelidir. Geleneksel güç kullanımının, çoğunlukla askeri ve ekonomik yaptırımlar ile gerçekleştirildiği ve tehdit ve kandırmaya dayalı olduğu bilinmektedir. Ancak bazen istenilen sonuçlar bariz bir bedel ödemeksizin ya da tehdit altında olmaksızın elde edilebilir. Amaca ulaşmanın bu dolaylı yöntemine gücün öteki yüzü denilebilir.²⁰

Yumuşak güç (soft power) kavramının uluslararası ilişkiler literatürüne girmesini sağlayan ünlü akademisyen Joseph Nye güç kavramı ve değişimini ‘Soft Power’ isimli kitabında çok detaylı olarak incelemiştir. Nye’a göre Machiavelli İtalya’daki prenslere korkmanın sevmekten daha önemli olduğunu söylerken yanılmaktaydı. Kalpleri ve akılları kazanmak her zaman önemli olsa da bilgi teknolojilerinin hâkim olduğu bu günün dünyasında çok daha önemliydi.²¹

Dünya politikasındaki ‘güç’ kavramından anlaşılan şeyin değişimi gücün sözlük anlamı olan ‘istenilen sonuçları elde etme’ eyleminin gerçekleştirildiği araçların değişimi ile paraleldir. Nye’a göre sıradan insanlar ve öngörüye sahip olmayan insanlar gücün yalnızca bir ülkenin sahip olduğu nüfuzu ve toprakları, zengin doğal kaynakları, ekonomik ve askeri gücü oranında olduğunu düşünebilirler. Bunun sebebi bahsedilen ülkenin sahip olduğu değerlerin somut, ölçülebilir ve tahmin edilebilir olmasından kaynaklanmaktadır. Oysa bu anlayışa göre en çok güce sahip olanların da her zaman istedikleri sonucu alamadıkları görülebilir. Nye, bu duruma örnek olarak da Vietnam Savaşı’nın yapıldığı tarihte Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin sahip olduğu kaynaklar bakımından savaştığı diğer ülkelerden çok daha güçlü olmasına rağmen mağlup olmasını verir.

²⁰ A.g.e. ss. 2 - 5

²¹ Nye, Joseph ‘Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarımın Yolu’ Çeviri: Rayhan İnan Aydın, Ekim 2005, Elips Kitap s.17

Nye'a göre uluslararası güç kaynaklarına eskiden değer biçmek çok kolaydı, ancak içinde bulunduğumuz modern bilgi çağında güç kaynaklarının dağılım durumu aynı değildir. Nye, devletlerin askeri ve ekonomik olan geleneksel güç araçları kullanarak uluslararası toplumda istediklerini yaptırabildikleri eski uluslararası politik düzlemi tek boyutlu; hegemonya konularının konuşulabileceği askeri güç, düzlemin ortasında yer alan ve çok kutupluluktan söz edilebilecek ekonomik güç ve düzlemin en altında yer alan terörizm, uluslararası suç, iklim değişikliği geniş bir alana dağılmış devlet ve devlet-dışı aktörlerin sahibi olduğu güç gibi çeşitli dinamikleri olan bugünkü dünya siyasetini ise çok boyutlu olarak tanımlamaktadır.

Nye, ayrıca ulusların kullandıkları güç araçlarının kronolojik sırayla emir-baskı-ikna-gündem oluşturma-cazibe-işbirliğine dayalı olduğuna dikkat çekmektedir.²²

1.1.2.1)Yumuşak Güç

Nye, bütün bu tartışmalarda düzlemin en altında yer alan konularda güç elde etmenin yumuşak güç sahibi olmaktan geçtiğinin altını çizmektedir.

Nye, yumuşak güç kavramından ilk kez 1990 yılında Amerika'nın düşüşte olduğu hakkındaki yaygın görüşü tartışan 'Bound To Lead' isimli kitabında Amerika'nın yalnızca askeri ve ekonomik açıdan değil, aynı zamanda bu iki alan dışında üçüncü boyutta da başat güç olduğunu iddia etmek suretiyle bahsetmiştir.²³

Yumuşak güç kavramı, en genel anlamıyla istenilen bir şeyi baskı ya da parasını ödeyerek elde etmekten ziyade, istenilen şeyin verilmesinin cazibeli hale getirilerek elde edilebilmesidir.²⁴ Çinli bir akademisyen olan Zhai Kun, yumuşak gücü maddi ya da ölçülebilir olmayan manevi güç olarak tanımlamıştır. Daha özel

²² Nye, Joseph S. 'The Changing Nature of World Power, Political Science Quarterly', vol. 105, No 2, Academy of Political Science, 1990 s.182

²³ Nye, Joseph 'Bound to Lead: The Changing Nature of American Power', 1991, Basic Books A Member of Perseus Books, L.L. C. s.11

²⁴ Nye, Joseph 'Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarımın Yolu' Çeviri: Rayhan İnan Aydın, Ekim 2005, Elips Kitap s.15

olarak ise yumuşak güç, mantıklı nedenlerle ve ahlak ilkeleri ile diğerlerini ikna edebilme kabiliyetidir.²⁵

Nye, bir ülkenin dünya siyasetinde istenilen sonuçları elde etmek için tehdit, zorlama gibi sert güç (hard power) araçları kullanmaktan ziyade gücün ikinci boyutunu kullanabileceğini savunmuştur. Gücün ikinci boyutuna sahip olmak istenilen sonuçları diğer ülkeleri zorlamadan, kendi yanına çekmekten geçer. Diğer bir deyişle, yumuşak güç başkalarının tercihlerine şekil vermekten geçer. Burada yumuşak güç sahibi olmak isteyen devletlerin kendilerine soracakları en önemli soru bunun nasıl başaracaklarıdır.²⁶

Başkalarının isteklerine şekil verebilmek için öncelikle diğer ülkelerin onun değerlerine hayran olması, onu örnek alması, refah seviyesine ve fırsatlarına özenmesi gerekmektedir. Böylelikle onu izlemesi, dünya siyasetinin gündemini belirleyerek onları kendi yanına çekmesi sağlanacaktır. Bununla birlikte Lee Geun, yumuşak gücü, bir ülkenin fikir, imaj, teori, eğitim, gelenekler, kültür, sembolle gibi kaynaklar kullanılarak oluşturduğu etki alanı olarak tanımlamaktadır.²⁷

Bir ülkenin yumuşak gücü, insanları askeri güçten ziyade o ülkenin özellikle eğitim, kültür, dil ve değerleri gibi çekici unsurları ile etkileyebilme ve onlarla dostça ilişkiler tesis edebilme kabiliyetidir. Diğer bir deyişle, insanları o ülkede korkmaya değil, o ülkeyi sevmeye teşvik eden ve hükümetlerden ziyade insanların, kurum-kuruluşların ve ülkenin imajının bir ürünüdür.²⁸ Ortak değerlere sahip olmak, istenilen şeyi elde etmede yumuşak güç araçlarını kullanmanın en kolay yoludur.

²⁵ Zhai Kun, 'Arroyo feels China's soft power' ['Aluoyue Ganshou Zhongguo Ruanshili'], Shijie Zhishi no. 18, (2004), p. 67. 'den Aktaran Hongying Wang ve Yeh-Chung Lu "The Conception of Soft Power and its Policy Implications: a comparative study of China and Taiwan" Journal of Contemporary China (2008), 17(56), August, S. 425-447

²⁶ Nye, A.g.e. s.15

²⁷ Geun Lee (2005, March 25), "Empire of the Sun II: http://www.kifs.org/main/dbbank/data/20050328pm154300/050325_lg.pdf 'den Aktaran Kadir Ayhan "Yumuşak Güç" Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Gücünden Bahsetmek" 2009, BİLGESAM http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=525:yumuak-guec-kavram-ve-tuerkiyenin-yumuak-guecuenden-bahsetmek&catid=113:analizler-sosyo-kultur&Itemid=151 Erişim Tarihi: 17.11.2013

²⁸ 'What is soft power?', British Council, <http://solas.britishcouncil.org/about/contribution-uk-soft-power> Erişim Tarihi: 10.10.2013

Aynı şekilde cazibeden geçen güç yine ikna etme ve kendine çekme süreçlerini kolaylaştıran diğer bir önemli faktördür.

Askeri ve ekonomik güç kullanarak istenilen sonuçları elde etmek kısa vadede daha kolay olacaktır. Ancak daha somut ve ölçülebilir bu güçlerle ele edilen sonuçların ömrü bu araçların kullanıldığı süreler ile sınırlı olacaktır. Oysa ortak değerler oluşmasını sağlayan yumuşak güç araçları ile elde edilen sonuçların kalıcılığı çok daha fazladır. Çünkü etki çok daha derine işlemiştir. Bu olguya Nye daha farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Ona göre kendi yanına çekme gücü o kişinin kültürünün ve değerinin çekiciliğine ya da siyasi tercihler gündemini kendi amacına göre kullanabilme, böylelikle de gerçek dışı göründükleri için başkalarının tercihlerini ifade edememelerini sağlama becerisine dayanabilir.²⁹

Gündem belirleyebilme gücü, öteki aktörü bir şeyler için zorlayan bir güç değildir. Daha ziyade, dünya siyasetinde gündemi değiştirebilecek bilgiyi yayma ve herhangi bir oylamada ya da diğer karar verme mekanizmalarında etkin olan aktörlerin tercihlerini etkileyebilme gücüdür.³⁰

Bir ülke dünya politikasında istediği sonuçları bilinen anlamda güç kullanmadan da elde edebilir. Davranışları değiştirilmek istenen ülke, diğerinin değerlerine hayran ise, ona benzeme çabası içindeyse ve onun refah seviyesine özenmekte ise zaten o ülkeyi takip edecektir.³¹ Bir diğer deyişle diğerlerinin seçimini etkileme yeteneğine sahip olan ülkeler yumuşak güce sahip olduğu söylenebilir.

Nancy Snow'a göre yumuşak güç araçlarını kullanmak suretiyle başka ülkeler üzerinde inisiyatif sahibi olmayı hedefleyen ve başaran ülkeler aşağıda sıralanan sonuçları yaşayacaktır;

1. Kültür ve fikirleri bir süre sonra hakim küresel normlar haline gelecektir.
2. Dünyadaki gelişmeleri yayınlayan küresel haber medyasına hakim olmalarını sağlayacak çoklu iletişim kanallarına sahip olacak

²⁹ Nye. A.g.e s.19

³⁰ Rothman, Steven B 'Revising The Soft Power Concept: What Are The Means And Mechanisms Of Soft Power?' s.53 Journal of Political Power, Vol. 4, No. 1, s 41-56, 2011

³¹ Nye. A.g.e. s.5

3. İç ve dış davranışlar tarafından geliştirilmiş ülke itibarına sahip olacaklardır.³²

Nye, yumuşak gücün önemliliğini en ünlü İngiliz realist E.H. Carr'ın bile uluslararası gücü kategorize ederken 'fikirlere üzerindeki gücü' askeri ve ekonomik güçten sonra en önemli güç kaynağı olarak vermesini örnek göstermiştir.³³

İngiliz diplomat olan Anthony Parsons yumuşak gücün önemini vurgulamak için şöyle demiştir: "Eğer bir ülkenin dili ve edebiyatına hâkimseniz, o ülkenin şehirlerini, sanat eserlerini, insanlarını tanıyor ve seviyorsanız, içgüdüsel olarak o ülkenin desteklenmesinde istekli olursunuz ve yanlış bir şey yaptığında bile ağır yaptırımlar uygulanmasını istemezsiniz.³⁴ Fikirlere üzerindeki güç ise o ülkenin ideolojisini ve kültürünü diğer ülkeler üzerinde çekici kılar ve izlenmelerini sağlar. Fikirlere üzerinde güç sağlamanın bir yolu da 'meşruiyet' kavramından geçer. Nye'a göre bir ülke uluslararası hukuku kendi çıkar ve değerlerine uygun biçimlendirebilirse, eylemlerinin başkalarının gözünde meşru görünme olasılığı artar. Hatta daha önce bahsedilen ortak değerler üzerinde şekillendirildiyse ulusal menfaatlerine hizmet eden eylemleri destek dahi görebilir.³⁵

Dolayısıyla yumuşak güç kamu diplomasisinin temelini oluşturan bir kavramdır. Bir ülkenin kamu diplomasisi politikalarının başarıya ulaşabilmesi için sahip olunan yumuşak güç unsurlarının doğru kullanımı çok önemlidir.³⁶

1.1.2.2) Yumuşak Güç Unsurları

Daha önce de bahsedildiği gibi bir ülkenin kamu diplomasisi politikalarının başarıya ulaşabilmesi için en etkili ve aktif yumuşak güç unsurlarının seçilmesi

³² Snow, Nancy, "Rethinking Public Diplomacy" Rethinking of Public Diplomacy 'Handbook of Public Diplomacy' ed. Nancy Snow and Philip M. Taylor s. ss.3-12

³³ Nye, S. Joseph. "Soft Power and American Foreign Policy" Political Science Quarterly Volume 119 Number 2 2004 s.266

³⁴ "The British Council and Soft Power", British Council, <http://solas.britishcouncil.org/about/contribution-uk-soft-power> Erişim Tarihi:10.10.2013

³⁵ Nye, S. Joseph. The Powers to Lead. Oxford, Oxford University Press, 2008. S.38

³⁶ Demir, Vedat 'Kamu Diplomasisi Ve Yumuşak Güç', Kasım 2012, Beta Yayıncılık s.24

gerekir. Bir ülkenin kamu diplomasi politikası kaynakları Nye'a göre üç kaynağa dayanır:³⁷

1. Ülkenin Siyasi Değerleri
2. Ülkenin Dış Politikaları
3. Ülkenin Kültürü

Hükümetlerin dış politikaları kadar iç politikaları da uluslararası aktörlerin özündeki imajını etkileyen önemli bir faktördür. Demokrasiyle yönetilen, hukuk devleti olan, kişi hak ve hürriyetlerine önem veren, çevre konularında hassasiyet güden, dünyanın pek çok yerine yaptığı insani yardımlar ile bilinen bir ülkenin itibarı ve yumuşak gücü tüm dünyada hissedilecektir.³⁸ Daha önce de bahsedildiği gibi ortak değerlere sahip olmak, istenilen şeyi elde etmede yumuşak güç araçlarını kullanmanın en kolay ve etkili yoludur. Bu ortak değerler genelde uluslararası toplum tarafından yaygın şekilde kabul edilen evrensel normlardır. Dolayısıyla genel kabul görmüş değerleri bünyesinde bulundurmayan hükümetler, ekonomik olarak güçlü olsalar da yumuşak güç olarak etkin olamazlar.

“Malumdur ki, modern bilgi çağında kitle iletişim araçları ve internet sayesinde uluslararası politika çok yakından takip edilebilmektedir. Bu sayede ülkelerin herhangi bir konuda izledikleri dış politikaları da rahatlıkla takip edilebilmektedir. Hükümetlerin dış politikalarını uygularken izledikleri değerler, yumuşak güçlerini pekiştirebilir. Ancak ortak değerlerle ve evrensel normlarla çelişen dış politika rotası izleyen bir hükümet uluslararası kamuoyunda olumsuz bir imaj çizerek yumuşak gücünü tehlikeye atacaktır. Daha önce bahsedilen meşruiyet kavramı bu noktada önem taşımaktadır. Örneğin, birçok ülke halkının Amerikan müziğine, teknolojisine, sinemasına olan hayranlığı malumdur. Ancak ABD'nin dış siyaseti zaman zaman kültürel öğelerinin yarattığı hayranlığı olumsuz biçimde etkilemiştir. Vietnam savaşı ve 2003 Irak Savaşı buna bir örnektir. Bu savaşlardan sonra yapılan

³⁷ Nye, Joseph S. ‘Soft Power: The Means to Success in World Politics’ 2004 Public Affairs Newyork s.1

³⁸ Demir. A.g.e. s.63

anketlerde ABD'nin cazibesinin hızla gerileme yaşadığı kaydedildi ve ülkelerde anti-Amerikancı hareketler baş göstermeye başladı.”³⁹

Kültür, yumuşak gücün kamuoyuna tesir etki eden unsurudur. Joseph Nye'a göre bir ülkenin kültürü, evrensel değerler içerdiğinde ve tüm insanlığın çıkarlarına hizmet ettiğinde, yarattığı sorumluluk ve çekicilik ilişkileri sebebiyle, istediği sonuçları elde etme olasılığını artırır.⁴⁰ Kültür, pek çok kanalla diğer toplumlara aktarılabilir. Geçmişten beri büyük medeniyetler sonraki tüm kuşaklara tecrübelerini, yaşamışlıklarını edebi eserler sayesinde aktarabilmişler, bu sayede sonraki kuşaklarca da büyük medeniyetler olarak anılmışlardır. Buradan hareketle denilebilir ki, sanatsal aktiviteler kültürün yayılmasını sağlayan en önemli faktördür. Toplumun yapısı, yaşam biçimi edebiyat, sinema, tiyatro eserleri ile tanıtmak mümkündür. Yine Amerikan sineması, Fransız edebiyatı ve İngiliz tiyatrosu bunun çok önemli bir örneğidir. Özellikle günümüzde küresel iletişim teknolojilerinin hız kazanmasıyla kültür-sanat anlamında sınırların ortadan kalkmasını ve kültürel iletişimin ve etkileşimin artması sonucunu doğurmuştur.

1.1.3) Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi uluslararası ilişkilerin artık milli devletlerin ve uluslararası kuruluşların tekelinden çıkmaya başladığı, küreselleşmenin ve siyasi iktidarın âdem-i merkeziyetçiliği benimsediği, bilgi dolaşımının daha önceden hayal bile edilemeyecek bir hıza kavuştuğu günümüzde kendine sağlam bir yer bulmuştur.⁴¹ Ancak geleneksel diplomasinin bu yeni diplomasi yöntemine doğru değişme sürecinin irdelenmesi, bu gün dünya politikasında stratejik hedeflerini kamu diplomasisi araçlarını kullanarak gerçekleştirmeye çalışan ülkeleri anlama açısından önem arz etmektedir.

³⁹A.g.e s.64

⁴⁰ Nye. “Soft Power and American Foreign Policy” s.266

⁴¹ Demir, Vedat “Değişen Uluslararası İlişkiler Çerçevesinde Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkilerin Müşterek Kavramları” Kamu Diplomasisi Enstitüsü, Son güncelleme: Mart 2013 Erişim: 17.10.2013 <http://kamudiplomasisi.org/demo/images/stories/makale001.pdf>

1.1.3.1) Kamu Diplomasisi Tanımları

Günümüzde büyük devletler dünya politikasında etkin olabilmenin, yalnız savaş kazanmaktan ya da dünya ekonomisine hükmetmekten geçmediğini görmüş, uluslararası kamuoyunu etkilemenin önemli bir araç olduğunu idrak etmişlerdir. Nitekim ‘kamu diplomasisi’ tanımı böyle bir ihtiyacın doğurduğu bir kavram olarak literatürdeki yerini almıştır.

Kamu Diplomasisinin en yalın tanımı ‘kamuoyu oluşturma’dır. Öncelikle ‘kamuoyu’ teriminin içeriğinin incelenmesinde fayda vardır. ‘Kamuoyu’ kavramı Osmanlıca’ da ‘efkarı’ı umumiye’ olarak karşılık bulmuştur. Günümüz Türkçesine çevrildiğinde ‘halkın fikri’ anlamına geldiği görülecektir. İngilizcede ‘public opinion’ karşılığında, olan kamuoyu halkın genel anlamda sahip olduğu fikir anlamına gelmektedir. Kamu diplomasisinin genel tarifine geri dönecek olunursa, kamu diplomasisi halkın sahip olduğu fikirleri etkileme çalışmalarıdır.⁴²

Aslına bakıldığında ‘kamuoyu’nun sahip olduğu fikirlerin başarılı bir politika yürütmek üzerindeki öneminin anlaşılması 19. yüzyıla dayanmaktadır. Fransız İhtilaliyle birlikte Avrupa’da yayılan liberal fikirler ve milliyeti duygular nedeniyle monarşiler halkların düşüncelerine kulak vermeye başlamışlardı. En azından politika uygulamaları ile halklarının tepkisini çekecek uygulamalardan kaçınmaları gerektiğini anlamışlardı. Bu dönem okuma yazma oranının artmaya başlaması, kitle gazetelerinin çoğalması, halk tarafından seçilen parlamentoların, bir diğer deyişle meşruti sistemin yaygınlaşmasıyla birlikte dışişleri bakanları ve diplomatlar, hem faaliyetleri hakkında ülkelerinin başkentlerinde hesap verme sorumluluğuna girmekte hem de yabancı hükümetleri basın ve o dönemin koşullarında sahip olunan iletişim araçlarıyla kimi zaman aldatici olabilecek şekilde etkilemeye çalışmaktaydı.⁴³ Elbette bu dönem fikirleri önemsenen ‘kamuoyu’, bugünkü kamu diplomasisi tanımlarında geçen ‘kamuoyu’ndan farklı olarak, daha çok ülke içindeki halklara karşılık gelmekteydi. Öte yandan o dönem iletişim teknolojilerinin bu günkü kadar

⁴² Barkçin, Savaş ‘**Kamuoyu Oluşturma**’ YTB Sivil Toplum Kapasite Geliştirme Eğitim Programı, 30 Eylül 2013

⁴³ İdris, Temel. ‘**Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulamaları**’ İstanbul (2007). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. s.143

gelişmiş olmamasının bir sonucu olarak dışarıya verilmek istenen izlenimlerin gerçeği yansıttığı şüphelidir. Bununla birlikte ülkelerin ulusal kültürlerini yabancı ülkelerde tanıtmaya ve benimsetmeye dönük politikalar uygulamaları bu yüzyılın sonuna tekabül etmektedir. Fransa'nın 1910 yılında Yabancı Ülkelerdeki Okul ve Vakıflar Bürosu'nun kurulmasıyla bu alanda faaliyet gösteren kurumların Quai d'Orsay'ın çatısı altına alınmaları bu çabanın bir örneğidir.⁴⁴ Bu girişim çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacak olan Fransa kültürel diplomasisinin de temellerini oluşturmaktadır.

Uluslararası ilişkilerin artık yalnızca milli devletler ve milletlerarası organizasyonların faaliyetlerinden ibaret olmadığı günümüz dünyasında kamu diplomasi tanıtma ve propaganda faaliyetlerinin de ötesinde başlı başına bir yer edinmiştir.⁴⁵

Kamu diplomasisi çalışmaları, ülke içinde yürütülen kamuoyu fikrini etkileme çabasından farklı olarak, bir başka ülke vatandaşlarının fikirlerini etkilemek için kullanılır. Kamu diplomasisi, halkla ilişkiler disiplinin ulus-aşırı bir versiyonudur. Diğer bir deyişle bir devletin çeşitli menfaatleri doğrultusunda uluslararası toplumun fikirlerini etkilemek için kullandığı diplomasi şekline denir. Kamu diplomasisi farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde tarif edilmiştir. Örneğin kamu diplomasisini akademik olarak ilk kez ele alan Tufts Üniversitesi Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu'nun Dekanı olan Edmund Gullion 1965 yılında 'diğer devletlerin ve halkların düşünce ve tutumlarını dış politika kararlarını etkileyebilecek şekilde, hükümetler özel gruplar ve bireyler tarafından etkileme aracı' olarak tanımlamıştır.⁴⁶ Kamu diplomasisi uluslararası bir aktörün yabancı bir halkla ilişki kurmak suretiyle uluslararası ilişkilerini yönettiği bir politika olarak da tanımlanır.⁴⁷ Nicholas J. Cull ise kamu diplomasisini, bir uluslararası aktörün uluslararası çevreyi

⁴⁴İdris. A.g.e s.144

⁴⁵ Demir, Vedat "Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç", Kasım 2012, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İletişim Dizisi s. 38

⁴⁶ **Definitions of Public Diplomacy** <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy/Definitions> Erişim tarihi: 12.10.2013

⁴⁷Cull, J. N. 'Definitions' **Public Diplomacy: Lessons from the Past**, (Nisan, 2007) http://www.annenberg.usc.edu/images/pdfs/pubd/cull_pd_report_for_fco_final_version.pdf. Erişim tarihi: 19.10.2013

uluslararası kamuoyu ile paralel yönetme çabaları olarak tanımlamıştır.⁴⁸ Bir diğer tanıma göre kamu diplomasisi milli devletlerin kendi halklarından başka halklara yönelik olarak uyguladıkları iletişim politikasıdır. Bu halklar sivil toplum kuruluşu temsilcilerini, hükümet-dışı örgütleri, gazetecileri, medya kuruluşlarını, farklı endüstri dalından uzmanları ve diğer tüm vatandaşları içerebilir.⁴⁹ Kamu diplomasisinin amacı, yabancı hükümetlerin ötesinde yabancı kitleleri bilgilendirme, onlarla ilişki kurma ve onları etkilemektir.⁵⁰

Bazı durumlarda kamu diplomasisinin yalnızca klasik diplomasi yöntemlerinin yanında destekleyici olarak değil de, başlı başına bir politika yapma şekli olarak ortaya çıktığı da görülmektedir. Bu olgu kamu diplomasisinin ilk etapta etkili olamayacağı toplumlar için geçerli olup, bu toplumlarda daha farklı yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin bu gibi toplumların sosyal, siyasi ve ekonomik yapısı alt-üst edilir, daha sonra topyekûn bir yardım ve işbirliği programı başlatılır.⁵¹ Bu süreç krizin akabinde yaşanabileceği gibi sömürgeci devletlerin yaptığı gibi uzun bir zaman dilimine de yayılabilir. Çalışmanın ikinci bölümünde ‘Fransa’nın Kolonyal Dönem Uluslararası Öğrenci Politikası’ başlığı altında ele alınan süreç, Fransa’nın Afrika kıtasındaki eski sömürgeleri üzerinde izlediği bu tarz bir politikanın tipik bir örneğidir.

Bu yaklaşım biçimi günümüzde uluslararası ortamı yorumlamak için yeterli olmamaktadır. Çünkü günümüzde uluslararası ilişkiler yalnızca devletlerin birbirleri ile olan ilişkilerinden oluşmamaktadır. Dolayısıyla plüralist teorilerin de varsaydığı üzere, uluslararası sistemi anlamak için devlet-birey, devlet-sivil toplum kuruluşları, devlet-toplum ilişkileri ayrıca ele alınmalıdır. Böylece kamu diplomasisi araçlarını etkin şekilde yürüten ülkeler ve bu faaliyetlerin hedef kitesini oluşturan sistemin aktörleri arasındaki ilişki daha kolay analiz edilebilecektir.

⁴⁸A.g.e.

⁴⁹Pamment, James ‘What Became of the New Public Diplomacy? Recent Developments in British, US and Swedish’ Public Diplomacy Policy and Evaluation Methods’

⁵⁰ U.S. Department of State. (2003). ‘U.S. Public Diplomacy: State Department Expands Efforts but Faces Significant Challenge 4’, Washington, D.C.

⁵¹‘Küreselleşen Dünyada Diplomasi: Kamu Diplomasisi’ Kamu Diplomasisi Enstitüsü, Erişim Tarihi: 17.10. 2013 Erişim: http://kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/124-kuereselleenduenyada-diplomasi-kamu-diplomasisi-#_ftnref7

Kamu diplomasinin 21. yüzyılda diplomasi yöntemi olarak ön plana çıkması bir tesadüf değildir. Bu dönem artan iletişim teknolojileri kamu diplomasisi faaliyetlerini etkin kılarak, tüm güç iddiası olan devletlerin kullanmayı tercih ettikleri bir araç olmuştur.

1.1.3.2) Geleneksel Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisinin, devletlerarasındaki barışçıl ilişkilerin yürütülmesindeki resmi usul ve araçların tümü olarak tanımlanabilecek geleneksel diplomasinin konjoktürel yapının değişmesiyle günümüze kadar değişime uğramış hali düşünüldüğünde, geleneksel diplomasi tarihinin de incelenmesinde fayda olduğu görülecektir. 20. yüzyılın başlarına kadar çağın başat güçleri olan Avrupa devletleri arasındaki ilişkiler bütünü olarak tanımlanan geleneksel diplomasi yönteminin en önemli özelliği ‘gizli’ oluşlarıdır.⁵² Birinci Dünya Savaşına kadar süren bu dönemde uluslararası ilişkiler genellikle devletlerin politikalarında sosyo-ekonomik boyutların olmadığı, halkın istek ve görüşlerinin önemsenmediği bir diplomasi anlayışı ile sürdürülmektedir.⁵³ Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra artık yeni bir diplomasi anlayışı uluslararası ilişkilere hâkim olmaktadır. Kendisi de eski bir diplomat olan Hüner Tuncer bu dönemin öncekilerden farklı kılan özelliğini şu şekilde özetlemiştir: *“Demokratik idarenin prensipleri, milletin hayatî menfaatlerinin söz konusu olduğu hallerde, kamuoyunun kesinlikle haberdar kılınmasını ve kamuoyuna, karar verme mekanizmasının her safhasında kanaat ve fikirlerini oluşturabilme ve ifade edebilme imkânının tanınmasını gerektiriyordu.”*⁵⁴

Bu dönemde diplomasi iletişim ve ulaşım alanında kazanılan hız sebebiyle diplomatlara ek olarak devlet başkanları, dışişleri bakanlarınca da bizzat yürütülmekteydi.⁵⁵ Diplomasi, içinde bulunduğumuz yüzyılda geleneksel

⁵² Tuncer, Hüner, “Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye”, 2002, Ankara, Kaynak Yayınları s. 76

⁵³ Tuncer. “Eski ve Yeni Diplomasi”, A.g.e. s.66

⁵⁴ Tuncer. A.g.e. s.79

⁵⁵ Tuncer. A.g.e. s.80

diplomasinin kapalı, hiyerarşik ve elitist yapısından yeni diplomasinin daha açık ve esnek olduğu bir biçime doğru evirilmektedir.⁵⁶

Tıpkı 20. Yüzyıl diplomasisi ile Birinci Dünya Savaşı sonrası döneminin diplomasisindeki farklılığın iletişim ve ulaşım alanlarındaki gelişmelere bağlı olarak değişip geliştiği gibi, günümüzde de diplomasi özellikle iletişim teknolojilerinin gelişiminin hız kazanmasıyla şekil değiştirmiştir. Bu durumu Temel İdris şu şekilde açıklamaktadır: *“Kıtaları birleştiren jet uçakları sayesinde, başbakanlarla bakanlar bugünden yarına buluşabilmekte, başkentlerinden ayrılmak istemezlerse, video-konferans veya internet teknolojisiyle yine de yüz yüze görüşme yapabilmektedirler.”*⁵⁷

Bununla birlikte çağımızda iç ve dış politikayı birbirinden kesin olarak ayıran çizgilerin belirsizleşmesi, medya faaliyetlerinin etkinliğinin artması, uluslararası ilişkiler de devletlere ek olarak yeni ve çok çeşitli aktörlerin ortaya çıkması, bireylerin ve diğer hükümet dışı aktörlerin etkilerinin artması ‘kamuoyu’ faktörünün önemini diplomasi alanında arttırmıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu yapısında büyük güçler olan ABD ve Sovyetler Birliği’nin ittifak kurmak istedikleri ülkeleri yalnızca geleneksel güç araçları ile güvenlik ve ekonomik olarak baskı altına alarak yanlarında tutamayacaklarını anlamaları ve öncekilerden farklı dış politika araçları kullanma arayışına girmeleri yeni diplomasi aracı olan ‘kamu diplomasisi’ kavramını uluslararası ilişkiler literatürüne eklemiştir. Soğuk Savaş döneminde ABD’nin dış politikasında kendisi için stratejik öneme haiz ülke vatandaşlarına yönelik denizaşırı bilgilendirme programlarını ve ABD ile eğitim ve değişim programlarını dış politika aracı olarak kullandığı ve “kalplerin ve zihinlerin kazanılması” çabası devletlerin dış politika yönelimlerinde gözlemlenir.⁵⁸ Dolayısıyla kamu diplomasisi terimi bu dönem özellikle ABD’de hemen kabul görmüştür. Bunun bir sebebi ABD, müttefiki olarak yanında görmek istediği ülkelere karşı izlediği siyaset ile Sovyetler Birliği’nin bu amaçla izlediği siyaset arasında fark

⁵⁶ İdris, T. **“Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulamaları”**. (2007). S.174 İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

⁵⁷ A.g.e s. 202

⁵⁸ Sancar, Gaye Aslı **“Kamu Diplomasisinde İlişki İnşa Etme Söylemi”**

Erişim: <http://www.kamudiplomasisi.org/images/stories/aslisancar.pdf> Erişim Tarihi: 19.10.2013

yaratabilmek için, propaganda ve psikolojik mücadele gibi terimler yerine daha mülayim ve yumuşak ifadeler kullanmayı tercih etmiştir.⁵⁹ Bir diğer sebebi ise Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA) özellikle Amerika'nın Sesi Radyosu (Voice of America- VOA) üzerinden gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetlerinin devamını ve aslında Dışişleri Bakanlığı'nın çalışma alanına giren kültürel çalışmaları devralmasının meşruiyetini sağlamak amacıyla bu terimi kullanmayı tercih etmiştir.⁶⁰

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin günümüze değin değişimini ele alan John Hemery kamu diplomasisinin geleneksel halinden bu günkü haline evriminin ne şekilde olduğunu aşağıdaki şekilde açıklamıştır. *“Kamu diplomasisinin günümüzdeki haline evrilmesinde etkili olan faktör zengin ya da fakir olsun tüm devletlerin kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmesinin sebebinin stratejik bir gereklilikten ziyade artık gerekli bir diplomatik faaliyet olmasıdır.”*⁶¹

Günümüz uluslararası ortam ile karşılaştırıldığında, o dönem kullanılan kamu diplomasisi teriminin muhtevası, iletişim araçlarının bu günkü kadar gelişmemiş ve çeşitlenmemiş olması ve dolayısıyla küreselleşmenin evrimi tam olarak tamamlayamamış olması hasebiyle geleneksel olarak tanımlanabilir. Geleneksel kamu diplomasisi Szondi tarafından hükümetlerin dış hedef kitle ile ‘kalpleri ve akılları’ kazanmak maksadı ile iletişime geçmek olarak tanımlanmıştır.⁶² Bu tanım kamu diplomasisinin asıl hedef kitlesinin altını çizmektedir. Ancak Szondi iç hedef kitleye yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri yürütülebileceğinin iki şekilde mümkün olacağını ileri sürmüştür. İç hedef kitleye yönelik bu yöntemler; kamu diplomasisi faaliyetlerini açıklamak ya da onları dış politika biçimlenmelerine dâhil etmektir.⁶³

Bununla birlikte geleneksel kamu diplomasisi tanımlarında özellikle iki hususun altının çizildiği görülür; hedef ülkedeki tüm halkı etkilemek ve bunu

⁵⁹Demir, Vedat **“Kamu diplomasisi ve Yumuşak Güç”** (2012) Beta Yayınları s.15

⁶⁰Demir. A.g.e s.16

⁶¹ Hemery, J. **“Training for Public Diplomacy: an Evolutionary Perspective”** ed. By J. Melissen, The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations s. 196 (2005). (s. 198-200). Palgrave macmillan.

⁶² Szondi G. **“Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences”** (2008) Discussion Papers in Diplomacy s.6

⁶³ Szondi A.g.e s.7

yaparken de onların hükümetleri üzerinde iç ya da dış politikalarında değişikliğe gidecek kadar baskı yaratmak. Ancak bu günkü uygulamalardan yola çıkılarak yapılacak bir kamu diplomasi tanımında hedef ülkelerdeki hükümetlerin hedef alınmadığı, ancak kamuoyunun yaklaşımının şekillendirdiği ulusal çıkarların ya da dış politika hedeflerinin nihai amaç olduğu bir uluslararası ortamın oluşturulmasının hedeflendiği görülür.⁶⁴

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan çok aktörlü uluslararası sistem ve küreselleşme ile birlikte geleneksel olarak kullanılan kamu diplomasisi kavramı devletlerin yeni dönem kamu diplomasisi faaliyetlerini açıklamakta yetersiz kalmıştır. Yeni kamu diplomasisi tanımı geleneksel kamu diplomasisi tanımı ile genel olarak örtüşse de, yeni kamu diplomasisi uygulamada bazı önemli hususlarda farklılık gösterir.⁶⁵ Örneğin, yeni kamu diplomasisinde geleneksel kamu diplomasisinde olduğu gibi uluslararası aktörlerden ziyade sivil toplum kuruluşlarının aktif olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte küresel kamuoyu ile iletişim kurabilmek için çok daha yeni, eş-zamanlı ve küresel iletişim teknolojileri kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu yeni iletişim teknolojileri yerli ve uluslararası haber çevreleri arasındaki önceden var olan belirgin çizgileri muğlaklaştırmaktadır.

Yeni kamu diplomasisi anlayışı, siyasi hayatta, iletişim teknolojilerindeki ve uluslararası ilişkilerdeki son değişimlere bağlı olarak gelişmiştir.⁶⁶ Örneğin iletişim ve bilgi teknolojilerindeki devrim elektronik haberleşme ve online gazeteciliğin küreselleşmesine ve böylece dünya medyasını takip edenlerin sayısında muazzam bir büyümeye önayak olmuştur.⁶⁷

⁶⁴ A.g.e. s 24

⁶⁵ Demir, Vedat “Değişen Uluslararası İlişkiler Çerçevesinde Kamu Diplomasisi Ve Halkla İlişkilerin Müşterek Kavramları” s.6
<http://kamudiplomasisi.org/demo/images/stories/makale001.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2013

⁶⁶ Gilboa, E. “Public Diplomacy: The Missing Component in Israel’s Foreign Policy” (2006), *Israel Affairs* 12(4).715,

⁶⁷ Appel, Ronit; Irony, Assaf; Schmerz, Steven; May, Ayela Ziv “Cultural Diplomacy: An Important but Neglected Tool in Promoting Israel’s Public Image” 2008, The Interdisciplinary Center Herzliya Lauder School of Government, Diplomacy and Strategy Argov Fellows Program in Leadership and Diplomacy

Cull, ayrıca geleneksel kamu diplomasisi tanımı ile uyum sağlamasına rağmen aynı zamanda ondan ayrılan özellikleri ile yeni kamu diplomasisinin özelliklerini sıralamıştır. Buna göre uluslararası sistemin aktörleri artık artan bir biçimde geleneksel olmayan ve hükümet-dışı örgütlenmelerden oluşmaktadır. Bu aktörler dünya kamuoyu ile özellikle İnternet olmak üzere yeni, eş-zamanlı ve küresel teknolojiler kullanarak iletişim mekanizmaları kullanmaktadırlar. Bu yeni teknolojiler, yurt içi ve uluslararası alan arasındaki net ayrımı belirsizleştirmektedir. Eski kamu diplomasisinde kullanılan ulusal marka stratejisi önemini kaybetmiştir. Bunun yerine, iletişim ağları teorisi doğrultusunda kamu diplomasisinin terminolojisine ‘yumuşak güç’ ve ‘markalaşma’ gibi yeni kavramları kazandıran uluslararası imaj ve saygınlık önem kazanmıştır. Soğuk Savaş döneminin aktör-halk iletişimi, uluslararası aktörlerin kolaylaştırıcı bir rol oynamasıyla ‘karşılıklı bilgilenme’ (mutual enlightenment) için kişilerarası iletişime dönüşmüştür. Yeni kamu diplomasisi biçiminin en önemli mesajı ‘ilişki inşa etme’ (relationship building) olarak tanımlanmaktadır.⁶⁸ Bu ilişkinin bir tarafının özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve bireyler olması etkinin ve verilmek istenen mesajın toplumun ulaşamayan noktalarına iletilmesini sağlar.⁶⁹

Daha çok Soğuk Savaş dönemine tekabül eden geleneksel kamu diplomasisi teorilerinden farklı olarak, 11 Eylül olayları sonrasında yeni bir biçim alan kamu diplomasisi teorileri daha çok normatif bir anlayışa sahiptir. Diğer bir deyişle yeni kamu diplomasisi teorileri incelendiğinde ideal olan değer ya da disiplinlerin ne olması gerektiğini inceleme eğilimde olduğu görülür. Yeni kamu diplomasisi teorileri kamu diplomasi uygulamalarının nasıl olduğunu değil, değişen uluslararası ortamda nasıl olması gerektiğini ileri sürerler.⁷⁰ Bu fark geleneksel kamu diplomasisi faaliyetlerinin hâkim olduğu Soğuk Savaş döneminde devletlerin yeni yürüttüğü bu

⁶⁸ Cull Nicholas J. “Definitions” Public Diplomacy: Lessons From the Past’ CPD Perspectives on Public Diplomacy, s.13 USC Center on Public Diplomacy at the Anennberg School

⁶⁹Gökırmak, Mert “Küreselleşen Dünyada Diplomasi: Kamu Diplomasisi” Erişim: http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/4519/kureselleşen_dunyada_diplomasi_kamu_diplomasisi_ Erişim Tarihi: 28.10.2013

⁷⁰ Fitzpatrick, Kathy R., “Advancing the New Public Diplomacy: A Public Relations Perspective”, The Hague Journal of Diplomacy, vol. 2, 2007, pp. 187-211 at pp. 201-202. ‘den Aktaran James Pamment “What Became of the New Public Diplomacy? Recent Developments in “British, US and Swedish Public Diplomacy Policy and Evaluation Methods” The Hague Journal of Diplomacy 7 (2012) 313-336

diplomasi çeşidini anlama çabasından ileri gelmektedir. Bu durum aynı zamanda kamu diplomasisi faaliyetlerinin artık yaygın bir şekilde yürütülmeye başlandığı dönemde devletlerin izledikleri kamu diplomasisi faaliyetlerini anlama çabasına evirildiğinin de göstergesi olmuştur.

Tablo 1: Geleneksel ve 21.YY Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi
Şartlar	Ülkeler arası çatışma ve gerilim	Barış
Amaçlar	Hedef ülkelerde siyasi değişim elde ederek davranışlarını değiştirme	Siyasi ve ekonomik çıkarlara destek sağlayarak ülkeye yurtdışında olumlu bir itibar ve anlayışı bir çevre oluşturmak
Stratejiler	İkna Etme Kitleleri Yönetme	İlişki inşa etmek ve sürdürmek Halklar ile ilişki içinde olmak
İletişim Yönü	Tek yönlü iletişim (monolog)	Çift yönlü iletişim (diyalog)
Araştırma	Gerekliyorsa çok az	Kamu diplomasisi, geribildirim önemli olduğu bilimsel araştırmaya dayanır.
Mesaj İçeriği	İdeolojiler Çıkarlar Bilgi	Fikirler Değerler İşbirliği
Hedef kitleler	Hedef ülkelerdeki genel hedef kitle, Mesaj gönderenler ve mesajı alanlar	Bölümlendirilmiş, iyi tanımlanmış hedef kitle, Katılımcılar
Kanallar	Geleneksel Kitle İletişimi	Eski ve yeni iletişim, genellikle kişiselleştirilmiş
Bütçe	Hükümet tarafından sponsorluk	Kamu ve özel işbirlikleri

Kaynak: Gyordi, Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy" Handbook of Public Diplomacy, Nancy Snow and Philip M. Taylor (Eds.) New York, Routledge, 2009, s.305

1.1.3.3) Kamu Diplomasisinde Esnek Yaklaşım

Kamu diplomasisinin amacını tartışan iki yaklaşım vardır; bunlar katı ve esnek yaklaşımlardır. Katı yaklaşım, kamu diplomasisinin amacını dış hedef kitleyi ikna ve propaganda araçlarını kullanarak etkilemeyi öngörür. Buna göre, dış hedef kitleyi siyasi gelişmeler ile bilgilendirme çalışmaları radyo, televizyon, gazete, dergi gibi araçlarla kısa dönemli sonuçları almaya yönelik yapılmaktadır.⁷¹

Kamu diplomasisinde esnek yaklaşım ise bilgi ve kültürel programlar ile uzun dönemli ulusal amaçları gerçekleştirmektedir. Böylelikle, karşılıklı bir anlayış yaratılacak ve kamu diplomasisi kültürel işlevi olan bir araç olarak kullanılacaktır.⁷²

İlerleyen bölümlerde de görüleceği gibi esnek yaklaşım modelinde uygulanan kamu diplomasisi araçları, bu araçlara sahip olan devletlerin uluslararası kamuoyu üzerindeki daha uzun vadedeki amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik kullanılmaktadır.

1.1.3.2) Zaharna'nın Enformasyonel ve İlişkisel Modeli

Kamu diplomasisi uygulamalarında ülkelerin kullandıkları özellikle iki yöntem dikkat çekmektedir. Bu yaklaşıma göre hedef kitle ile iletişimin iki kullanım amacı olabilir. Bir görüşe göre hedef kitle ile iletişim, ikna ya da kontrol etme amaçlarını gerçekleştirmek istediği bir lineer bilgi transferi süreci yürütmektir. Diğer bir görüşe göre ise hedef kitle ile iletişimi ilişki inşa etme ve uyumu güçlendirmek amacını güderek gerçekleştirmektedir. Kamu diplomasisi tanımlarının incelendiği daha önceki bölümde görüldüğü üzere kimi yazarlar kamu diplomasisini bilgi transferi süreci içerisinde tanımlamışlar, kimi yazarlar ise ilişki inşa etme yaklaşımı üzerinden tanımlamışlardır.

Zaharna bu yöntemleri Enformasyonel ve İlişkisel model olmak üzere ikiye ayırmıştır.⁷³ Buna göre, enformasyonel model, siyasi amaçlara ulaşabilmek için kamuoyuna iletilmek istenen mesajın oluşturulması ve dağıtılmasına

⁷¹Signitzer, Benno; Coombs, Timoty “Public Relations and Public Diplomacy; Conceptual Covergences” Public Relations Review, 1992, s.137-147

⁷² Sancar. A.g.e s. 147

⁷³Zaharna, R. “ Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initative, Information and Relational Communication Frameworks.”, Handbook of Public Diplomacy, Nancy Snow and Philip M. Taylor (Eds.) New York, Routledge, 2009, s. 86-104

odaklanmaktadır.⁷⁴ Kamu diplomasisinin bu yöntemi günlük hayatta kitle iletişim araçları ile subliminal mesajlar iletilen biçimidir.

Enformasyonel modelde ilk önemli aşama verilmek istenen mesajın belirlenmesi ve hangi yollarla iletilmesine karar verilmesidir. Diğer önemli aşama ise bilgi yayılımının kontrolüdür. Enformasyonel modelin üçüncü önemli özelliği ise siyasi destekleyici ile mesajın iletilmek istendiği halk arasındaki kısıtlı ve sınırlı ilişkiden kaynaklanır. Bu kısıtlı ve sınırlı ilişkinin nedeni mesajın iletilmek istendiği hedef kitlenin pasif veya kısıtlı bir role sahip olmasından kaynaklanır. Enformasyonel modelin diğer bir önemli özelliği ise bilginin dağıtılmasında yazılı (broşür, bilgi notları, dergiler), görsel (videolar, filmler), baskı ve yayın araçları ile kitle iletişim (gazete, televizyon, radyo) ve elektronik medya (web siteleri, elektronik posta, internette hazırlanan yayınlar) araçlarını kapsayan çok geniş iletişim kanallarının kullanılmasıdır. Enformasyonel modelin sonuncu özelliği ise amaç odaklı ve bir politikayı savunmak ya da imaj pekiştirmek gibi özel hedeflere ulaşmak için yapılandırılmış olmasıdır.⁷⁵ Zaharna'ya göre enformasyonel modelin hedef kitleye mesaj iletmek amacıyla eski dönemlerden beri kullandıkları araçlar propaganda, ihracat, turizm ve doğrudan yabancı yatırımlarla birlikte kullandıkları ulusal marka, medya araçları ile ilişkiler, uluslararası yayınlar ve bilgilendirme kampanyalarıdır.⁷⁶

Buna karşılık ilişkisel model ise, siyasi amaçlara ulaşabilmek için ilişki inşa etme ve sosyal yapının oluşturulması ile ilgilenmektedir. İlişkisel modelde, eğitimin kültürel değişim programlarının, kültür enstitülerinin ve kültürel ilişkilerin kullanılması kültürün ilişki inşa edici bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. İlişkisel modelde diğer toplumlar ile iletişim 'dostluk' kavramı üzerinden sağlanmaya çalışılmakta ve halklar arasındaki benzerlikler ve ortak çıkarlar üzerinden kişilerarası doğrudan iletişim yöntemleriyle bağlantı kurulmaktadır. İlişkisel kamu diplomasisi stratejisinin diğer bir önemli özelliği siyasi destekleyici ile hedef kitle arasındaki yüksek seviyeli ilişkidir. Buna göre kamu diplomasisi, bilginin

⁷⁴ A.g.e. s. 87

⁷⁵ A.g.e. s.88

⁷⁶ Zaharna, R. "The Cultural Awakening In Public Diplomacy" CPD Perspectives on Public Diplomacy Paper4, 2012 s.40

dağılımı için materyal üretilen bir süreçten ziyade iletişimin beslendiği ve eylemlerin koordine edildiği bir süreçtir. İlişkisel modelin diğer bir önemli özelliği ise ilişki inşa edici stratejileri ve mesaj iletme stratejilerinin önemini azaltma eğiliminde olmasıdır.⁷⁷ İlişkisel kamu diplomasisi stratejilerinde mesaj iletme kaygısından ziyade sembolik bile olsa müşterek ve karşılıklılığa dikkat çeken özel ilişki alanları tesis etme çabasıdır. İlişkisel kamu diplomasisi modelinde interaktif iletişim kanallarına ve bu kanalları geliştirilmesine ve genişletilmesine önem verilir.⁷⁸ Zaharna'ya göre kültürel etkileşim ya da değişim programları ilişkisel modelde kamu diplomasisinin tek aracı gibi görünmektedir ancak bu araçlar ilişkisel kamu diplomasisinin yalnızca ilk aşamasıdır. Bu görüşe göre ilişki inşa edici kamu diplomasisi modeli üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamasını diğerlerine göre nispeten daha uzun zamandır kullanılan 'Kültürel ve Eğitim Değişim Programları' ve 'Lider Ziyaretleri' oluşturmaktadır. İkinci aşamada ise 'Kültür ve Dil Enstitüleri kurulması', 'Kalkınma Yardımı Projeleri', 'Kardeş Şehir Anlaşmaları', 'İlişki İnşa Edici Kampanyalar' ve 'Siyasi Olmayan Ağlar Kurulması' uygulamaları yer almaktadır. Kamu diplomasisinde ilişki inşa edici yöntemlerin üçüncü aşamasını daha yoğun bir diplomatik iletişim yetkinliği gerektiren Siyasi Ağ Stratejileri ve koalisyon inşa etme uygulamaları oluşturur.⁷⁹ İlişkisel modelde kontrolden ziyade koordinasyon hâkimdir. Bununla beraber, karşılıklılık ve güven inşa etmek ilişkisel modelin temelini oluşturmakta ve siyasi sponsor ile kamu arasındaki etkileşim geniştir. İlişkisel modelde hedef kitle olan kamu süreçte aktif olarak yer almakta ve paydaş olarak görülmektedir.⁸⁰

1.1.4) Kamu Diplomasisi Araçları ve Uygulama Alanları

Kamu diplomasisi önceki bölümlere açıklandığı üzere, sınır-aşırı bir kamuoyu oluşturma çabasıdır. Kamu diplomasisinin bu sınır-aşırı boyutu onu halkla ilişkiler disiplininin farklı kılan özelliğidir. Oysa kamu diplomasisi ile halkla ilişkiler

⁷⁷Zaharna, R. "Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives, Information and Relational Communication Frameworks." s.91

⁷⁸Zaharna, R. "The Cultural Awakening In Public Diplomacy" CPD Perspectives on Public Diplomacy Paper4, 2012 s.34

⁷⁹Zaharna, R. " Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives, Information and Relational Communication Frameworks." s.95

⁸⁰ Sancar. A.g.e s. 159

disiplini arasında amaçları ve dolayısıyla araçları bakımından paralellik vardır. Ülke içinde halkla ilişkiler alanında kullanılan araçların gelişmiş modelinin uluslararası halkla ilişkilerde de kullanılabilmesinde içinde bulunduğumuz modern bilgi çağında gelişimi hız kazanan iletişim teknolojileri etkin rol oynamaktadır. Dolayısıyla kamu diplomasisinin araçlarını incelerken, halkla ilişkilerin imaj, itibar ve algı yönetiminde kullanılan araçlarının birçoğunun aynı zamanda uluslararası kamuoyunu etkilemek için kullanıldığı görülecektir.⁸¹

Örneğin, medya yurtiçinde kamuoyunun fikirlerini şekillendirmek için kullanıldığı gibi, devletin uluslararası toplumu da kendisini takip ettirmek için kullandığı önemli bir araçtır. Daha önceki kısımlarda bahsedildiği gibi yumuşak gücünü etkin bir şekilde kullanabilen bir aktör gündemi belirleyebilme yetisine de sahiptir. Gündemi belirleyebilme ise özellikle uluslararası medyaya yön vermek ile mümkündür. Bunun için kitle iletişim araçlarına yönelik hazırlanan içerikler doğrudan merkez ile paylaşılır ya da ülkelerde bulunan elçilikler, ataşeler, radyo temsilcilikleri, haber ajansı temsilcilikleri ile doğrudan da paylaşılabilir.⁸² Gazeteler, bir diğer uluslararası iletişim aracıdır. Pek sık olmasa da Amerikan gazetesi olan New York Times ve Fransız gazetesi olan Le Monde Diplomatique gibi gazetelerin çeşitli ülkelerde baskılarının olması, baskıları çıkan ülkelerde Amerika ve Fransa'nın kamu diplomasisi politikalarına hizmet etmektedir.⁸³ Televizyon istasyonları, görüntülü olması suretiyle radyo yayınlarının daha etkin kullanılan bir kamu diplomasisi aracıdır. Günümüzde kamu diplomasisi politikalarını üst düzeyde yürütme iddiasında olan tüm ülkelerin uluslararası kanalları mevcuttur. İngiltere'ye ait olan BBC international, Amerika'ya ait olan CNN, Fransız TV5 kanalı ve son dönemlerde popüleritesi artan Katar emiri tarafından 1996'da kurulan Arap televizyonu El-Cezire buna birer örnektir.⁸⁴ Bir ülkenin yumuşak gücünün unsurlarından kültürünün incelendiği kısımda sanatsal aktivitelerin ne denli önemli bir kamu diplomasisi aracı olduğundan bahsedilmiştir. Günümüz dünyasında uluslararası geçerliliği olan sinema sanatı bu anlamda daha özel bir yere sahiptir.

⁸¹Sancar. A.g.e. s.185

⁸²A.g.e. s.186

⁸³A.g.e s.187

⁸⁴A.g.e s.191

Çünkü sinema duyulara ve bilinçaltına hitap etmeyi hedefleyerek, daha kalıcı etki göstermektedir. Modern bilgi çağında özellikle internet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte etkili kamu diplomasisi araçlarına bir yenisi eklenmiştir; Bu araç uluslararası kitleler arasında her türlü bilgi paylaşımına imkân sağlayan sosyal medyadır.⁸⁵

Hükümetlerin kamu diplomasisi politikaları yürüterek elde etmeye çalıştıkları amaçlar çok çeşitli olabilir. Hatta bazen kamu diplomasisi yürütme amacı güdülmeden uygulanan dış politika eylemleri bile onun amaçlarına hizmet vermektedir.⁸⁶

Yurttaş diplomasisi bu anlamda kamu diplomasisinin kullanıldığı önemli bir alandır. Kamu diplomasisi politikaları aracılığıyla mesaj verme kaygısında olan bir ülkenin mesajını aktarırken kitleleri oluşturan bireylerin kamu diplomasisi aracı olarak kullanılması etkili bir yöntemdir.⁸⁷

Aralarında bazı önemli farklar olsa da lobcilik faaliyetleri ile kamu diplomasisi faaliyetleri amaçları yönünden paralellik taşımaktadırlar. Aralarındaki bir fark lobcilik faaliyetleri kamuoyunun düşüncesi yoluyla hükümetlerin davranışlarını istenilen yönde etkilemektir, buna karşılık kamu diplomasisi uluslararası kamuoyunun düşüncesini etkilemektir.

Kamu diplomasisi ayrıca inanç diplomasisinde kendine bir uygulama alanı bulabilir. Aynı dini inanca sahip olan ülkeler birbirleri üzerinde yumuşak güce sahiptirler. Dünya politikasında da dini liderlerin kurumlar ve toplulukları dini şiddeti onaylaması/kınaması için harekete geçirebilmekte, çatışmalara barışçıl çözümler getirilmesi için teşvik edebilmekte ya da uluslararası insani yardımlar sağlayabilmektedir.⁸⁸

⁸⁵Ociepka, Beata “**The Impact of New Technologies on International Communication: The Case of Public Diplomacy**” University of Wrocław, Erişim: http://www.leidykla.eu/fileadmin/Informacijos_mokslai/2012-59/24-36.pdf Erişim Tarihi: 30.10.2013

⁸⁶ Sancar, A.g.e. s.167

⁸⁷ Sancar, A.g.e. s.176

⁸⁸ Sancar, A.g.e. s.179

Kamu diplomasisinin tüm bu kullanım araçları içerisinde en etkin bir şekilde kendisine yer bulabildiği alan kamu diplomasisinin ilişkisel modelinde şekillenen kültürel diplomasıdır.

1.2) Kültürel Diplomasiye Genel Bakış

Kültürel diplomasi, kamu diplomasisi politikalarını etkin şekilde yürüten ve diğer ülkeler üzerinde yumuşak güç sahibi olan hemen hemen her ülkenin zengin olarak sahip olduğu bir diplomasi geleneğidir.

Bununla birlikte kültürel diplomasi kavramının kamu diplomasisi kavramından farkı net olarak ortaya konulmalıdır. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin bir aracı olması nedeniyle tanım olarak birçok özelliğini bünyesinde bulundursa da asla aynı şeyi karşılayan bir kavram olarak düşünülmemelidir. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin daha çok sanatsal aktiviteler ve sivil toplumlar arası kültürel değişim programları aracılığı ile yürütülen boyutudur.⁸⁹ Kültürel diplomasi kamu diplomasisinin kullanıldığı alanlardan biri olarak da tasnif edilirken aynı zamanda kamu diplomasisinin bir alt dalı olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Cull'a göre; “dinleme, müdafaa, mübadele diplomasisi, uluslararası yayıncılık, psikolojik mücadele gibi diğer tekniklerle beraber kamu diplomasisi teknikleri arasında sayılmıştır.⁹⁰ Bu nedenle Cull'un ileri sürdüğü kamu diplomasisinin diğer tekniklerine de kısaca göz atmakta fayda vardır. Buna göre, dinleme bir aktörün yurtdışındaki kamuoyu düşünceleri hakkında bilgi edinip, derleyip, kamu diplomasisi yaklaşımına ve politikasına bu doğrultuda yön vermesidir. Özellikle uluslararası araştırma şirketlerinin yaptıkları anketler

⁸⁹ Kang, Hyungseok “**Reframing Cultural Diplomacy: International Cultural Politics of Soft Power and the Creative Economy**” Culture, Media & Creative Industries King's College London 2013, s.2

⁹⁰ Cull, Nicholas J. “**Public Diplomacy' Before Gullion: The Evolution of a Phrase.**” USC Center on Public Diplomacy 2006 s.5

vasıtasıyla yapılan kamuoyu araştırmaları bu amaca hizmet eden önemli yöntemlerden biridir.⁹¹

Bir lke dinleme yöntemi ile edindiği uluslararası kamuoyu fikirleri hakkındaki bilgilerde kendi ulusal menfaatlerine ters gelen bir kanı olduğu izlenimi edinirse, uygulayabileceği kamu diplomasisi tekniği müdafaa olacaktır. Vedat Demir, kamu diplomasisinde müdafaa tekniğinin, bir aktörün belirli bir politikayı, fikri veya özellikle ilgilendiği konuları uluslararası iletişim stratejileri izleyerek uluslararası zeminde yönetme teşebbüsü olarak tanımlamıştır.⁹²

Cull'a göre bir diğer kamu diplomasisi uygulama tekniği mübadele diplomasisidir. Demir, mübadele diplomasisini 'bir aktörün, bir çalışma ve/veya kültürel etkileşim süreci için vatandaşlarını yabancı ülkelere göndererek ve buna mukabil yabancı ülkelerden insanları ülkesine kabul ederek uluslararası alanı yönetme teşebbüsü olarak'⁹³ tarif etmektedir. Bununla birlikte Cull, birbirlerine çok yakın alanlarda faaliyet gösterdiklerinden kültürel diplomasi ile mübadele diplomasisinin faaliyetlerinin çoğu kez örtüştüğünü ve bu nedenle ikisinin koordineli yürütölmesinin çok daha etkili sonuçlar yaratacağını eklemiştir.⁹⁴

1.2.1)Kültürel Diplomasi Kavramı

Kültür, birbirleri ile kalıcı bağları bulunan bir grup halkın oluşturduğu bir toplumun üyesi olan insanlar ya da sınırları belli bir coğrafi alan veya fiili topraklar üzerinde yaşayan egemen kültürel beklentilere sahip ve aynı siyasi otoriteye bağlı olan büyük bir sosyal grup tarafından oluşturulmuş bilgi, inanç, ahlak, sanat, kural, gelenek ve diğer birikimlerden oluşan karmaşık bir bütündür.⁹⁵

⁹¹Cull, "The Evolution of PD as a Concept and its Core Approaches" Public Diplomacy: Lessons from the Past 2007, s.17-22

⁹² Demir, Vedat "Kamu Diplomasisi Ve Yumuşak Güç" Beta Basım Yayım Dağıtım s. 75

⁹³Cull. A.g.e. s.78

⁹⁴Cull. A.g.e s.81

⁹⁵ Weber, Elke U. ve Hsee, Christopher, "Cross-Cultural Differences in Risk Perception, but Cross-Cultural Similarities in Attitudes towards Perceived Risk" , Management Science, Vol. 44, No. 9, , 1998. ss.15-17

Politikada ise ‘kültür’, bir devletin, milli kimliğinin, inanç sistemlerinin, ulusal karakterinin ve stratejik kültürünün yerleşmesine katkıda bulunarak ulusal çıkarlarından birinin yansıması olarak dış politika içine kültürü yerleştirmektedir.⁹⁶

Kültür, bir toplumun edebiyatını, genel olarak sanatını, geleneklerini, örf ve adetlerini, alışkanlıklarını, insan davranışlarını, tarihini müziğini, folklorunu, jestlerini ve sosyal ilişkilerini içeren ve kültürel diplomasi tanımlarına bütün bu alanlarda katkı sağlayan geniş bir tanımdır.⁹⁷ Kamu diplomasisinde ‘kültür’ uluslararası bir aktörün ulusal kültürünü tanıtmaya, diğer uluslararası aktörlere kamuoyunun düşüncelerinin etkilerini gösterme ve kültür alışverişi yoluyla bütünlüğü ve güvenilirliği inşa etme aracı olarak kullanılır.⁹⁸

Bir ulusun çeşitli stratejik amaçları doğrultusunda kendini dünyanın geri kalanına ifade etme politikalarının tümü olan kamu diplomasisinin bu amaçları gerçekleştirilmek için kullandığı araçlardan biri ve en önemlisi olan dalı kültürel diplomasıdır.

Kültürel Diplomasi Akademisi’nin hazırlamış olduğu kültürel diplomasi sözlüğünde ‘kültürel diplomasi’ kelimesinin tanımı ülkelerin kültürel ve siyasi değerlerini dünyanın geri kalanına tanıtılması olarak yapılmış, esas amacının, bireylerin farklı kültür ve perspektiflere erişimlerine izin verilerek bu sayede karşılıklı diyalog ve empatinin yapılmasının sağlanması olduğu belirtilmiştir.⁹⁹

Romanya eski Başbakanı ve 2011’den beri Berlin’de bulunan Kültürel Diplomasi Çalışmaları Merkezi’nin başkanı olan Prof. Dr. Emil Constantinescu

⁹⁶Belanger, Louis, “**Redefining Cultural Diplomacy: Cultural Security and Foreign Policy in Canada**”, Political Psychology, Vol. 20, No. 4, ss. 677-699, 1999.

⁹⁷Sztefka, B. “**A Case Study on the Teaching of Culture in a Foreign Language.**” Retrieved 20.10.2013 from http://www.beta-iatefl.hit.bg/pdfs/case_study.pdf.

⁹⁸Hong, Ki Won, “**Cultural Diplomacy form a Cultural Policy Perspective – Some Contestable Issues**”, Korea Association of Arts Management, 2011.’den Aktaran Kim, Hwajung “**Cultural Diplomacy as the Means of Soft Power in an Information Age**”2011, Institute for cultural Diplomacy”, Erişim: http://www.culturaldiplomacy.org/pdf/case-studies/Hwajung_Kim_Cultural_Diplomacy_as_the_Means_of_Soft_Power_in_the_Information_Age.pdf s.3

⁹⁹“**Cultural Diplomacy Dictionary of The Academy for Cultural Diplomacy**” , ed. by Chakraborty, Kishore, 2013, Erişim: http://www.culturaldiplomacy.org/culturaldiplomacynews/content/pdf/Cultural_Diplomacy_Dictionary.pdf

kültürel diplomasiyi ‘ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel işbirliğini sağlamak ve ulusal çıkar sağlamak amacıyla bir başka ulusun o ulusun değerlerinden, fikirlerinden, gelenek ve kültüründen ya da kimliğinin diğer birimlerini tanıtmak ya da kültürel öğelerin karşılıklı olarak takas edilmesi’ olarak açıklamıştır. Ona göre kültürel diplomasi devlet eliyle yürütülebileceği gibi özel sektör ve sivil toplum tarafından da gerçekleştirilebilir.¹⁰⁰

Milton S. Cummings ise kültürel diplomasının tanımını, uluslararası algıyı ve farkındalığı artırmak amacıyla, yaratıcı sanat faaliyetlerini kullanarak bilgilerin, fikirlerin, değerlerin, sistemlerin, geleneklerin, inanışların ve kültürün diğer yansımalarının karşılıklı olarak aktarılması süreci olarak yapmıştır.¹⁰¹ Kültürel diplomasi aynı zamanda, bir ülkenin kültürünü çeşitli araçlar kullanarak ülke dışındaki halklara ihraç etme politikalarının tümüne verilen isimdir.¹⁰² Shizuru Saeki kültürel diplomasının bir ulusun kendi dilini öğretmek gibi bir araç ile ideolojisini/politikasını dayatma amacı taşıyan tek taraflı bir kültür politikası olmadığı, aksine taraflı bir perspektif olarak düşünülmesi gerektiği belirtilmiştir. Ona göre kültürel diplomasi halklar ya da farklı ülkeler arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek için fikir, bilgi, sanat ve kültür alışverişidir.¹⁰³ B. Sztefka ise kültürel diplomasi kavramını yabancı ülkeleri ziyaret edebilen ve yabancı ülkelerin kültürünü ve toplumunu öğrenen bireyler aracılığıyla farklı ülkelere halklar arasındaki değişim olarak açıklamıştır. O’na göre bu değişim diğer ülkelerin dilini, yaşam stilini ve geleneklerini kapsar.¹⁰⁴

Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (United States Information Agency, USIA) eski Müsteşar Yardımcısı ve ABD kamu diplomasisi ve dış politikası konusunda çalışmaları olan Gifford Malone ‘iletişimde olmak istediğimiz insanların

¹⁰⁰ A.g.e. s.31

¹⁰¹ Cummings, Milton, “**Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey**” Washington, D.C.:Center for Arts and Culture, 2003 Erişim: <http://www.culturalpolicy.org/pdf/MCCpaper.pdf>.

¹⁰²Cummings. A.g.e s. 76

¹⁰³Saeki, Shizuru, “**The Perry Centennial Celebration: a Case Study in US-Japanese Cultural Diplomacy**”, International Social Science Review 80, 2005, s. 137-138,.

¹⁰⁴ Sztefka, B. “**A Case Study on the Teaching of Culture in a Foreign Language**” Erişim: http://www.beta-iatefl.hit.bg/pdfs/case_study.pdf. Erişim Tarihi: 20.10.2013

güdülerini, kültürlerini, tarihlerini ve özellikle dillerini öğrenmek zorundayız'¹⁰⁵ açıklamasını yaparak bir üzerinde etki bırakmak istediği hedef kitlenin kültürünü ve diğer özelliklerini biliyor olmanın bu anlamda ne kadar önem taşıdığını ifade etmiştir.

Hwaung Kim'e göre kültürel diplomasının dış politika yapımında çeşitli işlevleri vardır. O'na göre, paylaşılan çıkarları olduğu varsayıldığından diğer halkların özel politika konularında bir ülkenin iyi niyetli olduğunu varsaymalarını ve işbirliği için istekli olmalarını sağlar. Buna ek olarak, kültürel diplomasi milli değerleri ortaya koyar ve hükümetler değişse bile halklarla kalıcı ilişkiler tesis eder. Ayrıca, kültürel diplomasi geleneksel diplomasi yöntemleri ile ulaşamayacak yabancı toplumların etkili üyelerine ulaşabilir.¹⁰⁶ Kültürel diplomasi, daha önce incelenmiş olan yeni kamu diplomasisi ile birlikte daha çok önem kazanmıştır ve bu kamu diplomasisinin bir anlamda yeni boyutunu oluşturmuştur.

Ülkenin kültürünü kullanarak uluslararası arenada kitlelere ulaşmak ve olumlu bir imaj projesi yürütmek kamu diplomasisinin yeni aracı olmuştur.¹⁰⁷ Kültürel diplomasi günümüzde ülkelerin diplomatik eylemlerinin giderek daha önemli bir ögesi olmaktadır.

Kültürel diplomasının yeni dönemde çok kullanılan bir kamu diplomasisi aracı olmasının nedeni kültürel aktivitelerin bir milletin kendini en iyi ifade edebileceği eylemler olmasıdır. Bununla birlikte kültürel diplomasi milli güvenlik politikalarının daha örtülü ama daha geniş kapsamlı ve sürdürülebilir olarak yürütülmesini sağlar.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Appel, Ronit; Irony, Assaf; Schmerz, Steven; Ziv, Ayela "Cultural Diplomacy: An Important but Neglected Tool in Promoting Israel's Public Image" 2008, The Interdisciplinary Center Herzliya Lauder School of Government, Diplomacy and Strategy Argov Fellows Program in Leadership and Diplomacy

¹⁰⁶ Kim, Hwajung "Cultural Diplomacy as the Means of Soft Power in an Information Age" 2011, Institute for Cultural Diplomacy, Erişim: http://www.culturaldiplomacy.org/pdf/case-studies/Hwajung_Kim_Cultural_Diplomacy_as_the_Means_of_Soft_Power_in_the_Information_Age.pdf s.2

¹⁰⁷ Appel, Ronit; Irony, Assaf; Schmerz, Steven; Ziv, Ayela A.g.e. s.9

¹⁰⁸ 'Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy' Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy U.S. Department of State, Eylül 2005, s.3 Erişim: <http://www.state.gov/documents/organization/54374.pdf> Erişim Tarihi: 25.10.2013

Bununla birlikte ABD Dışişleri Bakanlığına bağlı Kültürel Diplomasi Danışma Kurulu'nun 2005 yılında yayınladığı Diplomasi Raporu'nda kültürel diplomasinin dış politikada bir ülkeye aşağıdaki açılardan faydalı olduğu belirtilmektedir:

Buna göre Kültürel Diplomasi;¹⁰⁹

- “Politikacıların siyasi, ekonomik ve askeri ittifaklar kurmak istedikleri diğer insanlarla aralarında bir ‘güven temeli’ oluşturmalarına yardımcı olur.
- İnanç, aile kavramı ve eğitime verilen önem gibi konularda ortak değerler olduğunu vurgular
- Hükümetlerin ötesinde, halklar arasında ilişkiler tesis eder.
- Politik farklılıklara rağmen işbirliği için olumlu bir ortam sağlar.
- Diplomatik ilişkilerin seyrek ya da gergin olduğu ülkeler ile yakınlaşma için esnek, evrensel kabul gören bir araç olarak hizmet vermektedir.
- Dil engelini minimum düzeye indirerek başka toplumlardaki ulaşılması güç gençlere, daha ortalama ama geniş bir kitleye ulaşabilme imkânı sağlamaktadır.
- Sivil toplumun büyümesini teşvik eder.
- Yanlış anlaşılmaları, kin ve düşmanlık gibi düşüncelerin zamanla olumlu yöne evrilmesini sağlar.”

Bunların yanında kültürel diplomasi uluslararası köprüler ve etkileşimler, tespit ağları, güç-etki oluşturan ve ulusal ve kültürel sınırları aşan bir araç olarak ön plana çıkmaktadır. Böylelikle özellikle bu dönem giderek gelişen bilgi ağı teknolojileri ile ulusal kültür bir ülkenin yumuşak gücüne katkı sağlamaktadır.¹¹⁰

Bir ülkenin yumuşak gücünün ona sağladığı avantajlar ise kültür ve fikirlerinin zamanla küresel normlar ile eşitlenmesi, ülkenin küresel haber medyasını

¹⁰⁹A.g.e. s.1

¹¹⁰ Kim. A.g.e s.10

etkileyebilecek çoklu iletişim kanallarına sahip olması ve ülkenin inanırlığının yurtiçindeki ve uluslararası davranışları ile pekiştirebilmesidir.¹¹¹

1.2.2) Kültürel Diplomasi Uygulamalarında Dünyadan Örnekler

Kamu diplomasisi uluslararası ilişkiler literatüründe yeni bir diplomasi biçimi olarak bilinse de aslında kültürel diplomasi boyutuyla yıllardır pek çok ülke tarafından yürütülmektedir. Bu başlık altında en başarılı kamu diplomasisi politikalarına sahip olan ülkeler ve bu ülkelerin kültürel diplomasi faaliyetlerinde kullandıkları araçlar anlatılacaktır. Böylece kullanılan araçlardan daha çok hangilerinin başarılı kamu diplomasisi politikası yürütmelerini sağladığı tartışılacaktır.

1.2.2.1) Amerika Birleşik Devletleri

En köklü ve başarılı kültürel diplomasi çalışmaları kuşkusuz bugün de dünyada en yaygın olarak konuşulan İngilizce dilinin anadil olduğu, dünya sinemasına, müziğine damgasını vuran Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından yürütülmektedir.

ABD'nin resmi olarak kamu diplomasisi politikalarını uygulayan resmi birimi bizzat Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir müsteşarlık şeklinde teşkilatlandırılmıştır. Resmi ismi Kamu Diplomasisi ve Kamusal İşler Müsteşarlığı (Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs) olan birimin resmi internet sayfasında, Amerikan kamu diplomasisinin temel misyonlarını açıklamıştır. Buna göre ABD'nin resmi kamu diplomasisi, yabancı halkları bilgilendirip, etkileyerek ve ABD hükümeti ile vatandaşları ve dünyanın geri kalanındaki halklar arasındaki ilişkileri geliştirerek/genişleterek ulusal güvenliğini sağlamak, Amerikan ulusal çıkarlarını ve dış politika amaçlarına ulaşılmasını desteklemek olarak belirtilmiştir.¹¹²

Yine ABD Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı resmi internet sitesinde Amerikan Kamu Diplomasisinin, kültürel programlar, akademik hibeler,

¹¹¹Snow, Nancy, "Rethinking Public Diplomacy" 'Handbook of Public Diplomacy ' ed. Nancy Snow and Philip M. Taylor ss.3-12

¹¹² **Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs.** US Department of State, Diplomacy in Action <http://www.state.gov/r/> (Erişim Tarihi 13.12.13)

eğitim değişim programları, uluslararası ziyaretçi programları ile ABD hükümetinin terörizm ile mücadele ideolojisini destekleyerek yürütüldüğünü belirtmektedir.¹¹³

Bununla birlikte, Müsteşarlık bünyesinde Eğitim ve Kültür İşleri, Halkla İlişkiler, Uluslararası Enformasyon Programları ve Terörizme Karşı Stratejik İletişim Merkezi gibi alt birimler hizmet vermektedir.

Gerek Müsteşarlığın teşkilatlanmasında gerekse uluslararası popüler kültürde hâkim Amerikan değerlerinden anlaşılacağı üzere ABD'nin kamu diplomasisi uygulamalarında etkin olarak kullandığı en önemli araç kültürel diplomasıdır. Bu savın en önemli kanıtı Kamu Diplomasisi ve Kamusal İşler Müsteşarlığı'nın resmi internet sitesinde kamu diplomasisinin, kültürel diplomasının en önemli araçları olan kültürel programlar, akademik hibeler, eğitim değişim programları, uluslararası ziyaretçi programları eli ile gerçekleştirdiğini ilan etmesidir. Zira ABD'nin konjoktürel dış politika açılımları ile kültürel diplomasi uygulamalarının paralelliği bu tezi desteklemektedir. ABD'nin Soğuk Savaş yıllarında Sovyetler Birliği ile mücadelesinde, kültürel ilişkiler programları stratejisi milli güvenlik çıkarları ile uyumlu olarak oluşturulmuş ve uygulanmaya başlanmıştır.¹¹⁴

Örneğin uluslararası ilişkilerde Soğuk Savaş yılları olarak bilinen 1955-1966 yıllarında dünyaca ünlü Jazz müziği sanatçılarının hükümetin sponsorluğu ile Afrika, Asya, Ortadoğu, Sovyetler ve Doğu Avrupa ülkelerinde verdiği konserler bu amaca hizmet eden kültürel diplomasi uygulamalarıdır.¹¹⁵ Bununla birlikte, Fullbright Uluslararası Burs Programı (1946) ve ABD'nin dünyanın diğer bölgelerindeki halklar tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve işbirliğine açık bir uluslararası ilişkiler yapısını güçlendirmek amacı taşıyan¹¹⁶ ABD Enformasyon ve Eğitim Değişim Akit'inin (1948) imzalandığı tarihler de bu anlamda manidardır.

¹¹³ A.g.e

¹¹⁴ Bu, Liping “**Exchange and Cultural Diplomacy in the Cold War**” Journal of American Studies, 33 (1999), 3, 393-415 Cambridge University Press. s.393

¹¹⁵ Schneider, Cynthia P “**Cultural Diplomacy: Hard to Define, but You'd Know It If You Saw It.**” Distinguished Professor in the Practice of Diplomacy, Georgetown University 'den Aktaran Sancar A.g.e s. 211.

¹¹⁶ Bu. A.g.e s.20.

Askeri ittifak ya da öğrenci/bilim adamı değişim programları, hepsi birlikte iki kutuplu dünya düzeninde ABD'nin komünist dünyaya karşı liderlik sağladığı alanlar olmuştur.

ABD'nin Soğuk Savaş yıllarında propoaganda faaliyetleri ile başladığı kamu diplomasisi politikası, sonraki dönemde daha çok kültürel diplomasi uygulamaları ile kendini göstermektedir. Günümüzde hemen hemen tüm ülkelerden dünya vatandaşları, günlük hayatlarında, yukarıda sayılan faaliyetlerin dâhil olduğu alanlarda Amerikan kültürünün izlerini hissetmektedir. Bu durum ABD'nin kültürel diplomasi araçlarını en etkin kullanan ülkelerin başında yer alan ülkelerden biri haline getirmektedir.

1.2.2.2) İngiltere

İngiltere'nin kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten başlıca üç kurum vardır. Bunlar, İngiliz Dışişleri Bakanlığı, British Council ve BBC (The British Broadcasting Corporation) Dünya Servisi'dir. British Council ve BBC Dünya Servisi resmi statüye sahip olmasına ve Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilmesine rağmen, özerk bir niteliğe sahiptir.¹¹⁷ Bu kurumlar arasında etkili bir iş bölümü vardır: Dışişleri diplomatik iletişimi, British Council kültürel iletişimi, BBC medya iletişimini sağlamaktadır.¹¹⁸

İngiliz kamu diplomasisinin uygulama alanlarından daha çok British Council eliyle kültürel diplomasi faaliyetleri dikkat çekmektedir. İngiliz Hükümeti tarafından 1934 yılında kültürel ilişkilerin geliştirilmesi yoluyla nüfuzunu yaymak ve güçlendirmek amacıyla kurulan British Council İngiliz dilinin öğretilmesi, İngiliz sanat, bilim ve kuruluşlarının tanıtılması uygulamalarını gerçekleştirmektedir.¹¹⁹ İngilizcenin dünyanın en fazla konuşulan dili haline gelmesi, İngiliz kamu diplomasisi faaliyetlerine muazzam bir avantaj sağlamakta ve dil öğretimi üzerinden kültürel diplomasi ve sosyal duygudaşlık yapılmaktadır.¹²⁰

¹¹⁷ Sancar. **A.g.e.** s.236

¹¹⁸ Kalın, İbrahim 'Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi' <http://www.kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20> Erişim Tarihi 16.10.2013 s. 3

¹¹⁹ Haigh, Anthony "Cultural Diplomacy in Europe" Council of Europe Strasbourg 1974 s.119

¹²⁰ Kalın. **A.g.e** s.3

İngiltere'nin kültürel diplomasi faaliyetlerinin çok önemli bir kısmının uygulamasını gerçekleştiren British Council, bugün dünyanın 110 ülke ve bölgesinde etkinliğini sürdürmekte, bu sayede İngiltere'nin uzun vadeli uluslararası amaçlarına etkin bir şekilde hizmet etmektedir.¹²¹

British Council'ın İngiltere'nin yumuşak gücüne hizmetleri, İngilizce dilinin dünya çapında yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi; dünya genelinde hız kazanan kültürel ilişkiler eğilimini, diğer Batı ülkelerinin ve Çin gibi yükselmekte olan diğer ülkelerin dünyanın geri kalanı için kültürel kuruluşlar, eğitim değişim programları ve medya vasıtasıyla yürüttükleri kültürel diplomasisi uygulamalarını araştırmak, BBC'nin yayınları ile Arap Baharı gibi dünyanın uzak bölgelerinde gerçekleşen güncel gelişmeleri yayınlamak suretiyle insanların sesini dünyaya duyurmak gibi faaliyetler ile gerçekleştirilmektedir.¹²²

Resmi dili olan İngilizce'nin dünyada uluslararası dil olarak kabul edilen bir dil olmasının kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiği avantajın yanında, British Council gibi kuruluşlarının da faaliyetleri İngiltere'nin dünya kamuoyunda yumuşak gücüne hizmet etmektedir.

1.2.2.3) Almanya

Almanya kamu diplomasisi faaliyetlerini Almanya Dışişleri Bakanlığı ve Deutsche Welle radyosu etkin bir şekilde yürütmektedir.¹²³ Alman dış politikası diğer ülkeler ve onların halkı ile ilişkileri üzerine kurulmuştur.¹²⁴ Kültürel ve eğitime yönelik programlar Almanya'nın paydaş olarak gördüğü ülkelerdeki insanların ihtiyaç ve çıkarları ile uyumlu olarak yalnızca istikrarlı ilişkiler tesis etmek için değil, aynı zamanda tüm dünyada Almanya ile ilgili güvenilir imajı bırakmaktır.¹²⁵ Bununla birlikte, Almanya'nın Dışişleri Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde

¹²¹ British council '2012-2013 Annual Report' <http://www.britishcouncil.org/organisation/publications>
Erişim Tarihi: 25.11.2013

¹²² A.g.e. s.4

¹²³ Sancar. A.g.e. s.237

¹²⁴ Federal Foreign Office. **Cultural Relations and Education Policy** http://www.auswaertigesamt.de/EN/Aussenpolitik/KulturDialog/ZieleUndPartner/ZielePartner_node.html Erişim Tarihi: 17.12.2013

¹²⁵ A.g.e

Almanya'nın kültürel ilişkilerinin ve eğitim politikasının amaçları; Almanya'nın sahip olduğu canlı, çok yüzlü ve uluslararası bir kültürel birikime sahip olduğunu sergilemek, dünyanın her yerinden öğrenciler ve seçkin genç araştırmacıların Almanya gibi eğitim, bilim ve araştırma merkezi olan bir ülkede burslandırılarak Almanya'yı bu anlamda daha da güçlendirmek, Avrupa'da ve Dünya'da Alman diline olan ilgiyi artırmak ve bu sayede uluslararası krizlere ve çatışmaları önleme çalışmalarına, Afganistan'da okullar ve üniversiteler inşa ederek olduğu gibi, katkıda bulunabilmek, dünya genelindeki kültürel çeşitliliği, örneğin kültürel mirası tehdit altındaki gelişmekte olan ülkelere proje yardımı yapılması gibi çabalarla korumak olarak sıralanmıştır.¹²⁶

Resmi kamu diplomasisi politikası bu şekilde olan Almanya da dünyada kamu diplomasisinin önemini kavramış ve bu yönde politikalar uygulayarak dünya kamuoyu üzerinde yumuşak gücü vasıtası ile etki kurabilmiş ülkeler arasındadır.

1.2.2.4) Çin

Çin'in kamu diplomasisi faaliyetleri 1949'da Çin Komünist Partisi'nin Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan etmesinden sonra propaganda yapmak amacı ile yürütülmüştür.¹²⁷ Kültürel Devrim döneminde Çin yabancılarda olumlu etki yaratmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

D'Hooghe'e göre, Çin kamu diplomasisi 3 temel hedefi vardır; Birincisi, Çin'in diğer insanlara daha iyi bir gelecek için çok çalışan bir ülke olarak görülmesi ve Çin'in siyasi sisteminin ve politikalarının anlaşılmasının amaçlanmasıdır. İkincisi, Çin'in diğer ülkelerde istikrarlı, güvenilir bir ticari ortak izlenimi yaratarak, yükselen bir ekonomik güç olarak diğer ülkelerin kendisine endişe ile yaklaşmalarını istememesidir. Üçüncüsü de Çin'in liderleri dünya barışına katkıda bulunacak

¹²⁶ Federal Foreign Office Cultural **Relations and Education Policy** http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/KulturDialog/ZieleUndPartner/ZielePartner_node.html Erişim Tarihi: 01.12.2013

¹²⁷ D'Hooghe, Ingrid "Public Diplomacy in the People's Republic of China" *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations* der. Jan Melissen, 2005, Palgrave Macmillan s. 91

kapasite ve iradeye sahip olan Çin'in uluslararası toplumun duyarlı ve güvenilir olduğunun bilinmesini istemektedirler.¹²⁸

Çin'in kamu diplomasisi araçlarına bakıldığında, Konfüçyus Enstitüleri, Öğrenci Değişim Programları, Medya, Yayınlar, Organizasyonlar ve Kalkınma Yardımları ve İş Ağları eliyle bir kamu diplomasisi eylemi yürütüldüğü görülmektedir. Konfüçyus Enstitüleri, Çin dili ve kültürüne dünya çapındaki ilgiliyi avantaja dönüştürmek ve Çin dili ve kültürünü daha sistematik biçimde yaymak ve bu sayede diğer ülkelerle barışçıl ilişkiler tesis etmek amaçlı 2004 yılında öncelikle Özbekistan'ın Taşkent ve Güney Kore'nin Seul şehrinde açılmıştır.¹²⁹ 2007 yılına gelindiğinde 46'sı Asya'da, 46'sı Avrupa'da, 26'sı Kuzey Amerika'da, 6'sı Afrika'da ve 4'ü Okyanusya'da olmak üzere dünya üzerinde toplan 127 tane Konfüçyüs Enstitüsü olmuştur.¹³⁰ Çin dilinin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması çabası Konfüçyüs Enstitüleri kurmak ile sınırlı değildir. Dünyanın her yerinde Çin hükümetinin desteklediği Çince eğitim veren ilk ve ortaokulların sayısı hızla artmaktadır.¹³¹ Sadece ABD'de bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin sayısı 50.000, Avrupa ve Afrika'da da bu sayı eğilim bu yönde iken, Asya'da milyonları bulmaktadır.¹³²

Bununla birlikte, Çin'in öğrenci değişim programları dikkat çekmektedir. Çin'de öğrenim gören yabancı öğrencilerin sayıları da Çin dilinin ve kültürünün son yıllarda yükselen trendinin gösteren olgulardan biridir. 2012 yılında dünyanın toplam 200 değişik ülke ve bölgesinden 328.330 öğrenci 2011 yılına göre 35.719 kişi kadar artarak %12.21 artış eğilimi göstermiştir.¹³³ Bunların pek çoğu Çin ile bağlantılı

¹²⁸ A.g.e s.93

¹²⁹ **Introduction of Confucius Institute.** Webside of Hanban

<http://www.hanban.com/introduction/confucius-institute/introduction-confucius-institute.html> Erişim Tarihi: 21.12.2013

¹³⁰ Li Xiaohua, "**Confucius Institutes Taking Chinese to the World**", 27 March 2007, Xinhua News Agency, <http://www.china.org.cn/english/education/204196.htm> Erişim Tarihi 21.12.2013

¹³¹ D'Hooghe, Ingrid "**The Rise of China's Public Diplomacy**" The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Clingendael Diplomacy Papers no.12

¹³² "**Language Learning Drives Virtual China Experiences**", Virtual Word, 11 February 2007, at http://www.virtual-china.org/2007/02/language_learn.html, accessed 9 April 2007'de Aktaran Ingrid D'Hooghe "The Rise of China's Public Diplomacy" The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Clingendael Diplomacy Papers no.12

¹³³ "Statistical Report for Foreign Students in China in 2012" **Admission Study in China** <http://www.admissions.cn/news/364282.shtml> Erişim Tarihi: 21.2.2013

şirketlerde iş bulabilme ümidi ile Çince öğrenme hevesinde olsalar da, Çin sanatı, filozofisi, tarihi ve geleneksel Çin tıbbına artan ilgiden dolayı Çin’de öğrenim görmeyi seçen öğrencilerin sayısı da her geçen gün artmaktadır.¹³⁴

Yakın zamana kadar dışardan haberleri dahi yerel medya araçlarından edinen Çin, Çin Halk Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında dış hedef kitleyi bilgilendirme amacı ile İngilizce haberler yayınlayan dergi ve gazeteler yayınlamaya başlamıştır. Bununla birlikte, pek çok farklı dilde yayınlar yapan ‘Çin’in Sesi’ denilen uluslararası Çin Radyosu kurulmuş, Çin Ulusal Kanalı (CCTV) uluslararası yayınlar yapmaya başlamıştır.¹³⁵

Ekonomik ve siyasi olarak yükselen güç olan Çin, bu gücünü yumuşak gücü ile pekiştirmek için yoğun kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmekte ve bu çabaların sonucunu dünyada giderek artan bir Çin kültürü merakı oluşturarak almaktadır.

1.3) Kamu Diplomasisinde Kültürel Diplomasinin Önemi

Bir önceki kısımda ele alınan ülkeler en köklü ve en başarılı kamu diplomasisi uygulamalarına sahip olduğu değerlendirilen ülkelere seçilmiştir. Bütün bu ülkelerin kamu diplomasisi uygulamalarında kültürel diplomasi araçları ön plana çıkmaktadır. Ülkelerin özellikle dil öğretme çalışmaları, değişim programları uygulamaları, kültür-sanat alanında kendilerini ifade ettikleri çalışmalar ve medyanın kullanımı dikkat çekmektedir.

¹³⁴ D’Hooghe. A.g.e. s.30

¹³⁵ A.g.e. s.31

Tablo 2: Kamu Diplomasisinde İletişim Stratejileri

Kavramsal Yapı →	Doğrudan Taktiksel İletişim Stratejileri	Pro-aktif Stratejik İletişim Stratejileri	Uzun Vadeli İlişki İnşa Edici Stratejiler
Örgütsel Yapı ↓			
Hükümet Tarafından Yönetilen	*Medya Bültenleri *Medya İlişkileri *Yayın İşlemleri	*Gazete-Dergi Yayınları *Aktörler-arası Eylemler	*Değişim programları
Hükümet Tarafından Kısmen Yönetilen		*Duyusal/Görsel Yapımlar *Belgeseller *Mezun Ağları *Dil öğretimi *Kamuoyu Araştırması	*Kamu diplomasisi kurumları
Hükümet Dışı Yönetilen			*Kütüphaneler *Sivil Toplum Kuruluşları Ağları *Sergiler *Bilgisayar Ortamlı İletişim

Kaynak: Williamson, Larry A. "The Last Three Feet : An Action Plan for Public Diplomacy in the Information Age" 2012 AV Akademikerverlag

Yukarıdaki tabloda kamu diplomasisinde kamuoyu ile iletişimde kademeli olarak hükümet tarafından, kısmen hükümet tarafından ve hükümet dışı yönetilen iletişim stratejileri görülmektedir. Buna göre, doğrudan taktiksel iletişim stratejileri amacı ile kullanılan medya bültenleri, medya ile ilişkiler, yayın işlemleri ve tamamen hükümetler tarafından yönetilmektedir. Proaktif stratejik iletişim stratejileri arasında sayılan kamu diplomasisi araçlarından gazete-dergi yayınları ve aktörlerarası eğitimler de tamamen hükümetler tarafından yönetilmekte, duyusal/görsel yapımlar, belgeseller, kamuoyu araştırmaları, dil öğretimi ve mezun ağları ise hükümetler tarafından kısmen yönetilmektedir. Bununla beraber, uzun vadeli ilişki inşa eden kamu diplomasisi stratejilerinden değişim programları hükümetler tarafından yönetilmekte, sivil toplum kuruluşları ağları, sergiler ve bilgisayar ortamlı iletişim ise hükümet dışı yönetilen kamu diplomasisi stratejilerindedir.

1.3.1) Kültürel Diplomasi ile Dil Öğretimi

Şüphesiz bir ülkenin kültürünü anlamının en kesin yolu o ülkenin dilini öğrenmekten geçmektedir. Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere, görece başarılı bir kamu diplomasisi stratejisi izleyen ülkeler, dış hedef kitlelerine bizzat o ülkelerde dil öğrenme merkezlerinde ve öğrenci değişim programları ile ülkelerinde dil öğretme imkânı tanımaktadırlar. Bunun nedeni bir devletin dış hedef kitlenin gönüllerini ve zihinlerini kazanmasının, kültürünü tanıtmalarının en önemli yolunun dil öğretiminden geçmesidir. Dünyada yaygın olarak konuşulan dillerin anavatanı olan ülkelerin en fazla yumuşak güce sahip olan ülkeler olması tesadüf değildir. İngilizcenin resmi dil olduğu ülkeler olan ABD ve İngiltere bunun açık birer örneğidir. Zira Soğuk Savaş yıllarında, Amerika karşısında Sovyet propagandasının zayıf kalmasının nedenlerinden biri de Rus dilinin dünyada İngilizce kadar bilinmiyor olmasıdır.

Kitleleri kaba kuvvete başvurmadan yönetmek ve belirli konularda ikna etme gücü, kaynağını dilden almaktadır.¹³⁶ Kültürel diplomasiyi kullanan devletler için dil ve eğitim birbirini tamamlayan iki öğedir. Dil, bir devletin dilini yaygınlaştırdığı devlet üzerinde diğer devletlere oranla daha etkili olmasını sağlar.¹³⁷ Dil aracılığı ile dış hedef kitleye ulaşma stratejisi Zaharna'nın formüle ettiği siyasi amaçlara ulaşabilmek için ilişki inşa etme ve sosyal yapının oluşturulması olarak tanımlanan ilişki modeline bir örnektir. İlişki modelinde hedef kitlenin katılımcı ve paydaş olarak daha aktif bir role sahip oldukları varsayılır. Bu ilişki biçiminde aslolan hedef kitleye sunulandan ziyade hedef kitlenin katılımıdır.¹³⁸ Dil öğreniminde de hedef kitlenin gönüllü olması ve bunun için çabalaması gerekmektedir. Zaharna'ya göre ilişki modelinin ikinci aşamasını ise 'Kültür ve Dil Enstitüleri kurulması' oluşturur.¹³⁹

¹³⁶Brown, John "Public Diplomacy as a Global Phenomenon, 2006: An internet based overview of English-Language World Media Reports on Public Diplomacy-Part 2: Middle East, Sub-Saharan Africa" **Place Branding and Public Diplomacy Vol.3 No:3**, Palgrave Macmillan 2007, s 257-262 'den Aktaran Sancar. **a.g.e** s.170

¹³⁷Sönmezoglu, Faruk, "Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi" s.361-362'den Aktaran Sancar. **Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler.**, s.170

¹³⁸Zaharna a.ge. s. 91

¹³⁹A.g.e s.94

Kamu diplomasisinde ilişkisel modelin odaklandığı bir diğer önemli nokta kurulan ilişkinin devamlılığı ve sürdürülebilirliğidir.¹⁴⁰ Fransa'nın uluslararası okul ağları ile Fransızca'yı ve dolayısıyla Frankofoni adı altında Fransız etkisini yerleştirmesi dil yoluyla kalıcı ilişkiler tesis etmenin önemli bir örneğidir.¹⁴¹ Bu durum ikinci bölümde detaylandırılacağı gibi olan Fransa ve Afrika ülkeleri arasındaki organik bağın temelini oluşturmuştur. Emperyalist amaçlar ile Afrika kıtasında bulunan Fransa, post-kolonyal dönem de dahi Afrika kıtasındaki kültürel egemenliğini sürdürmektedir.

1.3.2) Öğrenci Değişim Programları

Yaygın kültürel diplomasi uygulamalarından bir diğeri Öğrenci Değişim Programlarıdır. Öğrencilerin vatandaşı oldukları ülkelerden başka ülkelerde eğitim görmelerini temin etmek suretiyle dünya vatandaşı olmalarını sağlamak uluslararası ve ülke dışında eğitimin anlamlandığı en temel amaçtır.¹⁴²

Zaharna'ya göre kültürel etkileşim ya da değişim programları ilişkisel modelde kamu diplomasisinin ilk aşamasıdır.¹⁴³ Kamu diplomasisinde, ilişkisel boyutun ön plana çıktığı kültürel diplomasi araçları ile kurulan bağların daha kalıcı olacağı aşikârdır. Çünkü kamu diplomasisine ilişkisel boyut katan araçlardan biri olan öğrenci değişimi programları açısından düşünülecek olduğunda, kendi ülkesinden başka bir ülkede öğrenim gören bir öğrencinin mezun olup ülkesine döndüğünde öğrenim gördüğü ülkedeki değerleri benimsemesi ve sonraki hayatını bu doğrultuda şekillendirmesi kaçınılmazdır. Bu etki çoğaltan faktörleriyle birlikte düşünüldüğünde uzun vadeli bir bağlılık söz konusu olacaktır.

¹⁴⁰ A.g.e. s.92

¹⁴¹ Cull, J., Nicholas. "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories", The Annals of the Academies of Political and Social Science. No:606, Sage Publications, 2006 s27-32 'den Aktaran Gaye Aslı Sancar. **Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler.** s.171

¹⁴² Davies, I., & Pike, G. "Global Citizenship Education: Challenges And Possibilities." In R. Lewin (Ed.), The handbook of practice and research in study abroad: Higher education and the quest for global citizenship (s. 61-77). (2009). New York, NY: Routledge ve Schattle, H. (2009). Global citizenship in theory and practice. In R. Lewin (Ed.), *The handbook of practice and research in study abroad: Higher education and the quest for global citizenship* (pp. 3-20). New York, NY: Routledge.'den Aktaran Ramírez, Gerardo Blanco "Learning Abroad or Just Going Abroad? International Education In Opposite Sides of the Border" *The Qualitative Report* 2013 Volume 18, Article 62, 1-11 <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR18/ramirez62.pdf>

¹⁴³ Zaharna A.g.e. s.173

Bununla birlikte, ilişki model, hedef kitlenin aktif bir şekilde içinde bulunduğu ve bu sayede hedef kitlede bırakılan etkinin uzun süreli ve kalıcı olduğu kültürel diplomasi uygulamasıdır. Kültürel diplomasiyi kullanan ülkeler için dil ile birlikte temel öğe olan eğitim, o devletin sanat ve kültürünü de öğrenmeyi kapsamaktadır.¹⁴⁴ Uluslararası kültürel ve eğitsel ilişkiler Eski Alman Dışişleri Bakanı Willy Brandt (1966) tarafından dış politikanın siyasi ve ticari ilişkilerden sonra üçüncü ögesi olduğunu savunmuştur.¹⁴⁵ Kültürel diplomaside uluslararası eğitim değişim programları bir ülkenin imajını geliştirmenin ve dış politikasını olumlu bir anlayış çerçevesinde biçimlendirmenin bir yoludur.¹⁴⁶

Uluslararası değişim programlarının devletlerin dış hedef kitle ile sağlam ve istikrarlı ilişkiler kurabildiği en başarılı dış politika uygulamaları trendi olarak kabul edilmektedir.¹⁴⁷ Kaçınılmaz olarak değişim öğrencileri öğrenim gördükleri ülkedeki eğitimlerini bitirdikten sonra o ülkeye karşı sempati besleyebilir ve bir nevi o ülkenin ‘gönüllü elçileri’ olabilirler. Bu durum Nye’in bir ülkenin yumuşak gücü vasıtasıyla ‘kalpleri ve gönülleri kazanmak’ işlevinin tam olarak karşılığıdır. Nye, ayrıca, Amerika’nın yumuşak gücünü soğuk savaş yıllarında Sovyetler Birliği üzerinde 1950lerde iki ülke arasındaki akademik ve kültürel değişimi vurgulayarak çok stratejik olarak uygulamış olduğunu ve soğuk savaşın son yıllarında Perestroyka ve Glasnost politikalarını uygulayan Rus liderlerin kararlarında Amerika’daki değişim programlarında eğitim görmüş olmalarının etkisi olabileceğini iddia etmiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁴Sönmezoglu, Faruk, “Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi” s.361-362’den Aktaran Sancar. **Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler.**, s.171

¹⁴⁵Antonio, De Lima Jr, “**The Role Of International Educational Exchanges In Public Diplomacy**” Place Branding and Public Diplomacy Vol.3, 3, s.234-251

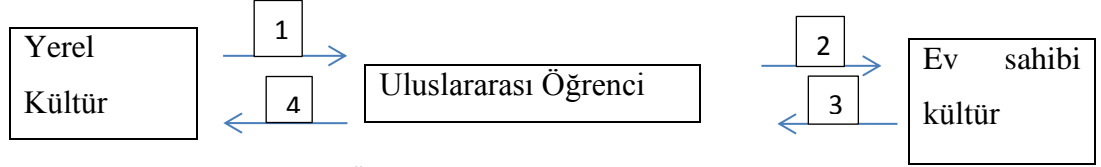
¹⁴⁶ Sancar. **A.g.e.** s171

¹⁴⁷ Potter , E . H . (2002) ‘Canada and the new public diplomacy’ ,Discussion Papers in Diplomacy, Issue 81, July. http://www.clingendael.nl/publications/2002/20020700_cli_paper_dip_issue81.pdf ve Finn , H . K . (2003) ‘Cultural diplomacy and the US security’ ,A Plenary Presentation, Panel at Arts and Mind: A Conference on Cultural Diplomacy, 14th – 15th April, 2003. Available at http://ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/580/CD_USsecurity.pdf ‘den Aktaran De Lima Jr, Antonio “**The Role Of International Educational Exchanges In Public Diplomacy**” Place Branding and Public Diplomacy Vol.3, 3, s.239

¹⁴⁸Nye, Joseph “**Soft Power and Higher Education**”

<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ffp0502s.pdf> Erişim tarihi: 15.10.2013

Bununla birlikte, farklı ülkelerdeki halkların birbirleri hakkındaki olumsuz imajlarının veya önyargılarının eğitim değişim programlarının farklı kültürleri tanıma imkânı sağlaması sayesinde değişmesini olanaklı kılmaktadır.¹⁴⁹

Şekil:1 Kültür Taşıyıcısı olarak Öğrenci

Kaynak: Eide , I . (1970) ‘Students as culture carriers’ , in Eide, I. (ed)‘Students as Links Between Cultures’ , Universitetsforlaget, Oslo, Norway , pp. 166 – 195’den Aktaran Antonio, De Lima Jr, “The Role Of İnternational Educational Exchanges İn Public Diplomacy” Place Branding and Public Diplomacy Vol.3, 3, s.239

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi uluslararası öğrenci eliyle kültür taşıyıcılığı çift-yönlüdür. Buna göre öğrenci eğitim için gittiği yabancı ülkeye ilk aşamada edinmiş ve içselleştirmiş olduğu yerel kültürü ile gider, ikinci aşamada kültürünü gitmiş olduğu ülkeye taşır, değişim süresince ise üçüncü aşama olan öğrencinin bulunduğu ülkenin kültürünü tecrübe etme ve öğrenme olgusunu yaşar ve son aşamada ise eğitim için bulunduğu ülkenin kültürünü kendi ülkesine taşır.¹⁵⁰

¹⁴⁹Antonio, De Lima Jr, “The Role Of İnternational Educational Exchanges İn Public Diplomacy” Place Branding and Public Diplomacy Vol.3, 3, s.239

¹⁵⁰ A.g.e. s. 240

2. FRANSA'NIN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ

Çalışmanın ilk bölümünde, kamu diplomasisini dış politikalarının bir uzantısı olarak en başarılı şekilde kullandığı bilinen ülkeler incelendiğinde, bu ülkelerin kamu diplomasisi araçlarından en fazla kültürel diplomasi araçlarını kullandıkları sonucuna varılmaktadır. Fransa da kamu diplomasisi faaliyetlerini kullanırken kültürel diplomasi araçlarını en etkin yürüten ülkelerden biridir. Öyle ki Fransa, 1883 yılında Prusya ile savaşından sonra itibarını onarma çabaları bağlamında ve bu sayede Fransız dilini ve edebiyatını tanıtmaya amacı ile Alliance Française'yi kurarak kültürel diplomasi çalışmalarının temelini o zamanlardan atmıştır.¹⁵¹ Merkezi Paris'te olan Alliance Française yüz yıldan fazla süredir Fransız dilini ve Frankofon* kültürünü yaymak amaçlı çalışmalar yürütmektedir.¹⁵² Fransa kültürel diplomasi çalışmalarını bununla birlikte 'Association Française D'Action Artistique, Unifrance Films ve 1958 yılında kurulan Kültür Bakanlığı eliyle yürütmektedir.¹⁵³ Ayrıca, Fransa Dışişleri Bakanlığı resmi sayfasında uluslararası öğrenciler için Fransa'da eğitim olanaklarına geniş yer verilmiş olup, ilgili sitelere yönlendirme yapılmıştır.¹⁵⁴

2.1) Fransa'nın Kültürel Diplomasi Araçları

Fransa 1883 yılında Prusya ile savaşından sonra itibarını onarma amacıyla Alliance Française'yi kurarak kültürel diplomasi araçları ile aslında kamu diplomasisi uygulamalarını hayata en erken geçiren ülkelerden biri olmuştur. Aslına bakıldığında Fransa'nın kültürel diplomasisi cumhuriyetin kurulmasında da eskiye, devletin merkezi rol üstlendikten sonra Fransızcanın resmi dil ilan edilmesi (1539) ile özdeşleştirilir.¹⁵⁵

¹⁵¹Sancar. **a.g.e** s.233

*Frankofoni (Francophonie), Fransızca konuşan kimse için veya çoğunluk olarak Fransızca konuşulanlara verilen isimdir.

¹⁵²Alliance Française, **Who Are We?** <http://www.alliancefr.org/en/who-are-we> Erişim Tarihi: 18.10.2013

¹⁵³Schwartz, Vanessa R., "Modern France: A Very Short Introduction" 2011 Oxford University Press

¹⁵⁴ France diplomatie. Study in France <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/promoting-student-mobility/> Erişim Tarihi: 28.10.2013

¹⁵⁵ Council of Europe/ERICarts: "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe", 14th edition 2013. Available from World Wide Web: <[http:// www.culturalpolicies.net](http://www.culturalpolicies.net)>.

Fransa'nın Afrika ülkeleri üzerinde uyguladığı kamu diplomasisi politikasının daha çok kültürel diplomasi kanallarında can bulduğu ve Fransa'nın yine bu ülkeler üzerindeki yumuşak gücü kültürel diplomasi araçlarından beslendiği bilinmektedir. Bu nedenle, çalışmanın bu bölümünde Fransa'nın Afrika halkına yönelik kullandığı kültürel diplomasi araçları incelenecektir.

2.1.1) Fransa'nın İlişkisel Model'e Göre Kullandığı Kültürel Diplomasi Araçları

İlk bölümde ele alındığı gibi ilişkisel modelde devletler mesaj iletme kaygısından ziyade sembolik bile olsa karşılıklılığa dikkat çeken özel ilişki alanları tesis etme çabasıdadır. Fransa'nın kültürel diplomasisi hedef kitle ile ilişki inşa edici politikaları yürütmek üzere başlıca iki Bakanlık eliyle yürütülmektedir. Bunlar, Kültür ve İletişim Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'dır. Kültür ve İletişim Bakanlığı Fransa'nın kültürel diplomasi politikasının yürütülmesinden, Dışişleri Bakanlığı ise bu politikaların çeşitli kurumlar ve dış misyonlar eliyle ülke dışında uygulanmasından sorumludur.

Kültür ve İletişim Bakanlığı' nın Fransa kültürel diplomasisi için misyonu, Fransız kültürünün, sanatsal çıktılarının ve Frankofoninin tüm dünyaya yayılması için politikalar üretmektir.¹⁵⁶ 1959 yılında kurulan Kültür Bakanlığı'nın ilk bakanı olan André Malraux, Bakanlığın misyonunu şu şekilde açıklamıştır: 'Kültürel İşler Bakanlığı'nın tüm Fransızlar ve özellikle Fransa'dan başlayarak tüm insanlık için potansiyel kültür sermayesini ortaya çıkarmak, Fransa'nın kültürel mirasının dış hedef kitleye ulaşmasını garantilemek ve Fransız kültürü ruhunu oluşturan ve onu zenginleştirmek hedefli çalışmaları desteklemektir.'¹⁵⁷

Kültürel diplomasi, **Fransa Dışişleri Bakanlığı'**nda ise Küresel İşler, Kalkınma ve Ortaklık Genel Müdürlüğü (Directorate-General of Global Affairs, Development and Partnerships)'ne bağlı olan 'Kültürel, Akademik ve Araştırma İşbirliği Direktörlüğü (Cultural, Academic and Research Cooperation Directorate)

¹⁵⁶ Ministère de la Culture et de la Communication. **Le ministère.**

<http://www.culturecommunication.gouv.fr/Ministere/Le-ministere> 03.01.2014

¹⁵⁷ Perrin, Mr Thomas '**Country Profile:France**' Compendum: Cultural Policies and Trends in Europe, <http://www.culturalpolicies.net/web/france.php> Erişim Tarihi:04.01.2014

'nce yürütülmektedir. Direktörlüğün dört çalışma alanı vardır: Kültürel Değişim ve Dış Odyovizüel*, Fransız Dili ve Eğitimi, Yükseköğrenim ve Araştırma ve Dilin Değişimidir.¹⁵⁸

Kültürel diplomasi, Fransa Dışişleri Bakanlığı tarafından Fransa Dış Politikası'nın öncelikli alanlarından biri olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁹ 13 Aralık 1998 tarihli ve 0289 sayılı Fransız Resmi Gazetesi'nde Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın merkez yönetim organizasyonuna ilişkin yayınlanan 10 Aralık 1998 sayılı ve 98-1124 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamesi'nde Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Genel Müdürlüğü'nün görev tanımı, uluslararası işbirliği, kalkınma ve program kaynaklarının geliştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁰ Buna göre, adı anılan Genel Müdürlük, ekonomik, sosyal ve eğitim alanınma kalkınmayı içeren teknik işbirliği geliştirmek ile sorumludur. Ayrıca, Genel Müdürlük, sanatsal ve kültürel eylemlerde bulunur, yükseköğretim ve araştırmanın geliştirilmesi için eğitim projeleri ve Fransızca dilinin yayılması için eylemler geliştirir ve destekler. Böylece yeni bilgi ve iletişim teknolojileri ile Fransız varlığı dış odyovizüelde teşvik edilir.¹⁶¹ Bu ifade ile Fransa'nın kamu diplomasisi politikası yasal düzlemde kendine bir yer bulmaktadır. Bununla birlikte, bu ifadeden Fransa kültürel diplomasisinde eğitim araçlarının yerinin önemi de anlaşılmaktadır.

Dışişleri Bakanlığı'nın kamu diplomasisi uygulamalarını yurtdışında gerçekleştiren, devlet tarafından tanımlanan politikanın uygulanması ve kamu hizmeti etkinliğinden sorumlu ve stratejik kararları uygulayan devlet denetimindeki kurum ve kuruluşları mevcuttur. Aşağıda bu kurumlar ve çalışma alanları incelenmiştir:

*Terimin orijinali 'Audiovisual' olup, Türkçesi görsel-işitsel işlerdir.

¹⁵⁸France Diplomatie, Structure Of The Central Administration, **Organization Chart Of The Ministry** Erişim: http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/organigramme_anglais.pdf Erişim Tarihi: 28.11.2013

¹⁵⁹ **Un Ministère En Mouvement.** Ministère Des Affaires Étrangères et Europeennes.

http://www.ambafrance-eau.org/IMG/dossier_final.pdf Erişim Tarihi: 25.04.2014

¹⁶⁰ 98-1124 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 1998, madde 6

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000378585&dateTexte=&catEgcatégori=id> Erişim Tarihi: 05.04.2014

¹⁶¹ A.g.e.

- **Fransa Kalkınma Ajansı (The Agence Française de Développement)**

Fransa Kalkınma Ajansı, Fransa'nın fakir ülkelere resmi kalkınma yardımlarının kalbi olan mali bir kuruluş olarak görev yapmaktadır.¹⁶² Ajans, dünya çapında 70'den fazla ülkeye kalkınma yardımı yapmakta, bu ülkelerin yaklaşık %54'ünü Sahra altı Afrika bölgesindeki ülkeler oluşturmaktadır.¹⁶³

- **Yurtdışında Fransızca Öğretimi Ajansı (Agence pour l'Enseignement Français à l'Etranger)**

Ajans, Dışişleri Bakanlığı'nın altında bir birim olarak 1990 yılında kurulmuştur. Ajansın görevi, yurtdışındaki Fransız kökenli çocuklara devletin eğitim hizmeti sağlamak, Fransız dilinin ve kültürünün yayılmasına katkıda bulunmak ve Fransa ile diğer ülkelerin eğitim sistem arasındaki ilişkiyi pekiştirmektir. Amacı ise, 130 ülkedeki 488 okuldan oluşan dünya çapında eğitim sisteminin oluşturulması ve desteklenmesidir.¹⁶⁴

- **Campus France**

Campus France (Kampüs Fransa), uluslararası eğitimi teşvik ederek uluslararası akademik ve bilimsel hareketliliğin gelişmesini desteklemek, eğitim için farklı ülkeleri seçen öğrenciler için rehberlik ve kabul alışı kolaylığı ve öğretmen, öğretim üyesi ve araştırmacıların daveti için teşvik sağlamak, ayrıca akademik ve bilimsel çekiciliği ve mobiletayı artırmak için katkı sağlamak suretiyle özetle uluslararası eğitimin giderek artan rekabet ortamında, Fransa'ya öğrenim görmek

¹⁶² **France Diplomatie**, Overview of Ministry of Foreign Affairs Implementing Agencies, Erişim: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-158/ministry-of-foreign-affairs-7799/> Erişim Tarihi: 20.12.2013

¹⁶³ **Agence Française De Développement**' Resmi İnternet Sayfası, Countries, Erişim: <http://www.afd.fr/lang/en/home> Erişim Tarihi: 02.01.2014

¹⁶⁴ **France Diplomatie**, Overview of Ministry of Foreign Affairs Implementing Agencies, Erişim: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-158/ministry-of-foreign-affairs-7799/> Erişim Tarihi: 20.12.2013

amacıyla gelen yabancı öğrencilerin ve araştırmacıların süreçle ilgili işlerini kolaylaştırmak ile sorumludur.¹⁶⁵

Campus France'ın 2012 raporuna göre işlevi şu şekilde tanımlanmıştır: 'Campus France, Fransa'nın kapılarını yabancı öğrencilere açar. Bu misyonu bir kamu kuruluşu niteliği taşıyan Campus France'e ayrıca uluslararası bir nitelik de kazandırır. Bu özelliğiyle Campus France, Fransa'nın yabancı öğrenci ve araştırmacılar için çekiciliğini artırmasına katkı sağlar.'¹⁶⁶ Campus France, öğrencilerinin uluslararası hareketliliğini artırmayı isteyen ülkelerin dikkatini Fransa'ya çekmeyi amaçlar.¹⁶⁷

Bu çalışmanın konusu, Fransa'nın Afrika ülkelerinde uluslararası öğrenci hareketliliği üzerinden uyguladığı kültürel diplomasi faaliyetleri olduğundan Kampüs Fransa'nın yapısı, işleyişi ve özellikle Afrika ülkelerindeki faaliyetleri ilerleyen kısımlarda daha detaylı incelenecektir.

- **Fransız Kültür Enstitüleri**

Enstitüler, genel olarak uluslararası kültür alışverişini, çağdaş yaratıcılığını ve Fransız dilini, idealini ve anlayışını teşvik etmek için çalışırlar. 1 Ocak 2011 tarihi itibarıyla Fransız Kültür Enstitüleri'nin ismi Fransa'nın dünyadaki dış kültürel eylemlerini sembolize ettiği için '**Culturesfrance**' olarak değiştirilmiştir.¹⁶⁸

- **Fransa Gönüllüleri**

Fransa Gönüllüleri, gönüllüleri için bilgi ve rehberlik sağlayan bir uluslararası dayanışma gönüllüleri platformudur. Gönüllü çalışma alanında bir

¹⁶⁵ France Diplomatie, **Overview of Ministry of Foreign Affairs Implementing Agencies**, Erişim: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-158/ministry-of-foreign-affairs-7799/> Erişim Tarihi: 20.12.2013

¹⁶⁶ Agence Campus France. **Rapport d'activité 2012**
https://eposta.ytb.gov.tr/service/home/~/rapport_activite2012.pdf?auth=co&loc=tr_TR&id=13502&part=2 Erişim Tarihi: 20.12.2013

¹⁶⁷ Campus France **A.g.e** s.4

¹⁶⁸ France Diplomatie, **Overview of Ministry of Foreign Affairs Implementing Agencies**, Erişim: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-158/ministry-of-foreign-affairs-7799/> Erişim Tarihi: 20.12.2013

uzman olarak, Fransa gönüllüleri, ulusal ve yerel otoritelerin ve sivil toplum kuruluşlarının harekete geçirilmesinde rol oynar ve bir gözlemci gibi davranır.¹⁶⁹

Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olan ve yukarıda bahsedilen kurum ve kuruluşlar, ilk bölümde Zaharna'nın bahsettiği kamu diplomasisi modellerinden ilişki model bağlamında Fransız kültürel diplomasisine hizmet edenlerdir. Çünkü Zaharna ilişki modelin, siyasi amaçlara ulaşabilmek için ilişki inşa etme ve sosyal yapının oluşturulması ile ilgilendiğini, eğitimin kültürel değişim programlarının, kültür enstitülerinin ve kültürel ilişkilerin kullanılması kültürün ilişki inşa edici bir araç olarak kullanıldığını belirtmektedir. Diğer yandan ilişki modelde diğer toplumlar ile iletişim 'dostluk' kavramı üzerinden sağlanmaya çalışılmakta ve halklar arasındaki benzerlikler ve ortak çıkarlar üzerinden kişilerarası doğrudan iletişim yöntemleriyle bağlantı kurulmaktadır.¹⁷⁰

Uzun vadede düşünüldüğünde, fakir ülkelere kalkınma yardımları yapan Kalkınma Ajansı, dış hedef kitleye Fransızca öğretmek ve Fransız eğitim sistemini yaymak amacıyla olan Yurtdışında Fransızca Öğretimi Ajansı, Fransa ile diğer ülkeler arasında eğitim değişim programlarının koordinasyonunu yürüten Campus France ve dünya genelinde Fransızca öğretimini üstlenen Alliance Française kültürel diplomasinin ilişki inşa edici sürecinde önemli rol almaktadır. Ayrıca, tam da Zaharna'nın ilişki model için öngördüğü üzere, bu kurum ve kuruluşların mesaj iletme kaygısının ötesinde müşterek ve karşılıklılığa dikkat çeken özel ilişki alanları tesis etme çabasında olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte Zaharna ilişki kamu diplomasisi modelinde interaktif iletişim kanallarına ve bu kanalların geliştirilmesine ve genişletilmesine önem verildiğini söyler.¹⁷¹ Alliance Française'nin Fransız Devrimi'nin etkilerinin yaşandığı bir atmosferde 1883 yılında kurulup, dünyanın tüm bölgelerinde ağını genişleterek günümüzde dahi hizmet veriyor olması bunun bir örneğidir. Ayrıca, değişik ülkelerde pek çok şubesi olan Fransız Kültür Merkezleri gerek Fransız kültürünü

¹⁶⁹ A.g.e.

¹⁷⁰ Zaharna, R. "Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives, Information and Relational Communication Frameworks.", Handbook of Public Diplomacy, Nancy Snow and Philip M. Taylor (Eds.) New York, Routledge, 2009, ss. 86-104

¹⁷¹ Zaharna A.g.e s.92

buldukları ülkelerde yaşatarak, gerekse buldukları ülkenin kültürlerini tanıyarak ve tanıtarak etkileşimli iletişim kanallarını açık tutmaktadır. Campus France eli ile yürütülen öğrenci değişim programları da ayrıca interaktif iletişimin bir başka örneğini oluşturmaktadır.

2.1.2) Fransa'nın Enformasyonel Model'e Göre Kullandığı Kültürel Diplomasi Araçları

Çalışmanın bu kısmında Zaharna'nın enformasyonel modeli uyarınca Fransa'nın siyasi amaçlarına ulaşabilmek için iletmek istediği mesajların kamuoyuna iletildiği kurumlara değinilecektir.

Canal France International (CFI)

Uluslararası Fransa Kanalı, 20 sene önce Afrika, Akdeniz, Balkanlar, Kafkasya ve Asya ülkeleri ile Fransız medyası işbirliği anlaşmasının bir uygulama birimi olarak kurulmuştur. Fransa Televizyon Grubunun bağlı bir kuruluşu olan CFI, medya ortaklarının ağını yönetmesi için Dışişleri Bakanlığı'ndan sübvansiyon yardımı alır.¹⁷²

Uluslararası Fransızca Yayınlar Bürosu (Bureau International de l'édition Française)

Uluslararası Fransızca Yayınlar Bürosu tüm dünyada Fransız dilinde yayıncılığın geliştirilmesi amacıyla hizmet eden bir kurumdur.¹⁷³ 1873 yılından beri var olan bu kuruluş, Kültür Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nca desteklenmektedir.¹⁷⁴

Unifrance Films

1949 yılında, dünyada Fransız filmlerini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Ulusal Sinema Merkezi'nin gözetiminde işlemektedir. Unifrance, uzun ve kısa

¹⁷² France Diplomatie, **Overview of Ministry of Foreign Affairs Implementing Agencies**, Erişim: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-158/ministry-of-foreign-affairs-7799/> Erişim Tarihi: 20.12.2013

¹⁷³ 'Bureau International de l'édition Française'. **About Us**. <http://www.bief.org/About-us.html>

¹⁷⁴ Perrin. **A.g.e.**

metrajlı film yapımcısı, oyuncu, yönetmen, senaryo yazarı gibi bir film yapımında rolü olan 600 üyeye sahiptir.¹⁷⁵

Yukarıdaki kurum ve kuruluşlar Zaharna'nın enformasyonel model ile açıkladığı siyasi amaçlara ulaşabilmek için kamuoyuna iletilmek istenen mesajın oluşturulması ve dağıtılması noktasında Fransa'nın kamu diplomasisine hizmet eden kurum ve kuruluşlardır. Bu ve benzeri kuruluşların faaliyetlerinde, siyasi destekleyici ile mesajın iletilmek istendiği halk arasındaki kısıtlı ve sınırlı ilişki vardır. İlişkisel modelde öngörüldüğü üzere interaktif bir katılım söz konusu değildir. Bunun nedeni mesajın iletilmek istendiği hedef kitlenin pasif veya kısıtlı bir role sahip olmasından kaynaklanır.

2.1.3) Fransa'nın Esnek Yaklaşım'a Göre Kullandığı Kültürel Diplomasi Araçları

Bu başlık altında Fransa'nın bilgi ve kültürel programlar ile uzun dönemli ulusal amaçları gerçekleştiren kurumları ele alınacaktır.

Bu kurumlardan en önemli ve köklü olanları dünyanın pek çok ülkesinde Fransız kültürünü tanıtmayı amaç edinen Fransız Kültür Enstitüleri ve yabancılara Fransızca dilini öğretmeyi hedefleyen Alliance Française'dir.

2.1.3.1) Fransız Kültür Enstitüleri

Bilindiği gibi her devlet dünya politikasında var olabilmek için bir misyon seçer. Özellikle 1789 Fransız İhtilali'nden sonra Fransa misyon olarak medeniyetleştirme misyonunu (mission civilisatrice) üstlenmiştir.¹⁷⁶ Misyonun amacı Aydınlanma dönemi ilkelerinden insan hakları ve yurttaşlık hukukunu dünyaya kazandırmaktır.¹⁷⁷ Fransa'nın bunu yaparken kullandığı en önemli araç kültürdür. 1789 Devriminden beri Fransa'nın dünya politikasında var olma çabası askeri ya da yönetsel olmaktan ziyade daha çok kültürel yayılmaya dayalıdır. Bu da demek

¹⁷⁵ A.g.e

¹⁷⁶Schwartz, Vanessa R., "Modern France: A Very Short Introduction" 2011 Oxford University Press

¹⁷⁷Bruézière, L'Alliance française, 29; Jacques Lafon, 'Langue et pouvoir: aux origines de l'exception française', Revue Historique 292 (1995) 393-419. 'dan Aktaran Kessel, Tamara Van, "Cultural Promotion And Imperialism: The Dante Alighieri Society and the British Council Contesting the Mediterranean in the 1930s" ,2011, Academisch Proefschrift

oluyor ki baskı ya da hayati nitelikleri ile değil kültürel etki yoluyla cazibe ve çekicilik ile uluslararası bir etki yaratmak amacıyla olmuştur.¹⁷⁸

Bu misyonun ilk ve en önemli çabalarından birisi 25 Ekim 1795 tarihinde Fransız Kültür Enstitülerinin kurulması olmuştur.¹⁷⁹ Kamu eğitim organizasyonu olarak düşünülen Fransız Kültür Enstitüleri 1635 yılında kurulan Fransız Akademisi, 1663 yılında kurulan Yazıtlar ve Güzel Sözler Akademisi, 1666 yılında kurulan Güzel Sanatlar Akademisi ve 1795 yılında kurulan Ahlaki ve Siyasi Bilimler Akademisi'nin kombinasyonundan çok disiplinli bir kültür organizasyonu olarak oluşturulmuştur. Enstitü, Fransa Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olup, Fransız kurumları arasında çok özgün bir yapıya sahiptir ve tarihi, faaliyetleri, misyonu yasal düzlemde sınıflandırılmamış bir yere sahiptir.¹⁸⁰ Bu özelliklerinden ötürü diğer ülkelerin de kültürel diplomalarının en önemli aracı olan ve tüm dünyada şubeleri olan kültür merkezlerine bir örnek teşkil etmektedir.

'Bilimsel Dünya Parlamentosu' olarak nitelenen Fransız Kültür Enstitüsü tüm dünyada birlikte çalışarak bilimsel, edebi ve sanatsal elit bir devlete inşa etmek fikrinden esinlenerek kurulmuştur. Günümüzdeki misyonu ise, bilim ve sanatı geliştirmek, yeni keşifler teşvik etmektir.¹⁸¹

Kuruluşunda Fransız Kültür Enstitüsü Fizik ve Matematiksel Bilimler, Ahlaki ve Siyasi Bilimler ve Edebiyat ve Güzel Sanatlar olarak teşkilatlandırılmıştı, ancak daha sonra Ahlaki ve Siyasi Bilimler kısmı kaldırılırken yerine Fransız Dili ve Edebiyatı ve Antik Tarih ve Edebiyatı birimleri eklenmiştir.¹⁸²

Ancak 1816 yılından bu yana, Fransız Kültür Enstitü teşkilatlanmasında çok sayıda değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler Fransa'da yerleşik olan ve yerleşik olmayan akademisyenler arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla farklı

¹⁷⁸Schwartz. A.g.e. s.36

¹⁷⁹Institut De France '**Une Institution**' Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution> Erişim Tarihi: 09.12.2013

¹⁸⁰Institut De France '**Ses missions**' Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution/ses-missions> Erişim Tarihi: 09.12.2013

¹⁸¹Institut De France '**Ses missions**' Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution/ses-missions> Erişim Tarihi: 09.12.2013

¹⁸²Institut De France '**Son organization**' Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution/son-organisation> Erişim Tarihi: 09.12.2013

kategorilerden üyeleri bir araya getirmeye; yeni sektörler yaratarak üye sayısını artırmaya (Bilim ve Güzel Sanatlar Akademisi bu şekilde eklenmiştir) ve yabancı ortakların ve üyelerin sayısını arttırmak suretiyle Fransız Kültür Enstitüsünün uluslararası itibarını artırmaya yönelik olmuştur.

2.1.3.2) Alliance Française

Fransa'nın esnek yaklaşımli kamu diplomasisi üreten kurumlarından biri de Alliance Française'dir. Fransa'nın 1789 İhtilali sonrası edindiği 'Medeniyetleştirme Misyonu (Mission civilisatrice) çabasının en önemli adımlarından bir diğeri kültür enstitülerinin açılmasından sonra 'Alliance Française'ın 1883 yılında, Fransız dilinin evrensel bir nitelik kazanmasını sağlayacak uygulamaları hayata geçirmek üzere kurulması olmuştur.¹⁸³

Kuruluş teşkilatlanmasında merkezi Paris'te olan ve 136 ülkede şubesi olan 'Alliance Israelite Universelle'ın yapısı örnek alınmıştır.¹⁸⁴ Alliance Israelite Universelle, yahudilerin özgürleşmesi ve maddi ve manevi kalkınması için 1860'da içlerinde doktorların, öğretmenlerin, gazetecilerin, avukatların ve iş adamlarının olduğu 17 Fransız Yahudi genci tarafından Paris'te kurulmuştur.¹⁸⁵ Birliğin, 1789 Fransız Devrimi ile birlikte gündeme gelen eşitlik, insan hakları, adalet gibi değerlerin yaygınlaşması ve azınlık haklarının korunması ile birlikte Fransız kültürü ve modernitesinin tüm dünyadaki Yahudilere ulaştırılması misyonları vardır. Birliğin ilk şubesi 1862 yılında Fas'ta açılmıştır. Birlik geleneksel Yahudi örgütlenmesinin ilk aşamasıdır.¹⁸⁶ Uzun ismi Fransız Dilini Tanıtma Derneği (Association pour la Propagation de la Langue Française) olan Alliance Française oluşumu başarılı bulunduğu için 'Alliance Israelite Universelle' modeli örnek alınarak teşkilatlandırılmıştır.

Alliance Française, Fransız Devletinden bağımsız, dünya genelinde eski koloni ülkelerinin de dâhil 1050 şubesinin olduğu, bölgelerin yerel hukuk

¹⁸³ Schwartz, A.g.e s.44

¹⁸⁴ A.g.e s.44

¹⁸⁵ 'Alliance Israelite Universalite' **Historique de l'Alliance** Erişim: <http://www.aiu.org/historique-de-lalliance> Erişim Tarihi: 04.01.2014

¹⁸⁶ 'Alliance Israelite Universalite' **Historique de l'Alliance** Erişim:<http://www.aiu.org/historique-de-lalliance> Erişim Tarihi: 04.01.2014

düzenlemelerine tabi olan bir kuruluştur.¹⁸⁷ Derneğin amacı, Fransızca'yı özellikle koloni döneminde Fransız sömürgesi ve koruması altında olan Fransa dışındaki ülkelerde yaymaktır.¹⁸⁸ Bu amaca hizmet etmesi için, yalnızca sömürge ve koruma altındaki ülkelerde değil, dünyanın pek çok bölgesinde Fransızca eğitim veren okullar açılmış ve desteklenmiş. Bununla birlikte bu okullara Fransız öğretmenler yönlendirilmekte, Fransa'ya seyahat imkânları sağlanmakta, en başarılı öğrenciler ödüllendirilmekte ve yayın üretimi teşvik edilmektedir. Bununla birlikte dernek, yabancı kütüphanelere Fransızca kitaplar vererek, yurtdışında tiyatro oyunları sergileyerek ve konferanslar düzenleyerek dünyada bir Fransız literatürü oluşmasını sağlamaktadır.¹⁸⁹

Alliance Française, bir asrı aşkın bir zamandır Fransız dilini ve Frankofon kültürünü yayma amacına hizmet eden bir kuruluştur. 1901 yılında Fransa'da kabul edilen bir yasa ile kamu yararına faaliyet gösteren bir dernek statüsünde özel bir eğitim kuruluştur ve akreditasyonu olan eğitim organı olarak faaliyete başlamıştır.¹⁹⁰

“Bu gün, Alliance Française, 5 kıtada ve 136 ülkede 1.040 kuruluşa sahip uluslararası bir ağa sahiptir. Her yıl, her yaş grubundan 450.000 kişi Fransızca öğrenmek için, 6 milyondan fazla kişi ise kültürel faaliyetlerine katılarak Alliance Française'in ağına dahil olmaktadır. Bu ağ 'Fondation Alliance Française' tarafından koordine edilmektedir.

Tüm Alliance Française şubeleri aşağıdaki 3 önemli görevi yerine getirmektedir:

- Fransa içinde ve dışında, Fransızca öğreten kurslar düzenlerler.
- Fransız ve Frankofon kültürü hakkında farkındalık oluştururlar.
- Kültürel çeşitliliği teşvik ederler.

¹⁸⁷ Chaubet, François “L'Alliance française ou la diplomatie de la langue (1883-1914)“ *Revue historique*, 2004/4 n° 632, p. 763-785 s. 765

¹⁸⁸ Kessel, Tamara Van, “Cultural Promotion And Imperialism: The Dante Alighieri Society and the British Council Contesting the Mediterranean in the 1930s” ,2011, Academisch Proefschrift

¹⁸⁹ Chaubet. A.g.e ss.38-42

¹⁹⁰ Kessel. A.g.e.

Tüm Alliance Française'ler ayrıca aşağıdaki 4 temel eylemi gerçekleştirerek bahsedilen ağı sürdürürler:

- ✓ *Dayanışma ve kültürel değişim için kültürel farklılıklara saygı duyarak,*
- ✓ *Kar amacı gütmeyen bir dernek statüsünde olan tüm derneklerin sahip olması gereken değerleri muhafaza ederek,*
- ✓ *Yürüttüğü faaliyetlerde mükemmelliği yakalamak için çaba göstererek,*
- ✓ *Modernite ve yenilik ilkesini benimseyerek.*¹⁹¹

Alliance Française, öncelikle, yabancı bir dil olarak Fransızca öğreten bir okuldur. 1919 yılından beri başta merkezi Paris'te olmak üzere, her yıl 160 farklı ülkeden 12.000'den fazla öğrenciye dil öğreten bir kuruluştur anlamda, Alliance Française muadillerinin içinde en köklü kuruluştur ve burada geliştirilen yabancı dil öğretme metotları evrensel bir nitelik kazanmıştır. Alliance Française, öğrencilerine Fransız kültürünü temel alan ve yenilikçi ve en basit yöntemlerle yabancı bir dil olarak Fransızca öğrettiğini iddia etmektedir. Alliance Française, her yıl dünyanın her yerinden deneyim sahibi 2300 öğretmeni ile yerinden veya uzaktan Fransızca öğretmektedir.¹⁹²

2.1.3.3) Frankofoni Topluluğu

'Frankofon' kelimesi 19. Yüzyılın sonlarında Fransızca'yı kullanan her ülke ve her kişiyi tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. Bundan seneler sonra bile Frankofoni kültürünün yaygın olması Fransızca dilinin pek çok değişik ülke ve bölge insanları tarafından kullanılması vesilesi ile karşılıklı zenginleşmeyi sağlamasına bağlanmaktadır.¹⁹³

¹⁹¹ Alliance Française. **Qui Sommes-Nous?** <http://www.alliancefr.org/sommes-nous> Erişim: 28.12.2013

¹⁹² Alliance Française. **Étudiants Individuels** <http://www.alliancefr.org/sommes-nous> Erişim: 28.12.2013

¹⁹³ Organisation internationale de la Francophonie. **Qui Sommes-Nous?** <http://www.francophonie.org/Qu-est-ce-que-la-Francophonie-.html> Erişim: 28.10.2013

“Fransızca konuşulan ülkelerden oluşan uluslararası bir ‘Frankofoni Topluluğu’ oluşturulmasının temelleri ise ilk olarak 1926 yılında Fransızca kullanan gazeteci ve yazarlardan oluşan ‘Fransızca Dil Yazarları Derneği’ (L’Association des écrivains de langue française (ADELF)) nin kurulması ile atılmıştır. Bunu takip eden sonraki yıllarda bu gibi girişimlerin sayısı artmıştır. Örneğin 1950 yılında Fransızca dilinde yayın yapan uluslararası gazeteciler şu anda ‘Frankofon Basın Birliği’ adı ile anılan girişimi başlatmışlar, 1955 yılında Frankofon olan Radyo Fransa, Radyo İsviçre, Radyo Kanada ve Radyo Belçika ile işbirliğinde bir Frankofon radyosu oluşturuldu. Bu topluluk bu gün dahi büyüyen bir kitleye sahip olarak Frankafon hareketinin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu amaca yönelik hükümetler arası bir örgütlenme fikri ise ilk kez 1960 yılında 15 ülkenin katılımı ile toplanan Eğitim Bakanları Konferansı’ndan doğar. Bu güne kadar ulaşan Eğitim Bakanları Konferansının şu anda 41 üyesi vardır ve üye ülkelerde eğitim öğretimin gelişimi için stratejiler belirlemek üzere her iki yılda bir toplanmaktadırlar.

Eğitim Bakanları Konferasına benzer bir başka girişim ise 1999 yılında üniversiteler düzeyinde olmuştur. Frankofon olan ülkelerde kısmen ya da tamamen Fransızca dilinde eğitim veren üniversitelerden oluşan ‘Frankofon Üniversiteler Derneği’ (l’Agence universitaire de la Francophonie, AUF) kurulmuştur. Şu anda bu derneğe bağlı 90 ülkede 759 yükseköğretim ve araştırma kurumu vardır.”¹⁹⁴

Frankofon hareketi büyüyünce, Frankofon ülke parlamenterleri 1967 yılında Uluslararası Frankofoni Birliği’ni kurdular. Bu birlik, 1997 yılında Frankofoni Parlamenterler Meclisi (Assemblée parlementaire de la Francophonie-APF)’ne dönüştürüldü. APF, şu anda 65 üye ve 11 gözlemci devletin temsil edildiği, Frankofoni Tüzüğü ve Fransız Kurumsal Düzenlemeler Danışma Kurulu uyarınca faaliyetlerini gerçekleştiren bir meclistir.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Organisation Internationale de la Francophonie. **Une Histoire De La Francophonie**
http://www.francophonie.org/-Une-histoire-de-la-francophonie-408-.html#section_3 Erişim:
28.10.2013

¹⁹⁵ A.g.e

Bununla birlikte, 1970 yılında 21 ülkenin imzaladığı bir konvansiyon ile ‘Kültürel ve Teknik İşbirliği Ajansı (Agence De Coopération Culturelle Et Technique-ACCT) kurulmuştur. ACCT ile işbirliği çoğunlukla kültürel alanda ve eğitim alanında gerçekleşmiştir. Bu yeni hükümetlerarası örgütlenme, ortak bir dil olan Fransızca etrafında Frankofon kültürünü geliştirmek/yaymak ve üyeler arasında kültürel ve teknik işbirliğini geliştirmek amacıyla olmuştur. Bir Fransız projesi olan bu hükümetlerarası örgüt, 1998 yılında ‘Frankofon Ajansı’ olarak isimlendirilmiş, 2005 yılından bu güne kadar ise ‘Uluslararası Frankofon Örgütü’ olarak anılmaktadır.¹⁹⁶

2.1.3.4) Kitle İletişim Araçları

Frankofoni kültürünün oluşması için 19. Yüzyılın sonlarından itibaren kademeli bir şekilde oluşturulan Frankofoni Parlamenterler Meclisi’nden sonra atılan en önemli adım, bu kültürün yayılması için kurulan Fransızca medya ağlarıdır.

1970 ve 1980li yıllarda, Fransızca dil ağları daha organize bir politika ile örülmeye başlanmıştır. Örneğin, 1978 yılında ‘Fransızca Radyo ve Televizyonlar Konseyi’ (Conseil International Des Radios Télévisions D’expression Française - CIRTEF) kurulmuştur. Konsey, şu anda kısmi ya da tamamen Fransızca olarak yayın yapan 44 tane radyo ve televizyon kanalından oluşmaktadır. 1984 yılında, içlerinde Fransa’da yayın yapan TF1, Antenne2 ve FR3; Belçika’nın Fransız toplumunda yayın yapan RTBF ve İsviçre’de yayın yapan TSR kanallarının olduğu 5 kamu TV kanalının birliği ile TV5 Fransızca televizyon kanalı kurulmuştur. 1992 yılında TV5 Afrika ve TV5 Latin Amerika, 1996 yılında TV5 Asya, 1998 yılında TV5 ABD ve TV5 Ortadoğu yayına girmiştir. 2001 yılından bu yana ise 7 televizyon kanalından ve TV5 Québec Canada’dan oluşan kanallar zinciri TV5 Monde yayın hayatına devam etmektedir. Dolayısıyla medya araçları, 44 uydu ile dünya çapındaki

¹⁹⁶ Organisation internationale de la Francophonie. **Qui Sommes-Nous?**
http://www.francophonie.org/-Une-histoire-de-la-francophonie-408-.html#section_3 Erişim:
28.10.2013

189 milyon alıcının evine girerek Frankofon kültürünün yayılmasına hizmet etmektedir.¹⁹⁷

2.2) Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Politikası

Çalışmanın ilk bölümünde uluslararası öğrenci hareketliliğinin kültürel diplomasi araçları içerisinde en çok kullanılanlardan biri olduğu ve kamu diplomasisini en etkin kullanan ülkelerin bu enstrümanı çok etkin kullandıkları sonucuna varılmaktadır. Fransa'da uluslararası öğrenci politikasını kültürel diplomasisinin en etkin araçlarından biri olarak gören ve bu doğrultuda politikalar oluşturan ülkelerden biridir. Fransız hükümeti, araştırmacıları, akademisyen ve öğrencileri Fransa'ya çekebilmek için tüm araçların birlikte düşünülüp koordineli olarak geliştirmesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁹⁸

Fransa'nın yabancı öğrencilere ilişkin ulusal politikası, yükseköğretim kurumlarına kabulden, ülkeye giriş ve ülkede kalmaya kadar bir dizi önemli bürokratik süreçlerde kendisini hissettirmektedir. Bununla beraber, bu politikalar çalışmanın tamamlanmasından sonraki dönemi de kapsayan düzenlemeleri içermektedir.¹⁹⁹

Fransa'daki uluslararası öğrenciler ile ilgili çalışmalarda bulunan Fransa veya Fransa dışındaki birimler, Fransa'daki yükseköğretime ilişkin bilgilendirmeden öğrencilerin gelişine kadar pek çok süreçte hizmet vermektedir.

2.2.1) Fransa'nın Kolonyal Dönem Uluslararası Öğrenci Politikası

Fransa'nın uluslararası öğrenci politikası bu günkü amaçlarından farklı olarak kolonyal politikalarına paralel olarak 19. Yüzyılın ortalarından itibaren oluşmaya başlamıştır. Kolonyal dönemde Fransa'nın eğitim politikası genel olarak asimilasyon

¹⁹⁷ Organisation internationale de la Francophonie. **Une Histoire De La Francophonie**
http://www.francophonie.org/-Une-histoire-de-la-francophonie-408-.html#section_3 Erişim:
28.10.2013

¹⁹⁸ France Diplomatie, **'Receiving Foreign Students In France'**
<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/>
Erişim tarihi: 26.11.2014

¹⁹⁹ **'Immigration Of International Students To France'** French Contact Point of the European Migration Network (EMN), Eylül 2012

politikalarını destekleyen ve metropol değerlerinin benimseyen ‘Siyah Fransızlar’ yaratmaya yönelik oluşturulmuştur.²⁰⁰

Özellikle 1789 Fransız Devriminin sonrasında yayılan köleliğe karşı insanlar arasında eşitlik ilkesinin yayılmasıyla birlikte Fransa, sömürge ülkelerini kontrol etmek siyasi birliği sağlamak ve kolonilerle Fransa arasında kültürel bir bağ kurmak amacı ile eğitim aracını kullanmıştır. Bunu özellikle sömürgesi olan Afrika ülkelerinin yönetimi elinde bulunduran elit ailelerin çocuklarının Fransa’da eğitim görmelerini ve mezun olduktan sonra ülkelerinde yönetim kademesinde önemli kademelere gelen Fransa mezunu öğrencilerin Fransa yanlısı uygulamalarda bulunmalarını sağlayarak gerçekleştirmiştir.²⁰¹

Aynı coğrafyaya yönelik eğitim politikaları aynı çağda devrin önemli başka güçlerince de uygulanmıştır. İngiltere bu ülkelerden biridir. Ancak İngiltere’nin bu politikaları uygularken Afrika kıtasında elde etmek istediği fayda daha çok ekonomik amaçlıdır. Buna karşılık Fransa eğitim politikalarını bizzat politik olarak bir etki sağlamak amacı ile kullanmıştır.²⁰² Bununla birlikte, Afrika ülkelerinden Fransa’ya çok sayıda öğrenci götürmek gerek zaman gerekse ekonomik anlamda maliyetli olduğundan pek çok sömürgeci Avrupa ülkesi gibi Fransa’da sömürge ülkelerinde kendi eğitim sistemini yerleştirmiş, bu ülkelerde bizzat okullar kurmuştur. Örneğin, 1854 yılında Senegal’de 4 tane Fransız Okulu vardır. 1900 yılına gelindiğinde Fransız Batı Afrikası’nda çoğu devlet destekli olan 70 Fransız Okulu olacaktır. 1903 yılından 1924 yılına kadar Fransız yasaları kademeli olarak kolonyal okullardaki kontrolü tamamen Fransız Hükümeti’ne bırakmıştır.²⁰³ Bu okullar çoğu Afrika ülkesinde günümüzde hala faaliyetlerini sürdürmekte ve Afrikalı öğrencilerin uluslararası eğitimde öncelikle Fransa’yı tercih etmelerinde önemli bir faktör olarak rol oynamaktadır.

²⁰⁰ Clignet, Remi P.; Foster, Philip J. “**French and British Colonial Education in Africa**” *Comparative Education Review*, Vol.8, No: 2, (Oct. 1964), s.191-198.

²⁰¹ A.g.e ss.191-192

²⁰² A.g.e s.193

²⁰³ White, Bob W., “**Talk about School: Education and the Colonial Project in French and British Africa**”, (1860-1960) *Comparative Education* Vol. 32, No. 1 (Mar., 1996), pp. 9-25 s. 11

1922 yılında, Fransa kolonilerindeki ileri misyonerlik faaliyetlerini gerçekleştirebilmek üzere bir kararname çıkarmıştır. Buna göre, Fransız kolonisi ülkelerde bir okul kurulabilmesi için Fransız hükümetinin izni, okullarda görev yapacak öğretmenlerin Fransız makamlarından alınmış sertifikaya sahip olması, Fransız müfredatına ve öğretim dili olarak Fransızcanın kullanılması gerekmektedir.²⁰⁴

Fransız kolonyal eğitim sistemini karakterize eden üç özelliğten bahsedilebilir. Birincisi, Fransızcanın yaygın kullanımınıdır. Yerel dilde eğitime yalnızca sağlık eğitimi ya da dini eğitimler gibi çok acil pedagojik ihtiyaçları karşılamak için sınırlı olarak izin verilmekte, ancak nihai amaç Fransızca dilinin ileri seviyede öğretilmesi idi. İkincisi ise, öğrencilerin iş imkanlarına bağlı olarak kayıt yaptırabilecekleri bölüm sınırlaması idi. Üçüncü özellik ise, Fransız sömürge okul sistemini ikili doğasından kaynaklanmaktadır. Bir taraftan Afrika okullarının kitleleri eğitmesi amaçlanırken, bir taraftan da kamu hizmetinin alt saflarına doldurulacak bir Afrikalı elit sınıf yaratılmaya çalışılmaktaydı.

“1944 yılında Fransa’nın Afrika sömürgelerinden olan ülkeler arasında bir Fransız Birliği (Union France) kurmak amacıyla toplanan Brazzaville Konferansında, sömürge ülkelerdeki eğitim sistemi ile ilgili de kararlar alınmıştır. Bunlar;

- *Eğitim faaliyetleri daha çok insana ulaşılabilecek şekilde genişletilmelidir.*
- *Dersler Fransızca dilinde verilmelidir.*
- *Daha fazla Afrikalı öğretmen istihdam edilmelidir.*

1948 yılında Fransa tarafından ‘Yurtdışındaki Toprakların Modernleştirilmesi Komisyonu’na bir rapor yayınlanmıştır. Bu raporda kolonilerde artan yükseköğretim ihtiyacı vurgulanmış, çözüm olarak daha fazla Afrikalı öğrencinin eğitimlerini tamamlamak üzere Fransa’ya gönderilmesi sunulmuştur.

²⁰⁴ White, Bob W. A.g.e. s. 11

Afrika’da Avrupa tipi okulların yaygınlaştırılmasının hem koloni ülkeler açısından hem de Fransa açısından çıktıları olmuştur. Sömürgeciler için vasıflı ve eğitilmiş bir işgücü piyasasının ortaya çıkmasının yanında yerli toplumlara kendi içlerinden çıkan elitlerce Avrupa perspektifli bir hukuk ve düzenin benimsenmesi olumlu çıktılar olmuştur. Bununla birlikte, sömürge ülkeler tarafından ise, Avrupa kaynaklı bilginin Afrika kıtasında öğrenilmesi bir fırsat olarak değerlendirilmiştir.”²⁰⁵

Fransa Afrika’daki eski kolonyal ülkelere yönelik uyguladığı eğitim politikasının çıktılarını, ülkelerin bağımsızlıklarını kazandıktan sonraki dönemde dahi almıştır. Öncelikle, Fransa’nın kıtadaki hegemonyası sınırlanmış olsa bile Fransızcanın yaygınlığı günümüzde dahi devam etmektedir. Bu durum uluslararası öğrenci hareketliliğine dâhil olmak isteyen Afrikalı öğrencilerin uluslararası eğitimde önde gelen ülkeler arasında yer alan Fransa’yı tercih etmelerinde en önde gelen faktörlerden biridir.

2.2.2) Fransa’nın Soğuk Savaş Dönemi Afrika’ya Yönelik Uluslararası Öğrenci Politikası

Soğuk Savaş dönemine denk gelen dekolonizasyon süreci, İkinci Dünya Savaşı’nın olumsuz etkilerini hala hissedilen Fransa’nın dünya politikasında güç kaybetmesine neden olan faktörler arasında yer almıştır. ‘Bu dönemde Fransa dış politikasının temel amacı Fransa’nın güç kaybetmesini önleyerek, uluslararası sistemde etkili bir devlet olmasını sağlamaktır. Ekonomik koşullar dolayısıyla Fransa’nın tek başına istediği etkiyi sağlama olanağı bulunmadığından Mitterrand döneminde ABD’nin yeni dünya düzenini oluşturma çabalarına karşı statükoya bağlı kalındı ve güçlü Fransa eşittir güçlü AB anlayışıyla hareket edildi.’²⁰⁶

Fransa Avrupa Birliği’nin kurucu ülkelerinden biri olması nedeniyle kapılarını küreselleşmeye bir anlamda açmak zorunda kalmıştır. Çünkü küreselleşme aynı zamanda Fransa tarafından kendisine karşı tepki doğurabileceği düşüncesi ile

²⁰⁵ Anderson J. (1970) “The Struggle For The School” London, Longman’dan Aktaran White, Bob W., (1996) “Talk about School: Education and the Colonial Project in French and British Africa”

²⁰⁶ Fırat, Melek “Soğuk Savaş Sonrasında Fransa’nın Dış Politikası”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 64-1 ss.116-163

tehdit olarak algılanmaktadır. Küreselleşme ile ilgili Fransa'nın ikilemi özellikle 1999 yılında AB'nin yükseköğretimde, üniversitelerin yönetiminde ve nitelik/kalite düzeylerinde bir dizi reform içeren politikaları hayata geçirmek istemesi ile başlamıştır. Bu girişimler Fransa tarafından öğrenciler, araştırma etkileri ve rekabete açık bir Fransız ekonomisi anlamlarında uluslararası rekabeti artıracığından tehdit olarak algılanmıştır. Bir başka deyişle yükseköğretimde, Avrupa Bütünleşmesi yaratmak diğer alanlarda olduğu gibi Fransa tarafından sıcak karşılanmamış, Fransız yükseköğretim sistemi korunmak istenmiştir.²⁰⁷

Buna karşın 1990'lardan beri Fransa'da gerçekleştirilen reformlar, OECD (İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı) gibi uluslararası toplumda kalkınma için önerilen reformlara paralel olarak yapılmaktadır. Bu tarz bir yönetim inisiyatifi devlet kontrollü politikalardan yükseköğretim kurumlarına bırakılmaktadır.²⁰⁸

Bu eğilimin ilk adımı 1999 yılında Bologna Süreci'nin hayata geçirilmesi ile atılmıştır. Bu süreç, niteliklilik düzeylerini basitleştirerek yükseköğrenim çıktılarını uyumlaştırmayı hedeflemiştir. Dönemin Yükseköğretim ve Araştırma Bakanı olan Claude Allégre bu düzenlemeyi isteyen üniversitelerin dersleri devletin belirlediği müfredata göre değil de kendi oluşturdukları müfredatlar doğrultusunda yapılmasına izin vererek uygulamıştır. Bu uygulamaya geçen üniversitelerin sayısı yıllar içinde artmıştır.²⁰⁹

Fransa, bir anlamda eğitimde uluslararasılaşma güdüsünü geçmişten beri taşısa da uluslararası öğrenci kabul kriterlerini tamamen üniversitelere bırakarak bu anlamda devlet kontrolünü kaybetmek istememiştir. Ancak özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kaybettiği eski gücünü Avrupa bütünleşmesi ile yeniden sağlamak amacı ile kurucu üyelerinden biri olduğu Avrupa Birliği ideasından vazgeçememiştir. Nitekim Fransız üniversitelerinin uluslararasılaşması Fransa'nın korktuğu sonucu doğurmamış, Fransa'yı uluslararası eğitimde önde gelen ülkeler arasına taşımıştır.

²⁰⁷Horareau Cecile, "Globalization And Dual Modes Of Higher Education Policymaking In France: Je T'aime Moi Non Plus" Research & Occasional Paper Series: CSHE.2.11, Center for Studies in Higher Education, University Of California, Berkeley, 2011

²⁰⁸ Horareau. A.g.e. s. 5

²⁰⁹ Horareau A.g.e. s. 9

2.2.3) Avrupa Bütünleşmesinden İtibaren Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Politikası

Fransa kültürel diplomasi politikalarının yürütücü kurumu olan Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın uluslararası öğrenci ve araştırmacı hareketliliği siyaseti ise bu anlamda Fransa'nın çekiciliğini artırmak üzerine şekillenmiştir.

“Fransa'nın uluslararası öğrenci, araştırmacı ve akademisyenler açısından bir çekim merkezi olabilmesi için uluslararası öğrenci politikası, bu konu ile ilgili tüm aktörlerle işbirliği içinde sürdürülmelidir. Bununla birlikte, Fransız öğrenciler arasında bilimsel çalışma anlamında eksiklik hissedilen alanlarda getirilecek en başarılı özellikle doktora düzeyindeki uluslararası öğrenciler, Fransız üniversitelerini uluslararası rekabete açık hale getirecekleridir. Fransız üniversitelerindeki olumlu reform ve değişiklikler ayrıca ihracat teşvik programlarının geliştirilmesini ve yabancı yatırımcıların çekilmesini sağlayacak bir unsur olarak görülmektedir.”²¹⁰

Fransa eski Dışişleri Bakanı Philippe Douste-Blazy 7 Mart 2007 tarihinde Campus France'nın bir şubesinin açılış konuşmasında "Bilgi üretiminin artık ekonomik kalkınmanın motoru olduğu bir dünyada, bilginin yayılması Fransız kaynakları ile diğer ülkelerden geleceğin liderlerini çekmek bizim için önemli bir hedeftir."²¹¹ ifadesini kullanmıştır. Blazy'nin bu demeci, Fransa'nın 19. Yüzyıldan itibaren yürüttüğü başka ülkelerin elitlerini Fransız değerleri ile eğitime politikasına, bir de ekonomik kalkınma hedefi eklendiğini göstermektedir. Bununla birlikte, Fransız hükümetinin diğer ülkelerin elitlerini eğitime politikası, hem o ülkelerin kalkınmasına katkı sağlamak hem de o ülkeleri etkilemek açısından çift yönlü bir amaç taşımaktadır.²¹²

²¹⁰ France Diplomatie. **Receiving foreign students in France.** <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/> Erişim Tarihi: 01.01.2014

²¹¹ Consulat Général de France à Jérusalem. **L'Agence CampusFrance** <http://www.consulfrance-jerusalem.org/Journee-des-etudes-en-France> Erişim: 01.02.2014

²¹² France Diplomatie. **French Cooperation In Higher Education**, 2012, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/cooperation_enseignement_superieur_v_anglaise_cle0efa3d.pdf Erişim Tarihi: 05.02.2014

Fransız Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı'na bağlı bir birim olarak görev yapan Hareketlilik ve Caziplik Politikaları Direktörlüğü (The Mobility and Attractiveness Policy Directorate) ise Fransa'nın uluslararası öğrencilere yönelik çekicilik artırma çalışmalarını 'rekabetçi birimler modeli' (competitive clusters model) ilkesi üzerinde temellendirmektedir. Bu birimler, araştırma laboratuvarlarını, üniversiteleri ve bölgesel şehir ve ülke planlamasının bir parçası olarak 2005 yılında oluşturulan belli bölgelerde iş yapan şirketleri kapsamaktadır. 2005 yılında başlatılan bu uygulama Fransa'nın uluslararası çekiciliğini artırmak amacıyla ekip çalışmasını teşvik etme odaklı olmuştur. Benzer şekilde, tek bir amaç altında bu üç sektörü (iş sektörü, araştırma laboratuvarları ve üniversiteler) birleştirmek de çetrefilli sınırları aşmak ve tüm bu etklili Fransız aktörlerin olumlu etkilerinin olduğu uluslararası hareketliliği artırmak açısından önemli olmuştur.²¹³

Avrupa bütünleşmesi süreciyle beraber üniversitelerin otonomisi artmış ve uluslararası öğrenci seçimi kriterlerinin belirlenmesi de üniversitelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Bu durum, kolonyal dönemin başından beri resmi devlet politikası ile yürütülen Fransız uluslararası eğitim politikasının etkinliğini eskiye kıyasla azaltmıştır. Ayrıca, Fransız üniversitelerini rekabete açmış, dünyanın uluslararası eğitimde önde gelen üniversiteleri ile yarışabilecek düzeye gelmesini de sağlamıştır.

Bununla birlikte, Fransız hükümeti uluslararası öğrencilerin Fransız kültürel diplomasisine katkısının farkındadır. Bunun en önemli kanıtı Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius'un 17 Temmuz 2013 tarihinde Lille'de Fransa'nın yeni kültürel diplomasisi üzerine yaptığı açıklamadır:

“Ülke ekonomimizin yeniden yapılanmasına, şirketlerin uluslararası piyasalara açılmalarını desteklemek, ülkemizin çekiciliğini teşvik etmek, dilimizin öğrenilmesini ve kültürümüzün yaygınlaşmasını sağlamak, vize almak gibi prosedürleri kolaylaştırmak ve Fransa'da öğrenim gören misafir

²¹³ France Diplomatie. **Receiving foreign students in France.**

<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/>
Erişim Tarihi: 01.01.2014

*öğrencilerin tabi oldukları prosedürleri sadeleştirmek suretiyle katkı sağlanmaktadır”.*²¹⁴

Fransız hükümetinin, eskiden olduğu gibi Fransa’da öğrenim gören öğrencilerin seçimine ya da alacakları eğitimin içeriğine bizzat müdahale edememekteyse de, Fransa’yı tercih eden uluslararası öğrencilerin işlerini kolaylaştıracak yasal düzenlemeleri gerçekleştirmek suretiyle bir politika yürüttükleri görülmektedir.

Örneğin, 2006 yılından itibaren Fransa’nın uluslararası öğrenci hareketliliği icracı kurumlarından biri olan Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı’na bağlı Yükseköğretim ile araştırma arasında yepyeni işbirliği aracı olan “Pôles de Recherche et d’Enseignement Supérieur”ün (PRES, Araştırma ve Yüksek Öğrenim Merkezleri) kurulmaktadır.²¹⁵ PRES’lerin kurulması doğal olarak Fransız özerkliğin kademeli gelişimine eşlik eder.

Bununla birlikte, Fransız Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı uluslararası öğrenci hareketliliğinde Fransa’ya olan farkındalığın artması amacı ile 1998 yılında EduFrance birimlerini kurmuştur.²¹⁶ 2007 yılında adı Campus France’a çevrilen bu birimler, yurtdışında Fransa’da yükseköğretim fırsatlarını tanıtmak, dünyanın farklı ülkeleri ve Fransa’daki akademisyenler arasında bilgi değişimini teşvik etmek, Fransa’nın yabancı öğrenci hareketliliğini artıracak stratejilerini ve yükseköğretim ve araştırma alanında işbirliğini güçlendirmek görevlerini icra etmektedirler.²¹⁷

²¹⁴France Dipmoatie. **Presentation by Laurent Fabius of France’s new cultural diplomacy (Lille, July 17, 2013)** <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy-1/cultural-diplomacy/cultural-seasons-and-events/events-2013-7770/article/presentation-by-laurent-fabius-of> Erişim Tarihi: 17.09.2013

²¹⁵ Fransa’da Eğitim 2011. http://www.turquie.campusfrance.org/sites/locaux/files/fransada_egitim_2011_low_res.pdf Erişim Tarihi: 05.01.2014

²¹⁶ ‘**Immigration Of International Students To France**’, French Contact Point of the European Migration Network (EMN), Eylül 2012

²¹⁷ Becker, Rosa Kolster, Renze “**International student recruitment: policies and developments in selected countries**” January 2012, Nuffic (Netherlands organisation for international cooperation in higher education)

2.2.3.1)Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Hareketliliği'ni Artırmak için Uyguladığı Politikalar

Fransız Hükümeti'nin Fransa'da eğitimin uluslararasılaşması için Campus France aracılığı ile izlediği bazı politikalar vardır. Bunlar aşağıdaki şekilde kategorilendirilebilir:

2.2.3.1.1) Burslar

Fransız Dışişleri Bakanlığı Fransa'a uluslararası eğitim ile ilgili uygulamaların yürütülmesi konusunda 1998 yılından beri Campus France isimli kuruluşu yetkilendirmiştir.

Fransa, çoğunlukla her yıl diplomatik olarak ilişki içerisinde buldukları ülkelerdeki uluslararası öğrencilere Fransa'da burslu yükseköğretim, araştırma ve kısa süreli staj imkânı sağlamaktır. Bununla birlikte Campus France içerisinde Eyfel Başarı Bursları, Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı (AEFF)'nin programları olan öğrenci ve araştırmacılar için diğer hareketlilik programlarını da yürütmektedir. Fransa'daki uluslararası öğrencileri için burslar, Fransız hükümetinin bizzat kendisi, Avrupa Birliği ve Üniversitelerarası Frankofoni Ajansı tarafından verilmektedir.

Tablo 3: Fransa'da Uluslararası Öğrencilere Verilen Burslar

Fransız Hükümeti Bursları		Avrupa Birliği Programları	
Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı Bakanlığı Bursları	Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı'nın Finansmanları	o Erasmus Programı Bursları o Erasmus Mundus Ortak Master ve Doktora Programları Bursları	AUF (Agence Universitaire de la Francophonie) Bursları
o Fransa Büyükelçilik Bursları *Eğitim Bursları *Staj Bursları *Yüksek Düzey Bilimsel Formasyon Bursları o Özel Burs Programları ☐ Eiffel Excellence Bursları ☐ Major Excellence Bursları ☐ Quai d'Orsay - Entreprise Bursları	o Araştırma Yoluyla Eğitim İçin Sanayi Anlaşmaları o Ortaklaşa Doktora Programları Bursları o Sözleşmeli Doktora Programları Bursları		

Kaynak: Campus France'ın resmi internet sitesindeki verilerden derlenmiştir.

Fransız Hükümeti Bursları

➤ Dış ve Avrupa İşleri Bakanlığı'nın Bursları

Fransa Dış ve Avrupa İşleri Bakanlığı, her yıl sosyal sigorta, aile yardımı, eğitim masrafları, seyahat masrafları gibi alanları kapsayan farklı tiplerde burslar vermektedir.²¹⁸

○ Fransa Büyükelçilik Bursları

Fransız Hükümeti bursları, Dış ve Avrupa İşleri Bakanlığı tarafından yüksek eğitim, staj ve dil eğitimi için verilen burslardır.²¹⁹

▪ Eğitim Bursları

Bir diploma almak üzere bir yükseköğretim kurumunun düzenli bir dönemine kaydolmak isteyen öğrencilere yöneliktir. Master (%53) ve doktora (% 34) derecelerini hedefleyenlere öncelik tanınır.²²⁰

▪ Staj bursları

3 ile 12 ay süreli “staj bursları” belli bir eğitim, ileri eğitim veya profesyonel uzmanlaşma eğitimleri için verilir. Bunlar arasına dil bursları veya kısa süreli pedagojik staj bursları da girebilir.²²¹

▪ Yüksek Düzey Bilimsel Formasyon Bursları

1 ile 3 ay süreli “yüksek düzey bilimsel formasyon bursları” yüksek düzeyli kültürel, bilimsel, teknik veya endüstriyel araştırma ve değişim programları çerçevesinde verilir.²²²

○ Özel Burs Programları

▪ Eiffel Excellence Bursları

Eiffel excellence bursları ile master derecesindeki eğitimler veya bir ortaklaşa doktora (co-tutelle) ya da ortaklaşa tez danışmanlığı (co-direction) çerçevesinde

²¹⁸France Diplomatie. **A leading country for attracting foreign students.**

http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/facts-about-france/facts-about-french-economy/article/fact-3-france-welcomes#sommaire_3 Erişim Tarihi:15.02.2014

²¹⁹ Fransa'da Eğitim. **Burslar ve Finansmanlar.**

http://www.turquie.campusfrance.org/sites/locaux/files/fransada_egitim_2011_low_res.pdf Erişim: 15.02.2014

²²⁰ A.g.e

²²¹ A.g.e

²²² A.g.e

gerçekleştirilen 10 ay süreli akademik seyahatler finanse edilebilir. Bu burs üç alan için verilmektedir: Fen bilimleri, ekonomi-işletme, hukuk ve siyasi bilimler. Eiffel bursu için başvurular öğrencilerin kendileri tarafından değil, kabul aldıkları Fransız öğretim kurumları tarafından yapılır.²²³

▪ **Major Excellence Bursları**

Major programı, yabancı ülkelerdeki Fransız liselerinde okumuş ve bakaloryayı (baccalauréat) “Bien” veya “Très Bien” derecesiyle almış yabancı öğrencilerin mastera kadarki eğitimlerini finanse eder.²²⁴

▪ **“Quai d’Orsay-Entreprise” Bursları**

Thales, Orange veya DCNS gibi büyük Fransız şirketleriyle ortaklaşa finanse edilmektedir. Bu burslar gelişmekte olan ülkelere birinin yurttaşı olan master öğrencileri için mühendislik bilimleri, ekonomi ve işletme alanlarında verilmektedir.²²⁵

➤ **Yükseköğretim Ve Araştırma Bakanlığı’nın Finansmanları**

○ Araştırma Yoluyla Eğitim İçin Sanayi Anlaşmaları (Conventions industrielles de formation par la recherche, CIFRE)

Doktora öğrencilerine doktora tezlerini bir işletme içerisinde, bir araştırma laboratuvarıyla bağlantılı olarak yapmalarını sağlar. Bursun tutarı yıllık asgari brüt 23 484 Avro ücretin karşılığıdır. CIFRE’ler ANRT (Association Nationale de la Recherche et de la Technologie, Araştırma ve Teknoloji Ulusal Derneği) tarafından yönetilir.²²⁶

○ Ortaklaşa Doktora Programları Bursları

Kayıtlı doktora öğrencileri, ortaklaşa doktora programına çerçevesinde gerçekleşecek öğrenim hareketliliğinden kaynaklanan masrafları karşılamaya yönelik

²²³ France Diplomatie. **Excellence-Major grant programme**

<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/a-strategy-for-mobility/article/excellence-major-grant-programme> Erişim: 15.01.2014

²²⁴ A.g.e

²²⁵ France Diplomatie. « **Quai d’Orsay / Entreprises** » : **Les programmes de bourses cofinancées.**

<http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/venir-en-france-22365/etudier-en-france-12794/financer-le-projet-bourses/quai-d-orsay-entreprises-les/> Erişim Tarihi: 15.02.2014

²²⁶ Association Nationale de la Recherche et de la Technologie. **Nos services.**
www.anrt.asso.fr/fr/espace_cifre/accueil.jsp Erişim: 15.01.2014

bir burstan faydalanabilmektedir. Burs duyuruları ilgili kurumlar tarafından yapılır.²²⁷

- Sözleşmeli Doktora Programları Bursları

Üç yıl süreli ve doktora okullarınca yönetilen bu sözleşme bir iş sözleşmesinin tüm sosyal güvencelerini sağlar. Sözleşmeye bağlı asgari ücret brüt 1 650 ile 2 000 Avro arasındadır ve doktora öğrencisinin tüm zamanını araştırmaya harcamasına veya başka etkinliklere de (eğitmenlik, uzmanlık) vakit bulabilmesine katkı sağlar.²²⁸

- **Avrupa Birliği Programları**

- Erasmus Programı Bursları

Erasmus programı, Avrupa Birliği nezdinde tanımlanmış bir öğrenim hareketliliği kapsamında Avrupalı öğrencilere 3 ile 12 ay arası eğitim veya staj bursları önermektedir.²²⁹

- Erasmus Mundus Ortak Master ve Doktora Programları Bursları

Erasmus Mundus ortak master ve doktora programları farklı ülkelerden en az üç yükseköğretim kurumu tarafından düzenlenirler. Dersler en az iki kurumda sürdürülecek bir eğitim dönemini gerektirir ve sonunda bir çift, çoklu veya ortak diploma verilir. Bu çerçevedeki burslar öğrencilere, doktora öğrencilerine ve yüksek düzeyli öğretim üyelerine verilmektedir.²³⁰

- **AUF(Agence Universitaire de la Francophonie) Bursları**

Agence Universitaire de la Francophonie (AUF, Üniversiteler Arası Frankofoni Ajansı) kendi üyesi, 90 ülkede bulunan 759 yükseköğretim ve araştırma kuruluşu

²²⁷ Fransa'da Eğitim. **A.g.e.**

²²⁸ A.g.e.

²²⁹ European Commission. **Attracting foreign students to the EU.**

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/malmstrom/news/archives/2013/03/20130325_en.htm#

Erişim: 24.02.2014

²³⁰ Campus France. CampusBourses.

<http://www.campusfrance.org/fria/bourse/index.html?lang=en&cid=2&siteroot=http://www.campusfrance.org/en#app=faac&193-si=1> Erişim Tarihi: 24.02.2014

arasında gidiş-gelişler için burslar önermektedir. Öncelik Güney/Güney hareketliliğine verilmektedir.²³¹

2.1.3.5.3.1.2) Bursların Online Yönetimi

Campus France ayrıca Fransız ve yabancı araştırmacılar ekibinin birlikte projeler ürettiği Hubert Curien İşbirliği programının prosedürleri hakkında bilgi vermekte ve işlemlerini online olarak gerçekleştirmektedir. Başvurucular Campus France'ın internet sayfasından programlara başvurabilir. Sistem öğrenciler, bursiyerler, üniversiteler ve 'grandes écoles'* için tek kaynak olmuştur.

2.1.3.5.3.1.3)Uluslararası Programlar İçin Danışmanlık Servisi

Campus France aynı zamanda çeşitli uluslararası programlar geliştirmek ile görevlendirilmiştir. Bunlardan bir tanesi Akdeniz bölgesinden 16 ülkenin ortaklığında olan '**Gençler için Akdeniz Ofisi**' (**Mediterranean Office for Youth**) programıdır. Campus France'ın rolü ise, program kapsamındaki aktivitelerin oluşturulması, Fransa'yı milli olarak temsil etmek ve programın sekreteryalığını yerine getirmektir. Campus France'ın gerçekleştirdiği bir diğer uluslararası program ise '**Afrika'da Girişimciler**' (**The Entrepreneurs in Africa**) programıdır. Bu program, Fransa'da eğitim görmüş Afrikalı mezunlardan oluşan ve Afrika'da ya da Fransa'da yaşayan girişimcilerin katılımıyla oluşan küçük veya orta ölçekli teknoloji işletmelerinin desteklenmesi üzerinedir. Programın çıkış noktası, Fransız mühendislik okulları tarafından Afrika'daki iş sektörüne bilimsel, teknolojik ve ekonomik destek olmak arzusundan geçer. Bu program Fransa'nın Afrikaya yönelik uluslararası öğrenci poliikalarının önemli bir uygulaması olduğundan Fransa'nın Afrika'ya Yönelik Uluslararası Öğrenci Politikası başlığı altında detaylı incelenecektir. Campus France tarafından yürütülen bir diğer uluslararası program ise 'Karşılıklı Kalkınma' (Mutual Development) programıdır. Bu program ise Sırbistan, Makedonya ve Karadağ gibi Balkan ülkelerinden Fransa'ya öğrenci hareketliliğini artırmak amacı ile oluşturulmuştur.

²³¹ Agence Universitaire De la Francophonie. **Bureau Afrique Centrale et des Grands-Lacs.** <http://www.auf.org/bureau-afrique-centrale-et-des-grands-lacs/strategie-projets-regionaux/mobilite-scientifique-et-universitaire-bourses/> Erişim: 02.02.2014

*Büyük ekoller olarak Türkçe'ye çevrilen 'Grandes Écoles' üniversite sistemine paralel bir şekilde 19. yüzyılda, yüksek düzeyli profesyonel bir eğitim ve prestij sağlayan yüksekokullar statüsündedir.

2.2.3.1.2) Bürokratik Politikalar

Bundan başka Fransız Hükümeti'nin uluslararası öğrencilerin Fransa'da tabi oldukları prosedürel işlemleri kolaylaştırmak için geliştirdikleri bazı önlemler mevcuttur. Bunlar:

- **Okul Harcı Ve Burs İmkânları**

Fransa'da okul harçları diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında düşüktür. Devlet üniversiteleri, AB vatandaşı olan ya da olmayan öğrencilerden aynı tutarda okul harcı almaktadır. Yıllık okul harcı tutarı ise kanunlar ile düzenlenmektedir.²³²

- **Öğrenci Vizesi**

Fransa okumak için öğrenci vizesi talep eden AB vatandaşı olmayan öğrencilerden istenen, Fransa'da bir yükseköğretim kurumundan almış oldukları kabul ya da kayıt kağıdının ve okul harcını ve günlük yaşam giderlerini karşılayacak maddi güce sahip olduğunu kanıtlayabileceği geçerli bir belge ibraz etmesidir. İlk ay Fransa'da konaklayacağı bir adres de istenebilmektedir. Üç aydan daha fazla bir süredir Fransa'da ikamet eden öğrencilerin vizelerinin Fransız Göçmenlik Bürosu tarafından onaylanmış olması gerekmektedir. Bununla birlikte vizenin ilk yıl için oturma iznini de içeriyor olması gerekmektedir. Aday öğrenciler, ayrıca, vize almadan önce ülkelerindeki Fransız misyonları tarafından bir mülakata tabi tutulurlar.²³³

- **Öğrenim Sırasında ve Sonrasında Çalışma İmkânları**

AB vatandaşı olmayan öğrencilerin Fransa'da öğrenci oturma iznine sahipse ve Fransa'da resmi olarak tanınan yükseköğrenim kurumlarından birine kayıtlı ise yasal olarak çalışma iznine sahiptirler. Uluslararası öğrenciler, öğrenci ikamet iznine sahiplerse ayrıca bir çalışma izni almalarına gerek yoktur. Yüksek lisans derecesini

²³² Becker, Rosa Kolster, Renze “**International student recruitment: policies and developments in selected countries**” January 2012, Nuffic (Netherlands organisation for international cooperation in higher education)

²³³ Fransa'da Eğitim. **Vize Başvurusu.**

http://www.turquie.campusfrance.org/sites/locaux/files/fransada_egitim_2011_low_res.pdf Erişim: 15.02.2014

tamamlayan AB vatandaşı olmayan öğrenciler, altı aylık ikamet iznine başvurabilir ve bu süre esnasında yasal çalışma izninin %60'ını kullanabilirler. Ayrıca, Fransız hükümeti tarafından AB vatandaşı olmayan mezunlara, Fransa'da okuyup okumamalarından bağımsız, mezuniyet sonrasında çalışma izinlerinden beceri ve yetenek (skills and talents) çeşidini almaları halinde üç yıla kadar 'vasıflı istihdam alanları'nda çalışma imkanı tanınmaktadır.²³⁴

- **Diğer Dillerde Öğrenim İmkânı**

Fransa'daki yükseköğrenim kurumlarından İngilizce eğitim dili olanların sayısı özellikle işletme okullarında yüksek lisans düzeyinde artmıştır. Ancak, diğer alanlarda da eğitim dili İngilizce olanların sayısı giderek artmaktadır. Bunun sebebi, anadili Fransızca olmayan uluslararası öğrenciler için Fransızca dilinde yapılan eğitimin cazip olmamasıdır. 2010 yılında, Fransa'da 600 yükseköğretim programından yaklaşık 160'ı en azından kısmi olarak İngilizce dilinde olarak verilmiştir. Bunlardan %80'i ise tamamen İngilizce olarak okutulmuştur.²³⁵

- **Uluslararası ve Ortak Programlar**

Bir takım Fransız üniversiteleri bir takım protokoller ile başka ülkelerdeki üniversiteler ile protokol yaparak, uluslararası öğrencilerin her iki ülkede de eğitim alıp, her iki ülkede de geçerliliği olan diploma sahibi olmalarını sağlamaktadır. Buna bağlı olarak, Campus France ile işbirliği içinde olan partner ülkelerdeki kuruluşlarla Fransız-yabancı ortak doktora programlarının sayısı arttırılmak istenmektedir.²³⁶

Fransa'nın uluslararası yükseköğrenim öğrencilerini için kullandığı en önemli araçlardan bir tanesinde özellikle başarılı öğrencileri hedefe alan burs programlarıdır.

²³⁴ Becker, Rosa Kolster, Renze "International student recruitment: policies and developments in selected countries" January 2012, Nuffic (Netherlands organisation for international cooperation in higher education) s.18

²³⁵ A.g.e s. 19

²³⁶ A.g.e s. 20

Fransa’da uluslararası öğrencilere çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanan bursların yönetimi Mayıs 2012 tarihinden itibaren tek elden yürütülmektedir.²³⁷

2.2.3.1.3) Fransa’nın Yurtdışında Açtığı Okullar

Fransa’nın yurtdışında pek çok ülkede Fransız eğitim sistemine göre Fransızca dilinde eğitim veren okulları vardır.

Bu okullar, Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı (Agence Pour L’enseignement Français a L’étranger AEFÉ) tarafından koordine edilmektedir.²³⁸

“AEFE, Dışişleri ve Avrupa ve Dışişleri Bakanlığının himayesi altında, 1990 yılında bir kamu kurumu olarak kurulmuştur. Fransız Milli Eğitim Bakanlığı tarafından şu anda resmen onaylanan 488 eğitim kurumununun 130 ülkede bulunan 243 tanesinin (77 direk yönetim ve 166 konvansiyonlu) takibi ve animasyonu AEFÉ tarafından yürütülmektedir.

Ajansın başlıca görevleri Fransız çocukların (toplam öğrenci sayısının % 47’si) kamu eğitim hizmetinden faydalanmasını sağlamak, yabancı öğrencilere Fransız dil ve kültürünü yaymak ve Fransız ve yabancı eğitim sistemleri arasındaki ilişkileri güçlendirmeye katkıda bulunmaktadır.”²³⁹

Ajansın ilk amacı yurtdışında bulunan Fransız ailelere çocuklarını Fransız sistemi ile okutabilmeleri için eğitim desteği vermektir. Bunun yanında, ajans, en parlak yabancı öğrencilerinin yüksek eğitimlerine Fransa’da devam etmelerine katkıda bulunmak için yaklaşık 200 adet başarı bursu vermektedir. Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı’na bağlı olarak açılan okullara Fransız Milli Eğitim Bakanlığında öğretmenler atanmaktadır.²⁴⁰

²³⁷ Fransa’da Eğitim 2011.

http://www.turquie.campusfrance.org/sites/locaux/files/fransada_egitim_2011_low_res.pdf Erişim Tarihi: 05.01.2014

²³⁸ France Diplomatie. **French Overseas**. http://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-overseas/#sommaire_2 Erişim Tarihi: 14.03.2014

²³⁹ Lycée Charles de Gaulle Ankara. AEFÉ ve direk yönetim

http://www.lcdgankara.org/turkce/AEFE_et_gestion_directe Erişim Tarihi:14.03.2014

²⁴⁰ A.g.e

130 farklı ülkede Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı'na bağlı 488 okulda yaklaşık 320.000 öğrenci kayıtlıdır. Tümü Fransa Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylı olan bu okulların 75'i Ajans tarafından doğrudan işletilmekte, 156 tanesi sözleşmeli kuruluş ve diğer 257'si ise bir anlaşma ile AEFÉ'ye bağlı olan okullardır.²⁴¹

Fransa'nın yurtdışında açtığı bu okullara bulunulan ülkelerden gelen öğrenciler Fransız eğitim sistemine ilköğretim eğitimlerinden itibaren aşına olmaktadır. Dolayısıyla bu öğrencilerin yükseköğrenimlerini farklı bir ülkede almak istemeleri halinde Fransa'yı seçme ihtimalleri artmaktadır.

2.3) Fransa'da Uluslararası Eğitimin Mevcut Durumu

Fransa'da yabancı öğrencilere ilişkin yasal düzenleme, 'Eğitim Yasası'nın D123-22. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde şu şekildedir:

“Misafir öğrencilere ilişkin iş ve işlemler, Eğitim Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı ve özerkliklerine bağlı kalınmak kaydıyla Bilimsel, Kültürel ve Mesleki Kamu Kurumları tarafından düzenlenir.*

Yükseköğretim politikasının bir parçası olan bu misyon, yabancı öğrencilerin Fransa'da eğitilmesi ile gelişmekte olan ülkelerdeki üniversite merkezlerinin kalkınması arasında tutarlılık sağlamayı amaçlamalıdır.”²⁴²

Fransa'nın uluslararası öğrenci politikasında yeni bir sürece girmesi ile birlikte 1999-2009 yılları arasında, uluslararası öğrenci sayısı %73 oranında artarak 161,000'den 278,000'e ulaşmıştır. Bununla beraber bu yıllar arasında Fransa'da tüm öğrencilerin içindeki uluslararası öğrencilerin oranı %7,5'tan %12'ye yükselmiştir.

²⁴¹ Système Éducatif Français À L'étranger. AEFÉ. <http://www.aefe.fr/aefe/operateur-du-ministere-des-affaires-etrangees/systeme-educatif-francais-letranger> Erişim Tarihi: 15.03.2014

* Établissement Public À Caractère Scientifique, Culturel Et Professionnel (EPSCP), Fransa'nın devlet okullarının tümüne verilen isimdir. <http://www.education.gouv.fr/cid4684/etablissements-publics-caractere-scientifique-culturel-professionnel-s.html>

²⁴² Legifrance. **Code de l'éducation.**

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?jsessionid=C1E58D975686688F0B12E3C0EDA AAF8E.tpdjo08v_1?idArticle=LEGIARTI000006525758&cidTexte=LEGITEXT000006071191&dateTexte=20140429 Erişim Tarihi: 09.04.2014

²⁴³ 2009 yılında ise Fransa’da uluslararası öğrencilerin, tüm öğrencilerin oranı 2008 yılına göre %4,8 artış göstermiştir.²⁴⁴ Bu durum, Campus France ve yeni uygulamaları Fransa’nın uluslararası öğrenci stratejisine olumlu bir etki yaptığını göstermektedir.

Avrupa bütünleşmesinin Fransa’daki yükseköğretim kurumlarının uluslararası rekabetçiliğinde etkisini gösterdiği 10 yıllık periodun sonrasında da artış devam etmiştir. Yine 2009-2010 eğitim öğretim yılında Fransa’da uluslararası öğrencilerin sayısı, tüm öğrencilerin içinde %12’lik orana sahip olmuştur. Bununla birlikte, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Fransa’yı tercih eden uluslararası öğrencilerin oranı tüm dünyadaki uluslararası öğrencilerin sayısının %10’u oranına tekabül etmekte idi.²⁴⁵

Campus France 2011 Plaquette Raporuna göre, Fransa’da öğrenim gören doktora adayların 3’te biri yabancı uyrukludur. 2004 yılına göre bu sayı 2009-2010 eğitim öğretim yılında %12 oranında artış göstererek 26 665 sayısına ulaşmıştır.²⁴⁶

Campus France’ın her yıl düzenli olarak yayınladığı aktivite raporlarındaki istatistikler incelendiğinde, Fransa’daki toplam uluslararası öğrenci sayısının, Fransa’daki uluslararası öğrenci sayısının Fransa’daki toplam öğrenci sayısına oranının ve Fransa’nın uluslararası öğrenci hareketliliği içerisindeki payının istikrarlı bir artış gösterdiği görülmektedir.

²⁴³ Agence CampusFrance. **Rapport d’activité 2010.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁴⁴ A.g.e

²⁴⁵ Agence CampusFrance. **Rapport plaquettes 2011.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/plaquettes/en/plaquette_instit_2011_en.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁴⁶ A.g.e

Tablo 4: En fazla Uluslararası Öğrencisi Bulunan Ülkeler

Ülke	2009	2010	2011	2009-2011 yılları arasındaki değişim
ABD	660 581	684 807	709 565	7%
İngiltere	368 968	389 958	419 946	14%
Fransa	249 143	259 935	268 212	8%
Avustura	257 367	271 231	262 597	2%
Almanya	197 895	200 862	207 771	5%

Kaynak: UNESCO 2012 Raporu

UNESCO'nun 2012 yılında yayınlanan en son raporu da incelendiğinde, Fransa'nın dünya sıralamasında uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği 3. ülke konumunda olduğu görülmektedir. 2011 yılında 268.212 sayıda uluslararası öğrenci ile Fransa, dünyadaki toplam uluslararası öğrencilerin %7'sini ağırlamıştır.

Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı'na göre, Fransa 2012-2013 yılında toplam sayının %74.7 sine tekabül eden 216,055'i üniversiteye kayıt yaptıran 289,174 uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapmıştır.²⁴⁷ Yine aynı yıl Fransa'da uluslararası öğrenci sayısı, Fransa'daki toplam yükseköğrenim öğrencilerinin %12'sine tekabül etmektedir.²⁴⁸

Tablo 5: Fransa'da Yükseköğrenim Gören Uluslararası Öğrenci Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Üniversitede Kayıtlı Olanlar	206 386	214 252	218 364	219 939	216 055
Diğerleri:	58 911	63 742	66 581	68 666	73 219
Toplam:	265 297	277 994	284 945	288 605	289 274

Kaynak:2012/2013 Eğitim Yılı İçin Fransa'daki Uluslararası Öğrenci Rakamları http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/chiffres_cles/fr/actualisation_chiffres_cles_2012-2013.pdf Erişim Tarihi: 05.01.2014

²⁴⁸Agence CampusFrance. **Actualisation Chiffres Clés France 2012-2013.** http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/chiffres_cles/fr/actualisation_chiffres_cles_2012-2013.pdf Erişim: 02.01.2014

Campus France'ın son yıllarda Fransa'daki uluslararası öğrenci sayısına ilişkin istatistikleri içeren raporu incelendiğinde, her yıl bu sayıda istikrarlı bir artış kaydedildiği görülmektedir. Bununla birlikte, Campus France'ın 2013 İstatistikler Raporu incelendiğinde şu değerlendirmelere de varılmaktadır:

•Fransa'da üniversitelere kayıtlı uluslararası öğrencilerin sayısı 2008 yılından bu yana her yıl artış (% 8.85) kaydetmiş, ancak bu artış ivmesi 2012-2013 eğitim öğretim yılında kademeli olarak azalmaktadır. Diğer bir deyişle, Fransa'ya her yıl gelen uluslararası öğrenci sayısı artmakla beraber, bu sayının artış hızı düşmektedir.

•2012-2013 yılında, yaklaşık Fransa'da bulunan her iki uluslararası öğrenciden biri Afrika ülkeleri kökenlidir. Bu öğrencileri %23'ü ise Kuzey Afrika ülkelerinden gelmektedir.

•2012-2013 yılında 32 104 öğrenci sayısı ile Fransa'da en çok öğrencisi bulunan ülke Fas'tır.

•2008-2009 eğitim öğretim yılından bu yana, uluslararası öğrencilerin dağılımının düzeyler bazında oldukça değiştiği görülmektedir. Buna göre, Tıp, Dış Hekimliği ve Eczacılık bölümlerine kayıt yaptıran uluslararası öğrencilerin sayısı %13, İktisat alanına kayıt yaptıran uluslararası öğrencilerin sayısı %4 düşüş kaydetmiş; Buna karşılık Bilim ve Teknoloji, Fiziksel ve sportif faaliyetler bölümüne kayıtlarda %15 oranında bir artış görülmektedir.

Tablo 6: 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında Fransa'da Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Disiplinlere Göre Dağılımları

Dil bilimi, Edebiyat, Beşeri Bilimler	68 273
Beden, Spor bilimi ve Teknikleri	60 277
İktisadi ve İdari Bilimler	45 855
Hukuk	24 443
Tıp, Dişçilik, Eczacılık	17 207

Kaynak:2012/2013 Eğitim Yılı İçin Fransa'daki Uluslararası Öğrenci Rakamları http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/chiffres_cles/fr/actualisation_chiffres_cles_2012-2013.pdf Erişim Tarihi: 05.01.2014

Bununla birlikte, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Fransa'da bulunan uluslararası öğrencilerin %45'i lisans, %43'ü master, %12'si ise doktora öğrencisidir.²⁴⁹

Campus France 2011 Yıllık Değerlendirme Raporuna göre, uluslararası öğrencilerin sayısı 2009-2010 yılına göre %14.6 lık bir oranda artış kaydetmiştir.

Bununla birlikte, yabancı uyruklu stajyer ve araştırmacı sayısı da %9,3'lük bir düşüş kaydetmiştir.²⁵⁰

Tablo 7: 2012-2013 Öğretim Yılında Fransa'daki Uluslararası Öğrencilerin Geldiği İlk 18 Ülke

	Kaynak Ülke	Öğrenci Sayısı	Tüm Öğrenciler İçindeki Oranı	2012-2011 Yılları Karşılaştırması	2009-2012 Yılları Karşılaştırması
1	Fas	32 104	% 11,1	% -1,2	% 6,0
2	Çin	30 349	% 10,5	% 2,2	% 11,9
3	Cezayir	22 697	% 7,8	% -4,4	% 9,2
4	Tunus	11 909	% 4,1	% -8,2	% -7,1
5	Senegal	8 995	% 3,1	% -5,9	% -6,5
6	Almanya	8 778	% 3,0	% -0,2	% 9,7
7	İtalya	8 441	% 2,9	% 6,1	% 32,9
8	Kamerun	7 401	% 2,6	% -1,1	% 11,4
9	Vietnam	6 295	% 2,2	% 2,9	% 0,7
10	İspanya	5 907	% 2,0	% 2,9	% 0,7
12	Brezilya	4 939	% 1,7	% 5,7	% 26,4
11	Rusya	4 984	% 1,7	% 1,0	% 17,2
16	Fildişi Sahilleri	4 493	% 1,6	% 3,7	% 16,2
13	ABD	4 700	% 1,6	% 5,6	% 10,7
15	Romanya	4 532	% 1,6	% -6,0	% 0,5
14	Lübnan	4 563	% 1,6	% -7,5	% -18,8
20	Portekiz	3 912	% 1,4	% 2,3	% 26,0
19	Belçika	3 937	% 1,4	% 3,0	% 16,2
17	Madagaskar	4 118	% 1,4	% 0,3	% 10,5
18	Gabon	4 095	% 1,4	% -4,6	% -3,4

Kaynak: MESR-DGESIP/DGRI-SIES et MEN-MESR DEPP'den aktaran Campus France CHIFFRES CLÉS FRANCE 2012-2013 raporu

²⁴⁹ Agence CampusFrance. **Actualisation Chiffres Clés France 2012-2013.**

http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/chiffres_cles/fr/actualisation_chiffres_cles_2012-2013.pdf Erişim: 02.01.2014

²⁵⁰ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2011.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

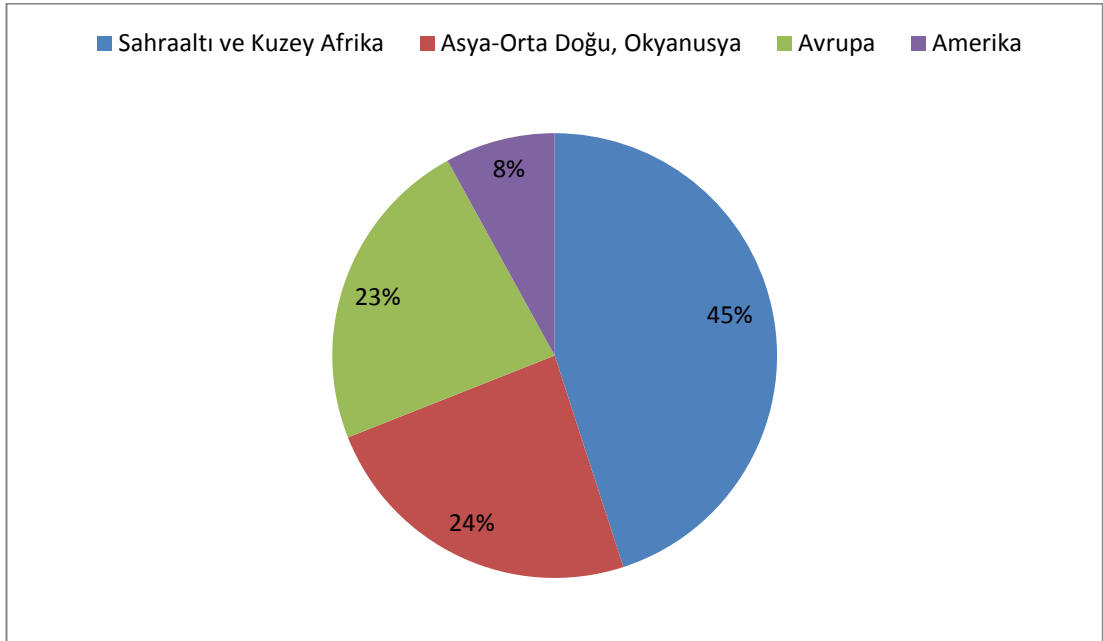
Fransa'da bulunan uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelere göre dağılımları incelendiğinde ilk beş sıranın dördünü Fransa'nın eski sömürgelerinden gelen öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Kuzey Afrika ülkelerinin tamamı ilk beşinci sırada yer alırken, tipik bir Fransız sömürgesi olduğu bilinen Batı Afrika ülkesi olan Senegal de beşinci sıradadır.

Çalışmanın bu bölümünde Fransa'nın kültürel diplomasisi stratejisi, kültürel diplomasisinin icracı kurumları ve kültürel diplomasiinin en önemli araçlarından biri olan uluslararası öğrenci stratejisi ele alınmıştır. Bununla beraber bu bölümde geçmişten bu güne Fransa'daki uluslararası öğrenci politikası analiz edilmiş, kültürel diplomasiinin bir aracı olarak nasıl kullanıldığı incelenmiştir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde Fransız kültürel diplomasiinin bir aracı olarak uluslararası öğrenci politikasının Afrika'daki uluslararası öğrencilere yönelik ne şekilde uygulandığı analiz edilecektir.

3.FRANSA’NIN AFRİKA’YA YÖNELİK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ POLİTİKASI

Fransa’nın, uluslararası öğrencilerin kabulüne ilişkin inisiyatifi üniversitelere bırakmış olmasına rağmen, Fransız hükümetinin uluslararası öğrenci mobilitesini artırmak amacıyla Campus France eliyle yürüttüğü bazı politikalar vardır. Bunlar ikinci bölümde ayrıntıları ile ele alınmıştır. Bununla birlikte, Fransa’nın eğitim alanında diğer ülkelere kıyasla üstünlüğünü devam ettirdiği eski sömürge Afrika ülkelerine yönelik politikaları da devam etmektedir.

Şekil 2: Fransa'daki Uluslararası Öğrencilerin Kıtalara Göre Dağılımları

Kaynak: Fransa Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı’ndan aktaran Agence Campus France 2012 Aktivite Raporu

Şekilde görüldüğü gibi Fransa’da uluslararası öğrenciler için ayrılmış yükseköğrenim pastasının yarısına yakın kısmı Kuzey ve Sahra altı Afrika bölgesine tahsis edilmiştir. Daha sonra hemen hemen aynı oranda olan Asya, Ortadoğu ile Avrupa kıtasında uluslararası öğrenciler gelmektedir. En düşük oran ise Amerika kıtasından gelen uluslararası öğrencilere aittir.

Çalışmanın bu bölümünde, Fransa'da en yüksek sayıda olan özellikle eski Fransız sömürgesi Afrika ülkeleri kökenli uluslararası öğrencilere yönelik uyguladığı uluslararası öğrenci politikası incelenecektir.

3.1) Afrikalı Öğrencilerin Analizi

Fransa'da bulunan Afrikalı öğrenci sayısının yıllara göre dağılımlarını ve artış/azalış oranlarını, Afrika'daki bölgelere göre dağılımlarını, yükseköğretim için Fransa tercihlerini, Fransa'da çoğunlukla öğrenim gördükleri alanları analiz etmek Fransa'nın Afrika ülkelerine uyguladığı uluslararası öğrenci politikasını anlamak için faydalı bulunmaktadır.

Bu nedenle çalışmanın bu başlığı altında öncelikle Fransa'daki Afrikalı öğrencilerin sayısı, Afrikalı öğrencilerin uluslararası eğitimde tercih ettikleri ilk beş ülke ve Afrikalı öğrencilerin Fransa'da bölüm ve seviyelerine göre dağılımlarına ilişkin istatistiki veriler ortaya konulacak ve daha sonra yorumlanacaktır.

Campus France raporlarından elde edilen bulgular ile ilgili şunu belirtmekte fayda varki, bu raporlar Fransa'nın uluslararası öğrencilere tahsis edilen kontenjanları ya da uluslararası öğrencilerin tercihleri hakkında bilgi vermemektedir. Bu raporlardan yalnızca Fransa'da eğitim gören mevcut öğrencilerin yıllara, bölüm ve seviyelere göre dağılımlarına ulaşılabilmektedir. Fransız resmi makamlarının internet sitelerinden Fransa'nın uluslararası öğrenci stratejisinin genel hatlarına ulaşılabilmekte, Senegal, Benin, Tunus ve Gana gibi bazı Afrika ülkelerinin Türkiye'de bulunan Büyükelçiliklerinden ve derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin yanıtlarından da bölüm ve kontenjanların belirlenmesinde rol oynayan faktörler hakkında çıkarımlar yapılabilmektedir.

3.1.1) Fransa'da Afrikalı Uluslararası Öğrenciler

Aşağıdaki tabloda Fransa'da bulunan Afrikalı öğrencilerin sayısının yıllara göre değişimi yer almaktadır.

Tablo 8: Fransa'daki Afrikalı Öğrenci Sayısının Yıllara Göre Değişimi

Ülke	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Bir önceki yıla göre artış oranı	2009/2010 yılında tüm uluslararası öğrenciler içindeki payları
Kuzey Afrika Ülkeleri	69 387	% 6,0	% 25,0
Fas	31 522	% 4,1	% 11,4
Cezayir	21 781	% 4,8	% 7,9
Tunus	14 349	% 11,9	% 5,2
Sahraaltı Afrika	53 860	% 5,2	% 19,4
Senegal	10 023	% 4,2	% 3,6
Kamerun	7 201	% 8,4	% 2,6
Tüm Afrika Toplamı	123 247	% 5,6	% 44,5
Toplamı	277 127	% 4,8	% 100
Ülke	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Bir önceki yıla göre artış oranı	2010/2011 yılında tüm uluslararası öğrenciler içindeki payları
Kuzey Afrika Ülkeleri	68 826	% -0,8	% 24,1
Fas	32 020	% 1,6	% 11,3
Cezayir	22 818	% 4,8	% 8,0
Tunus	13 645	% -4,9	% 4,8
Sahraaltı Afrika	56 663	% 5,2	% 20,1
Senegal	9 842	% -1,8	% 3,5
Kamerun	7 355	% 2,1	% 2,6
Tüm Afrika Toplamı	125 489	% 1,8	% 44,2
Toplamı	283 621	% 2,3	% 100
Ülke	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Bir önceki yıla göre artış oranı	2011/2012 yılında tüm uluslararası öğrenciler içindeki payları
Kuzey Afrika Ülkeleri	126 184	% 0,6	% 24,1
Fas	69 573	% 1,1	% 24,1
Cezayir	23 735	% 4,0	% 8,2
Tunus	12 976	% -4,9	% 4,5
Sahraaltı Afrika	56 611	% -0,1	% 19,6
Senegal	9 555	% -2,9	% 3,3
Kamerun	7 483	% 1,7	% 2,6
Tüm Afrika Toplamı	126 184	% 0,6	% 43,7
Toplam	288 544	% 1,2	% 100

Kaynak: Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı'ndan aktaran Agence Campus France 2010, 2011, 2012 Aktivite Raporlarından tablolaştırılmıştır.

Afrikalı uluslararası öğrenciler, 2010 yılında Fransa'daki tüm uluslararası öğrencilerin %44,5 oranına sahip olmuşlardır.²⁵¹ 2011 yılında ise Fransa, Kuzey Afrika ve Sahra altı Afrika ülkelerinden, tüm uluslararası öğrencilerinin %44 oranına tekabül eden 125,489 sayıda öğrenciyi kabul etmiştir. 2012 yılında da Fransa, Kuzey Afrika ve Sahra altı Afrika coğrafyasını kapsayan bölgeden tüm uluslararası öğrencilerinin 43,7 %sini oluşturan 126,184 öğrenci kabul etmiştir.²⁵² Yine 2012-2013 yılında da, Fransa'da bulunan yaklaşık her iki uluslararası öğrenciden biri Afrika ülkeleri kökenlidir. Bu öğrencileri %23'ü ise Kuzey Afrika ülkelerinden gelmektedir.²⁵³

Bu verilere göre, Fransa'yı tercih eden özellikle eski Fransız sömürgesi olan Afrika ülkeleri kökenli uluslararası öğrencilerin sayısı daima diğer ülkelere gelen uluslararası öğrenci sayılarının üzerindedir. Bununla beraber, eski Fransız sömürgesi olan Afrika kökenli uluslararası öğrenci sayısının Fransa'daki tüm uluslararası öğrencilerin sayısına oranının her yıl düşüş kaydettiği de görülmektedir. Fransa'nın kabul ettiği eski Fransız sömürgesi olan Afrika kökenli uluslararası öğrencilerin sayısının her yıl artıyor olmasına karşılık, bu oranın düşüş kaydetmesi dünyanın çeşitli bölgelerinden Fransa'yı tercih eden uluslararası öğrenci sayısının artmasından kaynaklanmaktadır.

3.1.2) Afrika Ülkeleri Kökenli Öğrencilerin Fransa Tercih

Fransa'daki uluslararası öğrencilerin içerisinde eski Fransız sömürgesi olan Afrika kökenli uluslararası öğrencilerin oranının neredeyse yarıya yakın bir oranda olmasının yanında, Afrika kıtasındaki uluslararası öğrencilerin Fransa'yı tercih etme oranı da dikkat çekmektedir. Fransa, Kuzey Afrika ve Afrikalı uluslararası öğrencilerin tercih ettiği ülkeler arasında ilk sırada gelmektedir. 2009 yılında yükseköğretim için Fransa'yı tercih eden Tunuslu uluslararası öğrencilerin oranının

²⁵¹ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2010.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁵² Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2011.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁵³ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2012.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2012.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

sayısında 2008 yılına göre %20lik büyük bir artış kaydedilmesi bunun bir kanıtıdır.²⁵⁴ Aynı şekilde, 2010 yılında yükseköğretim için Fransa'yı tercih eden Cezayirli uluslararası öğrencilerin oranının bir önceki yıla göre %4,8 artması bu durum bir diğer göstergesidir.²⁵⁵

Fransa'yı tercih eden eski Fransız sömürgesi olan Afrika kökenli uluslararası öğrencilerin sayısında düşüş yaşanması Fransa tarafından istisnai bir durum olarak karşılanmaktadır. Örneğin, Fransa'yı tercih eden Tunuslu öğrenci sayısının 2007 yılı ile 2008 yılı arasında %20 oranında artış kaydetmesine rağmen, 2008 ile 2009 yılları arasında bu oranın %4,9 oranında düşmesini ülkedeki Arap Baharı denilen olaylara zemin hazırlayan gelişmelere bağlanmaktadır. Bununla birlikte Fransa'da bulunan Fas'lı öğrenci sayısının 2012 yılında 2011 yılına göre yalnızca %1,1 oranında artması da Arap Baharı olaylarının bir sonucudur. Bunun nedeni olayların lisans öğrencileri için tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine engel olması nedeni ile başvuruların sayısında düşüş olmasıdır.²⁵⁶ Olaylar, bir sonraki yıl da Arap Baharı olaylarından etkilenen Tunus ve Libya'dan uluslararası öğrencilerin Fransa'daki üniversitelere kayıt oranını düşürmüştür.²⁵⁷

3.1.2.1) Afrikalı Öğrencilerin Tercih Ettiği İlk Beş Ülke

Aşağıdaki tabloda hemen hemen tüm Afrika ülkelerine ait uluslararası öğrencilerin sayılarına göre yükseköğretimde tercih ettikleri ilk beş ülke yer almaktadır. Tablo, ülkelerde konuşulan dile ve bölgelere göre ayrılarak verilmektedir. Böylelikle Afrikalı uluslararası öğrencilerin tercihlerini şekillendiren nedenler arasında konuşulan dil ve bölgelerin etkili olup olmadığı tartışılacaktır.

²⁵⁴ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2010.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rappports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁵⁵ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2011.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rappports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁵⁶ A.g.e.

²⁵⁷ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2012.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rappports_activites/fr/rapport_activite2012.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

Tablo 9: Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Uluslararası Eğitimde Ülke Tercihleri

	1	2	3	4	5	
FRANKOFON AFRIKA ÜLKELERİ						
➤ Kuzey Afrika Ülkeleri						
Cezayir	Fransa	Birleşik Arap Emirlikleri	İspanya	Suudi Arabistan	İngiltere	
Fas	Fransa	İspanya	Almanya	İtalya	Kanada	
Tunus	Fransa	Almanya	Romanya	Kanada	İtalya	
➤ Batı Afrika Ülkeleri						
Benin	Fransa	ABD	Kanada	Fas	Almanya	
Burkina Faso	Fransa	ABD	Fas	Kanada	Nijer	
Fildişi Sahilleri	Fransa	ABD	Kanada	Fas	Almanya	
Gine	Fransa	Fas	İspanya	ABD	Kanada	
Mali	Fransa	ABD	Fas	S. Arabistan	Kanada	
Moritanya	Fransa	Fas	S. Arabistan	Almanya	ABD	
Nijer	Fransa	Fas	ABD	Malezya	Kanada	
Senegal	Fransa	Kanada	ABD	Fas	S. Arabistan	
Togo	Fransa	ABD	Almanya	İtalya	Fas	
➤ Sahra altı Afrika Ülkeleri						
Burundi	Fransa	ABD	Kanada	G. Afrika	Norveç	
Kamerun	Fransa	Almanya	İtalya	ABD	G. Afrika	
Komorlar	Fransa	Madagaskar	Maroc	Malezya	İspanya	
Cibuti	Fransa	Fas	Küba	Malezya	S. Arabistan	
Gabon	Fransa	G. Afrika	ABD	Almanya	Fas	
Çad	Kamerun	Fransa	Fas	Malezya	Nijer	
Demokratik Kongo Cumh.	G. Afrika	Angola	Fransa	ABD	İtalya	
Madagaskar	Fransa	ABD	Fas	Kanada	Maurice	
ANGLOFON AFRIKA ÜLKELERİ						
Gana	ABD	İngiltere	G. Afrika	Finlandiya	Kanada	9. Fransa
G. Afrika	ABD	İngiltere	Avusturalya	Küba	Hindistan	9. Fransa
Kenya	ABD	İngiltere	Avusturalya	Malezya	Finlandiya	10. Fransa
Nijerya	İngiltere	ABD	Malezya	G. Afrika	Finlandiya	16. Fransa
PORTEKİZ SÖMÜRGESİ						
Angola	Portekiz	Brezilya	G. Afrika	ABD	Küba	8. Fransa

Kaynak: Agence Campus France Ülke Raporlarından tablolaştırılmıştır.

Campus France'nın ülke raporlarından derlenen bilgilerle oluşturulan yukarıdaki tablo incelendiğinde, Fransa'nın pek çok Afrika ülkesinden uluslararası öğrencilerin tercih ettiği ilk beş ülke içerisinde yer aldığı görülmektedir. Hatta

Fransa, Frankofon Afrika olarak geçen, Fransızca dilinin günlük ve resmi dil olarak kabul gördüğü ülkelerde uluslararası öğrencilerin ilk sırada tercih ettiği ülke konumundadır. Hemen hemen tamamı günümüzde bağımsız olan Frankofon ülkelerin vatandaşlarının tercihleri geçmişte sömürgesi oldukları Fransa lehine olmaktadır. Dil faktörü bu tercihi etkileyen en önemli unsur gibi görülse de, geçmişten gelen tarihi ve kültürel yakınlığın da etkisi elbette yadsınamaz. Tabloda İngilizce dilinin yaygın olarak kullanıldığı Gana, Güney Afrika, Kenya, Nijerya gibi ülkelerde ise Fransa oldukça geri sıralardadır. Bu ülkelerde ise ilk sıralar İngilizce dilinin anadil olduğu ABD ve İngiltere'ye aittir. Eski bir Portekiz sömürgesi olan Angola'da ise ilk sırada Portekiz gelmektedir. Bu durum dil ve tarihi/kültürel yakınlık faktörünün eski sömürge ülkelerdeki uluslararası öğrencilerin eğitim almak için tercih ettikleri ülkeleri doğrudan etkilediği savını desteklemektedir.

3.1.3) Afrikalı Uluslararası ğrencilerin Fransa'da ğrenim Gördükleri Alanlar

Aşağıdaki tabloda ise Fransa'da öğrenim gören Afrikalı ğrencilerin bölümlerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo10: Fransa’da Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Bölümlerine Göre Dağılımları

FRANKOFON AFRİKA ÜLKELERİ					
➤ Kuzey Afrika					
	Hukuk ve Siyaset Bilimleri	İktisadi ve İdari Bilimler	Edebiyat ve Beşeri Bilimler	Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri	Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık
Cezayir	1 494	3 433	5 282	7 114	3 089
Fas	1 356	6 492	2 634	8 826	1 914
Tunus	476	1 250	1 893	4 641	1 022
➤ Batı Afrika Ülkeleri					
Benin	274	444	255	387	188
Burkina Faso	213	294	197	262	114
Fildişi Sahilleri	823	1 157	610	695	246
Gine	552	1 399	501	163	1 107
Mali	532	706	476	471	96
Moritanya	176	296	273	498	30
Nijer	101	161	121	180	67
Senegal	1 279	1 908	1 406	2 712	203
Togo	205	358	197	252	138
➤ Sahra altı Afrika Ülkeleri					
Burundi	67	98	92	108	86
Kamerun	841	1 134	903	1 798	513
Komorlar	49	386	559	465	67
Cibuti	12	222	249	267	17
Gabon	306	582	255	552	25
Çad	86	132	74	106	34
Demokratik Kongo Cumh.	150	163	172	163	105
Madagaskar	191	597	389	533	98
ANGLOFON AFRİKA ÜLKELERİ					
Gana	20	25	147	27	2
G. Afrika	15	10	27	32	2
Kenya	-	13	86	19	-
Nijerya	18	20	98	37	6
PORTEKİZ SÖMÜRGESİ					
Angola	40	43	118	84	14

Kaynak: Campus France’ın ülke raporlarından tablolaştırılmıştır.

Tabloda kırmızı ile işaretlenen bölümler ilk sırada, sarı ile işaretlenen alanlar ise ikinci sırada en fazla Fransa’da öğrenim gören Afrikalı öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümleri göstermektedir. Buna göre Afrikalı öğrencilerin Fransa’da en fazla öğrenim gördükleri alanların Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri, İktisadi ve İdari Bilimler ve Edebiyat Beşeri Bilimler olduğu görülmektedir.

3.1.4) Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Fransa’da Öğrenim Gördükleri Seviyelere Göre Dağılımları

Aşağıdaki tabloda ise Fransa’da öğrenim gören Afrikalı öğrencilerin Fransa’da öğrenim gördükleri seviyelere göre dağılımları bulunmaktadır.

Tablo 11: Fransa’da Afrikalı Uluslararası Öğrencilerin Seviyelerine Göre Dağılımları

	Lisans	Yüksek lisans	Doktora
FRANKOFON AFRIKA ÜLKELERİ			
➤ Kuzey Afrika			
Cezayir	33	58	9
Fas	46	49	5
Tunus	29	47	24
➤ Batı Afrika Ülkeleri			
Benin	35	54	11
Burkina Faso	31	54	15
Fildişi Sahilleri	50	41	9
Gine	63	36	8
Mali	47	46	7
Moritanya	38	53	9
Nijer	32	55	13
Senegal	41	50	9
Togo	43	48	9
➤ Sahra altı Afrika Ülkeleri			
Burundi	47	49	4
Kamerun	41	50	9
Komorlar	63	33	3
Cibuti	34	57	9
Gabon	51	35	14
Çad	37	50	13
Demokratik Kongo Cumh.	60	36	4
Madagaskar	51	44	5
ANGLOFON AFRIKA ÜLKELERİ			
Gana	60	32	8
G. Afrika	31	36	19
Kenya	57	26	17
Nijerya	60	35	6
PORTEKİZ SÖMÜRGESİ			
Angola	76	55	16

Kaynak: Campus France’ın ülke raporlarından tablolaştırılmıştır.

Yukarıdaki tabloda Fransa’da öğrenim gören Afrikalı öğrencilerin Fransa’da lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerine göre dağılımları görülmektedir. Buna göre, Afrika ülkelerinden en fazla sayıda öğrencinin yüksek lisans eğitimi için

Fransa’da bulunduğu görülmektedir. Bu sayıyı lisans ve son olarak da doktora öğrencileri takip etmektedir.

3.2) Fransız Hükümetinin Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Stratejisi

Çalışmanın üçüncü bölümünün ilk kısmında Fransa’da Afrikalı öğrenciler analiz edilmiştir. Bu başlık altında ise Fransız Hükümetinin Afrikalı öğrencilere yönelik stratejisi ele alınacaktır. Fransa’nın Afrikalı uluslararası öğrencilere yönelik stratejisini analiz edebilmek için, Fransız Hükümetinin Afrikalı uluslararası öğrencilere sağladığı Fransa’da burslu öğretim fırsatları, özel eğitim programları ve Campus France’ın bu ülkelerdeki faaliyetlerini incelemek verimli olacaktır.

Tablo 12: Fransız Hükümeti tarafından Afrikalı öğrencilere tahsis edilen burslar

	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti				
Lisans	Fransa Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı İhtiyaç Odaklı Burslar	Fransa Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı’nın İhtiyaç Odaklı Bursları				
	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti, Araştırma Kuruluşları	Fransa Hükümeti, ABD Hükümeti	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti
Yüksek Lisans	Fransa Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı İhtiyaç Odaklı Burslar	CIMI Toulouse Üniversitesi Yüksek lisans Düzeyi Bursları	Fulbright / Fransız Hükümeti Öğretim Asistanlığı	Fransa Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı’nın Teoloji Alanında Eğitim	Eiffel Excellence Bursları	Gabon’daki Fransız Büyükelçiliği’nin Bursları
	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti	Fransa Hükümeti, Araştırma Kuruluşları
Doktora	Eiffel Excellence Bursları	Kenya Büyükelçiliği’nin Sandwich Doktora Burs Program	Gine Bisse’deki Fransız Büyükelçiliği’nin Bursları	Gana’daki Fransız Büyükelçiliği’nin Bursları	Gabon’daki Fransız Büyükelçiliği’nin Bursları	LABEX CIMI Doktora Bursu

Kaynak: Campus France’ın resmi internet sitesindeki verilerden derlenmiştir.

3.2.1) Fransız Hükümeti'nin Yükseköğretim Burslarından Afrika Ülkelerine Sağladığı Burslar

Fransız hükümetinin Afrikalı uluslararası öğrencileri dâhil ettiği tüm burs programları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir. Burslar, Fransa'daki tüm yükseköğretim öğrencilere verilen burslar ve sadece Afrika ülkelerinden gelen uluslararası öğrencilere tahsis edilen burslar olarak iki ayrılmıştır. Bununla birlikte lisans, yüksek lisans ve doktora seviyelerinde verilen burslar da belirtilmiştir.

3.2.1.1) Lisans Düzeyinde Ön Plana Çıkan Burslar

- **Fransa Yükseköğretim Ve Araştırma Bakanlığı'nın İhtiyaç Odaklı Bursları**

Bu burslar aslında Fransız öğrenciler için tahsis edilmiş olup, kontenjanların bir kısmı en az iki sene için Fransa'da olacak olan uluslararası öğrencilere de ayrılmıştır. Bu burslara başvuran uluslararası öğrencilerin hâlihazırda bir yükseköğretim programından kabul almış olmaları ve başarı kriterlerini sağlamaları gerekmektedir.

Bu burslar, lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilmektedir. 500.000 kişiye verilmektedir.²⁵⁸

- **Fransa Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı'nın İhtiyaç Odaklı Bursları**

Bu burslar aslında Fransız öğrenciler için tahsis edilmiş olup, kontenjanların bir kısmı en az iki sene için Fransa'da olacak olan uluslararası öğrencilere de ayrılmıştır. Bu burslara başvuran uluslararası öğrencilerin hâlihazırda bir yükseköğretim programından kabul almış olmaları ve başarı kriterlerini sağlamaları gerekmektedir. 3000 kişiye verilmektedir.

Bu burslar, lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilmektedir.²⁵⁹

²⁵⁸ Campus France. **CampusBourses.**

<http://www.campusfrance.org/fria/bourse/index.html?lang=en&cid=2&siteroot=http://www.campusfrance.org/en#app=faac&193-si=1> Erişim Tarihi: 24.02.2014

²⁵⁹ A.g.e

- **Fransa Dışışleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı ve Yurtdışında Fransızca Öğretme Ajansı'nın Yüksek Başarı Bursları**

Bu burslar 2007 yılının Eylül ayından beri Fransa Dışışleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı ile Yurtdışında Fransızca Öğretme Ajansı'nın ortak bütçesi ile verilmektedir. AEFÉ ortak fonu yönetmektedir. Fransız bakalorya sınavının geçerli olduğu her ÷lke vatandaşı bu bursa başvurabilir. Ancak bu burs Fransız vatandaşlarına verilmez. Burslar her alanda verilir.²⁶⁰

- **Fransa Dışışleri Ve Avrupa İşleri Bakanlığı'nın Teoloji Alanında Eğitim Bursları**

Bu burs programı, Fransa'daki teoloji alanındaki lisans programlarından faydalanmak isteyen öğrenciler için düşünülmüştür. Bu burs, Dışışleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı tarafından finanse edilmekte olup, herhangi bir dil öğrenme süreci yoktur. Burs programı, Ulusal Öğrenci Hizmetleri Ajansı (CNOUS) tarafından yönetilmekte olup, Asya, Latin Amerika, Doğu Avrupa, Orta Doğu ÷lkelerinin tamamına yakınına açıktır. Bununla birlikte, bu bursların seçiminde, AB ve Kuzey Amerika dışında kalan bölgelerdeki adaylardan Fransızca konuşanların tercih nedeni olacağı belirtilmektedir. Bu açıklamada, bursun tahsis edildiği bölgenin çok geniş olmasına rağmen, Fransızca bilgisi olan öğrencilerin tercih nedeni olacağı belirtilmiştir. Bunun birlikte, kendi ÷lkesinde okuyan öğrencilerinin başvurularının Fransa'da okuyan öğrencilere göre öncelikli olacağı belirtilmiştir. Ayrıca, bu burs programının master ve doktora düzeyi için tasarlandığı, ancak gelinen ÷lkede bu düzeyde eğitim almasına altyapı sağlayacak bir eğitim olanağı olmaması halinde istisnai şekilde lisans düzeyinde uluslararası öğrencilerin de faydalanması sağlanabilir.

Din adamı ya da dini tarikatların mensubu olan adaylara öncelik sağlanacağı belirtilmiştir. Ancak konaklaması bir dini grup tarafından sağlanacak adayların, başvuruda bunu belirtmeleri istenmiştir.²⁶¹

²⁶⁰ A.g.e.

²⁶¹ A.g.e.

Başvuru kriterlerinin arasında başvuran adaylardan Fransızca konuşanların tercih nedeni olacağı belirtilmesi bu bursların tahsisinde özellikle Frankofon Afrika coğrafyasından öğrencilerin şansının yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

- **Gabonlu Öğrenciler için ADIUT, CNOUS, DGBS Tarafından Sağlanan Burslar**

Fransa Teknoloji Üniversiteleri Enstitüleri Müdürlüğü (Des Directeurs D'instituts Universitaires De Technologie, **ADIUT**), Fransa'nın ulusal Üniversiteler ve Okul İşleri Genel Merkezi (le Centre national des Œuvres Universitaires et Scolaires, **CNOUS**) ve Gabon Burslar ve Stajlar Genel Müdürlüğü (Direction Générale des Bourses et Stages, **DGBS**)'nin partnerliğinde Fransa'da öğrenim görebilecek Gabonlu öğrenciler için tahsis edilmiş burslardır. Gabon'un ihtiyaç duyduğu disiplinlerde, her kurumun önerdiği kontenjan sayısında verilir. İhtiyaç duyulan alanlar Ulusal İstihdam Ofisi, Gabon Yöneticiler Birliği, Gabon Milli Eğitim Bakanlığı, Gabon Planlama Bakanlığı ve Gabon'daki ekonomik birimlerin ortak kararı ile belirlenmektedir. Bu alanlar genelde Biyoloji, kimya, Bilgisayar bilimleri, İşletme-İş yönetimi-Finans, Fizik Bilimleri, Mühendislik, Ulaşım ve lojistik alanları olmaktadır.²⁶²

3.2.1.2) Yüksek Lisans Düzeyinde Ön Plana Çıkan Burslar

- **Fransa Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı'nın İhtiyaç Odaklı Bursları**

Lisans düzeyinde verilen burslarda, Fransa Yükseköğretim Ve Araştırma Bakanlığı'nın İhtiyaç Odaklı Bursları'ndan bahsedilmiştir. Aynı burslar yüksek lisans düzeyinde de sağlanmaktadır.²⁶³

- **Fransa Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı'nın Eiffel Excellence Bursları**

Eiffel Excellence Bursları, 1999 yılının Ocak ayında Fransız yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrenci sayılarını artırma çabalarını desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. 2005 yılında program Fransa dışından gelen yüksek nitelikli doktora adaylarının araştırma desteklerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu burs programının amacı, Asya, Latin Amerika, Doğu Avrupa, Orta Doğu ve AB'nin yeni

²⁶² A.g.e

²⁶³ A.g.e

üyeleri gibi gelişmekte olan ülkelerden geleceğin lideri olma potansiyeli taşıyabilecek öğrencileri üç öncelikli alanda (bilim, ekonomi ve işletme, hukuk ve siyaset bilimi) eğitmektir. Ayrıca, sanayileşmiş ülkelerden başvuru bekleyen yeni doktora burs programları da mevcuttur.²⁶⁴

Bu burs programı, master öğrencilerine aylık 1,181 € ödeme ve seyahat, sağlık sigortası ve kültürel programları kapsamaktadır. Bununla birlikte, ihtiyaç varsa eğitim öncesi bir yıl dil eğitimi de karşılanmaktadır. Bu burs programına başvuran adaylardan Fransa dışında yaşayanların, Fransa'da yaşayanlardan öncelikli olduğu belirtilmektedir.²⁶⁵

- **CIMI Toulouse University Master Level Fellowships 2014-2015**

CIMI (Centre International de Mathématiques et d'Informatique), Toulouse Üniversitesi'nin Uluslararası Matematik ve bilgisayar bilimleri Merkezi'nin ismidir. Merkez, Matematik ve bilgisayar bilimleri eğitimi alanında dünyada önde gelme iddiasındadır.²⁶⁶ Bu nedenle Fransa'da ve dünyada bu alanda başarılı olan öğrencilere burs tahsis etmektedir. Master ve doktora seviyelerinde burs vermektedir. Ülkeler; Cezayir, Arjantin, Benin, Brezilya, Burkina Faso, Kamerun, Şili, Çin, Kolombiya, Kongo, Gabon, Gine, Hindistan, Fildişi Sahilleri, Japonya, Lübnan, Madagaskar, Mali, Fas, Mauritius, Meksika, Peru, Senegal, Rusya, Güney Kore, Suriye, Tayvan, Tunus, Türkiye, ABD, Vietnam.²⁶⁷

- **Fulbright / Fransız Hükümeti Öğretim Asistanlığı**

Bu burs programı, Fransız hükümeti ile ABD hükümetinin ortak fonu ile verilmektedir. Burslar, ABD'deki Uluslararası Eğitim Enstitüsü (Institute of International Education), Fullbright Komisyonu ve Fransa'daki Eğitim Çalışmaları Uluslararası Merkezi (Centre International d'Etudes Pédagogiques, **CIEP**)'nin ortak yönetimindedir. Burslar, sosyo ekonomik altyapı olarak (imkânları kısıtlı kesimler)

²⁶⁴ A.g.e.

²⁶⁵ A.g.e.

²⁶⁶ Université de Toulouse. **About us. What is CIMI?** <http://www.cimi.univ-toulouse.fr/-What-is-CIMI-?lang=en> Erişim Tarihi: 25.02.2014

²⁶⁷ Campus France. **CampusBourses.**

<http://www.campusfrance.org/fria/bourse/index.html?lang=en&cid=2&siteroot=http://www.campusfrance.org/en#app=faac&193-si=1> Erişim Tarihi: 24.02.2014

dezavantajlı durumundan dolayı öncelikli eğitim alanları olarak belirlenen yerlerdeki kişilere sağlanır. Burs, okul harcı gibi masrafların yanında kalacak yer ve seyahat giderlerini de kapsamaktadır. Tüm ülke vatandaşlarına verilebilir. Program, mükemmel bir Fransızca bilgisi gerektirmektedir.²⁶⁸

- **Fransa Dışişleri Ve Avrupa İşleri Bakanlığı'nın Teoloji Alanında Eğitim Bursları**

Bu burs programı, Fransa'daki teoloji alanındaki yüksek lisans programlarından faydalanmak isteyen öğrenciler için düşünülmüştür. Bu burs, Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı tarafından finanse edilmekte olup, herhangi bir dil öğrenme süreci yoktur. Burs programı, Ulusal Öğrenci Hizmetleri Ajansı (CNOUS) tarafından yönetilmektedir.²⁶⁹

- **Split-Cost Scholarships-French Embassy In Accra (Yalnızca Ganalı Öğrenciler için)**

Fransa ve Gana arasında akademik işbirliği çerçevesinde, Akra'daki Fransız Büyükelçiliği tarafından Ganalı Yüksek Lisans ve doktora öğrencileri için tahsis edilmiştir. Bu çerçevede, büyükelçilik öğrenciler için vize, üniversite kayıt ücreti muafiyeti, sağlık sigortası, Fransa'da öğrenimi gördükleri alanda Gana'da staj yapmaları için kullanacakları uçak bileti ve aylık 760€ burs ücreti tahsis etmektedir. Bu burslar için yüksek lisans düzeyinde 2, doktora düzeyinde 8 kontenjan tahsis edilmiştir. Burs, Fransız hükümeti, Şirketler, bankalar ve özel kuruluşlar tarafından finanse edilmektedir. Ganalı öğrencilerin Fransa'da öğrenim görecekları alanlar, Tarla Bitkileri - Agroalimentary, Biyoloji, Kimya, İletişim - Gazetecilik, Hukuk, Çevre, Bilgisayar Bilimleri; Edebiyat - Dil, Matematik, Fen Bilimleri, Sağlık - Toplum Hizmetleri, Eğitim, Mühendislik, Ekonomi - Siyaset; Edebiyat - Sosyal Bilimler, Taşımacılık – Lojistik'dir.²⁷⁰

²⁶⁸ A.g.e

²⁶⁹ A.g.e

²⁷⁰ A.g.e

3.2.1.3) Doktora Düzeyinde Ön Plana Çıkan Burslar

- **Fransa Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı'nın Eiffel Excellence Doktora Bursları**

Bu burs, her yıl için yaklaşık 70 uluslararası öğrenciye tahsis edilmektedir. Bu burs programı için Asya, Latin Amerika, Doğu Avrupa, Orta Doğu ve AB'nin yeni üyeleri gibi ülkelerden uluslararası öğrenciler başvuruda bulunabilir. Burslar, Biyoloji, Kimya, İletişim - Gazetecilik, Hukuk, Çevre, Bilgisayar Bilimleri; Yönetimi - İşletme - Finans, Matematik, Fen Bilimleri, Mühendislik, Ekonomi – siyaset gibi alanlara tahsis edilmektedir. Bu burs programına başvuran adaylardan Fransa dışında yaşayanların, Fransa'da yaşayanlardan öncelikli olduğu belirtilmektedir.²⁷¹

- **Split-Cost Scholarships-French Embassy In Accra (Yalnızca Ganalı Öğrenciler için)**

Bu burs, Fransız hükümeti, girişimciler, bankalar ve özel kuruluşlar tarafından fonlanmaktadır. 2011 yılında Ganalı üniversiteler ve Paris I, Paris XI ve Grenoble İşletme Okulu arasında Ganalı öğrencilerin Fransa'daki bu okullarda burslu öğrenim görebilmelerini teminen anlaşma protokolleri imzalanmıştır. Başvuru kriterleri arasında öğrencilere özellikle Fransız ve Ganalı kurumlar arasındaki protokol dâhilinde, Frana ve Gana'nın işbirliği içinde olduğu çalışma alanlarına göre öncelik verileceği belirtilmektedir.²⁷²

- **Fransa'nın Kenya Büyükelçiliği'nin Sandwich Doktora Burs Programı**

Kenya'daki Fransız Büyükelçiliği'nin üniversite ve bilimsel işbirliği, özellikle Kenya'da bulunan Fransız yükseköğretim kurumları ve araştırma kurumları(CIRAD, IFRA, IRD gibi) arasında ortaklık dinamiklerini güçlendirmek ve Kenyalı bilim adamlarının kapasitelerini geliştirmek amacını taşımaktadır. Bir çerçeve anlaşması birbiriyle uyumlu bir işbirliği için üç Fransız araştırma enstitüleri arasında Kenya

²⁷¹ A.g.e

²⁷² A.g.e

Yüksek Eğitim Bakanlığı, Bilim ve Teknoloji ve Fransa Büyükelçiliği himayesinde beş yıl için 2009 yılında imzalanmıştır.²⁷³

Fransız ve Kenyalı kurumlar arasındaki bilimsel ortaklıklar çok sayıda ve çeşitlidir. Bunlar daha çok Fransız veya Avrupa fonlarından yararlanan ortak araştırma programları üzerinde çalışan üniversitelerde master veya doktora düzeyinde, ortak doktora danışmanlığı, bilimsel çalıştay ve yaz okulları gibi organizasyonları kapsamaktadır.²⁷⁴

Kenya'da Fransa Büyükelçiliği burs politikasını giderek güçlendirme amacındadır. Her yıl yaklaşık on yeni burs tahsis edilmektedir. Bu burslar, özellikle öğretim elemanları ve Fransa'da ve Kenya'da alternatif bir doktora programına devam eden ulusal kurumların araştırmacıları için tasarlanmıştır. Kısa süreli burslar da tez çalışmasının değerini artırmak ya da ortaklığı güçlendirmek için verilir.²⁷⁵

- **Fransa Dışişleri Ve Avrupa İşleri Bakanlığı'nın Teoloji Alanında Eğitim Bursları**

Bu burs türü, yüksek lisans seviyesinde olduğu gibi Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı tarafından finanse edilmekte olup, herhangi bir dil öğrenme süreci yoktur. Burs programı, Ulusal Öğrenci Hizmetleri Ajansı (CNOUS) tarafından yönetilmektedir. Doktora öğrencileri için her yıl 5-6 kontenjan tahsis edilmektedir.²⁷⁶

- **LABEX CIMI Doktora Bursu**

Her yıl Toulouse CIMI (Centre International de Mathématiques et Bilgisayarlar) Matematik ve Bilgisayar bilimi ile ilgili programların birinde doktora başlayan 3 öğrenci için 3 yıllık hibe sunmaktadır. Bu burs rekabetçi bir temel üzerine, Fransız ve yabancı öğrenciler ve akademik kayıtların kalitesi temelinde verilmektedir.²⁷⁷

²⁷³ A.g.e

²⁷⁴ Embassy of France in Kenya. **Sandwich doctoral scholarship.** http://www.ambafrance-ke.org/IMG/pdf/2012_French_Scholarships.pdf Erişim Tarihi: 05.01.2014

²⁷⁵ Campus France. **CampusBourses.**

²⁷⁶ A.g.e

²⁷⁷ A.g.e

- **Fransız Hükümeti Tarafından Sağlanan Gine Bissau'deki Fransız Büyükelçiliği'nin Bursları**

Bu bursların verilme kriterleri arasında bazı bilimsel alanlarda (Finans, Mali Yönetim, Kamu Yönetimi, Sağlık, Altyapı) araştırma yapılması şartı vardır. Burs programı, derslerin ve araştırmaların Senegal, Burkina Faso gibi komşu Frankofon ülkelerde ve Fransa'da gerçekleşmesini öngörmektedir. Bununla birlikte, bu program İletişim - Gazetecilik, Bilgisayar Bilimleri; Edebiyat - Diller; Yönetimi - İşletme - Finans, Mühendislik, Ekonomi - Siyaset, Turizm ve Konaklama - Yemek Hizmet, Taşımacılık – Lojistik alanlarında eğitim, araştırma ve staj olanakları sağlamaktadır. Bu burslardan faydalanılması için Fransızca biliyor olmak zorunlu tutulmuştur. Gine Bisse Portekizce konuşulan bir ülke olduğundan adaylar Fransızca bildiklerine dair bir sınava tabi tutulmaktadır.²⁷⁸

Gine Bissau Portekizce konuşulan bir ülke olup, Frankofon Afrika coğrafyasına yakınlığı olan bir ülkedir. Bu ülkeden Fransa'ya okumaya giden uluslararası öğrenci sayısı ise diğer Afrika ülkelerine oranda oldukça azdır. Dolayısıyla bu burs programı, bursiyerlerin çoğunun Frankofon olan komşu ülkelerde eğitim almasını amaçlamaktadır. Gelecekteki seçkinlerin eğitimi için çok güçlü yerel ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamaktadır.

- **Fransız Hükümeti Tarafından Sağlanan Gabon'daki Fransız Büyükelçiliği'nin Yüksek lisans ve Doktora Bursları**

Yüksek lisans ve doktora düzeyinde ya da araştırma için sağlanan bu burslar lisansüstü çalışmalar ile ilgilenen uluslararası öğrenciler için Gabon'daki Fransız İşbirliği Bürosu tarafından finanse edilmektedir. Çalışmaların Tarla Bitkileri - Agroalimentary, Biyoloji, Kimya, Hukuk, Çevre, Bilgisayar Bilimleri; Yönetimi - İşletme - Finans, Matematik, Fen Bilimleri, Sağlık - Toplum Hizmetleri, Eğitim, Mühendislik, Ekonomi - Siyaset; Edebiyat - Sosyal Bilimler alanlarında yapılması tercih edilmektedir.²⁷⁹

²⁷⁸ A.g.e.

²⁷⁹ A.g.e

3.2.2) Fransa'nın Uluslararası Öğrenci Burslarından Afrikalı Uluslararası Öğrencilerinin Faydalandığı Burslar

Bu başlık altında Fransa Hükümeti'nin uluslararası öğrenci burslarından Afrikalı uluslararası öğrenciler için özel olarak tahsis ettiği burs programları incelenecektir.

3.2.2.1) EYFEL Bursları

“Dışişleri Bakanlığı, özellikle lisansüstü seviyesindeki mühendislik altyapısı olan yurtdışından başarılı öğrencileri Fransız yükseköğretim kurumlarına çekerek Fransa'yı uluslararası öğrenci hareketliliğinde gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek konuma taşımaya katkıda bulunması için 1999 yılının Ocak ayında 'Eyfel Excellence Burs Programı'ni başlatmıştır. Bu burs programı için burslu öğrenci seçimleri daha çok aşağıdaki üç seçim kriterleri üzerinde yoğunlaşmaktadır:

- Başvuran adayın başarı düzeyi
- Adayın başvurduğu alanın Fransa'nın uluslararası politikasına katkısı
- Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın coğrafi öncelikleridir.

Bununla birlikte, burslar master ve doktora düzeyinde mühendislik bilimler, ekonomi-işletme ve hukuk ve siyaset bilimi olmak üzere üç alanda diploma programları için verilmektedir.”²⁸⁰

2013-2014 akademik yılı için 87 ülkeden yüksek lisans düzeyinde 410 uluslararası öğrenciye Fransız hükümeti tarafından Eyfel Bursları tahsis edilmiştir. Ancak bu bursların yalnızca yaklaşık %5'i Afrika ülkelerinin tümüne ayrılmıştır. Bursların %24'nü Çin'den, %15'ini Brezilya'dan, %12'sini Vietnam'dan, %3'ünü Türkiye'den uluslararası öğrenciler almaya hak kazanmıştır.²⁸¹

Aynı akademik dönemde Fransa Eyfel Bursları kapsamında doktora düzeyinde 51 farklı ülkeden 70 uluslararası öğrenciye burs tahsis etmiştir. Bursların

²⁸⁰ A.g.e

²⁸¹ Campus France. **Eiffel-Doktorat-2013 Statistiques par établissement.**

http://www.campusfrance.org/sites/default/files/stat_annee_site_master.pdf Erişim Tarihi: 22.04.2014

%24 oranında Afrika kıtasından gelen uluslararası öğrenciler kabul edilmiştir. Diğer Afrika ülkelerine nispeten kontenjan sayısı bakımından (6) Tunus ön plana çıkmaktadır.²⁸²

3.2.2.2) Entrepreneurs in Africa (Afrika’da Girişimciler)

Afrika’da Girişimciler programı, Fransa İçişleri Bakanlığı’na bağlı ‘Göç, Entegrasyon, Ulusal Kimlik ve İşbirliği Geliştirme’ birimi tarafından fonlanmakta ve Campus France tarafından yürütülmektedir. Programın amacı, küçük ve orta ölçekli teknoloji şirketleri kurarak yerel girişimciliğin büyümesini teşvik etmek, teknik üniversitelerden mezun Afrikalılara yeni kurulan şirketlerde iş imkânları sağlamak, Afrika diasporasına, Afrika kıtasında iyi iş imkânları oluşturarak yardımcı olmaktır. Afrikalı Girişimciler programının çıkış noktası, geleceğin muhtemel Afrikalı girişimcilerin Fransız mühendislik okulları tarafından desteklenmesidir. Program, Frankofon Afrika ülkelerinde teknolojik gelişmelere paralel iş kurma ya da büyütme arzusunda olan Afrikalı girişimcilerin eğitilmesi için başlatılmıştır.²⁸³

3.2.2.3) The Mediterranean Office for Youth (Gençlik için Akdeniz Ofisi)

Gençlik için Akdeniz Ofisi Programı, Akdeniz’e kıyısı olan 16 ülkeyi kapsamaktadır. Bu ülkeler arasında içlerinde Kuzey Afrika ülkeleri olan Fas ve Tunus da vardır. Program, 16 Akdeniz ülkesini kalkınmada belirleyici faktörler olan bilgi ve beceri dolaşımı noktası yapmayı amaçlamaktadır. Programın diğer amaçları ise, giriş ve ikamet prosedürlerini kolaylaştırarak Akdeniz ülkelerindeki genç profesyonellerin hareketliliğini teşvik etmek; programın partner ülkeleri arasında bilgi değişimini lehine, ulusal kalkınma öncelikleri ve işgücü piyasasının talepleri doğrultusundaki eğitimleri destekleyerek özellikle Güney Akdeniz ülkelerinde, ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmek; staj ve istihdam platformu kurulması yoluyla, yabancı bir ülkede bir ilk profesyonel deneyimi teşvik etmektir.²⁸⁴

²⁸² A.g.e

²⁸³ Campus France. **Entrepreneurs in Africa**. <http://www.campusfrance.org/en/page/entrepreneurs-africa> Erişim Tarihi: 14.12.2013

²⁸⁴ Campus France. **The Mediterranean Office for Youth**.

<http://www.campusfrance.org/en/page/mediterranean-office-youth> Erişim Tarihi: 14.12.2013

* Bu başlık altında, Afrika ülkelerinden Campus France’ın 2010, 2011, 2012 aktivite raporlarında belirtilen ülkelere yönelik olanlar ele alınacaktır.

3.2.3) Campus France'ın Eski Fransız Sömürgesi Afrika Ülkelerine Yönelik Çalışmaları

Fransa'nın Afrikalı öğrencilere burs stratejisinin dışında ülkeler özelinde uyguladığı özel başka uygulamalar da söz konusudur.*

3.2.3.1) Afrika'da Girişimcilik Programı Kapsamında Uygulamalar

Afrika'da Girişimcilik Programı, Campus France tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelerin teknolojik olarak desteklemek amacı ile yürütülmektedir. Bu amaçla, Afrikalı yeni mezun ve işletmelerde yönetici konumunda bulunan kişiler, ülkelerinde iş kurmaları ya da işlerini geliştirmeleri için teşvik edilmek amacıyla Fransa'da mühendislik okullarına gönderilmekte, bunun yanında yerel şirketlere yönetsel ve mali destek verilmektedir.

2010 yılındaki bazı aktiviteleri şunlar olmuştur:²⁸⁵

- Yapılanmanın Afrika ve Fransa'daki ortaklarının konsolidasyonu,
- İki ülkeden komitelerin seçilmesi organizasyonu
- Program tarafından desteklenen projelere finansal uzmanlık ve mali destek için onur kredisi fonu kurulması

Afrika'da Girişimcilik Programına 2010 yılında, desteklenmek üzere çeşitli şirketlerden 200 tane proje başvurusu alındı. Fransa'daki mühendislik okullarında 37 adet öğrenci gönderildi. Devam eden 6 tane proje desteklendi. Fransa'da öğrenim gören Afrikalı öğrencilerin girişimcilik ile ilgili farkındalığını artırmak üzere 3 tane bilgilendirme seminer verildi.

2009 yılında 3 yıllık bir anlaşma ile başlatılan bu programın süresi 2011 yılında yapılan bir düzenleme ile uzatılmıştır.

2011 yılı sonunda uygulanan Afrika'da Girişimcilik Programı kapsamında;

* Bu başlık altında, Afrika ülkelerinden Campus France'ın 2010, 2011, 2012 aktivite raporlarında belirtilen ülkelere yönelik olanlar ele alınacaktır.

²⁸⁵ Agence CampusFrance. 'Entrepreneurs in Africa'

<http://www.campusfrance.org/en/page/entrepreneurs-africa> Erişim: 06.12.2013

- Desteklenmek üzere çeşitli şirketlerden 200 tane proje başvurusu alınmış,
- Fransa'daki mühendislik okullarına 42 adet öğrenci gönderilmiş,
- 12 tanesi yeni olmak üzere 25 adet proje Fransa'daki mühendislik okullarınca desteklenmiş,
- Programın hedefindeki 9 farklı ülkeden 13 yeni partner şirket ile anlaşma sağlanmış,
- 4 tane şirkete program kapsamında kredi taahhütü verilmiş,
- Programın tanıtımı hakkında bilgi verilmek üzere 3 radyo programına katılmış, 13 dakikalık 7 tane kısa film hazırlanmış,
- Fransa'nın çeşitli şehirlerinden proje liderleri ile 6 tane toplantı organizasyonu düzenlenmiştir.²⁸⁶

3.2.3.2) Fas'a Özel Uygulamalar

2010 yılında Fas'taki Fransız Büyükelçiliği'nin girişimleri ile 'Klüp Fransa Fas' (Club France Maroc) inisiyatifi başlatılmıştır. Bu inisiyatifin amacı ise, öğrenciler, Faslı mezunlar ve ekonomik aktörler arasında bağlantı sağlamaktır.²⁸⁷ Kulübün aktiviteleri üyelerin erişimleri ile sınırlı bir websitesi üzerinden yapılandırılmaktadır. Üyeler ise, Fransa'da yükseköğrenim görmüş Faslı öğrenciler ve mezunlar ile şirketler ve akademik ve mezun dernekleri katılımcılarından oluşmaktadır. Campus France 2010 aktivite raporunun yayınlandığı tarihte kulübün 70 partneri ve 1300'den fazla üyesi bulunmakta idi.²⁸⁸

Sahraaltı Afrika bölgesi ülkelerinden uluslararası öğrenciler için Fas ve Güney Afrika'nın ev sahibi ülke konumu son yıllarda giderek artmaktadır. Bu durum

²⁸⁶ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2011.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁸⁷ Office Méditerranéen de la Jeunesse. **Club France Maroc.**
<http://www.officemediterraneendela jeunesse.org/en/about-the-moy/139-club-france-maroc> Erişim: 02.02.2014

²⁸⁸ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2010.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

özel kuruluşlar ile akademik işbirliği anlaşmalarının sayısının giderek artmasına bağlı olmasından kaynaklanmaktadır.²⁸⁹

Fransa-Fas Konuşma Klübü: Campus France Fas'ın Kazablanka şehrinde Lojistik ve Ulaştırma Günleri olarak kabul edilen 2-3 Aralık 2011 tarihinde Fransa-Fas Konuşma Klübü olarak bir dizi konferans ve çalıştay düzenlemiştir. Bu faaliyetler aracılığı ile Fransız Faslı akademik ve ekonomi aktörleri ile bağlantı sağlanmış ve tematik kariyer günleri düzenlenerek öğrencilere Fransız okullarında eğitim ve staj olanakları tanıtılmıştır.²⁹⁰

3.2.3.3) Tunus'a Özel Uygulamalar

Tunus, Fransa'ya uluslararası öğrenci sağlayan ülkelerin arasında ilk sıradadır. Bu bağlamda, Fransız Büyükelçiliği Fransa'da doktora derecesi alan öğrenciler ile sürekli bağlantı sağlanacak bir yapı planlamışlardır.²⁹¹ Ekim 2010'da Tunus'da, Fransa'daki doktora okullarının akademisyenleri tarafından yenilenebilir enerji üzerine dersler verilmiştir.²⁹² 2012 yılında Tunus'da ilk defa Fransa'da yükseköğretim fırsatları ile ilgili bir fuar düzenlenmiştir. Bu fuar Campus France ile Tunus Fransız Enstitüsü ve Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı işbirliği ile Tunus'tan Fransa'ya uluslararası öğrenci hareketliliğini artırmak amacı ile organize edilmiştir. Fuarda yaklaşık 100 kadar Fransız ve Tunuslu kurumlar temsilcilerini bulundurmışlardır.²⁹³

3.2.3.4) Senegal'e Özel Uygulamalar

Senegal ve Fransa işbirliğinde 'Fransa Mesleki Eğitim' programı 2010 yılında başlatılmıştır. Yıllık 1.8 milyon Euro maliyetli inovasyon projelerine yönelik bu

²⁸⁹ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2011.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁹⁰ A.g.e.

²⁹¹ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2010.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁹² Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2011.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁹³ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2012.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2012.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

program, Fransa'da Senegal'deki işletmelerde ihtiyaç görülen alanlarda teknisyen yetiştirmek amacı ile başlatılmıştır. Senegal yetkilileri ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, Senegal'de pek çok insana iş imkânı sağlayacak altı sektör için mesleki eğitim programı planlanmıştır; Bu sektörler kamu işleri, tarım, gıda, turizm, konaklama, otomotive ve su sektörleridir.²⁹⁴

3.2.3.5) Kamerun'a Özel Uygulamalar

Kamerun'daki eğitimi daha kaliteli bir seviyeye getirmeyi amaçlayan bu faaliyet kapsamında, 35 lise ve üniversiteden öğrenci Campus France aracılığı ile 19 Fransız, 11 Kamerun şirketine ve bir uluslararası şirkete ziyaretler gerçekleştirmiştir.²⁹⁵

3.2.3.6) Eğitim Oturumları

Campus France, ülkelerdeki birimlerinin ağlarını daha da profesyonelleştirmek amacıyla 2011 yılının son çeyreğinde Cezayir ve Tunus'da birtakım eğitim oturumları düzenlemiştir. Yöneticiler, karşılama görevlileri, danışman ve yönetici kadrosundan oluşan yaklaşık 80 kişi bu eğitim oturumlarından faydalanmıştır. Oturumlar yalnızca Fransa'da yükseköğrenim için tanıtım kampanyalarının daha sıkı ve akademik alandan daha güncel bilgilerle yapılmasını sağlamamış, aynı zamanda stres yönetimine ve mülakatlarda karşılaşılan sorunlarla ilgili tartışmalara yoğunlaşılmasını sağlamıştır.²⁹⁶

Campus France Aktivite Raporlarından elde edilen bilgilerle ulaşılan Fransa'nın özel eğitim uygulamalarında bulunduğu ülkeler incelendiğinde, Fransa'nın bu uygulamalar için bölgede stratejik öneme haiz ülkeleri seçtiği görülmektedir. Bu ülkelerden Tunus ve Fas Kuzey Afrika'da Fransız sömürgeciliğinin izlerinin net bir şekilde hissedildiği, bulunduğu bölgede Fransa ile nispeten daha güçlü ekonomik ve politik ilişkilere sahip olan ülkelerdir. Örneğin, Fas

²⁹⁴ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2010.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁹⁵ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2012.**
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2012.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

²⁹⁶ A.g.e

ile Fransa arasındaki geleneksel diplomatik ilişki 1990'ların ortasından itibaren daha yoğun ve düzenli bir şekilde seyretmektedir. Bunun yanında, Fransa 2013 yılında da Fas'ın 2. önemli ticaret ortağı ve tedarikçisidir. Fas'ın 2013 yılındaki ihracatının %21,4'ü Fransa'ya olmuştur. Ayrıca iki ülke arasındaki bilimsel, kültürel ve teknik işbirliği dikkat çekmektedir. Fas'ta Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı'na bağlı 39 okulda 31,500 Fas'lı öğrencinin öğrenim görüyor olması bunun bir örneğidir.²⁹⁷ Aynı şekilde, eski bir Fransız sömürgesi olan Tunus ile Fransa arasında siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri sürdürmek için her iki ülke tarafından konulan güçlü bir irade sözkonusudur. Bu yargıyı iki ülke arasındaki lider ziyaretleri sıklığı desteklemektedir. Bununla birlikte Fransa'nın geçmişten beri Tunus'taki en büyük yabancı yatırımcı hisselerine sahip olması da bir göstergedir. Ayrıca, Fransa Tunus'ta yaptığı doğrudan yatırımlar itibari ile 2012 yılında 2011 yılına göre %80 oranında bir artış kaydetmiştir. Bunun yanında Fransa ile Tunus arasındaki bilimsel, kültürel ve teknik işbirliği, Fransa tarafından Tunus'ta eğitimde sürekliliğe verdiği destek üzerine şekillenmektedir.²⁹⁸ Kuzey Afrika'da bulunan bu ülkeler, Fransa için Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) ülkelerine açılan kapı gibi düşünülmektedir. Bu ülkelere Campus France tarafından son yıllarda özel eğitim uygulamalarında bulunmasının bir diğer önemli sebebi ise bu ülkelere Fransa'daki üniversitelere kayıt yaptıran öğrenci sayısında Arap Baharı olayları nedeniyle düşüş yaşanmasıdır.²⁹⁹

Fransa'nın özel eğitim faaliyetlerinde bulunmak için seçtiği ülkelerden bir diğeri de Senegal'dir. Senegal, Batı Afrika'da bulunan ve bulunduğu bölgede en güçlü yerel kültüre sahip olan ülkelerden bir tanesidir. Senegal Fransız sömürgeciliğinin izlerini halen güçlü bir şekilde taşıyan bir ülke olmasına rağmen tarihinde Fransa'nın dışında diğer büyük güçlerin sömürgecilik faaliyetlerine de ev

²⁹⁷ France Diplomatie. Country Files. **France and Morocco.**

<http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/maroc/la-france-et-le-maroc/> Erişim Tarihi: 15.06.2014

²⁹⁸ France Diplomatie. Country Files. **France and Tunisia.**

<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/tunisia-286/france-and-tunisia/> Erişim Tarihi: 15.06.2014

²⁹⁹ Agence CampusFrance. **Rapport d'activité 2012.**

http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2012.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

sahipliği yapmıştır. Bunun nedeni Senegal'in büyük güçler tarafından bulunduğu bölgedeki diğer ülkelere kolaylıkla ulaşılabilir bir merkez olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Fransa, böyle bir anlayışla 1902 yılında kurdukları Dakar şehrini diğer Batı Afrika sömürgelerinin merkezi yapmışlardır.³⁰⁰ İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa tarafından vatandaşlık verilen Senegallilerin Fransa'ya yoğun yaşanan göçlerinin önüne birtakım engeller konulmasına karşılık büyük bir Senegal nüfusu ABD'deki Afrika kökenlilerin yanına gitmeye başlamıştır. Bu nedenle günümüzde ABD'de önemli bir Senegal diasporası bulunmaktadır.³⁰¹ Bu nedenlerle, Fransa Senegal üzerinde varolan Fransız etkisinin eğitim yoluyla oluşturulan yeni diaspora ile sürdürülebilirliğini sağlamak istemektedir. Bununla beraber bölgesel bir güç olma arzusunda olan Senegal üzerinde sürdürülebilir Fransız etkisi Fransa tarafından bir anlamda eski Fransız Batı Afrikası³⁰² uzantıları olan Gine, Fildişi Sahilleri, Moritanya, Benin üzerinde de sürdürülebilir, şeklinde algılanmaktadır.³⁰³

Fransa'nın özel eğitim uygulamalarında bulunduğu bir diğer Afrika ülkesi Kamerun'dur. Sömürgecilik döneminde, Kamerun Fransa sömürgesi altında olmasına rağmen, topraklarının küçük bir kısmı da İngiltere tarafından yönetilmekteydi. Dolayısıyla sömürgecilik sonrası dönemde Kamerun'un Fransa ile siyasi, ekonomik ve kültürel bağı daha güçlü olsa da, İngiltere'nin de Kamerun üzerindeki dil ve kültür aracılığı ile kamu diplomasisi çalışmaları halen devam etmektedir.³⁰⁴ Fransa, İngiltere'nin bu çalışmalarını ülkedeki Frankofon kültürüne tehdit olarak görmektedir. Dolayısıyla, Fransa Senegal'e benzer bölgesel güç olma amacındaki dış politika yaklaşımından dolayı benzer hamleleri Kamerun'a da yöneltmektedir. Zira Kamerun bağımsızlık sonrası dönemde yasal olarak dağılmış olan Afrika Birliği'nin bölgesel liderliğine talip olmuş ve dış politikasını buna göre belirlemiştir.³⁰⁵ Bunların yanında Kamerun, Afrikadaki en yüksek okuma yazma

³⁰⁰ Afrika: Zengin Kıtanın Açlık Öyküsü. İlmî toplantılar Serisi. İHH İnsani Yardım Vakfı. Ocak,2007.

³⁰¹ A.g.e

³⁰² 1895-1958 yılları arasında Batı Afrika'daki Fransız topraklarına verilen isimdir.

³⁰³ Schraeder, Peter J. 'Senegal's Foreign Policy: Challenges Of Democratization And Marginalization' Oxford Journals Social Sciences African Affairs Volume 96, Issue 385 Pp. 485-508.

³⁰⁴ Kale, Ndiva Kofele 'Cameroon and Its Foreign Relations' African Affairs, Vol. 80, No. 319 (Apr., 1981), pp. 196-217

³⁰⁵ A.g.e.

oranın sahip olan bir ülkedir.³⁰⁶ Dolayısıyla Fransa ülkede Campus France çalışmalarının daha etkin olmasını desteklemektedir.

3.3) Fransa ile Afrika Ülkeleri Arasındaki Eğitim İşbirliği Anlaşmaları

Fransa'nın Afrika ülkelerine yönelik öğrenci stratejisini anlamak açısından bu ülkelerle Fransa arasında imzalanan Eğitim İşbirliği Çerçeve Anlaşmalarını incelemek faydalı olacaktır.

Tablo 13: Afrika Ülkelerinin Fransa ile Eğitim İşbirliği Anlaşmaları Tarihleri

Ülke Adı	Bağımsızlık Tarihi	Fransa ile Eğitim İşbirliği Anlaşması Tarihi
FRANKOFON AFRİKA		
Kuzey Afrika		
Tunus	1956	26.06.2003
Batı Afrika		
Benin	1960	27.02.1975
Burkina Faso	1960	03.05.1989
Fildişi Sahilleri	1960	23.02.1990
Mali	1960	16.03.1974
Nijer		
Senegal	1960	06.01.1966
Togo	1960	23.03.1976
Sahraaltı Afrika		
Burundi	1962	08.07.1971
Kamerun	1960	20.07.1963
Komorlar	1976	10.11.1978
Kongo	1960	20.07.1971
Cibuti	1967	26.01.1978
Çad	1960	06.03.1976
Gabon	1960	25.08.1972
ANGLOFON AFRİKA		
Kenya	1963	07.06.1972
PORTEKİZ SÖMÜRGESİ		
Angola	1975	19.02.1986
Gine Bisse	1974	12.04.1976

Kaynak: Fransa'nın Dışişleri Bakanlığı'nın resmi internet sitesindeki bilgilerden derlenmiştir.

³⁰⁶ Afrika: Zengin Kıtanın Açlık Öyküsü. İlimi toplantılar Serisi. İHH İnsani Yardım Vakfı. Ocak,2007.

Yukarıdaki tabloda Fransa ile Eğitim İşbirliği anlaşmaları incelenen 18 Afrika ülkesinin bağımsızlık tarihleri ve Fransa ile yapılan Eğitim İşbirliği Anlaşmalarının tarihleri yer almaktadır.

Eski Fransız sömürgesi olan ülkeler de dâhil olmak üzere bağımsızlıklarını kazanan pek çok Afrika ülkesi kısa bir süre sonra Fransa'nın da olduğu dönemin büyük güçleri ile işbirliği anlaşmaları imzalamıştır. Bu işbirliği anlaşmaları ekonomik kalkınmayı hedefleyen teknik, sosyal, kültürel ve eğitim konularında büyük güçlerin sömürgecilik döneminde bu ülkeler üzerinde sahip oldukları egemenlik haklarını dolaylı olarak sürdürmelerini sağlayacak hükümlerin bulunduğu anlaşmalardır.

Fransa'nın Afrika'daki ülkeler ile bağımsızlıklarından kısa bir süre sonra birtakım konularda işbirliği anlaşmaları yaptığı bilinmektedir. Özellikle diğer Afrika ülkelere eski sömürgesi olan ülkelerle bağımsızlıklarından daha kısa bir süre sonra işbirliği anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşmaların yoğunlukla yapıldığı alanlardan biri eğitimde işbirliğidir.

Fransa'nın eski sömürge ülkeleri ile olan eğitim işbirliği anlaşmalarının önsözleri incelendiğinde anlaşmaların amaçlarının ortak yaşam biçimlerine, ülkeler arasındaki özel ilişkiye ve kültürel değerlere yapılan vurgu ile açıklandığı görülmektedir. Bu durum bağımsızlıklarını yeni kazanan diğer Afrika ülkeleri ile yapılan işbirliği anlaşmalarında farklıdır. Örneğin eski İngiliz sömürgesi olan Kenya ya da eski Portekiz sömürgesi olan Angola ve Gine Bisseau ile yapılan eğitim işbirliği anlaşmalarında ise önsözde ulusal bağımsızlık çerçevesinde karşılıklı saygı, uluslararası barış ve güvenliğe katkı, sosyal kalkınmaya yardımcı olma hususlarının vurgulanması dikkat çekmektedir.

Anlaşmalarda Fransa genel itibarıyla eğitim işbirliği anlaşması yaptığı ülkelere uluslararası yükseköğretimlerini geliştirmeleri amacı ile yardım taahhüt eder.

Bununla beraber, hemen hemen tüm eğitim işbirliği anlaşmalarına göre Fransa'nın Afrika ülkeleri ile yaptığı işbirliği anlaşmalarında taraf ülkelerin

temsilcilerinden oluşan bir ‘Ortak Komite’ kurulması öngörülmektedir. Buna göre Ortak Komite yılda en az bir kez toplanır ve eğitim işbirliğinin anlaşma hükümleri uyarınca uygulanıp uygulanmadığı denetler. Ayrıca Ortak Komite yıllık toplantılarında gelecek yıl için eğitim öğretim, araştırma, donanım ve materyal yardımı, öğrenci ve araştırmacıların değişimi için bir miktar fon belirler ve Fransız hükümeti bu fonu anlaşmanın tarafı olan diğer ülkeye aktarır. Ortak Komite ayrıca bu paranın amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını da denetler. Bununla birlikte Ortak Komiteler ülkelerin ulusal kalkınma ihtiyaçlarına göre yardımın niteliğini ve içeriğini her yıl belirler. Eğitim işbirliği çerçevesinde söz konusu işbirliğinin öğrencilere sağlanan burs ve staj imkanları , görevlendirilecek öğretmen ve teknisyen sayısı gibi teknik detaylar alt teminat sözleşmeleriyle belirlenir ve ortak komiteler yine bu sözleşmelerin uygulanabilirliğini denetler.

Ayrıca özellikle yukarıdaki tabloda bulunan Frankofon ülkelerle olan eğitim anlaşmalarında dikkat çeken diğer bir husus taraf ülkelerin tutarlı ve uyumlu eğitim müfredatlarına ilişkin hükümlerdir. Bu hükümlere göre Fransa ders çizelgeleri, anlaşmaya taraf ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında kullanılan öğretim yöntemleri ve bunların düzenlemeleri konusunda yetki edinmektedir.

Fransa’nın Afrika ülkeleri ile imzalamış olduğu hemen hemen tüm eğitim işbirliği anlaşmalarında anlaşmaya taraf olan ülkelerdeki yükseköğrenim kurumlarına her iki ülkenin vatandaşlarının da erişiminin kolaylaştırması yönünde maddeler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte anlaşmaya taraf ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında yapılan ulusal düzenlemelere o ülkede öğrenim gören diğer ülke öğrencilerinin de tabii olacağı belirtilmektedir.

Anlaşmalarda konu edilen diğer bir önemli husus denkliğe ilişkin maddelerdir. Buna göre anlaşmanın tarafı olan ülkelere mezun olan öğrencilerin derece, sertifika ve diplomalarına diğer ülke tarafından denklik verilir. Bu hususa ilişkin hükümler anlaşmanın yürürlüğe girdikten sonra alınan derece, sertifika ve diplomalar için geçerlidir.

Bunlara ek olarak, eğitim işbirliği anlaşmalarında Fransa anlaşma yapılan ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında görevlendirmek üzere öğretim personeli göndereceğini taahhüt eder. Bu personelin özlük hakları da anlaşmalarda belirlenmiştir.

Ayrıca anlaşmalarda Fransa'nın anlaşma yapılan ülkelerdeki okullarına hareket alanı sağlayan hükümler de dikkat çekmektedir.

Kenya gibi Fransızca konuşulan ülkeler dışındaki Afrika ülkeleriyle yapılan anlaşmalarda Fransızca dilinin marka olabilmesini teşvik edilebilmesini öngören hükümler dikkat çekmektedir. Bu amaçla Fransa'dan bu ülkelere öğretmen ve gerekli eğitim öğretim materyalleri gönderilmesi taahhüt edilmiştir.

Bununla birlikte anlaşmaların tamamında yükseköğretimin kalitesi artırılmasını teşvik edilirken, yükseköğretim kurumlarının özerk yapısına bağlı kalınacağı da belirtilmiştir.

3.4) Afrika Ülkeleri Büyükelçilik Temsilcileri ile Görüşmeler

Çalışmanın amacı doğrultusunda bazı Afrika ülkelerinin ülkemizde bulunan büyükelçilikleri ziyaret edilerek, yetkililere Fransa'nın kendi ülkelerindeki uluslararası öğrenci uygulamaları, ülkelerin sürece ne şekilde dâhil olduğu, ülkelerindeki uluslararası öğrencilerin yükseköğretim tercihlerini şekillendiren etmenlerin ne olduğu ve Fransa'nın kendi ülkeleri üzerindeki eğitim politikasına bakış açılarına ilişkin sorular sorulmuştur. Ziyaret edilen büyükelçilikler Batı Afrika ülkelerinden tipik Frankofon Afrika ülkeleri olarak nitelendirilebilecek Senegal ve Benin, Kuzey Afrika ülkelerinden Tunus ve Anglofon Afrika ülkelerinden de Gana'ya ait misyonlar olmuştur.

3.4.1) Senegal Büyükelçiliği ile Görüşme*

Senegal Büyükelçiliği'nde Maslahatgüzar statüsünde görev yapan Moustapha Sokhna Diop ile görüşülmüştür. Kendisi de Fransa mezunu olan Diop,

* Senegal Ankara Büyükelçiliği, Maslahatgüzar Moustapha Sokhna Diop ile görüşme, Ankara, 18.03.2014

konuşmanın başında kendisini Fransa'da her zaman yabancı gibi hissettiğini, Türkiye'yi bu anlamda daha çok sevdiğini belirtmiştir.

Diop'a Senegalli uluslararası öğrencilerin yükseköğretimde tercih ettikleri ilk iki ülkenin Fransa ve Kanada olmasının nedenleri sorulmuştur. Diop'a göre, öğrenciler uluslararası eğitimde ilk olarak Fransa'yı kaçınılmaz olan dil faktörünün yanında, burs imkânları, Senegal'deki üniversiteler ile Fransa'daki üniversiteler arasında imzalanan işbirliği protokollerinin varolması ve üniversiteye kayıt ücretlerinin ucuz olması nedenlerinden dolayı tercih etmektedirler.

Senegalli uluslararası öğrenciler tarafından Fransa'dan sonra Kanada'nın tercih edilmesinin birinci nedeni ise Diop tarafından Fransızca'nın Senegal'in eğitim dili olmasına rağmen, Senegalli öğrencilerin ortaöğretimde ve lisede yoğun bir şekilde İngilizce dili eğitimi almaları olarak belirtilmiştir. Bunun yanında Senegalli öğrencilerin Kanada'da daha çok Quebec eyaletinde eğitim gördüklerini ve bunun sebebinin Kanada'nın Quebec eyaletinde resmi dilin Fransızca olduğunu bildirmiştir. Bunun yanında, Diop, Kanada'yı tercih eden Senegalli uluslararası öğrencilerin Fransa'yı tercih edenlere göre maddi olarak daha rahat kesimlerden olduğunu çünkü Kanada'da eğitimin Fransa'ya göre pahalı olduğunu belirtmiştir.

Diop, kendi öğrenim gördüğü yıllarda Senegalli öğrencilerin Fransa'da daha çok İktisat, Matematik ve Kimya bölümlerini okumayı tercih ettiklerini ancak bu durumun son yıllarda STAPS bölümlerinin lehine değiştiğini söylemiştir. Bununla birlikte Diop Fransa'nın Senegalli öğrencilere daha çok kalkınma ekonomisi bölümleri için burs sağladığını eklemiştir.

Senegal Maslahatgüzarı Moustapha Sokhna Diop, Fransa Kalkınma Ajansı, Fransa Dışişleri Bakanlığı gibi burs veren kuruluşların, burs kontenjanı verileceği bölümler hakkında Senegal'den yönlendirme aldığını belirtmiştir. Buna karşılık Senegal makamlarının ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda Fransa'ya bölümler önerdiğini de eklemiştir. Diop, genel olarak, Senegal'in Fransa'dan ekonomi, çevre bilimleri, tıp, Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimlerini bölümlerinden kontenjan talep ettiğini ifade etmiştir.

Diop, Senegal’de burslarla ilgili tüm iş ve işlemlerin sekreteryasının yürütüldüğü ulusal bir burs idaresinden bahsetmiştir. Buna göre, burs idaresi Senegal Yükseköğretim Bakanlığı’na bağlı bir birimdir ve ‘Ulusal Burslar’ ve ‘Yabancı Ülkeler Tarafından Verilen Burslar’ olarak iki temel birimde görev yapmaktadır. Yabancı Ülkeler Tarafından Verilen Burslar birimi ise Arap ülkeler tarafından verilen burslar, Avrupa Bursları, Amerika Bursları olarak teşkilatlanmıştır. Diop’un ifadesine göre, Senegal Ulusal Burslar İdaresi’nin Paris’te bir şubesi var ve Türkiye’de dâhil olmak üzere Avrupa ülkeleri tarafından verilen bursların tümünün iş ve işlemleri oradan gerçekleştirilmektedir.

Fransa’da öğrenim gören Afrikalı öğrencilerin seviyelerine göre dağılımları incelendiğinde, hemen hemen tüm ülkelerin Fransa’da yüksek lisans öğrenci sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Senegal Büyükelçiliği’nden maslahatgüzar Moustapha Sokhna Diop bu konu hakkında ailelerin lisans düzeyindeki öğrencileri henüz küçük oldukları gerekçesi ile eğitim için başka bir ülkeye göndermek istemediklerini dolayısıyla lisans seviyesindeki Senegalli uluslararası öğrenci sayısının yüksek lisans seviyesindeki öğrencilere göre daha az olduğu şeklinde bilgi vermiştir. Diop, Senegalli öğrencilerin genellikle lisans eğitimini ülkelerinde alıp, yüksek lisans eğitimini Fransa’da gerçekleştirme eğiliminde olduğu bilgisini de sözlerine eklemiştir.

Fransa’da bulunan Senegalli öğrencilerin yaklaşık %85-90 oranında kendi hesabına öğrenim gördüğünü belirtmiştir.

3.4.2) Benin Büyükelçiliği ile Görüşme*

Benin Büyükelçiliği’nde Büyükelçi Kerekou Moise Tchando ile görüşme yapılmıştır.

Büyükelçi, Beninli öğrencilerin uluslararası eğitimde ilk sırada Fransa’yı tercih etmelerini Fransa ile olan tarihsel bağlara ve bunun Benin üzerinde bıraktığı etkilerle yorumlamıştır. Bu etkiler, Fransızca dilinin Benin’de resmi dil olarak kabul edilmesi ve iki ülke arasındaki benzer eğitim sistemi ve idari sistemler olmuştur.

* Benin Ankara Büyükelçiliği, Büyükelçi Kerekou Moise Tchando ile görüşme, Ankara, 20.03.2014

Bununla birlikte, Büyükelçi Fransa ve Benin arasındaki ekonomik ilişkilerin, iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesinin Beninli uluslararası öğrencilerin tercihlerini Fransa lehine şekillendirdiğini belirtmiştir.

Kerekou Moise Tchando, Beninli uluslararası öğrencilerin yükseköğretimde yoğun olarak tercih ettikleri ülkeler sıralamasında Fransa'dan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin gelmesini ise ABD'nin dünya politikasına yön veren süper bir güç olması ile açıklamıştır. Bununla birlikte, Tchando'ya göre, ABD mezunu öğrencilerin iş hayatında saygınlık ve ayrıcalık kazandığı algısı bu tercihte etkili olmaktadır. Ayrıca, Benin eğitim sisteminde Fransızca kadar olmasa da İngilizce eğitiminin verilmesi de etkili olmaktadır. Tchando'nun ifadesine göre, öğrenciler daha fazla ücret ödemeyi göze alıp ABD'de de öğrenim görmek istemektedirler. Tchando ayrıca ABD'nin Beninli öğrencilere tanıdığı burs imkânlarının çok sınırlı olduğunu yalnızca özel araştırmalar için Beninli öğrencilere burs sağladığını belirtmiştir.

Bununla beraber Campus France'in raporları incelendiğinde Beninli öğrencilerin Fransa'dan en çok İktisadi ve İdari Bilimler bölümlerinde, daha sonra ise Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri bölümlerinde öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır. Benin Büyükelçisine bu dağılımın sebepleri sorulmuştur. Büyükelçi bu dağılımın Fransa'nın burs sağladığı bölümlerden kaynaklanabileceğini söylemiştir. Tchando ayrıca Fransa'nın uluslararası spor müsabakalarında kendilerini, fiziken spora yatkın bir milletten olan Afrikalı öğrencilerin temsil etmesini amaçladığından, Afrika ülkelerinden uluslararası öğrencilere Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri bölümlerinde öğrenim görmeleri için burs sağladığını belirtmiştir.

Benin Büyükelçisi, uluslararası eğitim yarışında Afrikalı uluslararası öğrenciler için Fransa ile rekabet edebilir bir konuma gelebilmesi için Türkiye'ye Benin ile iletişim ve ulaşım imkânlarının artırılmasını önermiştir. Bu doğrultuda, Türk Hava Yolları'nın Afrika ülkelerine direkt uçuşlarının arttırılmasının, iki ülke arasındaki ticari ilişkilere de yansıtacağını, bunun da orta vadede Beninli öğrencilerin uluslararası eğitimde Türkiye tercihlerine sirayet edeceğini belirtmiştir.

3.4.3) Tunus Büyükelçiliği ile Görüşme*

Tunus Büyükelçiliği'nde Müsteşarlık görevini yürüten Anis Hajri ile görüşülmüştür.

Hajri, Tunuslu uluslararası öğrencilerin uluslararası eğitimde ilk olarak Fransayı tercih etmelerini, iki ülkede de aynı dilin konuşuluyor olması nedeniyle Fransa'da öğrenimin Tunuslu öğrenciler açısından daha kolay olması ve eğitim sisteminin benzer olması ile açıklamıştır. Bununla beraber, Hajri Tunuslu öğrencilerin uluslararası eğitimde ülke tercihlerinin Fransa'dan sonra Almanya olmasını, Tunus'un Almanya'dan her yıl çok sayıda turist alıyor olmasına ve turizmin önemli bir geçim kaynağı olduğu Tunus'ta turizm ile ilgilenen gençlerin Almanca öğrenmek kaygısı ile genellikle bir yıllık formasyon eğitimi almak istemeleri ile açıklamıştır. Hajri, Tunuslu öğrencilerin uluslararası eğitimde en çok tercih ettikleri üçüncü ülkenin Romanya olmasını da son yıllarda Romanya'da Fransızca dilinde eğitim veren yükseköğretim kurumlarının sayısının arttırılmasına bağlamıştır. Hajri, Alman dilini yayma amacı taşıyan Goethe Enstitüsü'nün Tunus'ta uzun yıllardır faaliyet gösterdiğini belirtmiş, Türkçe dilini ve Türk kültürünü yayma amacı ile kurulan Yunus Emre Enstitüsü'nün bir şubesinin halen Tunus'ta olmamasını Türkiye açısından bir eksiklik olarak ifade etmiştir.

Hajri, Fransız yükseköğretim kurumlarında Tunuslu burslu uluslararası öğrenciler için ayrılan kontenjan ve bölümlerin Fransa tarafından verildiğini belirtmiştir.

Tunus Büyükelçiliği Hajri, Tunuslu öğrencilerin uluslararası eğitimde Türkiye'ye olan eğilimlerinin Fransa ile rekabet edebilir duruma gelebilmesi için, Türkiye'nin zengin kültürünü tanıtım çalışmalarında ön plana çıkarması gerektiğini belirtmiştir. Tunuslu öğrencilere Türkçe'yi ve zengin Türk kültürünü tanıtması için Tunus'ta açılacak bir Yunus Emre Enstitüsü'nün bu amaca hizmet edebileceğini eklemiştir.

* Tunus Ankara Büyükelçiliği, Müsteşar Anis Hajri ile görüşme, Ankara, 21.03.2014

3.4.4) Gana Büyükelçiliği ile Görüşme*

Eski bir İngiliz sömürgesi olan ve bu gün resmi dili İngilizce olan Gana'nın Ankara Büyükelçisi Alhaji Ibrahim Abassile, Gana'nın üç sınır komşusu olan Fildişi Sahilleri, Burkina Faso ve Togo olan Frankofon Afrika ülkelerinin içinde Gana'nın tek Anglofon ülkesi olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bu ülkedeki Alliance Française ve Fransız Kültür Enstitüsünün gerek dil öğretimi gerekse Fransız kültürü çalışmalarını çok aktif bir şekilde gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Abassile bunun yanında Fransa'nın son yıllarda kalkınma yardımları olduğundan bahsetmiştir. Fransa ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ve Fransız yatırımcıların Gana'da yatırım yapmalarının Gana tarafından istenen ve desteklenen bir olgu olduğunu eklemiştir.

Abassile'ye ilk olarak Ganalı uluslararası öğrencilerin yükseköğretimde ilk sırada tercih ettikleri ülkelerin ABD, İngiltere, Güney Afrika ve Finlandiya olmasını nasıl yorumladığı sorulmuştur. Büyükelçi, Ganalı öğrencilerin uluslararası eğitimde ilk üç tercihini bu ülkelerdeki resmi dilin ve eğitim dilinin İngilizce olması ile açıklamıştır. Büyükelçi Ganalı öğrencilerin uluslararası eğitimde tercih ettikleri dördüncü ülkenin Finlandiya olmasını ise Finlandiya'nın Ganalı öğrencilere sunduğu burs imkânları ve eğitim olanakları ile açıklamıştır.

Ganlı öğrencilerin Fransa'da yoğun olarak öğrenim gördükleri alanların ilk olarak Edebi ve Beşeri Bilimlerdir. Gana'nın Ankara Büyükelçisi Abbasile bu durumu farklı bir dil öğrenerek Fransa'da öğrenim görmeyi tercih eden Ganalı öğrencilerin Fransız Edebiyatı ve Kültürüne olan ilgilerinin bu tercihe etki ettiğini belirtmiştir. Büyükelçi, Fransa'da öğrenim gören Ganalı öğrencilerin fakültelerin Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri bölümlerinde öğrenim görmelerini Fakültenin spor ile ilgili derslerin yanında nöroloji bilimi, biyomekanik, psikoloji, sosyal bilimler ve işletme gibi dersler vermesine öğrencilerin fiziksel özelliklerinin özellikle atletizm dalına uygun olmasına bağlamıştır. Abbasile'ye göre, tıp ve diğer sağlık bilimlerine yerleşemeyen öğrenciler bu bölümü tercih etmektedirler.

* Gana Ankara Büyükelçiliği, Büyükelçi Alhaji Ibrahim Abassile ile görüşme, Ankara, 24.03.2014

Gana Büyükelçisi, Fransız makamlarının burslu Ganalı öğrencilere tahsis edilen kontenjan ve bölüm belirlemelerinde Ganalı makamlarla istişare halinde karar verdiklerini ancak burslu öğrencilerin tercihlerini kendilerinin yaptığını belirtmiştir.

3.5)Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Gerek Kuzey Afrika gerekse Sahraaltı Afrika ülkelerini kapsayan Afrika kıtası ülkeleri ile ilişkiler, Türkiye ile tarihsel bir yakınlık içerisinde olmasına rağmen 1998 yılına kadar Türk dış politika konularının gerisinde kalmıştır.

‘1998 yılında Afrika ülkeleriyle siyasi, askeri, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize bir ivme kazandırmak amacıyla “Afrika'ya Açılım Eylem Planı” oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Dış Ticaret Müsteşarlığınca 2003 yılı başında “Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi” hazırlanmış ve 2005 yılı hükümetimiz tarafından “Afrika Yılı” ilan edilmiştir.’³⁰⁷

1998 yılındaki Afrika Açılımı Eylem Planı girişiminden sonra Türk Dış Politikası'nın bu bölgeye olan ilgisi sekteye uğrasa da, 2005 yılında yeni ekonomik ve ticari işbirliği anlaşmaları, ekonomik ve siyasi ikili mekanizmaların tesis edilmesi gibi girişimler ile Afrika ülkeleri ile ilişkilerimiz çeşitlendirilmiştir.³⁰⁸

Türk Dış Politikası'nda Afrika Açılımı olarak bahsedilen bu girişimlerin bir parçası da başarılı, ülkelere döndüklerinde kariyer sahibi olabilecek ve Türkiye'nin kültürel diplomasi politikası uygulamaları ile yumuşak gücünü ülkelere taşıyabilecek Afrikalı uluslararası öğrencilerin Türkiye Bursları kapsamında Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmelerini sağlamaktır. Ancak bahsedilen nitelikteki Afrikalı uluslararası öğrencilerin yükseköğrenim için Türkiye'yi tercih etmeleri istenilen boyutta değildir. Bu anlamda Fransa, özellikle Frankofon Afrika ülkeleri kökenli uluslararası öğrencilerin en fazla öğrenim görmeyi tercih ettiği ülkelerin başında gelmektedir. Dolayısıyla Fransa Afrika kıtasında bu anlamda Türkiye açısından rakip bir ülke konumundadır. Bu çalışmanın amacı, Fransa'nın bu üstünlüğünün nedenlerini araştırmak ve Türkiye'ye bu anlamda

³⁰⁷ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. **Afrika Ülkeleri İle İlişkiler**
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> Erişim Tarihi: 04.12.2013

³⁰⁸ Afrika Ülkeleri İle İlişkiler. a.g.e.

stratejiler belirlemektir. Bu amaçla bir sonraki başlıkta yer verilen hipotezlerin doğruluğu sınanılacaktır.

Hipotezlerin sınanabilmesi için oluşturulan soruların doğrulanması amacı ile bir kısmı daha sonradan Türkiye’de öğrenim gören Fransa yükseköğretim okullarından mezun 5 Afrika kökenli uluslararası öğrenci ile derinlemesine mülakat yapılacaktır. Öğrencilerin hipotezler doğrultusunda hazırlanan derinlemesine mülakat sorularına verdikleri yanıtlar incelenecektir.

Konu ile ilgili derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin profilleri şu şekildedir:

- Jean Philip Kongo vatandaşıdır. Müslüman’dır. Lisans eğitimini Senegal’in başkenti Dakar’daki Cheikh Antadiop Üniversitesi’nin Kimya-Gıda mühendisliği bölümünde tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini ise Fransa’nın Toulouse şehrindeki Paul Sabatier Üniversitesi’nin İşletme Mühendisliği bölümünde yapmıştır. Şu anda Türkiye Bursları ile ülkemizde doktora eğitimi almaktadır.
- Bassirou Bande; Burkina Faso vatandaşıdır. Dini Hristiyan’dır. Lisans eğitimini Benin’de İnşaat mühendisliği alanında tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini ise Foundation 2ie programı kapsamında kendi üniversitesi ile Fransa’daki Compiègne Teknoloji Üniversitesi arasındaki protokol ile şehir mühendisliği alanında yapmıştır. Şu anda doktora eğitimini ülkemizde Türkiye Bursları kapsamında Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlamacılığı bölümünde almaktadır.
- Gregue Nguete Bimbi; Gabon vatandaşıdır. Hristiyan’dır. Lisans eğitimini Senegal’in başkenti Dakar’da bulunan Sahel Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimine yine Dakar’da bulunan Cheikh Anta Diop Üniversitesi’nde başlamıştır. Üniversitesi ile Limoges Üniversitesi arasındaki protokol kapsamında Fransa’da bulunan Limoges Üniversitesi’nde tamamlamıştır.

- Xavier-Arnaud Bekıma; Kamerun vatandaşıdır. Hristiyan'dır. Paris X Nanterre Üniversitesi'nde özel hukuk alanında lisans eğitimi almış ve şu anda aynı üniversitede iş hukuku alanında yüksek lisans yapmaktadır.
- Ovono Ella Loic Arsène; Gabon vatandaşıdır. Dini Hristiyan'dır. Lisans eğitimini Fransa'nın Clermont-Ferrand kentinde Auvergne Üniversitesi'nde Özel Hukuk alanında tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini ise İş Hukuku alanında almaktadır.

3.6) Hipotezler

H1: Kültürel diplomasi kapsamındaki öğrenci değişim programları gidilen ülke hakkındaki algıların oluşumuna/ değişimine etki etmektedir.

H2: Eski Fransız Sömürge ülkelerinde öğrenci değişim programlarının tercihinde Fransızca biliyor olmak etkilidir.

Tablo 14: Hipotezleri Sınayan Sorular

Sınanan Hipotezler	Soru
H1	Fransa'da öğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan Fransa algınızda bir değişiklik oldu mu? Cevabınız evet ise, lütfen açıklayınız.
H1	Fransa'dan öğrenim gördükten sonra Fransız medeniyeti hakkında düşünceleriniz değişti mi? Olumlu? Olumsuz? Açıkça belirtiniz.
H1	Fransa'da öğrenim gördükten sonra o ülke vatandaşlığına sahip olmak istediniz mi?
H2	Fransa'da öğrenim görmeye karar vermenizde etkili olan en önemli faktör nedir?
H2	Fransa'da öğrenim görmek istemenizde ülkeniz ile Fransa arasındaki tarihsel bağların bir etkisi olabilir mi?
H2	Fransızca biliyor olmanız sizi Fransa'ya yakın hissettiriyor mu?
H2	Fransızca bildiğiniz için mi Fransa'da eğitim gördünüz?
H2	Fransızca bilmeseydiniz Fransa'da eğitim görmek ister miydiniz?

3.7) Araştırma Bulguları ve Araştırmanın Sonucu

Hipotez 1: Kültürel diplomasi kapsamındaki öğrenci değişim programları gidilen ülke hakkındaki algıların oluşumuna/ değişimine etki etmektedir.

Yurtdışında alınan bir yükseköğretim eğitimi, eğitim alan uluslararası öğrencinin o ülke hakkındaki algısına etkide bulunmaktadır. Bu doğrultuda, katılımcılara sorulan ilk soru şu şekildedir: “*Fransa'da öğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan Fransa algınızda bir değişiklik oldu mu? Cevabınız evet ise, lütfen açıklayınız.*” Bu soruyu destekleyen cevaplar şu şekildedir:

Jean Philip, okumak için gitmeden önce Fransa'nın refah içinde bir ülke olduğunu düşündüğünü ancak oraya gittiğinde ise ekonomik krizden dolayı maddi şartların eğitim sisteminden kültürel yaşama kadar pek çok şey hakkında fikrinin değiştiğini söylemiştir. Philip'in algısı olumsuz yönde de olsa, Fransa'da yükseköğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan Fransa algısında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bassirou Bande ise Fransa'da yükseköğrenim görmeden önce bunun kendisi gibi Afrika kökenli öğrenciler için çok önemli bir fırsat olduğunu düşündüğünü ancak sonrasında bu fikrinin değiştiğini belirtmiştir. Bande, algısındaki bu değişimi iki nedene bağlamıştır: Sosyal hayatta Fransa'da yaşayan insanlarda yardımlaşma ve arkadaşlık duygularının olmaması ve ekonomik krizden dolayı hayat şartlarının zorlaşmasıdır.

Gregue Nguete Bimbi, Fransaya gitmeden önce, tarihsel bir geçmişleri olduğu için insanların siyah insanlara farklılıklara aşına olduklarını düşündüğünü ancak bariz bir kötü davranışa maruz kalmamasına rağmen kendileri hakkında iyi şeyler düşünmediklerini hissettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, hayatın düşündüğünden daha zor ve daha pahalı olduğunu anladığını ifade etmiştir. Yine Bimbi'nin de Fransa'da öğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan Fransa algısında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Xavier-Arnaud Bekıma da hayal edilen ile gerçek arasında her zaman bir fark olduğunu, bunu Fransa'ya okumaya gittiğinde anladığını ifade ederek birinci hipotezi doğrulayan bir yanıt vermiştir.

Loic Arsène ise Fransa'ya gitmeden önce akademik açıdan beklentisinin yüksek olduğunu ve sonradan bu beklentisinin karşılandığını ifade eden cevabı ile hipotezi doğrulamamıştır.

Görüldüğü gibi Fransa'da öğrenim gören beş uluslararası öğrenciden dördü, eğitim için Fransa'ya gitmeden önceki Fransa algıları ile gittikten sonraki algılarının birbirinden çok farklı olduğunu söyleyerek ilk hipotezi doğrulamışlar, içlerinden bir tanesi Fransa'da eğitimin beklentilerini karşıladığını söyleyerek hipotezi

doğrulamamıştır. İlk hipotezin doğruluğunu sorgulayan ikinci soru ise *“Fransa’da öğrenim gördükten sonra Fransız medeniyeti hakkında düşünceleriniz değişti mi? Olumlu? Olumsuz? Açıkça belirtiniz.”*dir.

Jean Philip, Fransa’da eğitimi için bulunduğu sürenin sonunda Fransa’nın gelişmişlik düzeyi ile algısının olumsuz yönde değiştiğini belirterek ilk hipotezi doğrulamıştır.

Bassirou Bande de Fransa’ya gitmeden önce medya aracılığı ile kendisinde oluşan Fransız medeniyeti algısının Fransa’da öğrenim gördüğü esnada olumsuz bir şekilde değiştiğini ifade etmiş, böylelikle ilk hipotezi doğrulamıştır.

Xavier-Arnaud Bekima da yükseköğretimi için Fransa’da yaşadığı süre esnasında Fransız medeniyeti ile ilgili daha önce edindiği izleminin olumsuz yönde değiştiğini belirtmiştir. Bekima böylelikle ilk hipotezi doğrulamıştır.

Gregue Nguele Bimbi ise Fransız medeniyetine ilişkin algısının Fransa’da öğrenim gördüğü esnada değişmediğini, daha önce edindiği Fransız medeniyetinin gelişmişlik düzeyinin beklediği gibi olduğunu söyleyerek, ilk hipotezi doğrulamamıştır.

Loic Arsène de Fransız medeniyetine ilişkin algısının Fransa’daki eğitiminde değişmediğini söyleyerek ilk hipotezi doğrulamamıştır. Böylelikle ilk hipotezin doğruluğunu sorgulayan ikinci soruya öğrencilerin üçünden hipotezi doğrulayan, diğer ikisinden ise doğrulamayan yanıtlar alınmıştır.

İlk hipotezin doğruluğunu sorgulayan üçüncü soru ise *“Fransa’da öğrenim gördükten sonra o ülke vatandaşlığına sahip olmak istediniz mi?”* dir. Bu soruya Bassirou Bande, Gregue Nguele Bimbi, Loic Arsène Fransa’da eğitim alarak kendi ülkelerini Fransa’nın gelişmişlik seviyesine çekmeyi hedeflediklerini ve asla Fransa vatandaşlığına geçmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Jean Philip ve Xavier-Arnaud Bekima isimli öğrenciler ise kendilerine pretij ve ayrıcalık kazandıracağını düşündüklerinden Fransa vatandaşlığına geçmek isteyebileceklerini belirtmişlerdir.

Hipotez 2: Eski Fransız Sömürge ülkelerinde öğrenci değişim programlarının tercihinde Fransızca biliyor olmak etkilidir.

Uluslararası eğitim hareketliliğinde öğrenciler tarafından öğrenim görülecek ülkenin tercihinde o ülkede konuşulan dili biliyor olmak önemli bir etkidir. Bu doğrultuda oluşturulan ikinci hipotezi doğrulamak amacı ile katılımcılara yöneltilen ilk soru “*Fransa’da öğrenim görmeye karar vermenizde etkili olan en önemli faktör nedir?*” dir.

Jean Philip, yükseköğrenim için Fransayı tercih etmesine neden olan en önemli faktörü Fransızca biliyor olmak olarak cevaplamıştır. Bununla birlikte Philip, Fransa tercihindeki diğer önemli bir etkenin daha önce Fransa’da öğrenim görmüş olan Senegalli akademisyenlerin yönlendirmeleri olduğunu belirtmiştir. Philip, böylelikle ilk hipotezi doğrulamıştır.

Bassirou Bande de yükseköğretimi için Fransayı seçmesinde en önemli etkenin Fransızca biliyor oluşu olduğunu ifade etmiş, ancak ikinci önemli faktörün ise ülkesinde lisans eğitimi aldığı üniversite ile içinde Fransa’daki üniversitelerinde olduğu Avrupa’da mühendislik alanında en başarılı üniversiteler arasında protokolün olmasını eklemiştir. Bande, Fransa’dan aldığı diplomanın dünyanın pek çok ülkesinde akreditasyonunun olmasının da bu tercihinde önemli bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Bande’nin cevabı hipotezi doğrular niteliktedir.

Gregue Nguele Bimbi de Fransa’da yükseköğretim görme tercihini Fransızca biliyor oluşunun şekillendirdiğini ifade ederek hipotezi doğrulamıştır.

Hukuk altyapısı olan Xavier-Arnaud Bekima da Fransa’da yükseköğretim görme tercihini kendi ülkesinin hukuk dilinin Fransızca olması olarak açıklayarak hipotezi doğrulamıştır.

Loic Arsène ise yükseköğretim eğitimi için Fransa’yı tercih etmesinde Fransızca biliyor oluşunun önemli bir etken olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, yeni bir bakış açısına sahip olmak, farklı kültürler keşfetmek ve Fransız bir Gabonlu

olarak sahip olduğu bilgi ile kazandığı yeni bilgileri birleştirerek kişisel gelişimime katkıda bulunmak amaçlarının da bu kararında etkili olduğunu belirtmiştir. Arsène bu cevabı ile sorgulanan hipotezi doğrulamıştır.

İkinci hipotezi doğrulamak amacıyla katılımcılara sorulan diğer bir soru “*Fransa’da öğrenim görmek istemenizde ülkeniz ile Fransa arasındaki tarihsel bağların bir etkisi olabilir mi?*” idir. Jean Philip bu soruya tarihsel bağların da Fransa’da öğrenim görmek istemesinde etkili olduğunu fakat Fransızca biliyor olmasının daha önemli bir neden olduğunu söyleyerek hipotezi doğrulamıştır.

Bassirou Bande Fransa’da öğrenim görmesi ile ülkesi ve Fransa arasındaki tarihsel bağların etkili olabileceğini söyleyerek ilk hipotezi doğrulamıştır.

Gregue Nguete Bimbi de yükseköğrenim için Fransa’yı tercih etmesinin Fransa ile kendi ülkesinin tarihsel bağlarının olmasının kaçınılmaz sonuçlarından biri olduğunu belirtmiş ve bu cevabı ile hipotezi doğrulamıştır.

Xavier-Arnaud Bekıma ve Loic Arsène yükseköğrenimlerinde Fransayı tercih etmelerinde ise Fransa ile kendi ülkeleri arasındaki tarihsel bağların direkt bir etkisinin olmadığı ifade ederek bu hipotezi doğrulamamışlardır.

Afrika ülkeleri kökenli uluslararası öğrencilerin yükseköğrenimde Fransayı tercih etmelerinde Fransızca biliyor oluşlarının etkili olduğuna dair hipotezi doğrulamaya yönelik katılımcılara yöneltilen diğer bir soru ise “*Fransızca biliyor olmanız sizi Fransa’ya yakın hissettiriyor mu?*” dur. Bu soruya derinlemesine mülakat yapılan tüm Afrika kıtası kökenli uluslararası öğrenciler ‘evet’ cevabı vererek hipotezi doğrulamışlardır.

Aynı hipotezi doğrulamak için öğrencilere yöneltilen diğer bir soru ise “*Fransızca bildiğiniz için mi Fransa’da eğitim gördünüz?*” dür. Bu soruya Gregue Nguete Bimbi ve Loic Arsène ‘evet’ cevabını vermişlerdir. Bande de Fransızca biliyor oluşunun bir etken olduğunu ama bunun yanında Fransa’nın eğitim kalitesinin de diğer etken olduğunu belirtmiştir. Bimbi, Arsène ve Bande bu cevapları ile hipotezi doğrulamışlardır.

Jean Philip ve Xavier-Arnaud Bekıma ise bu soruya ‘hayır’ cevabını vererek hipotezi doğrulamamışlardır.

Aynı hipotezi doğrulamak amacı ile katılımcılara yöneltilen diğer bir soru ise “*Fransızca bilmeseydiniz Fransa’da eğitim görmek ister miydiniz?*”dir. Xavier-Arnaud Bekıma ve Loic Arsène Fransızca bilmiyor olsalardı yükseköğrenim eğitimi almak için Fransıyı tercih etmemeyeceklerini söyleyerek bu hipotezi doğrulamışlardır. Jean Philip, Bassirou Bande, Gregue Nguele Bimbi ise üniversitelerinin başarısı, kültürel zenginliği gibi nedenlerden dolayı Fransızca bilmeselerdi bile Fransa’da okumak isteyebileceklerini söyleyerek hipotezi doğrulamamışlardır.

3.7.1) Araştırma Sonucunun Değerlendirilmesi

Bu başlık altında Fransa’da öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlar ile sınanan hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı araştırılıacaktır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda önceki başlıklarda incelendiği üzere 2 adet hipotez belirlenmiştir. Bunlardan birincisi kültürel diplomasi kapsamındaki öğrenci değişim programları ile gidilen ülke hakkındaki algıların oluşumuna/ değişimine etki ettiği yönündeki hipotezdir.

Hipotez 1’in sınama sonuçlarından da görüldüğü üzere derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin çoğunun cevapları Fransa’da öğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan ve Fransız medeniyeti algılarının değiştiği yönündedir. Hatta ve hatta Fransa’da öğrenim gördükten sonra Fransız vatandaşlığına geçme yönünde irade değişikliğine ilişkin soruya derinlemesine mülakat yapılan beş öğrenciden ikisi olumlu yanıt vermiştir. Bu oran çoğunluk sağlamasa da, oransal olarak önem taşımaktadır.

Tablo 15: Hipotez 1'in Sınama Sonuçları

Hipotez 1	S1: Öğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan algısı değişmiştir.	S2: Öğrenim gördükten sonra Fransız medeniyeti hakkında algısı değişmiştir.	S3: Öğrenim gördükten sonra Fransız vatandaşlığına geçmek istemiştir.
Destekleyen	4	3	2
Desteklemeyen	1	2	3

Hipotez 2 ise özellikle eski Fransız sömürge ülkelerindeki öğrencilerin uluslararası eğitimde Fransa tercihlerinin şekillendiren en önemli faktörün Fransızca biliyor oluşları ile ilgili olmasıdır. Bu hipotezi derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin hepsinin Fransa'da öğrenim görmeye karar vermelerinde en etkili faktörlere ilişkin sorulan soruya Fransızca biliyor olmak ve tamamının Fransızca biliyor olmalarının Fransa'ya yakın hissettirdiğine ilişkin yanıtları doğrulamıştır. Bununla birlikte öğrencilerin %60'ının sırf Fransızca bildikleri için Fransa'da öğrenim gördükleri ve Fransızca bilmeseydi Fransa'da öğrenim görmek istemeyecekleri yönündeki cevapları da bu hipotezi doğrulamıştır.

Ayrıca özellikle eski Fransız sömürgesi olan Afrika ülkelerindeki üniversitelerde başarılı akademisyenlerin de Fransa mezunu olduğu ve öğrencileri özellikle lisansüstü eğitim için Fransa'ya yönlendirdikleri bilinmektedir. Derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerden Jean Philip Fransa'da okuma nedenlerinden birini kendi öğrenim gördüğü Fransa mezunu Senegalli akademisyen tarafından yönlendirilmesine bağlamaktadır.

Bununla birlikte Fransa'daki pek çok üniversitenin Afrika'daki üniversitelerle imzaladıkları protokoller uyarınca iki ülkedeki üniversite arasında yürütülen değişim programları uygulamaları sayesinde Afrikalı öğrenciler Fransa'daki üniversiteleri tanımakta ve bi üst düzey eğitimleri için hedeflerine koymaktadır.

Bununla birlikte Afrikalı öğrencilerin Fransa hakkındaki algısı da onların uluslararası eğitimde Fransa tercihini şekillendiren önemli bir unsurdur. Derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin büyük bir kısmının Fransa'da konuşulan

dile, sisteme hâkim oldukları halde net olarak ayrımcı bir tavır ile karşılaşmasalar dahi kendilerini yabancı gibi hissettiklerini belirtmektedir.

Tablo 16: Hipotez 2'nin Sınama Sonuçları

Hipotez 2	S3: Fransızca bilmek Fransa'ya yakın hissettirmektedir.	S4: Fransızca bildiği için Fransa'da öğrenim görmüştür.	S5: Fransızca bilmeseydi Fransa'da öğrenim görmek istemezdi.
Destekleyen	5	3	3
Desteklemeyen	-	2	2

Sonuç olarak “Kültürel diplomasi kapsamındaki öğrenci değişim programları gidilen ülke hakkındaki algıların oluşumuna/ değişimine etki etmektedir.” hipotezi doğrulanmıştır. “Eski Fransız Sömürge ülkelerinde öğrenci değişim programlarının tercihinde Fransızca biliyor olmak etkilidir.” olan ikinci hipotez de doğrulanmıştır.

3.8) Genel Değerlendirme

Bu başlık altında, çalışmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen derinlemesine mülakat sonuçları, Fransa'nın ilgili kuruluşlarının konu ile ilgili raporlarının değerlendirilmesi ve büyükelçiliklerle görüşmelerin sonuçları birarada değerlendirilecektir.

Çalışmanın ‘Araştırma Sonucunun Değerlendirmesi’ başlığında, derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar, çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezlerin sınanması amacıyla değerlendirilmiştir. Genel Değerlendirme başlığının altbaşlıklarında ise derinlemesine mülakatlı sonuçları, Senegal, Benin, Tunus ve Gana'nın Ankara'daki Büyükelçilik yetkilileri ile yapılan görüşmeler ve Fransa'nın yabancı öğrencilere ilişkin tüm iş ve işlemlerini koordine eden kurumu olan Campus France'ın raporlarının birlikte analiz edilmesinin sonucunda ön plana çıkan hususlar değerlendirilecektir.

3.8.1) Fransa'da Öğrenim Gören Afrikalı Öğrenci Sayısının Değerlendirilmesi

Campus France'ın raporlarında Fransa'da öğrenim gören Afrika ülkeleri kökenli öğrenciler incelendiğinde, Fransa'da bulunan tüm uluslararası öğrenciler

içerisinde Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika ülkeleri kökenli öğrencilerin sayısının neredeyse %50 gibi ezici bir üstünlüğe sahip oldukları görülmüştür. Fransa'da bulunan Afrikalı öğrenci sayılarının istisnai sayılabilecek olayların olduğu yıllar dışında her yıl %1,2 ila %2,3 oranında arttığı görülmektedir. İstisnai sayılabilecek olaylara Arap Baharı isabetli bir örnek olacaktır. Nitekim 2009 yılında Fransa'daki Tunuslu öğrencilerin sayısının bir önceki yıla göre %4,9 gibi büyük bir oranda azalması Arap Baharı olaylarının Tunuslu öğrencileri etkilemesinin bir sonucudur. Campus France yetkilileri bu düşüşü Tunus'ta 2008/2009 akademik yılı başvuru döneminde bahsedilen olaylardan dolayı tanıtım faaliyeti gerçekleştirilememelerine bağlamaktadır. 2010/2011 eğitim öğretim yılında da bu ülkeden Fransa'daki yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptıran öğrencilerin sayısında düşüş yaşandığı kaydedilmektedir.

3.8.2) Fransa'da Öğrenim Gören Afrikalı Öğrencilerin Uluslararası Eğitimde Ülke Tercihlerinin Değerlendirilmesi

Afrikalı öğrencilerin uluslararası eğitimde tercih ettiği ilk beş ülkeyi gösteren tablo, derinlemesine mülakat yapılan öğrencilerin kendilerine konuya ilişkin yöneltilen sorulara cevapları ve Büyükelçilik temsilcilikleri ile görüşmelerin sonucunda Afrika kıtasındaki uluslararası öğrencilerin yükseköğretimde ülke tercihlerini etkileyen birkaç unsur olduğu görülmüştür. Bunlar, altbaşlıklarda ayrıntılarıyla incelenen öğrencilerin o ülkelerdeki eğitim diline ve eğitim sistemine hâkim olmaları, tercih edilen ülke tarafından uluslararası öğrencilere sağlanan eğitim imkânları ve tercih edilen ülkedeki bir yükseköğretim kuruluşundan alınacak diplomanın uluslararası geçerliliğe sahip olması gibi unsurlardır.

3.8.2.1) Dil Faktörü

Fransa'yı ilk sırada tercih eden öğrencilerin Frankofon Afrika ülkelerinden, İngiltere veya ABD'yi ilk sırada tercih eden öğrencilerin Gana, Güney Afrika, Kenya ve Nijerya gibi Anglofon ülkelerden olduğu görülmektedir.

Bir uluslararası öğrencinin eğitimi için yaptığı ülke tercihinde, tercih ettiği ülkede konuşulan dili biliyor olmasını eski İngiliz sömürgesi olan Afrika ülkelerindeki uluslararası öğrencilerin İngiltere ve ABD'yi, eski Portekiz sömürgesi

olan Angola'daki uluslararası öğrencilerin de Portekiz ve Belçikayı tercih etmeleri de kanıtlamaktadır.

Bir uluslararası öğrencinin kendi ülkesinden başka bir ülkede eğitim almak istemesinde etkili olan en önemli faktörün öğrencinin o ülkede konuşulan dili biliyor olması hipotezini doğrulayan araştırma sonuçları yalnızca Fransa'da öğrenim görmüş olan öğrenciler ile yapılan derinlemesine mülakat sonuçları değildir. Bununla birlikte, Afrikalı Öğrencilerin Tercih Ettiği İlk Beş Ülke başlığı altında Campus France'ın ülke raporlarından derlenen bilgiler ile oluşturulan tablo incelendiğinde, Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi istisnai bir ülkenin dışında Fransızca konuşulan Afrika ülkelerinin tamamına mensup öğrencilerin uluslararası eğitimde ilk sırada Fransa'yı tercih ettikleri görülmektedir. Frankofon Afrika ülkeleri kökenli uluslararası öğrencilerin Fransa'dan sonra tercih ettikleri ülkelere bakıldığında ya Fas ve Madagaskar gibi Fransızca konuşulan diğer Afrika ülkeleri ya da Almanya, ABD, Kanada ve İspanya gibi gelişmiş ülkeler olduğu görülmektedir. Bu da gösteriyor ki özellikle Frankofon Afrika ülkeleri kökenli uluslararası öğrenciler uluslararası eğitim alacakları ülkeler arasından öncelikle dilini bildikleri ülkeleri tercih etmekte ancak ikinci sırada ise ya aynı dili konuştukları ve kültürünü yakın buldukları ülkelerde ya da yabancı dil öğrenerek gelişmiş ülkelerde öğrenim görmek arasında bir tercih yapmaktadırlar.

Bununla birlikte Gana, Güney Afrika, Kenya ve Nijerya gibi İngilizce konuşulan Afrika ülkelerinin uluslararası eğitimde tercih ettikleri ülkelere bakıldığında, ilk iki tercihlerinin istisnasız ABD ve İngiltere olduğu görülmektedir. Daha sonra çoğunlukla tercih edilen ülkeler ise Avusturalya, Malezya ve Güney Afrika gibi İngilizce konuşulan diğer ülkelerdir. Ayrıca remi dili Portekizce olan eski bir Portekiz sömürgesi olan Angolalı uluslararası öğrencilerin de uluslararası eğitim için ilk sırada tercih ettiği ülkenin Portekiz, ikinci sırada tercih ettiği ülkenin ise Portekizce konuşulan Brezilya olması uluslararası eğitim alınan ülkenin tercihinde dil faktörünün etkili olduğu hipotezini desteklemektedir.

Ek olarak, Senegal Büyükelçiliği ziyaretinde maslahatgüzar Moustapha Sokhna Diop Senegalli öğrencilerin Fransızca konuşabiliyor oluşlarından ve benzer

eğitim sistemlerinden dolayı uluslararası eğitimde ilk tercihlerinin Fransa olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber, Senegalli oğrencilerin uluslararası eğitimde ülke tercihlerinin Fransa'dan sonra Kanada olmasını Senegal'de ortaokul ve liselerde yoğun bir şekilde İngilizce eğitim verilmesi ve Kanada'nın Quebec bölgesinde Fransızca konuşuluyor olması ile yorumlamıştır. Benin Büyükelçisi Kerekou Moise Tchando ile yapılan görüşmede de, Büyükelçi Beninli oğrencilerin en fazla Fransa'yı tercih etme nedenlerini, her iki ülkede de aynı dilin konuşuluyor olması ve benzer yönetim ve eğitim sistemlerine geçerli olmasına bağlamıştır. Ayrıca, Büyükelçi Benin ile Fransa arasındaki ekonomik, siyasi ilişkilere dikkat çekmiştir. Tunus Büyükelçiliği Müsteşar Anis Hajri ile yapılan görüşmede ise Müsteşar yine her iki ülkede de aynı dilin konuşuluyor olmasının Tunuslu oğrencilerin uluslararası eğitimde Fransa tercihlerini açıkladığını belirtmiştir.

Senegal, Benin, Tunus ve Gana Büyükelçilikleri yetkililerinin demeçleri de uluslararası oğrencilerin eğitim almak istedikleri ülke tercihlerinde etkili olan en önemli faktörün oğrencinin o ülkede konuşulan dili biliyor olması hipotezini doğrulamıştır.

Bunun yanında, Avrupa İnsani Bilimler Enstitüsü Paris şubesi Müdürü Ahmad Jaballah ile yapılan görüşmede Afrikalı oğrencilerin Fransızca eğitim veren okullarda eğitim görmeyi tercih ettiklerini, bu sebeple Romanya'da son yıllarda Fransızca eğitim veren okulların sayısının arttırıldığını ve buna bağlı olarak da Afrika lkelerinden Romanya'ya hızlı bir uluslararası oğrenci akışının gerçekleştiği öğrenilmiştir.

3.8.2.2) Eğitim Sistemi Benzerliği Faktörü

Derinlemesine mülakat yapılan oğrencilerin Senegal, Benin, Tunus ve Gana Büyükelçilikleri yetkilileri ile gerçekleştirilen görüşmelerde Fransa'ya çok sayıda uluslararası oğrenci akışı olan ülkeler ile Fransa arasındaki eğitim sistemi benzerliğinin de oğrencilerin Fransa tercihinde etkili olduğu vurgulanmıştır.

Fransa'nın özellikle eskiden sömürgesi olduğu ülkelerde Fransız eğitim sistemini yerleştirmiş, bu ülkelerde bizzat okullar kurmuştur. Örneğin, 1854 yılında

Senegal’de 4 tane Fransız Okulu vardır. 1900 yılına gelindiğinde Fransız Batı Afrika’sında çoğu devlet destekli olan 70 Fransız Okulu bulunmakta idi. 1903 yılından 1924 yılına kadar Fransız yasaları kademeli olarak kolonyal okullardaki kontrolü tamamen Fransız Hükümeti’ne bırakmıştır.

Bununla beraber, Fransa’nın 103 farklı ülkede Fransız eğitim sistemine göre Fransızca dilinde eğitim veren 508 sayıda okulu vardır. Bu okullardan 146 tanesi 28 Afrika ülkesinde ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim vermektedir.* Fransa’nın yurtdışındaki okullarının, bulunduğu ülkelerdeki Fransız çocuklarının kamu eğitim hizmetinden faydalanmasını sağlamak, yabancı öğrencilere Fransız dil ve kültürünü yaymak ve Fransız ve yabancı eğitim sistemleri arasındaki ilişkileri güçlendirmeye katkıda bulunma amacıyla olan Yurtdışında Fransızca Eğitim Ajansı (AEFE)’na bağlı olduğu bilinmektedir.³⁰⁹ Buradan hareketle, Afrika’da bulunan Fransız okullarının özellikle bu ülkelerdeki öğrencileri Fransız eğitim sistemi ile yakından tanıştırmakta ve en başarılı öğrencilere ise Fransa’da yükseköğretim fırsatları kapısını aralamakta olduğu görülmektedir.

Kolonizasyon sonrası dönemde de Afrika ülkeleri bağımsızlıklarını kazanmış olsalar da eğitim sistemi üzerindeki Fransa hegemonyası günümüze değin devam etmektedir. Afrika ülkelerinde de büyük oranda benzer olan üniversite öncesi Fransız eğitim sistemi ise 6 – 11 yaş kapsayan 1. kademe (Enseignement élémentaire) ve 11 – 15 yaş kapsayan 2. Kademe (Collège) ilköğretim ile zorunlu eğitimden sonraki orta öğretim (Lycées) eğitiminden oluşmaktadır. Orta öğretim genel lise, teknoloji liseleri veya meslek liselerinde verilmektedir. Bu okullar, öğrencileri yükseköğrenime hazırlayan ve karma eğitim veren okullardır. Bu okullardan mezun olanlara genel baccalauréat, teknik baalauréat ve teknik sertifika(brevet de technicien) adı verilen mezuniyet belgeleri verilmektedir. İlk iki sertifika öğrencilere yükseköğrenime geçiş olanağı sağlamaktadır. Bu liselerin ikinci sınıfının sonunda öğrenciler iki alandan birini seçer: ES (Ekonomi/sosyal bilimler), L (edebiyat) ve S (bilim) alt dallarını içeren ve mezun olanlara general Baccalauréat

³⁰⁹ Lycée Charles de Gaulle Ankara. **AEFE ve direkt yönetim**
http://www.lcdgankara.org/turkce/AEFE_et_gestion_directe Erişim Tarihi:14.03.2014
* Fransa’nın Afrika Ülkelerinde Bulunan Okullarının Listesi ekte yer almaktadır.

denilen sertifika verildiği genel eğitim ve STT (sciences et technologies tertiaires), STI (sciences et technologies industrielles), STL (sciences et technologies de laboratoire), SMS (sciences médico-sociales) ve EPS (éducation physique et sportive) alt dallarını içeren ve mezunlarına teknik Baccalauréat denilen sertifikanın verildiği teknoloji eğitimidir.³¹⁰

Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin kendi ülkelerinde yükseköğretim öncesi eğitimlerini tamamladıkları bir bakalorya sınav sonuçları olduğundan Fransız üniversiteleri bu öğrencileri değerlendirirken objektif kriterlere göre değerlendirebilme ve en başarılı öğrencileri seçebilme şansına sahiptirler. Afrikalı öğrenciler öğrencilerin Fransa'dan farklı bir ülkede öğrenim görmek istemeleri halinde ortaöğretimi bitirme sınavının yanında o ülke üniversitelerinin belirlediği diğer kriterleri sağlamak için çalışmaları gerekecektir. Dolayısıyla bu durum Fransa'yı bahsedilen öğrenciler için avantajlı kılmakta ve uluslararası eğitimde özellikle eski sömürge Afrika ülkeleri kökenli öğrenciler açısından ilk tercih edilen ülke konumuna getirmektedir.

3.8.2.3) Fransa'nın Sağladığı Eğitim İmkânları

Campus France'ın raporlarında Fransa'da bulunan Afrikalı öğrencilerin sayısına yer verilse de, kaçının burslu kaçının kendi hesabına öğrenim gördüğü bilgisi verilmemektedir. Ancak Senegal Büyükelçiliği ziyaretinde maslahatgüzar Moustapha Sokhna Diop, Fransa'da bulunan Senegalli öğrencilerin yaklaşık %85-90 oranında kendi hesabına öğrenim gördüğünü belirtmiştir. Diop, Fransa'da eğitim maliyetlerinin özellikle üniversite kayıt ücretlerinin diğer ülkelere göre daha uygun olmasının Afrikalı öğrencilerin yükseköğretim için Fransa'yı tercih etmelerinin diğer bir nedeni olduğunu belirtmiştir.

Yine Fransa'nın Afrikalı öğrencilere sağladığı burslar tablosu incelendiğinde, Fransa'nın lisans seviyesinde öğrencilere özel burs programları tahsis etmediği ve lisans seviyesinde öğrencilerin sadece Fransız öğrencilere sağlanan burs

³¹⁰The Official Website Of France. **The French Education System: From Nursery School To High School.** <http://www.france.fr/en/studying-france/french-education-system-nursery-school-high-school.html> Erişim Tarihi: 05.12.2013

programlarına dâhil edildiği görülmektedir. Fransız hükümetinin Afrikalı yüksek lisans seviyesindeki öğrencilere ayırdığı burslara bakıldığında ise yine Fransız öğrenciler ile birlikte verilen bursların yanı sıra Fransız hükümetinin yalnızca lisansüstü seviyelerde sağladığı Teoloji bursları ve başarı odaklı Eyfel bursları, Fulbright / Fransız Hükümeti Öğretim Asistanlığı programı gibi Fransız hükümeti-ABD Hükümeti ortaklığında özel alanlara tahsis edilen burslar, üniversitelerin uygun gördükleri alanlarda kendi inisiyatifleri ile verdiği burslar ve Gabon'daki Fransız Büyükelçiliği eliyle Gabonlu yüksek lisans öğrencilerine sağladığı burslar dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, Fransa'nın Afrikalı öğrencilere sağladığı burslar tablosuna bakıldığında Fransa'nın sayıca az olsalar da doktora öğrencilerine sağladığı bursların çeşitliliğinin daha fazla olduğu görülmektedir. Buradan çıkarımla, Fransa'nın Afrikalı doktora öğrencilerinin sayısının artması yönünde politika izlediği söylenebilir. Bununla beraber, Fransa'nın Büyükelçilikleri vasıtası ile Kenya, Gine Bisse ve Gana gibi Anglofon Afrika ülkelerine özel doktora bursu tahsis ettiği görülmektedir. Bu durum, Fransa'nın kültürel diplomasi araçlarını yalnızca Frankofon Afrika ülkelerinden değil, Anglofon Afrika ülkelerinde de kullanmak istediğini göstermektedir.

Fransa'nın Afrika ülkelerine sağladığı burslardan lisansüstü seviyesinde verilen Teoloji Bursları da dikkat çekmektedir. Bu bursların Orta Doğu, Asya, Latin Amerika ülkelerini de kapsayan pek çok bölgeden öğrencilerin başvurusuna açık ancak Fransızca bilen öğrencilerin tercih nedeni olduğu belirtilmiştir. Bu ifade ile Teoloji Burslarının öncelikle Frankofon Afrika ülkelerinden gelecek öğrencileri işaret etmektedir. Fransa nüfusunun %80-85'i Roman Katolik ve %15'si Protestan, nüfusun geri kalanı ise daha düşük oranlarda Yahudi, Müslüman ve öteki inançlardandır. Fransa'da dini içerikli eğitim veren eğitim kurumlarının çoğunlukla Katolik ve Protestan inancına yönelik eğitim veren okullar olduğu bilinmektedir. Ancak Campus France'ın üye ve işbirliği içerisinde olduğu okul, üniversite ve enstitülerin olduğu listede yalnızca Katolik okullarının isimlerinin olduğu görülmektedir. Bunun anlamı Fransa'nın Teoloji alanında öğrenci çekmek istediği ülkelerde Katolik mezhebinin inançlarını yaygınlaştırmak istemesidir.

Senegal Büyükelçiliği'nde maslahatgüzar olarak görev yapan Moustapha Sokhna Diop, Fransa'nın Teoloji burslarının daha çok ülkede çok az oranda olan Hristiyan yönetici sınıfın çocuklarına yönelik olduğunu belirtmiş, Senegal'deki Müslüman öğrencilerin ise İlahiyat eğitimi için genellikle Arapça'nın da konuşulduğu Kuveyt, Fas, Cezayir gibi yakın bölge ülkelerini tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Fransa, burs programlarının yanı sıra Campus France eliyle Afrika bölgesi ülkelere farklı eğitim programları da uygulamaktadır. Bunlardan en dikkat çeken Afrika'da Girişimciler (Entrepreneurs in Africa) programıdır. Programın amacı, Fransa mühendislik okullarından mezun Afrikalı gençlerin kendi ülkelerinde istihdam edilebilecekleri küçük ve orta ölçekli teknoloji şirketleri kurulmasını sağlayarak Afrika'da yerel girişimciliği teşvik etmektir. Program, genç Afrikalı öğrencilerin Fransa'da mühendislik okullarında eğitim almalarını sağlaması yönüyle eğitim, Afrika'da yerel girişimciliğin ve istihdam koşullarını artırmak amacı taşıması yönüyle ise Fransa'nın Afrika ülkelerine yönelik kalkınma yardımları arasına girmektedir.

114 farklı ülkede 145 bürosu ve 63 şubesi bulunan Campus France'ın tek hizmeti yalnızca bulunduğu ülkelerde Fransa'da eğitim ile ilgilenen öğrenciler için hizmetleri koordine etmek değildir. Bununla beraber, Campus France Fransa'nın buldukları ülkelere yönelik kültürel diplomasi çalışmalarını destekleyici faaliyetlerde bulunmaktadır. Bir önceki başlıkta yer verildiği gibi, Fas'ta öğrenciler, Fransa'dan mezun Faslı kişiler ve ekonomik aktörler arasında bağlantı sağlamak amacı ile oluşturulan 'Club France Maroc' buna bir örnektir. Bununla beraber, Fransa Tunus'ta, Senegal'de, Kamerun'daki üniversiteler ile ve diğer özellikle Frankofon Afrika ülkelerinde Campus France eliyle akademik işbirliği çalışmaları sürdürmektedir.

3.8.2.4) Uluslararası Geçerliliği Olan Bir Diploma Sahibi Olma Faktörü

Dil faktörü ile birlikte çoğu eski Fransız sömürgesi Afrika ülkesinde eğitim sistemlerinin Fransa ile neredeyse tümünden aynı olması öğrencilerin bu tercihlerini şekillendiren diğer önemli bir nedeni de beraberinde getirmektedir. Afrikalı

uluslararası öğrencilerin yükseköğrenimleri için Fransa'yı seçmelerinin diğer bir nedeni ise Fransız üniversitelerinden alacakları diplomanın kendi ülkeleriyle beraber dünyanın pek çok yerinde akredite olmasıdır. Buna ek olarak, özellikle mühendislik alanında Fransa'yı tercih eden öğrenciler ülkelerine döndüklerinde ülkelerindeki Fransız şirketlerinde istihdam edilebilecekleri ihtimalini göz önünde bulundurmaktadır.

Çünkü Afrikalı öğrencilerin Fransa'da bir yükseköğretim kurumuna başvurmak istemeleri halinde kendi ülkelerinde tabi oldukları ortaöğretimi bitirme sınavının (Bakalorya) skorunu aday oldukları üniversiteye ibraz etmeleri yeterli olmaktadır. Ek herhangi başka bir uluslararası sınava girmeleri gerekmemektedir. Bununla beraber Bakalorya sınav skoru farklı ülkelerdeki pek çok üniversitenin de yabancı öğrenci kabul kriterleri arasında yer almaktadır. Bu da bir sonraki eğitimini dünyanın uluslararası eğitimde önde gelen diğer ülkelerinde almayı hedefleyen öğrenciler için Fransa'yı cazip kılan etmenler arasındadır.

3.8.3) Afrikalı Öğrencilerin Fransa'da Öğrenim Gördükleri Bölümlerin Değerlendirilmesi

Fransa'da öğrenim gören Afrikalı öğrencilerin bölümlerine göre dağılımlarına bakıldığında ise Afrikalı öğrencilerin Fransa'da en fazla öğrenim gördükleri alanların Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri, İktisadi ve İdari Bilimler ve Edebiyat Beşeri Bilimler olduğu görülmektedir. Özellikle Kuzey Afrika ülkeleri olan Fas, Tunus ve Cezayirli öğrencilerin Fransa'da ilk sırada Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri bölümlerinde öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Moritanya, Nijer, Senegal, Burundi, Cibuti ve Kamerun gibi ülkelere gelen öğrenciler de Fransa'da en fazla Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri alanında eğitim görmektedir. Benin, Burkina Faso, Togo, Komorlar, Gabon, Çad, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Madagaskar, Gana, Kenya, Nijerya ve Angola gibi ülkelere gelen öğrencilerin Fransa'da yoğunluklu olarak eğitim aldıkları ikinci alan yine Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleridir. Fransa'da öğrenim gören Afrika ülkeleri öğrencilerinin bu bölümlerde yoğunlukla eğitim görmelerinin nedeni bu alanın müfredatında nöroloji bilimi, biyomekanik, psikoloji, sosyal bilimler ve işletme gibi farklı disiplinlere ait derslerin de bulunmasıdır. Özellikle sağlık bilimine ilişkin derslerin

olması tıp okuma hedefinde olup, bu bölüme yerleşemeyen öğrencilerin bölüm tercihlerinin Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri bölümleri lehine etkili olmaktadır.

Fransa'ya spor alanlarında başarı ile temsil eden sporculara bakıldığında sporcuların çoğunun Afrika ülkeleri kökenli oldukları görülmektedir. Fransız milli takımında futbol oyuncusu olan Gana doğumlu Marcel Desailly, Fransa'yı 2010 'dan itibaren olimpiyatlarında temsil eden Kamerunlu atlet Françoise Mbango Etone gibi sporcular buna örnektir. Bu durumdan çıkarımla, bu durum Fransa açısından değerlendirildiğinde spora yatkınlığı olan Afrika kökenli sporcuların kazandığı başarılar Fransa'nın uluslararası kamuoyunda saygınlığını ve bu alanda tanınırlığını sağlayacaktır. Afrika ülkeleri açısından değerlendirildiğinde sportif bir fiziki yapıları ile bilinen Afrikalı öğrenciler bu alanlarda Fransa'nın kendilerini ülkelerinden daha fazla geliştirebilecekleri olanak sağlayacağını düşünülebilecekleri ve ilerleyen yıllarda olimpiyatlarda Fransa'yı temsil ederek kariyerleri açısından tanınır olmak isteyebilecekleri çıkarımına varılmıştır. Sonuç olarak Fransa'da Afrika kökenli öğrencilerin en fazla Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri alanında eğitim görüyor olmasının iki yönlü bir nedeni olduğu da bir gerçektir. Bu durum Spor ve Fiziksel Aktivite Bilimleri bölümlerinin Afrikalı öğrencilerin yoğun olarak eğitim gördüğü disiplinler arasına koymaktadır.

Fransa'da Afrikalı öğrencilerin en fazla öğrenim gördükleri ikinci alan ise İktisadi ve İdari Bilimlerdir. Önceki bölümlerde Fransa'nın Afrika ülkelerinde elit yönetici sınıfı oluşturmak amacı ile koloniyal zamandan itibaren bu bölümlere öğrenci alındığından bahsedilmiştir. Daha sonraki dönemlerde de bu amaç ile bu alanlarda Afrikalı öğrenci kabulleri devam etmektedir.

İktisadi ve İdari Bilimler bölümlerinin ardından Fransa'da Afrikalı öğrencilerin en fazla öğrenim gördükleri alanlar ise Edebiyat ve Beşeri Bilimlerdir. Fransa açısından bu bölümlere uluslararası öğrenci kabulü Fransa'nın kültürel diplomasi çalışmalarına katkı sağlayan bir nitelik taşımaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere, bölümlere ilişkin bilgilerin edinildiği Campus France raporlarından Afrikalı öğrencilerin Fransa'da öğrenim gördükleri bu bölümlerdeki ağırlığının Fransa'nın Afrikalı öğrencilere tahsis ettiği bölümler mi

olduğu yoksa Afrikalı öğrencilerin Fransa'da bu bölümleri okumayı tercih ettiği bilgisine ulaşılamamaktadır. Bu nedenle Senegal, Benin, Tunus ve Gana Büyükelçikleri ile yapılan görüşmelerde, yetkililere Fransa'nın Afrikalı öğrencilere ayırdığı kontenjan ve bölümler belirlenirken, Fransa'nın tüm inisiyatifi kendi elinde mi tuttuğu yoksa karşı ülke makamları ile bir teyakkuz halinde mi karar verildiği sorulmuştur. Senegal Büyükelçiliği temsilcisi bu konuda Fransız makamlarının Senegal makamlarından ihtiyaç duyulan bölümler konusunda görüş aldığını ancak nihai kararı kendilerinin verdiğini belirtmiştir. Benin Büyükelçisi bu soruya Benin ve Fransa makamlarının diplomatik düzeyde müzakereleri sonucunda bölüm ve kontenjan belirlemelerinin gerçekleştiğini bildirmiştir. Tchando bu müzakerelerin sekretaryasının Benin Milli Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Tchando ayrıca Benin makamlarının Fransa'dan bölüm taleplerinin Benin'in ihtiyaçları doğrultusunda olduğunu eklemiştir. Aynı şekilde Gana Büyükelçisi de Fransa'nın Ganalı öğrencilere tahsis edeceği burs ve kontenjanları Gana resmi makamlarına danıştığını ancak yine nihai kararı kendilerinin verdiklerini söylemiştir.

3.8.4) Fransa'da Öğrenim Gören Afrikalı Öğrencilerin Seviyelerine Göre Dağılımlarının Değerlendirilmesi

Fransa'da bulunan Afrikalı öğrencilerin seviyelerine göre dağılımları incelendiğinde, yüksek lisans öğrenci sayısının, sırasıyla lisans ve doktora öğrenci sayısından fazla olduğu görülmüştür. Bunun sebebi Fransa'nın lisansüstü seviyesindeki öğrencilerin kendisine çıktısının daha fazla olacağını düşünmesidir. Fransa'nın burs stratejisi analizi sonuçları da Fransa'nın bu düşünce de olduğunu kanıtlamaktadır. Nitekim Fransa'nın lisans öğrencilerine hiçbir Afrika ülkesi özelinde burs ayırmadığı, burslu Afrikalı lisans öğrencilerinin üniversitelerce kabul aldıktan sonra Fransa'nın tüm yükseköğretim öğrencileri ile birlikte burslandırıldıkları görülmüştür. Ancak yüksek lisans ve doktora burslarında Afrikalı öğrencilere yönelik ülke ve bölümler özelinde burs çeşitliliğinin arttığı da dikkat çekmiştir.

Birkaç istisna dışında, Fransa'da öğrenim gören yüksek lisans öğrenci sayısının lisans seviyesinde öğrenim gören öğrenci sayısından fazla olduğu Frankofon ülkelerinde durum bu şekilde iken Anglofon Afrika ülkelerinde ise lisans seviyesinde Fransa'da öğrenim gören öğrencilerin yüksek lisans ve doktora öğrencilerine göre sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, Fransızcaya hâkim olmayan Anglofon Afrika öğrencilerine daha küçük yaşlardan itibaren daha fazla Fransa'da öğrenim imkânı sağlandığı yönünde yorumlanmaktadır.

Frankofon Kuzey Afrika ülkelerinden Tunus ise diğer ülkelere oranla Fransa'da doktora öğrenci sayısının daha fazla olması nedeniyle bahsedilen istisnalardan bir tanesidir. Bunun nedeni ise Tunus'ta yerel üniversite sistemi en fazla yüksek lisans seviyesine kadar öğrenimi teşvik etmekte olmasıdır. Bununla birlikte Tunus Fransa'ya yoğun bir şekilde göç veren bir ülkedir. Dolayısıyla doktora eğitimi almak isteyen öğrenciler, Fransa'ya göç etmiş yakınlarının desteği ile doktora eğitimi için diğer ülkelere göre daha yoğun olarak Fransa'yı tercih etmektedirler.

Fransa'da öğrenim gören Afrikalı uluslararası öğrencilerin seviyelere göre dağılımının Senegal Büyükelçiliği'nden maslahatgüzar Moustapha Sokhna Diop'un Afrika açısından yorumu bu şekilde iken Fransa açısından da dağılımın lisansüstü öğrenci sayısının lehine olmasının istenilen bir durum olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü lisansüstü öğrencileri yönelimleri belli olmuş, daha vasıflı ve her iki ülke açısından da daha fazla çıktı sağlayacak öğrenciler oldukları bilinmektedir. Ancak lisansüstü seviyesinde öğrenci dağılımına bakıldığında doktora öğrencilerinin sayısının yüksek lisans öğrenci sayısının çok daha altında olduğu görülmektedir. Fransa'nın Afrikalı öğrenciler için tahsis ettiğini doktora burslarının diğerlerine göre çeşitliliğinin daha fazla olmasının nedeni bu sayıyı artırmak ve daha fazla Afrikalı öğrencinin Fransa'da bilimsel araştırma yapmasını sağlamaktır.

SONUÇ

“Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Kültürel Diplomasi ve Fransa’nın Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Programları Örneği” başlıklı bu çalışmada Fransa’nın kamu diplomasisi politikaları kapsamında özellikle birçoğu eski sömürge ülkelerinden olan Afrika ülkelerine yönelik uyguladığı kültürel diplomasi araçlarından uluslararası öğrenci politikası incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde diplomaside güç kavramı ve kamu diplomasisi çerçevesinde diplomasi kavramı ve beraberinde ortaya çıkan yeni aktörler ele alınmış bu süreçte güç kavramının nasıl değişim gösterdiği üzerinde durulmuştur. Bir yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi kavramı tanımlanmış geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisinin özellikleri ortaya konmuştur. Çalışmanın devamında ikinci ve üçüncü bölümlerde ele alınacak Fransa’nın yabancı öğrenci politikalarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacak olan Rhonda Zaharna’nın Kamu Diplomasisinde Enformasyonel ve İlişkisel Modeli incelenmiştir. Kültürel diplomasi kavramı ele alınarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Almanya ve Çin’in kamu diplomasisi araçlarından kültürel diplomasiyi nasıl kullandıkları incelenmiş ve bu ülkelerin diğer ülke hakları üzerinde kültürel diplomasi uygulamaları olarak dil öğretimi, değişim programları, kültür-sanat alanında kendilerini ifade ettikleri çalışmalar ve medyanın kullanımı ön plana çıkmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde kültürel diplomasinin kamu diplomasisinin stratejik öneme sahip olan bir aracı olduğu görülmüş ve bu anlamda çalışmanın devamında Fransız kültürel diplomasi çalışmaları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Fransa’nın kültürel diplomasi stratejisi Zaharna’nın kamu diplomasisi modeline uyarlandığında, Fransa’nın uluslararası kamuoyuna iletmek istediği mesajları Canal France International (CFI), Uluslararası Fransızca Yayınlar Bürosu, Unifrance Films gibi kuruluşlar aracılığı ile ilettiği, dolayısıyla bu kuruluşlar aracılığı ile kamu diplomasisinin enformasyonel boyutunu oluşturduğu görülmektedir. Yukarıda bahsedilen kuruluşların faaliyetlerinde, siyasi destekleyici ile mesajın iletilmek istendiği halk arasındaki kısıtlı ve sınırlı bir ilişki vardır. Bu kamu diplomasisi modelinde hedef kitle pasif veya kısıtlı bir role sahip olduğundan ilişkisel modelde

öngörüldüğü üzere mesajın iletilmek istendiği halkın etkileşimli bir katılımı söz konusu değildir.

İkinci bölümün devamında Fransa'nın özellikle eski sömürgesi olan Afrikalı uluslararası öğrencilere yönelik eğitim değişim aracı ile uyguladığı kamu diplomasisi politikası, tarihsel süreçle beraber düşünüldüğünde ise bu uygulamaların Zaharna'nın ilişki modelinin bir uygulama örneği olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ilişki modelde öngörüldüğü gibi, Fransa'nın Afrikalı öğrenciler üzerindeki eğitim politikasının, Afrika ülkeleri ile Fransa arasında ilişki inşa edici ve uzun vadeli etkisi olan sonuçlar doğurmasıdır. Zaharna'nın ilişki model kamu diplomasisi örnekleri için genellediği gibi kamu diplomasisini uygulayan ülke ile diğer toplumlar arasında iletişim 'dostluk' kavramı üzerinden sağlanmaya çalışılmakta ve halklar arasındaki benzerlikler üzerinden kişilerarası doğrudan iletişim yöntemleriyle bağlantı kurulmaktadır. Bununla birlikte, enformasyonel modelin aksine, Fransa'ya öğrenim görmek üzere giden Afrikalı uluslararası öğrencilerin Fransa'nın Zaharna'nın ilişki model olarak adlandırdığı bu kamu diplomasisi uygulama sürecine aktif bir katılımı söz konusudur. Bu nedenle siyasi destekleyici olan Fransa ile mesajın iletilmek istendiği hedef kitle olan Afrikalı öğrenci arasında bir etkileşim söz konusudur.

Bahsedilen iletişim yöntemleri, Fransa tarafından etkileşimli kanallar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Fransa'nın hedef kitlesi ile ilişki modelde göre bağlantısını başlıca iki kurum eliyle sağladığı görülmektedir. Bu kurumlar, Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı ile Fransa Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanlığı'dır. Fransa Dışişleri Bakanlığı altında kültürel diplomasiye ilişki model uyarınca başlıca hizmet veren kurumlar arasında Fransa Kalkınma Ajansı, Yurtdışında Fransızca Öğretimi Ajansı, Campus France, Alliance Française, Fransız Kültür Enstitüleri ve Fransa Gönüllüleri vardır. Bu kurumlardan Fransız Kültür Enstitüleri, Alliance Française ve Frankofoni Topluluğu bilgi ve kültürel programlar ile uzun dönemli ulusal amaçları gerçekleştiren kültürel diplomasi kurumlarıdır. Bu yönüyle bu kurumlar aynı zamanda Fransa'nın kamu diplomasisi amaçlarını esnek yaklaşıma göre gerçekleştiren kurumlardır. Bununla beraber, esnek yaklaşım Fransa'nın, uluslararası öğrenci politikasının da uzun dönemli ulusal amaçları gerçekleştirme

amacı ile kullandığı kültürel diplomasi araçlarından biri olduğu hususunu tekrar vurgulamaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde görülmüştür ki Fransa, kamu diplomasisi aracı olarak kültürel diplomasiye büyük önem vermektedir. Tarihsel perspektiften bakıldığında, Fransa'nın dış politikası doğrultusunda farklı amaçlarla da olsa, Afrika ülkelerine yönelik bir eğitim politikası olduğu görülmektedir. Bu durum, kolonyal dönemde sömürgesi olan Afrika ülkelerinde asimilasyonu destekleyen politikalarına paralel olarak şekillenmiştir. Bu ülkelerde Fransızca dilinin ve Fransız eğitim sisteminin yaygınlaşması bu dönem ile başlamaktadır. Bununla beraber, bu dönemde Fransa ilerleyen yıllarda bu ülkelerin yönetici eliti sınıfına mensup olabilecek gençlerin Fransa'da eğitim görmelerini sağlamıştır. Kolonizasyon sonrası dönemde de Fransa, bağımsızlıklarını kazanan eski sömürge ülkelerindeki hegemonyasını kaybetmiş olmasına rağmen, yumuşak gücünü kaybetmemek adına eğitim politikasını sürdürmüştür. Bu dönemde de yine özellikle bu ülkelerde ilerleyen yıllarda yönetici konumuna gelebilecek elit sınıftan kişiler Fransa yanlısı politikalar uygulayabilecekleri düşüncesi ile eğitim için Fransa'ya kabul edilmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra eski gücüne kavuşmak için çözümü Avrupa Birliği'ni kurmak ve sürdürmek de bulan Fransa, pek çok politikasını olduğu gibi eğitim politikasını da bu doğrultuda yeniden oluşturmak durumunda kalmıştır. Avrupa Birliği süreci ile birlikte Fransa'da üniversiteler uluslararası öğrenci kabul kriterlerini kendileri belirlemeye başlamış ve bir anlamda inisiyatif üniversitelere bırakılmıştır. Ancak Fransız hükümeti bahsedilen hedeflerini gerçekleştirmek üzere gerek özel burs programları ile gerekse Campus France'ın buldukları ülkelerdeki şubelerinin özel programları aracılığı ile ülkeler özelinde uluslararası eğitim politikasına devam etmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Fransa'da öğrenim gören Afrika ülkeleri kökenli öğrenciler incelendiğinde, Fransa'da bulunan tüm uluslararası öğrenciler içerisinde Kuzey Afrika ve Sahraaltı Afrika ülkeleri kökenli öğrencilerin sayısının neredeyse %50 gibi ezici bir üstünlüğe sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte özellikle eski Fransız sömürgesi olan Afrika ülkeleri öğrencilerinin uluslararası eğitimde tercih ettiği ilk ülke Fransa'dır. Araştırma sonuçlarından anlaşılmıştır ki

uluslararası öğrencilerin yükseköğretimde ülke tercihlerini etkileyen unsurlar eğitim dili ve sisteminin benzerliği, tarihsel ve kültürel yakınlık ve tercih edilen ülkenin diplomasının uluslararası akreditasyonunun olmasıdır.

Bununla birlikte, çalışmanın üçüncü bölümünde Afrika ülkelerinden Fransa’da öğrenim gören 5 farklı öğrenci ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiş olup, oluşturulan hipotezler sınanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; “Kültürel diploması kapsamındaki öğrenci değişim programları gidilen ülke hakkındaki algıların oluşumuna/ değişimine etki etmektedir.” hipotezini destekleyen öğrenci sayısı fazla olmuştur. Dolayısıyla bu hipotez derinlemesine mülakat yapılan öğrenciler tarafından doğrulanmıştır. “Eski Fransız sömürge ülkelerinde öğrenci değişim programlarının tercihinde Fransızca biliyor olmak etkilidir.” olan ikinci hipotez ile ilgili beş soruya da hipotezi doğrulayan yanıtlar veren öğrenci sayısı çoğunlukta olmuştur. Dolayısıyla ikinci hipotez de doğrulanmıştır.

Fransa’nın sömürgecilik döneminde sistematik olarak uyguladığı, günümüzdeki ise Campus France eli ile Afrika ülkelerinde yürüttüğü öğrenci politikasının Afrika’da Fransa lehine bir takım somut çıktıları olmuştur. Bunlardan en öne çıkanı kuşkusuz eğitim alanındadır. Dekolonizasyon döneminde bağımsızlıklarını yeni kazanan Afrika ülkelerinin birçoğu Fransa ile Eğitim İşbirliği anlaşmalarının içeriğinde de yazıldığı gibi bu şekilde bir işbirliğini öncelikle kendileri talep etmişlerdir. Bir bakıma, siyasi bağımsızlıklarını kazanan Afrika ülkeleri için kültürel bağımsızlıklarını geri almak vatandaşlarının eğitim seviyelerini yukarı çekmekten daha sonra gelen bir amaç olmuştur. Öğrenci değişimlerini, Fransızca dilinde ve Fransız müfredatında eğitim veren okulların açılmasını ve iki ülkede bulunan üniversiteler arasında işbirliğini öngören bu anlaşmalar sayesinde Fransa’nın Afrika ülkelerinde eğitim alanındaki üstünlüğü günümüze değin sürmektedir. Eğitim alanındaki bu üstünlük beraberinde Afrika ülkelerindeki sosyal ve kültürel yaşantıda da kendisini göstermektedir. Afrika ülkelerinde Fransızca diline hâkimiyet kaçınılmaz olarak bu ülkelerde Fransız kültürünün izlerini sosyal yaşantının pek çok alanında hissettirmektedir. İlişkilerin sürekliliği, ortak dil ve

kültür ülkeler arasındaki ticari faaliyetleri de olumlu etkilemiştir. Öyleki, Fransa 2013 yılında ihracatının %16'sını Afrika ülkelerine yapmıştır.³¹¹

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda Afrikalı uluslararası öğrencileri Türkiye çekme anlamında Fransa, Türkiye'nin en güçlü rakibidir. Türkiye'nin bu üstünlüğü kısa, orta ve uzun vadede tersine çevirecek stratejiler üretmesi gerekmektedir. Özellikle Türkiye Bursları'nın Afrika stratejisi belirlenirken bu bölgede en güçlü rakip ülke olan Fransa'nın Afrika ülkelerine yönelik öğrenci politikaları göz önünde bulundurularak, bu politikalara alternatif olacak stratejiler izlenmelidir.

Çalışmada belirtilen gerekçelerden dolayı Fransa'nın özellikle eski sömürgesi olan Afrika ülkelerinden gelen öğrencileri çekme konusunda üstün olduğu bir gerçektir. Ancak Türkiye, Fransa karşısında güçlü olduğu özelliklerinin üstüne gitmeli ve Afrika ülkelerine yönelik stratejisini güçlü olduğu bu alanlar üzerinden oluşturmalıdır. Türkiye'nin Fransa'ya rağmen Afrikalı öğrenciler tarafından ilk etapta tercih edilen ülke olması kısa vadede mümkün değildir. Ancak Türkiye Bursları'nın 2014/2015 eğitim öğretim yılı için lisansüstü başvurularında Afrika ülkelerinden hemen her ülkede başvuru oranlarının en az %64 oranında arttığı görülmektedir. Bu nedenle uluslararası eğitim alanında bu ülkelere yönelik orta ve uzun vadede doğru stratejiler izleyerek, ülkemizin Afrikalı öğrenciler tarafından giderek daha fazla cazibe merkezi olarak görülmesi sağlanacaktır.

Sonuç olarak çalışmada gerçekleştirilen literatür çalışması, derinlemesine mülakatlar ve Büyükelçilik temsilcileri ile görüşmeler göstermiştir ki günümüzün teknoloji çağında ülkeler diğer ülke halklarıyla iletişime geçmek için artık daha derin stratejiler benimsemelidirler. Bu anlamda kamu diplomasisi aracı olarak kültürel diplomasi uygulamaları kamu diplomasisinde hedef kitlemiz olan diğer ülke halkları ile gerçek anlamda diyaloga erişilmesini sağlayacak ve değerlerin paylaşılmasına neden olacak bir araçtır. Kültürel diplomasi 21. Yüzyıl kamu diplomasisinin en önemli özelliğidir ve başarılı bir kamu diplomasisinin yolu başarılı bir kültürel

³¹¹ Le Chiffre du Commerce Extérieur. N:264 Cadrage de Mai 2014, http://lekiosque.finances.gouv.fr/fichiers/nationales/revue/Chiffre_PDF.pdf Erişim Tarihi: 25.06.2014

ilişkiler ağından geçmektedir. Bu da ancak bu gibi programlar aracılığıyla hayat bulacaktır. Bu anlamda aşağıda verilen önerilerin kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve diyaloga dayalı 21. Yüzyıl Türk Kamu Diplomasisi için yol gösterici olması amaçlanmaktadır.

ÖNERİLER

- Fransızca dilinden dolayı ilk etapta Fransa'yı tercih etmelerinin Türkiye karşısındaki tartışmasız üstünlüğünü dengelemek için kısa vadede Türkiye Afrikalı uluslararası öğrenciler için Fransızca ve İngilizce eğitim veren üniversitelerdeki kontenjan sayısını artırmalıdır. Bu sayede, daha kısa sürede Afrikalı başarılı öğrencilerin dikkatleri Türkiye'deki eğitim imkânlarına çekilecektir. Afrika ülkelerinden hedeflenen sayıda ve başarıda öğrenci kazanıldıktan sonra bu dillerde eğitim veren üniversitelerin kontenjan sayısı Afrikalı öğrenciler için azaltılmalı ve Afrikalı öğrencilerin yerleştirmeleri Türkiye'deki çoğu uluslararası öğrenci gibi eğitim dili Türkçe olan bölümlere yapılmalıdır.
- Türkiye, Afrikalı öğrencilerden lisansüstü seviyesinde ve idealleri ülkelerine dönüp akademisyenlik yapmak olan öğrencilere yönelik bir strateji belirlemelidir. Böylece, Fransa'da öğrenim gören Afrikalı akademisyenlerin ülkelerinde öğrencileri Fransa'da yükseköğrenime yönlendirdikleri gibi Türkiye mezunu Afrikalı akademisyenler de öğrencilerini Türkiye'ye yönlendireceklerdir.
- Afrika ülkelerinde bulunan Müslüman öğrencilerin ilahiyat eğitimlerini Türkiye'de almalarını teşvik etmek için öğrencilerin İlahiyat eğitimleri için çoğunlukla tercih ettikleri Mısır, Kuveyt, Fas ve Cezayir gibi Arapça dilinin yaygın olduğu ülkelere alternatif oluşturabilecek stratejiler izlenmeli ve Türkiye'de eğitim olanakları ve Türkiye Bursları tanıtım çalışmalarında bu stratejilere uygun adımlar izlenmelidir.
- Fransa'nın benzer eğitim sistemlerinden dolayı Afrikalı öğrencileri çekme hususundaki üstünlüğü, Türkiye'deki üniversitelerin yabancı öğrenci kabul

kriterleri arasında uluslararası bakalorya sınav sonucu olan üniversitelerin sayısı arttırılarak bir ölçüde kırılabılır. Bu bağlamda, YÖK ile görüşmeler yapılarak, üniversitelerin bu yönde teşvik edilmeleri sağlanmalıdır.

- Türkiye, Fransızca dilinde eğitim veren üniversitelerinin sayısını arttırırsa özellikle eski Fransız sömürgesi olan Afrika ülkelerinden Türkiye'yi tercih eden öğrenci sayısında artış yaşanacaktır. Aynı şekilde İngilizce dilinde eğitim veren üniversitelerinin sayısını arttırılması Anglofon Afrika ülkelerinden Türkiye'yi tercih eden öğrenci sayısını arttıracaktır. Bununla birlikte, Türkiye Bursları eli ile hedeflenen Türk kültürel diplomasinin amacı doğrultusunda bir strateji izlenmesi bakımından, eğitim dili Fransızca ve İngilizce olan bu üniversitelere alınması hedeflenen en başarılı Afrikalı öğrencilere Türkçeyi öğrenmeleri zorunlu tutulmalıdır.
- Fransa'nın her Afrika ülkesine uyguladığı ayrı bir öğrenci stratejisi vardır. Türkiye de özellikle Afrika ülkelerine ayrılan bölüm belirlemelerinde her ülke özelinde düzenlemeler yapmalı; ülkelere döndüklerinde öğrencilerin kendilerine istihdam olanağı sağlayacak bölümlerin hangileri olduğu hakkında bağlayıcı olmasa bile ülkelere görüş alınmalıdır.
- Türk üniversiteleri ile en başarılı Afrika üniversiteleri arasında değişim programları protokolleri düzenlenmesi teşvik edilmelidir. Böylelikle ülkemizde çeşitli branşlarda Afrika ülkeleri uzmanı olan kişi sayısının artmasının yanında başarılı Afrika ülkeleri öğrencilerinin ülkemizde eğitim görmüş olmaları sağlanacaktır.
- Afrikalı öğrencilerin Türkçe'ye ve Türk kültürüne olan ilgisi yapılacak bazı önemli çalışmalar ile kendi ülkelerindeyken de çekilmelidir. Bunun için Alliance Française gibi kuruluşlar vasıtasıyla bir ağa oturtulan Fransa örneği model alınmalıdır. Bu doğrultuda Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak ve Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek amacıyla kurulan Yunus Emre Vakfı, Afrika'da yalnızca

iki tane (Fas ve Cezayir)³¹² olan enstitülerinin sayısını daha fazla Afrika ülkesini kapsayacak şekilde artırmalıdır.

- Ülkelerde Türkiye’de eğitim imkânları ve Türkiye Bursları ile ilgili bilgi, iş ve işlemleri koordine edecek birimler kurulmalıdır. Bu birimler konuya hâkim kişilerce yönetilmelidir. Kısa vadede bu birimler ülkelerde bulunan Türk Diplomatik Misyonları, TİKA Koordinasyon Ofisleri ya da Yunus Emre Enstitüleri bünyesinde hizmet vermelidir. İlerleyen dönemlerde, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın yurtdışı ofislerinin kurulması halinde bu birimlerin ofisler bünyesinde çalışmalar yapması sağlanmalıdır.
- Ülkemizin son yıllardaki dış politika manevralarından biri olan Afrika Açılımı adımı bu anlamda iyi değerlendirilmeli ve bu kıtada bulunan ülkeler özelinde daha fazla akademik çalışmaların yapılması teşvik edilmelidir. Önerildiği gibi imzalanacak olan değişim programları protokolleri ülkemizde de Afrika çalışan uzman sayısını artıracak ve tüm Afrika kıtasının yalnızca bir ülkeymiş gibi değerlendirilmesinin önüne geçecektir.
- Türkiye Afrikalı öğrencilerden lisansüstü seviyesinde ve idealleri ülkelerine dönüp akademisyenlik yapmak olan öğrencilere yönelik bir strateji belirlemelidir. Böylece, Fransa’da öğrenim gören Afrikalı akademisyenlerin ülkelerinde öğrencileri Fransa’da yükseköğrenime yönlendirdikleri gibi Türkiye mezunu Afrikalı akademisyenler de öğrencilerini Türkiye’ye yönlendireceklerdir.
- Aynı amaca hizmet etmesi bakımından sayıları az da olsa Türkiye, Türkiye’de Afrika üzerine çalışmalarda bulunan düşünce kuruluşlarının, enstitülerin, üniversite ve akademisyenlerin çalışmalarını desteklemeli, bu gibi kurum ve kişilerinin sayılarının artırılması sağlanmalı ve Türkiye Bursları tanıtım çalışmalarında Türkiye’de bulunan bu merkezlerin tanıtımı da yapılmalıdır.

³¹² Yunus Emre Enstitüsü. Kurumsal. <http://yee.org.tr/turkiye/tr/kurumsal/vakif-yonetimi> Erişim Tarihi: 28.02.2014

Bununla beraber, mezun olduktan sonra ülkelerine dönüp akademisyen olma iddiasında olan Afrikalı öğrencilerin bölüm yerleştirmeleri Afrika Çalışmaları'nın bulunduğu üniversitelere yapılmalı, Afrikalı öğrencilere Afrika ülkeleri ile ilgili araştırmalarda bulunan düşünce kuruluşlarında staj imkanı sağlanmalıdır.

- Fransa'nın Afrikalı öğrencilere uyguladığı bir diğer uygulamaya karşı Türkiye başarılı ve altyapısı uygun Afrikalı öğrencilere mühendislik alanında daha fazla eğitim imkânı sağlayarak, Fransa'nın Afrika'da Genç Girişimciler programına alternatif olacak bir strateji geliştirmelidir. Bu bölümlerden mezun Afrikalı öğrencilerin, Afrika'daki inşaat ve diğer alanlarda iş yapan Türk firmaları ile yapılacak anlaşmalar ile istihdam edilmeleri sağlanmalıdır. Böyle bir projenin hayata geçirilmesi halinde tanıtım faaliyetlerinin aktif bir şekilde yürütülmesi, Afrika ülkelerinden öğrencilerin Türkiye Bursları'na olan başvuru sayısını arttıracaktır.
- Türk üniversitelerinin Afrika ülkelerinde kampüslerinin bulunması bu ülkedeki öğrencilerin Türkiye'deki eğitim sistemini kendi ülkelerindeyken tanımalarına olanak verecek ve öğrencilere bir üst seviyedeki eğitimlerini Türkiye'de gerçekleştirme motivasyonunu aşılacaktır. Bu nedenle üniversitelerin Afrika ülkelerinde kampüs açmaları hususunda teşvik edilmesi önemli olacaktır.
- Öğrenci programlarıyla ilgili belirlenecek stratejiler Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ile beraber yapılan çalışmalar sonucunda şekillenmelidir.

Tanıtıma Yönelik Öneriler

Afrikalı uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye ve Türkiye'de eğitim olanakları hakkındaki farkındalıklarını artırabilmek için çeşitli tanıtım stratejilerinin uygulanması gerekmektedir. Tanıtım faaliyetlerinin başvuru sayılarını arttırması olgusu 2014-2015 eğitim öğretim yılına yönelik Türkiye Burslarının web sitesi ve ülkelerdeki konu ile ilgili internet sitelerinde tanıtımının

yapılması sonucu başvuru sayılarının oldukça yüksek miktarda artması ile ispatlanmış olmaktadır.

Afrikalı uluslararası öğrencilerin Türkiye Burslarına ilgisi büyük oranda artmaktadır. İlerleyen dönemlerde Fransa'yı tercih eden en başarılı uluslararası öğrencileri ülkesindeki yükseköğretim kurumlarına çekmeyi hedefleyen Türkiye'nin bu hedefine ulaşırken izleyeceği tanıtım stratejileri geri dönüşümü en etkin olan hamleler olacaktır. Bu doğrultuda tanıtım çalışmalarında izlenmesi gereken adımlar aşağıdadır:

- ❖ Afrika ülkelerine yönelik Türkiye'de eğitim olanakları ve Türkiye Bursları hakkında yalnızca başvuru dönemlerinde değil, yılın tümüne yayılan tanıtım çalışmaları yapılmalıdır.
- ❖ Tanıtım faaliyetlerinde, hedef kitleye Türkiye'nin içinde Fransa'nın olduğu pek çok Avrupa ülkesine göre çok daha güvenilir ve ekonomik olarak uygun bir ülke olduğu düşüncesi aşılmalıdır.
- ❖ Türkiye'nin Afrika ile olan tarihsel bağları dostluk bağları vurgulanmalı ve ortak kültür değerleri ön plana çıkarılmalıdır.
- ❖ Türkiye, kısa vadede Fransa'nın Afrikalı uluslararası öğrenciler üzerindeki ortak dil ve kültür faktörünün pozitif etkisini nötrleyecek durumda değildir. Ancak Türkiye, pek çoğu % 50'nin üzerinde Müslüman nüfus oranına sahip olan Afrika ülkeleri ile ortak dini değerlere sahip olmanın avantajına sahiptir. Tanıtım çalışmalarında bu husus vurgulanmalıdır.
- ❖ Tanıtım çalışmalarında aday öğrencilere Türkçe öğrenme fırsatı elde edecekleri bilgisinin yanı sıra Fransızca ve İngilizce gibi yabancı dilde eğitim veren üniversitelerin Türkiye'deki varlığı ön plana çıkarılmalıdır.
- ❖ Tanıtım çalışmalarında Türkiye'de öğrenim gören Afrikalı öğrencilerden faydalanılmalı, sosyal medyanın tanıtım faaliyetlerindeki gücü bu alanda kullanılmalıdır.

- ❖ Türkiye Burslarına başvuru tarihlerinden bir süre önce Afrika'daki akademisyenler ile iletişime geçilmeli, tanıtım çalışmalarında kendilerinden yardım istenmelidir.
- ❖ Türk kültürünü tanıtmayı ve Türkçe öğretmeyi hedefleyen Yunus Emre Kültür Merkezleri'nde Türkiye'de eğitim imkânları ve Türkiye Bursları'nın tanıtımı aktif bir şekilde yapılmalı, bu konuda da ülkelerde bulunan Fransız Kültür Merkezleri ile koordinasyon içerisinde hareket eden Campus France'ın faaliyetleri model alınmalıdır.
- ❖ Pek çok Türk sivil toplum kuruluşunun Afrika'da eğitim konusunda yardım faaliyetlerinde bulunduğu bilinmektedir. Bu sivil toplum kuruluşlarının başarılı ilk ve ortaokul seviyesindeki öğrencileri desteklemeleri teşvik edilmeli, bu öğrencilere ileride Türkiye'de yükseköğrenim imkânları hakkında bilgi verilmesi istenmelidir. Bunun yanında Türkiye Bursları Başvuruları tanıtım çalışmalarında bu sivil toplum kuruluşlarından destek alınmalıdır.
- ❖ Türkiye'nin 2023 hedefleri ve dünya politikasında gelecek 10 ve 20 yılda sahip olacağı öngörülen önemli konum vurgulanmalıdır.
- ❖ Türkiye'de eğitim olanakları ve Türkiye Bursları tanıtım çalışmalarında Türkiye'deki üniversitelerin de bu tür uluslararası akreditasyonu olan programa dâhil oldukları vurgulanmalı ve Türk üniversitelerde de Erasmus, Da Vinci, Hayat Boyu Öğrenme ve diğer uluslararası değişim programlarının protokolleri ön plana çıkarılmalıdır.
- ❖ Anadolu Ajansı 6 Nisan 2014 tarihinde özellikle Afrika'daki gelişmeleri yansıtmak amacı ile Tunus merkezli olmak üzere Cezayir, Fas, Mısır, Senegal, Nijerya, Fransa ve Belçika gibi Fransızca konuşulan ülkelerde Fransızca yayınlarına tekrar başlayacağını duyurmuştur.³¹³ Anadolu Ajansı Genel Müdür Yardımcısı Çulcuoğlu, "Anadolu Ajansı'nın özellikle 6 Nisan'da Fransızca yayının başlamasıyla Afrika artık önemli bir haber kaynağına ulaşmış olacak"

³¹³ AA'nın Cumhuriyetle Yaşıt Fransızca Yayınında Hedef Afrika. <http://www.haberler.com/aa-nin-cumhuriyetle-yasit-fransizca-yayininda-5686541-haberi/> (19.02.2014)

açıklamasında bulunmuştur.³¹⁴ Bu gelişme Türkiye’de eğitim olanakları ve Türkiye Bursları tanıtım çalışmaları için bir fırsat olarak görülmeli ve gerek yıl içerisinde Türkiye’de eğitim ve Türk üniversitelerinin tanıtılmasına ilişkin yayınlara yer verilmeli, gerekse Türkiye Bursları’nın başvuru zamanlarında duyurular bu kanaldan yapılmalıdır.

- ❖ Tanıtım çalışmaları Fransa’daki Afrika ülkelerinden gelen öğrenci birliklerini de kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Bu noktada Afrikalı öğrencilerde Türkiye’nin gelişmekte olan bir ülke olduğundan, gelişmiş bir ülke olan Fransa’dan Afrika ülkeleri için özellikle altyapı ve teknik konularda daha fazla örnek olabileceği bilinci aşılmalıdır.
- ❖ Türkiye mezunu Afrikalı mezun öğrenci veri tabanı oluşturulmalı ve mezun öğrenciler ile ülkelerinde mezun buluşmaları düzenlenmelidir. Bu mezun buluşmalarına o ülkede bulunan başarılı okulların öğrencileri de davet edilmelidir.

Fransa’nın Afrika ülkelerine yönelik uluslararası öğrenci politikası ile bu ülkelerle interaktif iletişim kanalları tesis etmekte ve bu yolla müşterek ve karşılıklı bir faydalanmayı vurgulamaktadır. Dolayısıyla Fransa’nın Afrika ülkelerine uluslararası öğrenci politikası aracılığı ile geçmişten beri ilişkisel bir kamu diplomasisi modeli izlediği görülmektedir.

Zaharna’ya göre kültürel etkileşim ya da değişim programları ilişkisel modelde kamu diplomasisinin temel aracı gibi görünmektedir ancak bu araçlar ilişkisel kamu diplomasisinin yalnızca ilk aşamasıdır. Bu görüşe göre ilişki inşa edici kamu diplomasisi modeli üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamasını diğerlerine göre nispeten daha uzun zamandır kullanılan ‘Kültürel ve Eğitim Değişim Programları’ ve ‘Lider Ziyaretleri’ oluşturmaktadır. İkinci aşamada ise ‘Kültür ve Dil Enstitüleri kurulması’, ‘Kalkınma Yardımı Projeleri’, ‘Kardeş Şehir Anlaşmaları’, ‘İlişki İnşa Edici Kampanyalar’ ve ‘Siyasi Olmayan Ağlar Kurulması’ uygulamaları yer almaktadır. Kamu diplomasisinde ilişki inşa edici yöntemlerin üçüncü aşamasını

³¹⁴ AA 100’üncü yıl hedefine hızla ilerliyor. <http://www.aa.com.tr/tr/s/303510--aa-100uncu-yil-hedefine-hizla-ilerliyor> (20.03.2014)

daha yoğun bir diplomatik iletişim yetkinliği gerektiren Siyasi Ağ Stratejileri ve koalisyon inşa etme uygulamaları oluşturur.³¹⁵

Dolayısıyla Fransa'nın özellikle eskiden sömürgesi olan Afrika ülkelerine kolonyal dönemden itibaren uyguladığı öğrenci stratejisi aslında Fransa'nın bu ülkelere yönelik ilişkisel kamu diplomasisi politikasının ilk aşaması olmuştur. İkinci aşamasını ise Alliance Française ve Fransız Kültür Enstitüleri gibi bölgede kültürel hegemonyasını pekiştirecek kuruluşların kurulması oluşturmuştur. Bununla birlikte Fransa'nın bölgeye yönelik kalkınma yardımları yapıldığı ve iki ülke arasında kültürel, sosyal ve eğitim alanındaki protokoller ve diğer ilişki inşa edici ağlar oluşturulduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Fransa'nın Afrika ülkelerine yönelik kamu diplomasisi politikasında tüm ilişki inşa edici unsurları kullandığı görölmektedir. Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle siyasi, askeri, kültürel ve ekonomik ilişkilerine ivme kazandırmak amacıyla dış politikasında başlattığı Afrika Açıılımının başarılı olabilmesi için, Afrika ülkelerine yönelik kamu diplomasisinde Fransa'nın Afrika ülkelerine uyguladığı ilişkisel kamu diplomasisi politikasının iyi analiz edilmesi, Fransa'nın yıllardır bölgedeki sarsılmaz hegemonyası düşünöldüğünde önemli olacaktır.

³¹⁵ Zaharna, R. “ Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives, Information and Relational Communication Frameworks.” s.95

EKLER

Ek 1. Derinlemesine Mülakat Soruları

H1'i Destekleyen Sorular

1. Fransa'da öğrenim gördükten sonra sosyal, kültürel ve akademik açıdan Fransa algınızda bir değişiklik oldu mu? Cevabınız evet ise, lütfen açıklayınız.
2. Fransa'dan öğrenim gördükten sonra Fransız medeniyeti hakkında düşünceleriniz değişti mi? Olumlu? Olumsuz? Açıkça belirtiniz.
3. Fransa'da öğrenim gördükten sonra o ülke vatandaşlığına sahip olmak istediniz mi?

H2'yi Destekleyen Sorular

4. Fransa'da öğrenim görmeye karar vermenizde etkili olan en önemli faktör nedir?
5. Fransa'da öğrenim görmek istemenizde ülkeniz ile Fransa arasındaki tarihsel bağların bir etkisi olabilir mi?
6. Fransızca biliyor olmanız sizi Fransa'ya yakın hissettiriyor mu?
7. Fransızca bildiğiniz için mi Fransa'da eğitim gördünüz?
8. Fransızca bilmeseydiniz Fransa'da eğitim görmek ister miydiniz?

Ek 2. Büyükelçilere Sorulan Sorular

1. Ülkelerinizdeki uluslararası öğrencilerin yoğunlukla öğrenim gördükleri ilk iki ülkeyi seçerken tercihlerini etkileyen etmenler nelerdir?
2. Ülkelerinizden Fransa'da öğrenim gören uluslararası öğrencilerin bölümlere dağılımlarını etkileyen etmenler nelerdir?
3. Fransa'nın ülkeniz öğrencilerine ayırdığı kontenjan ve bölümler belirlenirken, Fransa tüm inisiyatifi kendi elinde mi tutmaktadır yoksa ülkeniz makamları ile bir teyakkuz halinde mi karar verilmektedir?
4. Uluslararası eğitim yarışında Afrikalı uluslararası öğrenciler için Fransa ile rekabet edebilir bir konuma gelebilmesi için Türkiye'ye neler tavsiye edersiniz?

Ek 3: Fransa'nın Afrika Ülkelerindeki Okullarının Listesi

	Okul İsmi	Şehir	İlkokul	Ortaokul	Lise
1. Cezayir					
1.	Lycée International Alexandre Dumas	Cezayir	*	*	*
2.	Petite École d'Hydra MLF	Cezayir	*		
1. Angola					
3.	Lycée Français Alioune Blondin Bèye	Luanda	*	*	*
2. Benin					
4.	Établissement Français D'enseignement Montaigne	Cotonou	*	*	*
3. Burkina Faso					
5.	École Française André Malraux	Bobo-Dioulasso	*	*	
6.	Lycée Saint-Exupéry De Ouagadougou	Ouagadougou	*	*	*
4. Burundi					
7.	École Française	Bujumbura	*		
5. Kamerun					
8.	Lycée Français Dominique Savio	Douala	*	*	*
9.	École Française Le Tinguelin	Garoua	*		
10.	École Française Les Boukarous	Maroua	*		
11.	École Internationale Le Flamboyant	Yaoundé	*		
12.	Lycée Français Fustel De Coulanges	Yaoundé	*	*	*
6. Orta Afrika Cumhuriyeti					
13.	Lycée Français Charles De Gaulle	Bangui	*	*	*
7. Komorlar					
14.	École Française Henri Matisse	Moroni	*	*	
8. Kongo					
15.	Lycée Français Saint-Exupéry	Brazzaville	*	*	*
16.	École Française Charlemagne	Pointe-Noire	*	*	*
9. Demokratik Kongo Cumhuriyeti					
17.	Établissement Scolaire Français Blaise Pascal	Lubumbashi	*		
18.	Lycée Français René Descartes De Kinshasa	Kinshasa	*	*	*
10. Fildişi Sahilleri					
19.	Cours Lamartine	Abidjan	*	*	*

20.	Cours Sévigné	Abidjan	*		
21.	Groupe Scolaire Paul Langevin	Abidjan	*		
22.	La Farandole Internationale	Abidjan	*		
23.	La Pépinière Des Deux Plateaux	Abidjan	*		
24.	Le Nid De Cocody	Abidjan	*		
25.	Lycée Français Blaise Pascal	Abidjan	*	*	*
26.	Lycée Maurice Delafosse	Abidjan		*	
27.	École Internationale Jules Verne	Abidjan	*		
11. Cibuti					
28.	École De La Nativité	Cibuti	*	*	
29.	Lycée Français De Djibouti	Cibuti	*	*	*
12. Etiyopya					
30.	Lycée Franco-Éthiopien Guébré Mariam - MLF	Addis-Abeba	*	*	*
13. Gabon					
31.	École Publique Conventionnée	Franceville	*		
32.	École Publique Conventionnée d'Owendo	Libreville	*		
33.	École Publique Conventionnée Des Charbonnages	Libreville	*		
34.	École Publique Conventionnée Gros Bouquet I	Libreville	*		
35.	École Publique Conventionnée Gros Bouquet II	Libreville	*		
36.	Lycée Blaise Pascal	Libreville		*	*
37.	École Primaire - MLF Comilog	Moanda	*		
38.	Lycée Henri Sylvoz	Moanda		*	
39.	Lycée Français Victor Hugo De Port-Gentil	Port-Gentil		*	*
40.	École Léopold Sédar Senghor	Port-Gentil	*		
41.	École Publique Conventionnée	Port-Gentil	*		
14. Gambiya					
42.	École Française De Banjul	Banjul	*		

15. Gana					
43.	École Française d'Accra	Accra	*	*	*
16. Gine					
44.	Lycée Français Albert Camus De Conakry	Conakry	*	*	*
17. Madagaskar					
45.	École Française Charles Baudelaire	Ambanja	*		
46.	École Française Du Lac Alaotra	Ambatondrazaka	*		
47.	École Primaire Française	Antalaha	*		
48.	Collège Français Jules Verne	Antsirabé	*	*	
49.	Lycée Sadi Carnot	Antsiranana	*	*	*
50.	Lycée René Cassin	Fianarantsoa	*	*	
51.	École La Clairefontaine	Fort-Dauphin		*	
52.	École Primaire Française	Fort-Dauphin	*		
53.	Collège Français Françoise Dolto	Majunga	*	*	
54.	École Primaire Française	Manakara	*		
55.	École Primaire Française	Mananjary	*		
56.	École De l'Alliance	Morondava	*	*	
57.	École Primaire Française Lamartine	Nosy-Bé	*		
58.	Lycée Français De Tamatave	Tamatave	*	*	*
59.	Collèges De France	Tananarive	*	*	*
60.	École Alliance Française, Antsahabe	Tananarive	*	*	*
61.	École BIRD	Tananarive	*	*	*
62.	École La Clairefontaine	Tananarive	*	*	*
63.	École La Francophonie	Tananarive	*		
64.	École Peter Pan	Tananarive	*	*	*
65.	École Primaire Française A Ampefiloha	Tananarive	*		
66.	École Primaire Française B, Ampandrianomby, Et Son Annexe L'école Primaire Française D, Analamahitsy	Tananarive	*		
67.	École Primaire Française C, Ambohibao	Tananarive	*		

68.	École Sully	Tananarive	*		
69.	Lycée Français	Tananarive		*	*
70.	Collège Étienne De Flacourt	Tuléar	*	*	
18. Mali					
71.	École Les Lutins	Bamako	*		
72.	Groupe Scolaire Les Angelots	Bamako	*	*	
73.	Établissement Liberté	Bamako	*	*	*
19. Fas					
74.	Groupe Scolaire Paul Gauguin	Agadir	*	*	
75.	Lycée Français - OSUI	Agadir	*	*	*
76.	Collège Anatole France	Casablanca		*	
77.	Collège-Lycée Léon l'Africain	Casablanca		*	*
78.	École Al Jabr	Casablanca		*	*
79.	École Claude Bernard	Casablanca	*		
80.	École Ernest Renan	Casablanca	*		
81.	École Georges Bizet	Casablanca	*		
82.	École Internationale	Casablanca		*	*
83.	École Molière	Casablanca	*		
84.	École Normale Hébraïque	Casablanca		*	*
85.	École Primaire Narcisse Leven	Casablanca	*		
86.	École Théophile Gautier	Casablanca	*		
87.	Groupe Scolaire La Résidence	Casablanca	*	*	*
88.	Groupe Scolaire OSUI Louis Massignon	Casablanca	*	*	*
89.	Lycée Lyautey	Casablanca		*	*
90.	Lycée Maïmonide	Casablanca		*	*
91.	Lycée Osui Jean Charcot	El Jadida	*	*	*
92.	Groupe Scolaire OSUI Éric Tabarly	Essaouira	*		

93.	Groupe Scolaire Jean De La Fontaine	Fès	*	*	
94.	Groupe Scolaire Honoré De Balzac	Kénitra	*	*	
95.	École Auguste Renoir	Marrakech	*		
96.	Groupe Scolaire OSUI Jacques Majorelle	Marrakech	*	*	
97.	Lycée Victor Hugo	Marrakech		*	*
98.	École Jean-Jacques Rousseau	Meknès	*		
99.	Lycée Paul Valéry	Meknès		*	*
100.	Groupe Scolaire Claude Monet	Mohammedia	*	*	
101.	Collège Saint Exupéry	Rabat		*	
102.	École Albert Camus	Rabat	*		
103.	École André Chénier	Rabat	*		
104.	École Paul Cézanne	Rabat	*		
105.	École Pierre De Ronsard	Rabat	*		
106.	Lycée Descartes	Rabat		*	*
107.	Lycée - Osui André Malraux -	Rabat	*	*	*
108.	École Adrien Berchet	Tanger	*		
109.	Lycée Régnauld	Tanger		*	*
20. Mauritius					
110.	Lycée La Bourdonnais	Curepipe	*	*	*
111.	École Du Nord	Mapou	*	*	
112.	Lycée Des Mascareignes	Moka			*
113.	École Du Centre Collège Pierre-Poivre	Saint-Pierre	*	*	
114.	École Maternelle Et Primaire Paul Et Virginie	Tamarin	*		
21. Moritanya					
115.	Lycée Français Théodore Monod	Nouakchott	*	*	*
22. Mozambik					
116.	École Française	Maputo	*	*	

23. Nijer					
117.	Lycée Jean De La Fontaine	Niamey	*	*	*
24. Nijerya					
118.	École Française Marcel Pagnol d'Abuja	Abuja	*	*	
119.	Lycée Français Louis Pasteur	Lagos	*	*	*
120.	École Française Total - MLF	Port-Harcourt	*	*	*
25. Senegal					
121.	Cours Sainte-Marie De Hann	Dakar	*	*	*
122.	École Actuelle Bilingue	Dakar	*		
123.	École Aloys Kobes	Dakar	*		
124.	École Aimé Césaire	Dakar	*		
125.	École Franco-Sénégalaise De Fann	Dakar	*		
126.	École Franco-Sénégalaise Du Plateau	Dakar	*		
127.	École Maternelle Des Almadies	Dakar	*		
128.	Institution Sainte-Jeanne D'arc	Dakar	*	*	*
129.	Lycée Français Jean Mermoz	Dakar	*	*	*
130.	École Française Antoine De Saint Exupéry	Saint-Louis	*		
131.	École Française Jacques Prévert	Sally	*	*	*
132.	École Française Docteur René Guillet	Thiès	*		
133.	École Française François Rabelais	Ziguinchor	*		
26. Çad					
134.	Lycée Français Montaigne	N'Djamena	*	*	*
27. Togo					
135.	Lycée Français De Lomé	Lomé	*	*	*
28. Tunus					
136.	École Jean Giono	Bizerte			
137.	École Internationale De Carthage	Carthage			
138.	École Paul Verlaine	La Marsa			
139.	Lycée Français Gustave Flaubert	La Marsa			
140.	École Georges Brassens	Mégrine			
141.	École George Sand	Nabeul			

142.	École Guy De Maupassant	Sousse			
143.	Collège Charles Nicolle	Sousse			
144.	École Robert Desnos El Omrane	Tunus			
145.	Lycée Pierre Mendès France	Tunus			
146.	École René Descartes	Tunus			

Kaynak: Ministère De L'éducation Nationale, De L'Enseignement Supérieur et De la Recherche.
Enseignement Français À L'étranger.
http://www.education.gouv.fr/pid25535/bulletin_officiel.html?cid_bo=73070

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Adamson, Robin “The Defence Of French: A Language in Crisis?” 2007, Multilingual Matters

Africa and France: Postcolonial Cultures, Migration, and Racism, Dominic Thomas 2013 Indiana University Press

Afrika: Zengin Kıtanın Açlık Öyküsü. İlmi toplantılar Serisi. İHH İnsani Yardım Vakfı. Ocak,2007

Berridge, G. R. (2010). DIPLOMACY Theory and Practice (4. basım b.). Palgrave Macmillian.

Chafer, Tony “The End of Empire in French West Africa: France's Successful Decolonization?” Bloomsbury Academic; First Edition edition (June 1, 2002)

Confronting America: The Cold War between the United States and the Communists in France and Italy (The New Cold War History) Alessandro Brogi . 2011. The University of North Carolina Press

Cull, Nicholas J. “Public Diplomacy’ Before Gullion: The Evolution of a Phrase.” USC Center on Public Diplomacy

Demir, Vedat ‘Kamu Diplomasisi Ve Yumuşak Güç’, Beta Yayınları, Kasım 2012
France in an Age of Globalization Hubert Védrine. 2001 Brookings Institution Press
Francophone Sub-Saharan Africa 1880-1995. Patrick Manning 1999 Cambridge University Press

Francophone Sub-Saharan Africa 1880-1995. Patrick Manning 1999 Cambridge University Press

Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy-Kemal Gürüz Kemal Guruz, Nancy L. Zimpher 2011 State University of New York Press

Intercultural Communication and Diplomacy. Hannah Slavik Diplo Foundation, 2004

İdris, T. Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulamaları. 2007, İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Jönsson, Christer “Diplomacy, Bargaining, Negotiation” Walter Carlsnaes, Thomas Risse-Kappen, Beth A Simmons (Der) Handbook of International Relations SAGE Publication

Lewin (Ed.), The handbook of practice and research in study abroad: Higher Education and the Quest for Global Citizenship Taylor&Francis, 2009

Melissen, J. The New Public Diplomacy; Soft Power in International Relations, Plagrave Macmillian, 2005

Modern France: A Very Short Introduction Vanessa R. Schwartz 2011 Oxford University Press

Nationalists and Nomads: Essays on Francophone African Literature and Culture Christopher L. Miller 1999 University Of Chicago Press

Nye, Joseph ‘Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power’ Basic Books; Reprint edition (August 6, 1991)

Nye, S. Joseph. Power in the Global Information Age: From Realism to Globalization. New York, Routledge, 2005.

Nye, S. Joseph. Soft Power: The Means to Success in World Politics. Public Affairs, 2005.

Nye, S. Joseph. The Paradox of American Power. New York, Oxford University Press, 2002.

Nye, S. Joseph. The Powers to Lead. Oxford, Oxford University Press, 2008.

Sancar, G. A. (2012) ‘Kamu Diplomasisi Ve Uluslararası Halkla İlişkiler’, 2012, İstanbul, Beta Yayınları.

Schwartz, Vanessa R., “ MODERN FRANCE: A Very Short Introduction“ 2011 Oxford Univercity Press

Singer, D. (1961). The Level of Analysis Problem in International Relations Princeton NJ: Princeton Univercity.

Snow, Nancy; Philip M. Taylor. Routledge Hanbook Of Public Diplomacy First published 2009 by Routledge.

Tuncer, H. DİPLOMASİNİN EVRİMİ Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye. (2009).Kaynak Yayınları.

Tuncer, Hüner, , “Eski ve Yeni Diploması”, (2002) Ankara, Ümit Yayıncılık

White, Brian “Diplomacy” John Baylis, Steve Smit, Patricia Owens (Der) ‘The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations’

MAKALELER

Antonio, De Lima Jr, “The Role Of International Educational Exchanges İn Public Diplomacy” Place Branding and Public Diplomacy Vol.3, 3, s.234-251

Becker, Rosa Kolster, Renze “International student recruitment: policies and developments in selected countries” January 2012, Nuffic (Netherlands organisation for international cooperation in higher education)

Brown, John “Public Diplomacy as a Global Phenomenon, 2006: An internet based overview of English-Language World Media Reports on Public Diplomacy-Part 2: Middle East, Sub-Saharan Africa“ Place Branding and Public Diplomacy Vol.3 No:3, Palgrave Macmillan 2007

Lafon, Jacques ‘Langue et pouvoir: aux origines de l’exception française’, Revue Historique 292 (1995) 393-419.

Bu, Liping “Exchange and Cultural Diplomacy in the ColdWar” Journal of American Studies, 33 (1999), 3, 393-415 Cambridge University Press.

Chaubet, François “L’Alliance française ou la diplomatie de la langue (1883-1914)“ *Revue historique*, 2004/4 n° 632, p. 763-785

Clignet, Remi P.; Foster, Philip J. “French and British Colonial Education in Africa” *Comparative Education Review*, Vol.8, No: 2, (Oct. 1964), s.191-198.

Cull. J., Nicholas. “Public Diplomacy: Taxonomies and Histories“ , *The Annals of the Academies of Political and Social Science*. No:606, Sage Publications, 2006

Cummings, Milton S., "Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey," Washington, DC: Center for Arts and Culture, 2003

D'Hooghe, Ingrid "Public Diplomacy in the People's Republic of China" s. 91 The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations der. Jan Melissen, 2005, Palgrave Macmillan

D'Hooghe, Ingrid "The Rise of China's Public Diplomacy" The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Clingendael Diplomacy Papers no.12

Davies, I., & Pike, G. (2009). Global citizenship education: Challenges and possibilities. In R. Lewin (Ed.), The handbook of practice and research in study abroad: Higher education and the quest for global citizenship (2009)

Demir, Vedat "Değişen Uluslararası İlişkiler Çerçevesinde Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkilerin Müşterek Kavramları" Kamu Diplomasisi Enstitüsü, <http://kamudiplomasisi.org/demo/images/stories/makale001.pdf>

Finn , H . K . (2003) ' Cultural diplomacy and the US security ' ,A Plenary Presentation, Panel at Arts and Mind

Fitzpatrick, Kathy R., 'Advancing the New Public Diplomacy: A Public Relations Perspective' The Hague Journal of Diplomacy, Volume 2, Issue 3, pages 187 – 211

Geun Lee "Empire of the Sun II:"
http://www.kifs.org/main/dbbank/data/20050328pm154300/050325_1g.pdf
(2005, March 25)

Gilboa, E. (2006) Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy, *Israel Affairs* 12(4).715

Gökırmak, Mert 'Küreselleşen Dünyada Diplomasi: Kamu Diplomasisi' TASAM http://www.tasam.org/tr/Icerik/4519/kuresellesen_dunyada_diplomasi_kamu_diplomasisi_

Haigh, Anthony "Cultural Diplomacy in Europe" Council of Europe Strasbourg 1974

Hemery, J. (2005). Training for Public Diplomacy: an. J. Melissen içinde, The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations (s. 198-200). Palgrave Macmillan.

Horareau Cecile, "Globalization And Dual Modes Of Higher Education Policymaking In France: Je T'aime Moi Non Plus" Research & Occasional Paper Series: CSHE.2.11, Center for Studies in Higher Education, University Of California, Berkeley, 2011

Introduction of Confucius Institute. Website of Hanban
<http://www.hanban.com/introduction/confucius-institute/introduction-confucius-institute.html>

Jönsson, C. Diplomacy, Bargaining, Negotiation 'Handbook of International Relations'. (t. R. Walter Carlsnaes, Dü.) SAGE Publication

Jönsson, Christer “Diplomacy, Bargaining, Negotiation” Walter Carlsnaes, Thomas Risse-Kappen, Beth A Simmons (Der) Handbook of International Relations SAGE Publication

Kalın, İbrahim ‘Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi’
<http://www.kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20> Erişim Tarihi 16.10.2013

Kang, Hyungseok 2013, “Reframing Cultural Diplomacy: International Cultural Politics of Soft Power and the Creative Economy” Culture, Media & Creative Industries King’s College London

Kessel, Tamara Van, “Cultural Promotion And Imperialism: The Dante Alighieri Society and the British Council Contesting the Mediterranean in the 1930s” ,2011, Academisch Proefschrift

Ki Won Hong, Cultural Diplomacy form a Cultural Policy Perspective – Some Contestable Issues, Korea Association of Arts Management, 2011.

Li Xiaohua, “Confucius Institutes Taking Chinese to the World“, 27 March 2007, Xinhua News Agency, <http://www.china.org.cn/english/education/204196.htm>

Louis Belanger, *Redefining Cultural Diplomacy: Cultural Security and Foreign Policy in Canada*, Political Psychology, Vol. 20, No. 4, pp. 677-699, 1999.

Kale, Ndiva Kofele ‘Cameroon and Its Foreign Relations’ African Affairs, Vol. 80, No. 319 (Apr., 1981), pp. 196-217

Melissen, J. The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice . The New Public Diplomacy; Soft Power in International Relations, Plagrave Macmillian, 2005

Pamment, James ‘What Became of the New Public Diplomacy? Recent Developments in British, US and Swedish Public Diplomacy Policy and Evaluation Methods’

Potter , E . H . (2002) ‘ Canada and the new public diplomacy ’ ,Discussion Papers in Diplomacy, Issue 81, July.

Rothman, Steven B ‘Revising The Soft Power Concept: What Are The Means And Mechanisms Of Soft Power?’ s.53 Journal of Political Power, Vol. 4, No. 1, s 41-56, 2011

Sancar, Gaye Aslı “Kamu Diplomasisinde İlişki İnşa Etme Söylemi“ Erişim: <http://www.kamudiplomasisi.org/images/stories/aslisancar.pdf> Erişim Tarihi: 19.10.2013

Schraeder, Peter J. ‘Senegal's Foreign Policy: Challenges Of Democratization And Marginalization’ Oxford JournalsSocial Sciences African Affairs Volume 96, Issue 385Pp. 485-508.

Shizuru Saeki, The Perry Centennial Celebration: a Case Study in US-Japanese Cultural Diplomacy, International Social Science Review, 80(3&4): 137-138, 2005.

Singer, D. (1961). The Level of Analysis Problem in International Relations. K. K. Verba içinde, The International System: Theoretical Essays (s. 77-78). Princeton NJ: Princeton University.

Singer, J. David, “The Level-of-Analysis Problem in International Relations” World Politics, Vol. 14, No. 1, The International System: Theoretical Essays. (Oct., 1961), s. 77-92.

Snow, Nancy, “Rethinking Public Diplomacy” Rethinking of Public Diplomacy 'Handbook of Public Diplomacy ' ed. Nancy Snow and Philip M. Taylor s.3-12

White, Bob W., Talk about School: Education and the Colonial Project in French and British Africa, (1860-1960) Comparative Education

RAPORLAR

Agence Campus France. Rapport d’activité 2012
https://eposta.ytb.gov.tr/service/home/~/~/rapport_activite2012.pdf?auth=co&loc=tr_TR&id=13502&part=2 Erişim Tarihi: 20.12.2013

Agence CampusFrance. Actualisation Chiffres Clés France 2012-2013.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/chiffres_cles/fr/actualisation_chiffres_cles_2012-2013.pdf Erişim: 02.01.2014

Agence CampusFrance. Rapport d’activité 2010.
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2010.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport d'activité 2011.
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/rapports_activites/fr/rapport_activite2011.pdf
Erişim Tarihi: 12.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de la plaquette . 2012.
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/plaquettes/en/plaquette_instit_2012_en.pdf
Erişim Tarihi: 12.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de la plaquette 2011.
http://ressources.campusfrance.org/agence_cf/plaquettes/en/plaquette_instit_2011_en.pdf
Erişim Tarihi: 12.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Afrique Du Sud.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/afrique_du_sud_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Algeria.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/algerie_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Angola.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/angola_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Benin.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/benin_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Burkina Faso.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/burkina_faso_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Burundi.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/burundi_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Cameroun.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/cameroun_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Côte d'Ivoire.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/cote_ivoire_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Djibouti.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/djibouti_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Gabon.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/gabon_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Ghana.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/ghana_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Guinée.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/guinee_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Kenya.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/kenya_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Madagascar.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/guinee_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Mali.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/mali_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Maroc.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/maroc_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Moritanya.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/mauritanie_fr.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Niger.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/niger_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Nigéria.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/nigeria_fr.pdf
f Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. République Démocratique Du Congo.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/rdc_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Sénégal.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/senegal_fr.pdf
df Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Tchad.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/tchad_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Togo.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/togo_fr.pdf
Erişim Tarihi: 15.12.2013

Agence CampusFrance. Rapport de Pays. Tunisie.
http://ressources.campusfrance.org/publi_institu/etude_prospect/stats_pays/fr/tunisie_fr.pdf
f Erişim Tarihi: 15.12.2013

British council '2012-2013 Annual Report'
<http://www.britishcouncil.org/organisation/publications>

French Contact Point of the European Migration Network (EMN) 'Immigration Of International Students To France' , Eylül 2012

Perrin, Mr Thomas 'Country Profile:France' COMPENDUM: Cultural Policies and Trends in Europe, Son Güncelleme: May 2013
<http://www.culturalpolicies.net/web/france.php> Erişim Tairihi: 05.01.2014

RESMİ İNTERNET SİTELERİ

Agence Française De Développement. Resmi İnternet Sayfası, Countries, Erişim:
<http://www.afd.fr/lang/en/home> Erişim Tarihi: 02.01.2014

Alliance Israélite Universalite. Historique de l'Alliance Erişim:
<http://www.aiu.org/historique-de-lalliance> Erişim Tarihi: 04.01.2014

Bureau International de l'édition Française. About Us. <http://www.bief.org/About-us.html>

Agence Universitaire De la Francophonie. Bureau Afrique Centrale et des Grands-Lacs. <http://www.auf.org/bureau-afrique-centrale-et-des-grands-lacs/strategie-projets-regionaux/mobilite-scientifique-et-universitaire-bourses/> Erişim: 02.02.2014

Alliance Française, WHO ARE WE? <http://www.alliancefr.org/en/who-are-we>
Alliance Française. Étudiants Individuels <http://www.alliancefr.org/sommes-nous> Erişim:
28.12.2013

Alliance Française. Qui Sommes-Nous? <http://www.alliancefr.org/sommes-nous>
Association Nationale de la Recherche et de la Technologie. Nos services.
www.anrt.asso.fr/fr/espace_cifre/accueil.jsp

Consulat Général de France à Jérusalem. L'Agence CampusFrance
<http://www.consulfrance-jerusalem.org/Journee-des-etudes-en-France> Erişim: 01.02.2014
European Commission. Attracting foreign students to the EU.
http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/malmstrom/news/archives/2013/03/20130325_en.htm

Federal Foreign Office Cultural Relations and Education Policy
http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/KulturDialog/ZieleUndPartner/ZielePartner_node.html

France Diplomatie, 'Receiving Foreign Students In France'
<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/> Erişim tarihi: 26.11.2014

France Diplomatie. A leading country for attracting foreign students.
http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/facts-about-france/facts-about-french-economy/article/fact-3-france-welcomes#sommaire_3 Erişim Tarihi: 15.02.2014

France Diplomatie, Overview of Ministry of Foreign Affairs Implementing Agencies, Erişim: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-158/ministry-of-foreign-affairs-7799/> Erişim Tarihi: 20.12.2013

France Diplomatie, Structure Of The Central Administration, Organization Chart Of The Ministry Erişim: http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/organigramme_anglais.pdf Erişim Tarihi: 28.11.2013

France Diplomatie, Structure Of The Central Administration, Organization Chart Of The Ministry Erişim: http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/organigramme_anglais.pdf Erişim Tarihi: 28.11.2013

France Diplomatie. Excellence-Major grant programme <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/a-strategy-for-mobility/article/excellence-major-grant-programme> Erişim: 15.01.2014

France Diplomatie. French Cooperation In Higher Education, 2012, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/cooperation_enseignement_superieur_v_anglais_e_cle0efa3d.pdf Erişim Tarihi: 05.02.2014

France Diplomatie. Receiving foreign students in France. <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/> Erişim Tarihi: 01.01.2014

France Diplomatie. Receiving foreign students in France. <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/> Erişim Tarihi: 01.01.2014

France diplomatie. Study in France <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/studying-in-france/receiving-foreign-students-in/promoting-student-mobility/> Erişim Tarihi: 28.10.2013

France Dipmoatie. Presentation by Laurent Fabius of France's new cultural diplomacy (Lille, July 17, 2013) <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy-1/cultural-diplomacy/cultural-seasons-and-events/events-2013-7770/article/presentation-by-laurent-fabius-of>

Institut De France ‘Ses missions’ Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution/ses-missions>

Institut De France ‘Son organization’ Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution/son-organisation>

Institut De France ‘Une Institution’ Erişim: <http://www.institut-de-france.fr/fr/une-institution>

Minist te De L’Education Nationale, De L’Enseignement Supérieur et De la Recherche. Enseignement Français   L’étranger.
http://www.education.gouv.fr/pid25535/bulletin_officiel.html?cid_bo=73070

Organisation Internationale de la Francophonie. Une Histoire De La Francophonie
http://www.francophonie.org/-Une-histoire-de-la-francophonie-408-.html#section_3

Organisation internationale de la Francophonie. Qui Sommes-Nous?
<http://www.francophonie.org/à-Qu-est-ce-que-la-Francophonie-.html> Erişim: 28.10.2013

Perrin, Mr Thomas ‘Country Profile: France’ COMPENDUM: Cultural Policies and Trends in Europe, Son G ncelleme: May 201

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. Afrika  lkeleri İle İlişkiler
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> Erişim Tarihi: 04.12.2013

Yunus Emre Enstitüsü. Kurumsal. <http://yee.org.tr/turkiye/tr/kurumsal/vakif-yonetimi> Erişim Tarihi: 28.02.2014

YASAL DÜZENLEMELER

Fransa Eğitim Yasası. Legifrance. Code de l'éducation.

http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=C1E58D975686688F0B12E3C0EDAAAF8E.tpdjo08v_1?idArticle=LEGIARTI000006525758&cidTexte=LEGITEXT000006071191&dateTexte=20140429

Tunus Hükümeti ile Fransa Hükümeti Arasındaki Yükseköğretim, Bilimsel Araştırma ve Teknoloji İşbirliği Anlaşması

Fransa Cumhuriyeti ile Dahomey Cumhuriyeti Arasında Yükseköğretimde İşbirliği Anlaşmaları

Burkina Faso Hükümeti İle Fransa Hükümeti Arasındaki Yükseköğretim, Kültür, Spor, İletişim ve Basın Alanında İşbirliği Anlaşması

Fildişi Sahilleri Hükümeti ile Fransa Hükümeti Arasında Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması

Mali Hükümeti ile Fransa Hükümeti Arasında Yükseköğretim Konularında İşbirliği Anlaşması

Fransa Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Arasında Eğitim, Bilim ve Kültür Konularında İşbirliği Anlaşması

Fransa ile Senegal Arasında Yükseköğretimde İşbirliği Anlaşması

Fransa Hükümeti ile Togo Cumhuriyeti Arasında İşbirliği Anlaşması

Fransa Hükümeti ile Burundi Cumhuriyeti Arasında Yükseköğretimde İşbirliği Anlaşması

Fransa ile Kamerun Arasında Yükseköğretim Konularında İşbirliği Anlaşması

Fransa ile Komorlar İslam Cumhuriyeti Arasında Eğitim ve Kültür Konularında İşbirliği Anlaşması

Kongo Cumhuriyeti ile Fransa Arasında Eğitim İşbirliği Anlaşması

Fransa ile Cibuti Arasında Eğitim ve Kültür Konularında İşbirliği Anlaşması

Çad ile Fransa Arasında Yükseköğretim Konularında İşbirliği Anlaşması

Gabon ile Fransa Arasında Yükseköğretim Konularında İşbirliği Anlaşması

Kenya ile Fransa Arasında Kültürel ve Teknik İşbirliği Anlaşması

Angola ile Fransa Arasında İşbirliği Anlaşması

Gine Bisse İle Fransa Arasında Kültürel, Teknik ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması

GAZETE HABERLERİ

AA'nın Cumhuriyetle Yaşıt Fransızca Yayınında Hedef Afrika.
<http://www.haberler.com/aa-nin-cumhuriyetle-yasit-fransizca-yayininda-5686541-haberi/>
(19.02.2014)

AA 100'üncü yıl hedefine hızla ilerliyor. <http://www.aa.com.tr/tr/s/303510--aa-100uncu-yil-hedefine-hizla-ilerliyor> (20.03.2014)